

AR

Arhitektura, raziskave
Architecture, Research
2012/2+3

Fakulteta za arhitekturo
Inštitut za arhitekturo in prostor
Ljubljana 2012

Arhitektura, raziskave / *Architecture, Research*

Fakulteta za arhitekturo

ISSN 1580-5573
ISSN 1581-6974 (internet)
<http://www.fa.uni-lj.si/ar/>

revija izhaja trikrat letno / published three times a year

urednik / editor

prof dr Borut Juvanec

regionalna urednika / regional editors

prof dr Grigor Doytchinov, Avstrija

prof dr Lenko Pleština, Hrvaška

uredniški odbor / editorial board

prof dr Vladimir Brezar

prof dr Peter Fister

prof dr Borut Juvanec

prof dr Igor Kalčič

doc dr Ljubo Lah

znanstveni svet / scientific council

prof dr Paul Oliver, Oxford

prof Christian Lassure, Pariz

prof Enzo d'Angelo, Firence

recenzentski svet / supervising council

prof dr Kaliopa Dimitrovska Andrews

akademik dr Igor Grabec

prof dr Hasso Hohmann, Gradec

prof mag Peter Gabrijelčič, dekan FA

tehnični urednik / technical editor

doc dr Domen Zupančič

prelom / setting

Damjan Hidič

klasifikacija / classification

mag Doris Dekleva-Smrekar, CTK UL

uredništvo AR / AR editing

Fakulteta za arhitekturo

Zoisova 12

1000 Ljubljana

Slovenija

naročanje / subscription

cena številke je 17,60 EUR / price per issue 17,60 EUR

za študente 10,60 EUR / student price 10,60 EUR

dekanat@fa.uni-lj.si

revija je vpisana v razvid medijev pri MK pod številko 50

revija je dosegljiva in ali indeksirana na naslednjih mestih:

Cobiss, ICONDA, MIT digital library, Ulrich, DOAJ, CEEOL, DLib, UL FA AR

za vsebino člankov odgovarjajo avtorji / authors are responsible for their articles

tisk / printing

Tiskarna Bograf

© AR, Arhitektura raziskave, Architecture Research
Ljubljana 2012

Uvodnik / Editorial	4	Vasa J. Perović, Anja Vidic KRPANJE MESTA, 2011	74
Članki / Articles	8	Vasa J. Perović, Anja Vidic ZAČASNE, MOBILNE BIVALNE ENOTE, 2011	76
Tadeja Zupančič ARHITEKTURNA PRAKSA KOT ZNANSTVENO RAZISKOVALNI LABORATORIJ / RESEARCH THROUGH DESIGN PRACTICE IN ARCHITECTURE	10	Ajda Primožič PRIPELJIMO GOZD V MESTO, 2011	78
Mevludin Zečević, Amir Čaušević, Nerman Rustempašić PRESERVATION OF A TRADITIONAL TIMBER ROOF: THE CASE OF THE HANDANIJA MOSQUE / OHRANITEV LESENEGA OSTREŠJA: PRIMER MOŠEJE HANDANIJA	12	Domen Zupančič SUHI ZID NA KRASU, 2011	80
Jeronima Kastelic, Tomaž Novljan, Aleš Vodopivec UČINEK SENCE PRI SNOVANJU, ZAZNAVANJU IN DOŽIVLJANJU ARHITEKTURNEGA PROSTORA / THE SHADOW EFFECT IN THE CONCEPTION, PERCEPTION AND EXPERIENCE OF ARCHITECTURAL SPACE	18	Alenka Fikfak ČRNOMELJ, 2010	84
		Matevž Juvančič, Špela Verovšek DIVE, 2010	88
		Tomaž Krušec JELOVICA, 2010 / 2011	90
Delavnice / Workshops	28	Aleš Vodopivec, Anja Planišček ŠOLA ZA PRIHODNOST JAR, 2010 / 2011	94
Lučka Ažman Momirski ŽIRI, 2012	30	Anja Jutraž PBL, GLOBALNO PROJEKTNO TIMSKO DELO, 2009	98
Andreja Benko GORAŽDE, 2012	32	Igor Seljak OBLAZINJENO SEDEŽNO POHIŠTVO, 2009	100
Andreja Benko LIPICA, 2012	36	Igor Seljak TEKTONIKA V STAVBNI KULTURI II, 2009	102
Gregor Čok "MLINSKA CESTA", PTUJ, 2012	40	Špela Verovšek, Matevž Juvančič DIVE, 2009	104
Aljoša Dekleva, Vasa J. Perović, Anja Vidic GUMA3, 2012	44	Mitja Zorc MURSKA SOBOTA, LENDAVSKA SEVER, 2009	106
Or Ettlinger, Lovrenc Košenina OBČUTENJE ARHITEKTURE, LJUBLJANSKI OTOK, 2012	46	Domen Zupančič MODRI STOL, 2009	108
Gašper Skalar ČRNA NA KOROŠKEM, 2012	48	Andreja Benko LENART, 2008	110
Rok Žnidaršič ZLATO POLJE V KRANJU, 2012	50	Gregor Čok ŠKOFJA LOKA, KAMNITNIK, 2008 / 2009	114
Domen Zupančič OŠ FRANCE BEVK, 2012	52	Matevž Juvančič, Špela Verovšek DIVE, 2008	116
Lučka Ažman Momirski GRADITI KRAJINE, 2011	54	Ajda Primožič KRPANJE MESTA REKA, 2008	118
Živa Deu, Jerneja Kranjec LEMBERG, 2011	56	Aleš Vodopivec, Anja Planišček NOVA GORICA, 2008/2009	120
Alenka Fikfak ZELENA URBANOST, 2011	60	Andrej Mahovič PARK ŠKOCJANSKE JAME, 2007	124
Miloš Florijančič, Ana Kučan, Mitja Zorc ARBORETUM VOLČJI POTOK, 2011	64	Mitja Zorc IDRIJSKA ULICA V LJUBLJANI, 2005	126
Jurij Kobe, Rok Žnidaršič, Paul Robinson, Karin Rožman RADOVLJICA, 2011	66	Vsebinsko kazalo delavnic / Workshop Index	128
Tomaž Krušec KRIŽEVCI PRI LJUTOMERU, 2011/2012	70		

Uvodnik / *Editorial*

A new issue of the AR magazine is before you; this time, the thematic focus is on workshops. But first things first. Colleague **Tadeja Zupančič** presents the topic of research in architecture and inquires into the divide between scientific and implicit knowledge; **Mevludin Zečević**, **Amir Čaušević** and **Nerman Rustempašić**, colleagues from Bosnia and Herzegovina, present the restoration of the roof structure of a mosque in Prušac; in her contribution, colleague **Jeronima Kastelic**, together with colleagues **Tomaž Novljan** and **Aleš Vodopivec**, presents the role of shadows in architectural design and experience. The contributions from workshops are not discussed in the editorial; brief abstracts of the workshops can be found at the end of the issue.

For our non-faculty readers, let me begin with our peculiarity within the framework of architecture schools. We have a long tradition at the faculty of practical training seminars which run for a full week, often also during week-ends, and late into the night. Seminars are not just work, they are the students' way of life. In seminars, students from every year of study come together, and design several projects simultaneously (each designs their own, of course). The difficulty of the projects is in accordance with the year of study, which in terms of teaching is understood as a horizontal division of difficulty of tasks. Mutual collaboration between the mentor, assistants and students within the seminar enables the transfer of knowledge between colleagues from different years; this is vertical connectivity. By observing senior students, the freshmen more easily adopt work and design habits. Despite the explicitly practical orientation of design tasks in the seminar, it remains within the framework of laboratory exercises. This means that a sample of a location is extracted from reality, isolated and then studied at the drawing board through drawings, discussion and models. Workshops are a step further.

Workshops are a fusion of laboratory and field exercises. During the seminar exercises, the reality under discussion is 'invited' into the safety of the faculty environment for analysis, check-up and study. The workshops turn this process outwards; now the 'study assets' (students and mentors) are invited into a real environment. The place of an ideal location is gone; what is left is a study ideal. From the teaching angle, workshops are a good learning method for students, shedding light on designers' work in practice. Spatial issues require a lot more than studying in the studio. By graduating from the faculty, a student becomes a graduated engineer of architecture or, according to the new regulation, a master engineer of architecture. He or she certainly is a competent engineer with expert knowledge covering a wide range of subjects. Workshops provide an insight into the actual design of space in the role of the designer. But there is still a long way to go before becoming a designer; three years of work experience acquired through participation in drawing plans for obtaining building permits constitute the initial ticket for admission to the professional certification exam at the Chamber of Architects (architectural design). Only a successful exam attaches 'designer' to the title of architect. A licensed architect is a person entered in the register of ZAPS, is in possession of the licensed architect's stamp and works in conformity with legislation. But let me return to the workshops; here, the mentor, or group of co-mentors, has the essential role, meaningfully leading the participants through the preset workshop guidelines. It is not a negligible role; it requires a lot of organisational knowledge, information about the subject and familiarity with the location. The mentor is the first link between the sponsor of the workshop and its participants. Workshops offer their participants the chance to learn and test various ways of public

appearance, become familiar with manners of communicating their own perspectives, accept arguments from other participants, and carry on planning at the same time. These are the very virtues that provide new generations of students with better possibilities for survival in the market.

Considering the scope of the workshops over the past ten years, our colleagues have also been very active in terms of merging theory and practice. The diversity and extent of the subjects dealt with make our school well recognised in Slovenia and around the world. Our work across the state border requires special efforts in terms of bridging cultural gaps, language barriers and the organisation of activity at the location. We are rightfully proud of our students, because quite a few of our workshops have been held several times, lasting longer, which proves they are appreciated in practice.

Regarding the issues of field work, it is not only a question of organisation, planning and communication, but also our students' sincere desire to act on behalf of society. Our students did not just design a school in the Republic of South Africa, they also built it; they did not just make sketches of the Karst cultural landscape, they also restored dry-stone walls and shepherd's huts, including across the border. In both cases they, applied building technique which is still stigmatised in our cultural environment as a relic from the past. Despite this, they came to realise that local materials constitute an essential part of the area's culture. They showed respect and understanding, which are essential for an architect's work.

Not a few of our field activities united and brought together local authorities, local businesses and inhabitants. And isn't it the mission of a university to integrate knowledge into the environment to improved living conditions and business? Many workshops opened up dialogues between the various actors involved in spatial design; the fresh wind of the young generation may be useful as it is not burdened by local problems. The designing of space is often apparently a stalemate because of seemingly insurmountable local obstacles. The mentors and students often find themselves playing the role of mediator between opposing political sides and also members of the community. It so happens that members of a community prefer to vent their anger in our presence to that of local authorities. The skill of listening, and perceiving local issues, is as necessary as an ethical attitude to the environment. The purpose of our field activities is not just working in the field, but shaping the seen, the represented and the analysed in a meaningful and comprehensive design. These comprehensive designs are then presented to the public of the local community by means of public debates, roundtables and exhibitions. The core of our working together is our readiness to assume responsibility for our work and our ethics of operating in space.

The work of an architect or urban planner used to be recognised as a sustaining part of the social system. In the early years of the 20th century, in an extensive work (40 volumes) Martin Buber described the structure and operation of society. He highlighted four crucial professions (each in its own volume) whose presence is indispensable to every society. These are: physician, architect, engineer and writer. It's interesting to note that exactly 100 years later, many politicians are far from understanding this structure of society.

I wish you pleasant reading.

Domen Zupančič

Pred vami je nova številka revije AR, tokrat je tematsko usmerjena na področje delavnic. A najprej lepo po vrsti. Kolegica **Tadeja Zupančič** predstavlja prav tematiko raziskovanja v arhitekturi in se sprašuje o razmejnici med znanstvenim in implicitnim znanjem; kolegi iz Bosne in Hercegovine **Mevludin Zečević**, **Amir Čaušević** in **Nerman Rustempašić** pa predstavljajo obnovo strešne konstrukcije na mošnji v Prušcu; kolegica **Jeronima Kastelic** s kolegom **Tomažem Novljanom** in **Alešem Vodopivcem** v svojem prispevku predstavljajo vlogo senc v arhitekturnem snovanju in doživljanju. Prispevkov delavnic v uvodniku nisem našteval, so pa zbrani kratki povzetki delavnic na koncu te številke.

Za zunanje bralce naj začnem z našo posebnostjo v okviru šol za arhitekturo. Na fakulteti imamo dolgo tradicijo seminarjev, kjer potekajo študentske vaje nepretrgoma čez teden, mnogokrat tudi čez vikend ali pozno v noč. Seminarji niso le delo, so življenje študentov. V seminarjih so združeni vsi letniki študentov, v seminarjih udeleženci hkrati projektirajo več projektov (seveda vsak svojega). Ti projekti so težavnostno odmerjeni po letnikih, kar je v pedagoškem smislu razumljeno kot horizontalna delitev težavnosti nalog. Vzajemno sodelovanje med mentorjem, asistenti in študenti v seminarju omogoča, da se znanje prenaša tudi med kolegi med različnimi letniki, to je medsebojna vertikalna povezanost. Ko novinci v seminarju opazujejo starejše študente se lažje priučijo navad dela in projektiranja. Navkljub izraziti praktični naravnosti projektnih nalog v seminarju ostaja seminar v okvirih laboratorijskih vaj. Torej okolje, kjer je vzorec lokacije izvzet iz realnosti, osamljen in nato preučevan na risalni mizi, v risbi, s pogovorom in z maketami. Korak dalje pa so delavnice.

Delavnice so spoj laboratorijskih in terenskih vaj. Pri seminarskih vajah je realnost problematike povabljen na analizo, preveritev in študij v varno okolje fakultete. Delavnice pa obrnejo ta proces navzven, tu je študijski kapital (študentje in mentorji) povabljen v realni prostor. Mesto idealne lokacije v tem primeru izgine, ostaja zgolj študijski ideal. Pedagoško gledano so delavnice dobra učna metoda, ki študentom osvetli delo projektanta v praksi. Prostorska problematika zahteva mnogo več kot le študij v biroju. Z diplomom na fakulteti študent postane diplomirani inženir arhitekture oz. po novem magister inženir arhitekture. Vsekakor kompetenten inženir s široko paleto strokovnih znanj. Delavnice nudijo vpogled v dejansko oblikovanje prostora v vlogi projektanta. Do projektanta pa je še dolga pot, tri leta delovnih izkušenj kot sodelavec na projektih za pridobitev gradbenega dovoljenja je začetna vstopnica za pristop k strokovnemu izpitu na zbornici (arhitekturno projektiranje). Šele opravljen izpit pripoji naslovu inženir še projektant. Odgovorni projektant je tisti, ki je vpisan v imenik ZAPS, ima žig za projektanta in deluje v skladu z zakonodajo. A če se vrnem korak nazaj, na delavnice, tu je ključnega pomena vloga mentorja ali skupine so-mentorjev, ki smiselno vodijo udeležence v okviru načrtanih smernic delavnic. Vloga nikakor ni zanemarljiva, saj zahteva veliko organizacijskega znanja, vedenja o tematiki in poznavanja lokacije. Mentor je prvi spoj med naročnikom delavnice in udeleženci. Delavnice nudijo udeležencem učenje in preskušanje različnih načinov javnega

nastopanja, spoznavanje načinov sporočanja lastnih pogledov, sprejemanja argumentov drugih udeležencev in hkratnega izvajanja načrtovanja. Prav tovrstne vrline omogočajo novim rodovom študentom boljše možnosti preživetja na trgu.

Glede na obseg izbora delavnic za zadnjih 10 let so kolegice in kolegi zelo aktivni tudi na tem področju spajanja teorije in prakse. Z ozirom na raznolikost in obseg predstavljenih vsebin dokazujemo, da je šola na grabnu prepoznavna v Sloveniji in tudi po svetu. Naše delo prek državne meje terja posebne napore tako v smislu premoščanja različnih kulturnih okvirov, jezikovnih preprek in seveda organizacije dejavnosti na lokaciji. Upravičeno smo lahko ponosni na naše študente, saj je kar nekaj delavnic serijskih, dlje trajajočih, kar kaže na to, da nas cenijo v praksi.

Pri tematiki dela na terenu ne gre zgolj za organizacijo, načrtovanje in komunikacijo, temveč tudi za iskreno voljo naših študentov, da delujejo v praksi za dobro družbe. Naši študentje niso le načrtovali šole v JAR, temveč so jo tudi zgradili; niso le skicirali kulturne krajine na Krasu, temveč so tudi obnavljali suhe zidove in pastirske objekte, tudi tu prek meja. V obeh primerih so uporabili tehniko gradnje, ki je v našem kulturnem prostoru še stigmatizirana kot relikv iz preteklosti. Navkljub tej oznaki so spoznali, da je lokalni material ključni del kulture območja. Pokazali so spoštovanje in razumevanje, to pa je ključni del odgovornega dela arhitekta.

Ne malo naših terenskih aktivnosti je strnilo in zbližalo lokalne oblasti, lokalna podjetja in prebivalce, mar ni to poslanstvo univerze, da znanje integrira v okolje v prid izboljšane bivalnega okolja in v prid gospodarstva. Mnogo delavnic je odprlo dialog med različnimi akterji v prostoru, ta nov veter mlade generacije je lahko koristen, saj ni obremenjen z lokalnimi težavami. Oblikovanje prostora je mnogokrat v navidezni pat poziciji prav zaradi navidezno nepremostljivih lokalnih ovir. Mentorji in študentje se znajdemo v vlogi mediatorjev med različnimi poli politikov in tudi občanov. Dogodi se, da se občani raje pridružijo nam kot pa lokalnim oblastnikom. Veščina poslušanja, zaznavanja lokalne problematike je nujna, tako kot je nujen tudi etični odnos do okolja. Smoter naših terenskih aktivnosti ni le delo na terenu, temveč izoblikovanje vidnega, predstavljenega in analiziranega v smiselno celovito zasnovo. Te celovite zasnove nato objektivno predstavimo javnosti v lokalnem okolju, to so javne tribune, okrogle mize in razstave. Srž našega skupnega dela je v naši pripravljenosti prevzeti odgovornost za lastno delo in etiko delovanja v prostoru.

Delo arhitekta in urbanista je bilo v preteklosti prepoznano kot podporni del družbene ureditve. V zgodnjih letih 20. stoletja je Martin Buber v obširnem delu (40 zvezkov) opisal ustroj in delovanje družbe. Pri tem je izpostavil štiri ključne poklice (vsakega v svojem zvezku) brez katerih ni družbe, to pa so: zdravnik, arhitekt, inženir in pisatelj. Zanimivo pri vsem tem je, da mineva ravno 100 let od nastanka teh del, pa se zdi, da mnogi v politiki tega družbenega ustroja nikakor ne razumejo.

Želim vam prijetno branje.

Domen Zupančič

Članki / *Articles*

ARHITEKTURNA PRAKSA KOT ZNANSTVENO RAZISKOVALNI LABORATORIJ

RESEARCH THROUGH DESIGN PRACTICE IN ARCHITECTURE

Potreba po reinterpretaciji znanstvenega raziskovanja na področju arhitekture izhaja iz reakcije disciplinarne prakse na akademsko izolacijo znanstvenega raziskovanja in iz reakcije akademske prakse na pretirano poudarjanje interdisciplinarnosti (vključno z vsiljevanjem metod, kriterijev in meril bolj pozitivistično naravnanih znanstvenih disciplin). Arhitektura kot znanstvenoraziskovalno področje brez zavestnega razvoja disciplinarnega jedra namreč izgublja svoje lastne temelje. V različnih kulturnih okoljih prerajanje poteka na različne načine, z različno tradicijo - skupno vsem pa je poudarjeno iskanje disciplinarnega jedra in srečanje umetniških disciplin ob istih bistvenih vprašanjih - v istem trenutku sodobnosti.

Katera so torej bistvena, aktualna teoretska vprašanja? In katera so bistvena, aktualna metodološka vprašanja? Na katera izmed teh vprašanj je mogoče odgovoriti bodisi s teoretskim argumentiranjem bodisi z oblikovalskim eksperimentiranjem? Katera so vprašanja, ki terjajo odgovore izključno s konkretnim, vnaprej opredeljenim oblikovalskim eksperimentiranjem? Katera pa so tista, na katera odgovori se porajajo v kritični refleksiji vzporednega projektantskega dela? Kako jasno izoblikovati tovrstna raziskovalna vprašanja?

Iskanje odgovorov na našeta vprašanja združuje pristop t.i. znanstvenega raziskovanja v procesu oblikovanja ("through design" ali "by design" [Heynen, 2006]), katerega jedro je proces oblikovanja, in katerega ožje in bolj razvito polje delovanja izhaja iz zrele prakse arhitekturnega oz. oblikovalskega snovanja in proučevanja sledi tega snovanja v prostoru ("by practice"). Rezultati raziskovanja "iz prakse" obsegajo nova znanja o načinih, kako oblikovalec ("reflective practitioner" - [Schön, 1983]) obvladuje svoje znanje in razumevanje, še posebej miselni prostor svojega znanja o prostoru in razumevanja prostora. Drugi sklop rezultatov pa razkriva način, kako se oblikujejo javni vedenjski vzorci ustvarjalca, in kako jih le-ta uporablja v podporo svojim oblikovalski praksi [Schaik, Johnson, 2011].

Raziskovanja "iz prakse" se običajno lotevajo zreli arhitekti (po vsaj desetih, morda dvajsetih letih prakse), ki začutijo potrebo po kritični distanci do svoje lastne in družbene ustvarjalne preteklosti in sedanjosti, za svoje ustvarjalni preporod, za višjo stopnjo konkurenčnosti itd. Razprave o naravi oblikovalskega znanja poudarjajo [Lawson, Dorst, 2009], da višja stopnja zrelosti arhitekta ne pomeni boljšega izvajanja istih nalog, temveč predvsem to, da zreli arhitekti počno druge stvari kot arhitekti na nižjih stopnjah razvoja in to tudi na posvem drugačen način. Kaj torej lahko prinaša obravnavani pristop npr. na ravni diplomantov? Preveriti bi veljalo možnosti razvoja obravnavanega pristopa za vse nivoje zrelosti arhitekta - bodisi kot umetnika, bodisi kot znanstvenika ali morda celo generalista. Katera vprašanja so rešljiva v različnih stopnjah zrelosti arhitekta kot projektanta-umetnika, arhitekta-raziskovalca ali morda arhitekta-generalista?

Eden izmed problemov arhitekture kot znanstvene discipline je, da je velik delež bistvenega metodološkega znanja, ki nastaja v

procesu projektantske prakse, implicitnega ("tacit knowledge"- [Polanyi, 1966]). Kar pomeni, da je to znanje prenosljivo le posredno. Ne le med disciplinami, ampak tudi "znotraj" arhitekture. S tem pa je povezan tudi problem povezovanja teoretskega znanja z metodološkim v okviru iste oblikovalske discipline, pa naj so teorije še tako (znanstvenoraziskovalno) odlične.

Proces družbenega priznavanja znanstvenoraziskovalnega dela, ki izhaja iz obravnavanega pristopa, se torej ne sooča le s problemom metamorfoze znanja iz implicitnega v eksplicitno, temveč tudi s problemom priznavanja vizualnega jezika kot bistvenega, verndar ne tudi zadostnega sporočilnega medija za posredovanje rezultatov dela tega pristopa. Zahteva po ubesedovanju znanstvenih rezultatov pač ni kaprica znanstvenih disciplin, v katerih eksplicitna narava znanja prevladuje, temveč sporočilna nuja - ki ne le posreduje rezultate meddisciplinarnemu diskurzu, temveč tudi oblikovalski disciplini sami pomaga v procesu pretvarjanja implicitnega znanja v eksplicitno (in nazaj), iz abstraktnega v konkretno (in nazaj).

Po drugi strani pa znanstvenoraziskovalna besedila pod vplivom meddisciplinarnega diskurza pogosto ostajajo brez sporočilnega naboja, ki bi ustrezal h kulturnemu razvoju usmerjeni disciplini. Razvoj sposobnosti pretvorbe implicitnega znanja v eksplicitno s pomočjo razvoja pestrosti najsodobnejših načinov predstavitev je temeljni cilj vseh znanstvenoraziskovalnih usposabljanj na področju arhitekture, ki se posebej posvečajo navedenemu pristopu: od doktorskih programov do usposabljanja raziskovalnih mentorjev.

Ob interpretacijah obravnavanega pristopa pa ob identifikaciji pristopa in prizadevanjih za njegov razvoj naletimo na vrsto nesporazumov. Eden izmed njih izhaja iz razlikovanja med znanstvenim in umetniškim raziskovanjem, ki je posledica razlik v filozofiji znanosti in umetnosti. Je mogoče med njima kdaj postaviti enačaj in pod kakšnimi pogoji? Je arhitekturno projektiranje npr. v slovenskem kulturnem prostoru res zgolj strokovno ali morda družbeno priznано umetniško aplikativno razvojno raziskovalno delo, ali vsaj vir informacij znanstvenega raziskovanja? Je znanstvenoraziskovalno delo res zgolj podpora umetniškemu ustvarjanju? Kako je mogoče preseči ločnico? Kateri so torej tisti koraki, ki so potrebni, da arhitekturna praksa ni le vir informacij ali/in aplikacija, temveč preizkusni laboratorij znanstvenega ustvarjanja? Nekaj odgovorov lahko najdemo v najnovejših raziskavah s tega področja [Koskinen, Zimmerman, Binder, Redstrom, Wensveen, 2011]. Ostaja pa vprašanje, kako prepoznati in intenzivneje razviti obravnavani pristop v okviru integralne tradicije raziskovanja na področju arhitekture [Zupančič, 2009].

Rezultat umetniške narave raziskovanja je delo, ki je lahko družbeno priznано kot umetniško - to je na področju arhitekture npr. arhitekturni projekt oz. njegova realizacija. Rezultat pa je (lahko) tudi novo občutenje umetnosti. Rezultat znanstvenega pola raziskovanja pa je v kontekstu raziskovanja arhitekturne

prakse novo znanje in razumevanje procesov arhitekturnega projektiranja, miselnega sveta kreativnega ustvarjanja in pogojev tega ustvarjanja, mnogoterosti družbene vloge ustvarjalca in načinov njegovega delovanja. Rezultat, ki je lahko priznan kot znanstvenoraziskovalno odlično delo, je lahko novo razumevanje stvarnosti, nov oz. posodobljen metodološki pristop, nova ali posodobljena metoda dela - ne pa sam projekt/realizacija ali serija projektov/realizacij. Tako umetniško kot tudi znanstvenoraziskovalno priznanje odličnosti je zadeva družbe, ki določa pogoje za polarno, pa tudi medsebojno priznanje.

Iskanje skupnega jedra oblikovalskih disciplin v okviru hitro razvijajočega se obravnavanega raziskovalnega pristopa ima lahko za posledico novo izolacijo "podobno mislečih". Zato je nujna vzporedna integracija raznolikih raziskovalnih pristopov oz. iskanje ravnovesja med njimi, glede na naravo in bistvo raziskovalnih problemov, ki se jih raziskovalec loteva.

Viri in literatura

- Zupančič, T. (2009): Communicating (by) curriculum design: the integral tradition on doctoral scholarship in architecture. V: VERBEKE, Johan (ur.), JAKIMOWICZ, Adam (ur.). Communicating (by) design : proceedings of the colloquium "Communicating (by) Design" at Sint-Lucas Brussels from 15th - 17th April 2009. Brussels: Hogeschool voor Wetenschap & Kunst; Gent: School of Architecture Sint-Lucas; Göteborg: Chalmers University of Technology, str.: 675-685.
- Heynen, H. (2006): Unthinkable Doctorates? Introduction. V: The Journal of Architecture, 2006/11, str.: 277-282.
- Koskinen, I., Zimmerman, J., Binder, T. Redstrom, J. Wensveen, S. (2011): Design Research Through Practice. Morgan Kaufmann, Waltham.
- Lawson, B. R., Dorst, C.H. (2009): Design Expertise. Architectural Press, Oxford.
- Polanyi, M. (1966): The Tacit Dimension. Doubleday & Co., New York.
- Schön, D. (1983): The Reflective Practitioner, How Professionals Think in Action. Basic Books, New York.
- Schaik, L. V., Johnson, A. (eds.) (2011): By Practice, By Invitation: Design Practice Research at RMIT. Onepointsixone, Melbourne.

PRESERVATION OF A TRADITIONAL TIMBER ROOF: THE CASE OF THE HANDANIJA MOSQUE

OHRANITEV LESENEGA OSTREŠJA: PRIMER MOŠEJE HANDANIJA

abstract

In this article, the authors provide a brief overview of their personal involvement in the inspection of the roof timbers of the Handanija Mosque in Prusac. As well as the inspection, the authors were asked to propose a design for the roof structure. The Handanija Mosque, built in 1617, is an important example of the cultural heritage of Bosnia and Herzegovina, the mosque was designated as a National Monument of Bosnia and Herzegovina in 2005. The form, design and proportions of this traditional vernacular building render it a unique example of the classical style.

The mosque is rectangular in plan, with sides of 16.30 x 12.70 m, and belongs to the single-space type of mosque with an open porch and stone minaret. It was damaged by shelling during the 1992-1995 war, taking several direct hits to the walls, roof and minaret. The roof timbers were completely destroyed and the rest of the building was badly damaged.

The authors suggested amending the structural bearing system by eliminating the hanging trusses and introducing the traditional components of posts, beams, struts and tie beams, as typical of this type of building. A 52.5° roof pitch was suggested, in keeping with Bosnia's traditional vernacular architecture, which also reduces the intensity of horizontal forces. Authors suggest a 52.5° roof pitch for the following reasons: it is in keeping with the indigenous architecture of Central Bosnia, it reduces the intensity of horizontal forces, and it takes account of the fact that a hand-cut roof cladding does not always ensure identical geometry and pitch.

key words

structural system, roof timbers, vernacular architecture, heritage, mosque.

izvleček

V tem članku avtorji na kratko predstavljajo svojo vpletenost v pregled lesenega ostrešja mošeje Handanija v Pruscu. Poleg pregleda so avtorje prosili tudi za predlog projekta za ostrešje. Mošeja Handanija, zgrajena leta 1617, je pomemben primer kulturne dediščine Bosne in Hercegovine. Leta 2005 je bila razglašena za nacionalni spomenik Bosne in Hercegovine. Zaradi oblike, zasnove in skladnosti je ta tradicionalna, avtohtona zgradba enkraten zgled klasičnega sloga.

Mošeja ima pravokotni tloris s stranicami 16,30 x 12,70 metra in spada med enoprostorske mošeje z odprtim preddverjem in kamnitem minaretom. Poškodovana je bila med bombardiranjem v vojni v letih 1992–1995. Zadele so bile stene, streha in minaret. Popolnoma je bilo uničeno leseno ostrešje in tudi drugi deli zgradbe so bili močno poškodovani.

Avtorji so predlagali popravilo nosilnega sistema ostrešja tako, da bi odstranili vnaprej pripravljena strešna ogredja in uporabili tradicionalne komponente, kot so steber, prečnik, opornik in poveznik, značilne za tovrstne zgradbe. Predlagali so 52,5° nagib strešine skladno s tradicionalno bosansko avtohtono arhitekturo, ki tudi zmanjšuje pritisk vodoravnih sil ter upošteva, da ročno izdelana strešna kritina ne zagotavlja vedno natančnih oblik in naklona.

ključne besede

nosilni sistem, leseno ostrešje, avtohtona arhitektura, dediščina, mošeja

The principal conditions to be met when choosing a roof structural system, besides compatibility with the architectural concept, are the expected loads, special requirements arising from unusual conditions and effects such as wind or earthquake, potential variance of laws, flexibility, impact on the height of the building and spot height, availability of materials and duration of construction, local conditions relating to construction, simplicity of manufacture (production), approved budget, and their impact on other systems, appearance, aesthetic potential and so on. Where the reconstruction of heritage buildings is concerned, care should be taken to retain original elements of the architectural composition and to employ original building methods, in keeping with accepted methods used in the renovation and preservation of the architectural heritage. The methodological approach entails an analysis of the structural damage and an attempt to identify the original form of the structure. It would be a mistake to embark on reconstruction and conservation without first identifying the causes of the damage and the original structural system. These data should then form the basis for respecting the integrity and authenticity of the historic building during the intervention and consolidation process. The analysis and assessment should be the result of cooperation from experts in different disciplines-architects, builders, designers, archaeologists, art historians

and so on. In addition, it is important for everyone involved in the restoration and preservation of the building to have at least a basic knowledge of the conservation and consolidation of historic buildings.

History, architectural and structural characteristics of the Handanija mosque

The Handanija Mosque was built in 1617, as recorded on the chronograms over the entrance doorway and the gateway to the harem surrounding the mosque. It is known as the Handanaga, Handanbey or Handanija Mosque after its founder, Handan-aga, a wealthy Ottoman official, whose tombstone can still be seen inside the mosque harem. Throughout its history, the mosque has been the centre of the cultural and religious life of Prusac, occupying the position once held by the mediaeval fort. It contained ceramic levhas¹, the only known example of the use of ceramics for this purpose in Bosnia and Herzegovina; they were the gift to the Islamic community from a Muslim traveller who visited the mosque. For almost three hundred years, these three decorated ceramic plaques - two representing the Harems² in Mecca and Medina, the third a verse from the Qur'an in calligraphy - were on the mihrab³ wall. The Handanija Mosque is an important part of Bosnia and Herzegovina's heritage, with much remaining of the original 17th century mosque, evidence

of its long cultural and religious history. It is rectangular in plan, with sides of 16.30 x 12.70 m; the minaret is partly set into the south-east wall. The interior is a single space roofed by a timber interior dome. Four kinds of limestone were used to build the mosque, which is entirely plastered and whitewashed apart from the window lintels. This is the only mosque in Prusac with a stone minaret.

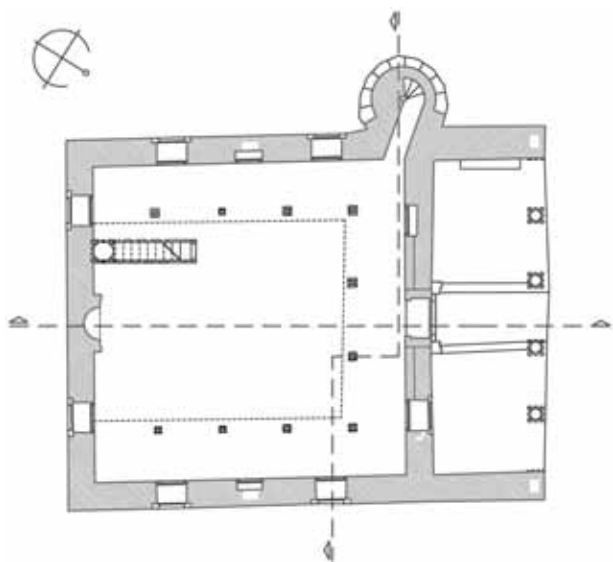

Figure 1: Plan of the Handanija mosque immediately prior to restoration [http://www.chwb.org/regional/documents/The_Handanija_Mosque_Restoration.pdf].

Slika 1: Tloris mošeje Handanija.

The Handanija mosque has two features that make it unique - its remarkable arcaded porch, and the octagonal segmented timber dome over the prayer hall. The sections of the domical vault below the hipped roof have four breaks between the base and the flat central ceiling called "sofraluk" from which hangs a wrought iron lamp. The ceiling boards are fixed to the frame, adding strength to the frame of the dome. The ceiling is decorated with edging boards with a fleur-de-lis design, and semicircular mouldings were nailed to the ceiling boards to form an orthogonal pattern. In 1993 the Handanija Mosque took several direct hits from shells, which caused extensive damage to the walls, roof and minaret. The roof timbers were destroyed by fire and the rest of the structure was badly damaged. The entire building was destabilized, and no traces of the ceiling and dome structure remained, with the exception of the corners of the roof beams. The interior suffered further damage when the fallen timbers were removed by local residents, who used them as firewood. Earlier photographs reveal that the original roof cladding of shingles was replaced by tiles during the 1940s or 1950s. It is not known whether the roof timbers were also replaced at that time.

Analysis of reconstructive interventions on the Handanija mosque

In 2002, on the initiative of the Islamic Community of Bosnia and Herzegovina in cooperation with CHwB and the Faculty of Architecture in Sarajevo, a survey of the mosque was conducted

and project documentation was produced, on the basis of which the Handanija Mosque was restored to full use in 2003. The architectural design produced by CHwB was used as the basis for the structural design, with additional input from the findings of the survey. The basic principle specified for the project was the use of traditional materials and techniques.

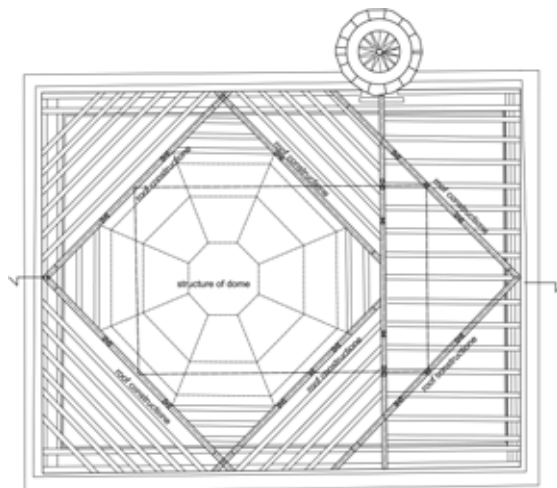

Figure 2: Plan of the primary structure of the newly-designed roof by CHwB [http://www.chwb.org/regional/documents/The_Handanija_Mosque_Restoration.pdf].

Slika 2: Tloris osnovne strešne konstrukcije - nova streha.

The structure decided upon for the timbers of the hipped roof, with a pitch of 45°, consisted of ridge beams, wall plates, purlins and hanging trusses, forming the primary structure, with rafters as the secondary structure. Tower 5 software was used to compute the spatial model, on the basis of which the roof elements were analyzed and their dimensions determined. The 14 x 14 cm rafters are of category II softwood, varying in length from 3.20 to 4.20 or 6.80, set 85 cm apart. The ridge beam, measuring 16 x 20 cm in section, was also of category II softwood; based on the survey findings, the same section of 16 x 20 cm was also adopted for the roof arsis. The purlins, also 16 x 20 cm in section, are also of category II softwood.

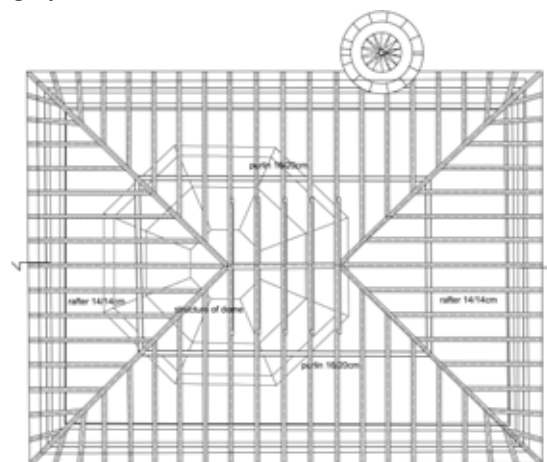

Figure 3: Plan of the secondary structure of the newly-designed roof by CHwB [http://www.chwb.org/regional/documents/The_Handanija_Mosque_Restoration.pdf].

Slika 3: Tloris strešne konstrukcije - nova streha.

SECTION A-A

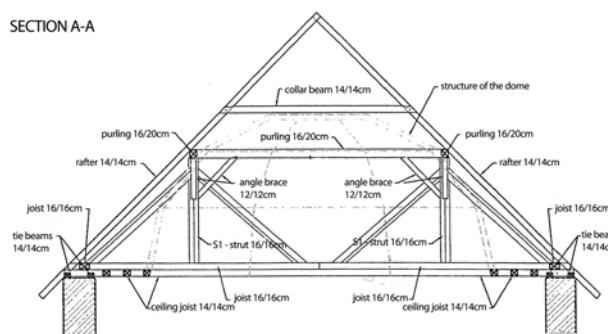

Figure 4: Section A-A of the newly-designed roof structure by CHwB [http://www.chwb.org/regional/documents/The_Handanija_Mosque_Restoration.pdf].
Slika 4: Prerez A-A, nova streha.

Following a statics computation, the following hanging trusses V1 and V2 were adopted: 20 x 24 cm tie beam of category II softwood, and 16 x 16 cm posts and struts, also of category II softwood.

SECTION B-B

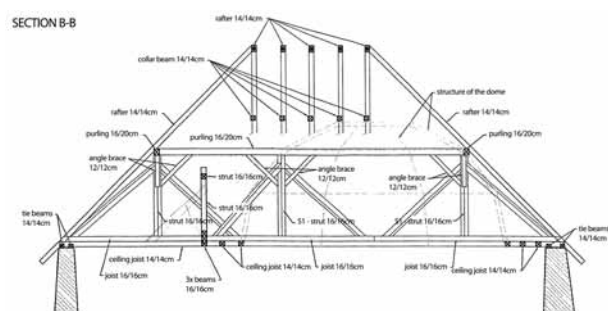

Figure 5: Section B-B of the newly-designed roof structure by CHwB [http://www.chwb.org/regional/documents/The_Handanija_Mosque_Restoration.pdf].
Slika 5: Prerez B-B, nova streha.

The interior dome consists of 5 x 16 cm centring fixed with E 42/110 nails. The ceiling joists are 14 x 14 cm in section.

SECTION D-D

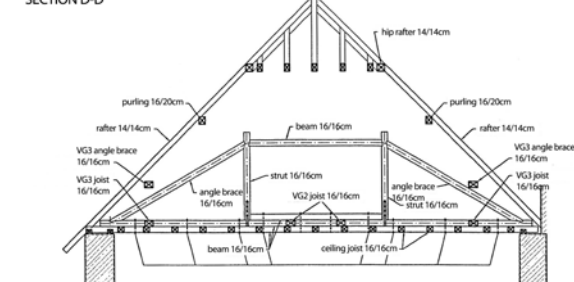

Figure 6: Section D-D of the newly-designed roof structure by CHwB [http://www.chwb.org/regional/documents/The_Handanija_Mosque_Restoration.pdf].
Slika 6: Prerez D-D, nova streha.

The structural bond between the newly-designed roof and the current supports - the walls - and the level and definition of the bearings are not clear. The bearing structure consist of the vertical masonry structure, which should be examined, repaired and consolidated, after which the components for fixing and bearing the roof structure should be prepared. The design that was the subject of review was a modification of the roof structure in line with the wall, eliminating two posts in line with

the wall and transferring the load from the hanging trusses and part of the roof to the main truss, thereby creating a potential structural weak spot, given the nature and susceptibility of a hanging truss bearing structure. The span structure also takes the load of the other span structures without assurance that the chosen geometry will remain unaltered...

The basic principles of established methods of reconstruction and preservation of cultural monuments are to some extent neglected as regards the consistent application of the building's authentic proportions and its historical and geographical context. Despite the absence of proper project documentation based on the proportions typical of the architecture of the region, it was possible to achieve an authentic architectural expression. In fact, though the roof pitch of 45° all round makes the construction of the roof simpler and more practical, and the proportions of the resulting structure are approximately equal to the ratio between the deep overhang and the height of the building to the eaves typical of Central Bosnian architecture, to be authentic the pitch of the hip ends of the roof should be less steep than that of the longer sides. In addition, though the roof was originally clad with wooden shingles, which again is typical of Central Bosnia, dictated by the climate and geographical features of the region, the new roof was clad with tiles. An analysis of the architecture and the characteristics of the structural system of buildings of the same type and architectural style in Bosnia and Herzegovina, the single-space mosque with open porch and stone minaret, dating from the classical period of Ottoman architecture, makes it possible to propose a new design that would to a great extent provide authenticity of form and concept. It is clear from representative examples from the same period that the load of the roof is transferred uniformly along the outer bearing walls. This type of structure can be seen in both public and residential buildings in Bosnia and Herzegovina, such as the Gazanferija Mosque in Banja Luka, which is of the same date and style as the Handanija Mosque in Prusac. An "attic dome" is also to be seen in the Čaršijska Mosque in Bosanski Novi, the Azizija Mosque in Bosanska Kostajnica, the Ferhadija Mosque in Tešanj, the Magribija Mosque in Sarajevo, the Tabacića and Šarića Mosques in Mostar, the Turalibey Mosque in Tuzla and the Jahja Pasha Mosque in Skoplje near Glamoč. The wooden domes in these mosques could be either an indigenous architectural concept or the result of repairs following the failure of a masonry dome, in an attempt to conjure up the former beauty of the mosque.

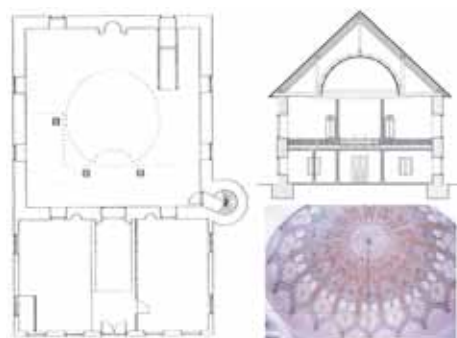

Figure 7: Drawings of the Gazanferija Mosque in Banja Luka [Husedžinović, S., (2005): Documents of Survival, MGZ, Zenica, page 434].
Slika 7: Načrti mošeje Gazanferija, Banja Luka.

The Magribija Mosque in Sarajevo has a barrel roof rather than a dome. Nonetheless, drawings of the mosque reveal a typical example of traditional roof timbers in Bosnia and Herzegovina, without the use of hanging trusses as in the design for the reconstruction of the Handanija roof.

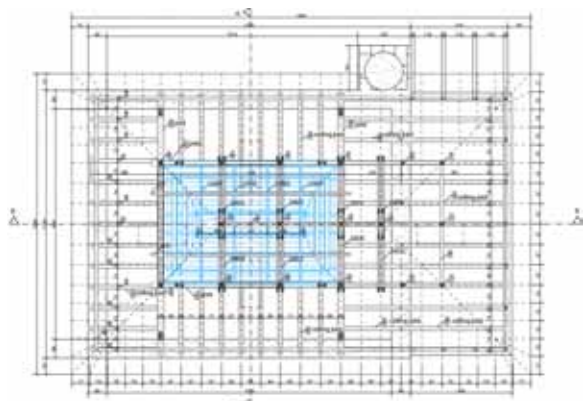

Figure 8: Plan of the roof of the Magribija Mosque in Sarajevo [Bećirbegović, M., (1990): *Mosques with Wooden Minaret in Bosnia and Herzegovina*, Veselin Masleša, Sarajevo, page 46, 178].

Slika 8: Tloris ostrešja, Magribija, Sarajevo.

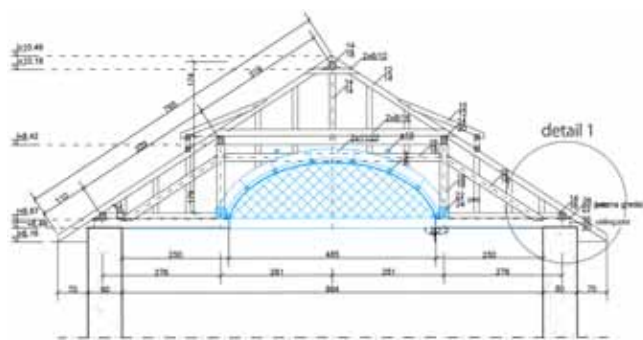

Figure 9: Section of the roof of the Magribija Mosque in Sarajevo [Bećirbegović, M., (1990): *Mosques with Wooden Minaret in Bosnia and Herzegovina*, Veselin Masleša, Sarajevo, page 46, 178].

Slika 9: Prerez, Magribija, Sarajevo.

The drawing below is of part of the angle of the roof structure of the Koski Mehmed Pasha Mosque in Mostar, which transfers the load to the outer walls.

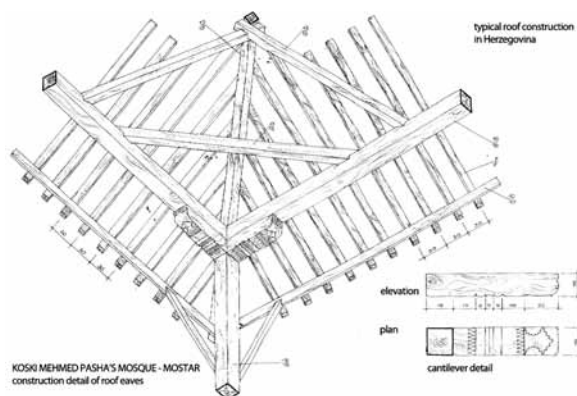

Figure 10: Example of roof structure: part of the Koski Mehmed Pasha mosque in Mostar (2004 : *Journal of the Commission to Preserve National Monuments, Baština/Heritage*, Sarajevo).

Slika 10: Prostorski prikaz ostrešja, Koski Mehmed Paša, Mostar.

Proposed reconstruction following survey and analysis

The proposed load bearing system eliminates the hanging trusses and introduces the traditional elements of posts, beams, struts and ties typical of this kind of building. The roof pitch should be 52.5° on the long sides and 48° at the hip ends, in keeping with the indigenous architecture of Central Bosnia. This also reduces the horizontal forces.

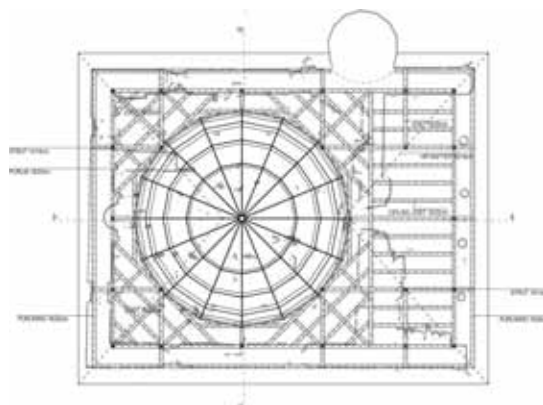

Figure 11: Plan of ceiling structure - proposed new design.

Slika 11: Tloris stropa, predlog obnove.

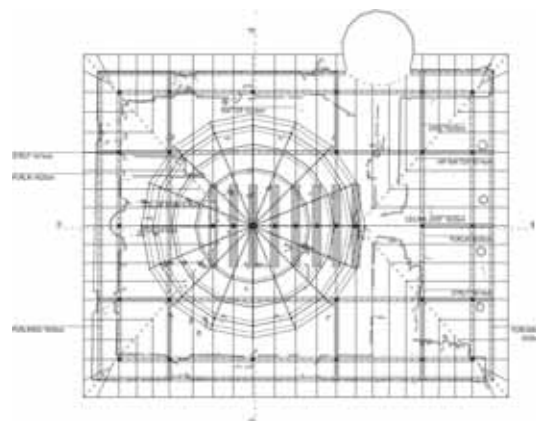

Figure 12: Plan of primary roof structure - proposed new design.

Slika 12: Tloris osnovne strešne konstrukcije, predlog obnove.

The uniformity, spacing and layout of the posts create a system of triangles around the perimeter of the building, which increases the building's resistance to the winds that are a feature of the region at certain times of the year.

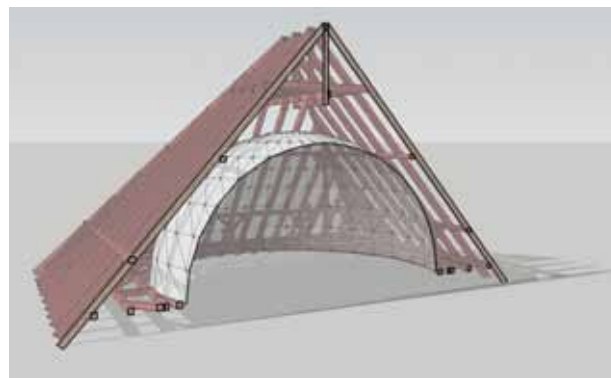

Figure 13: Spatial layout of the roof structure - proposed new design.

Slika 13: Prostorski prikaz zasnove ostrešja in kupole, predlog.

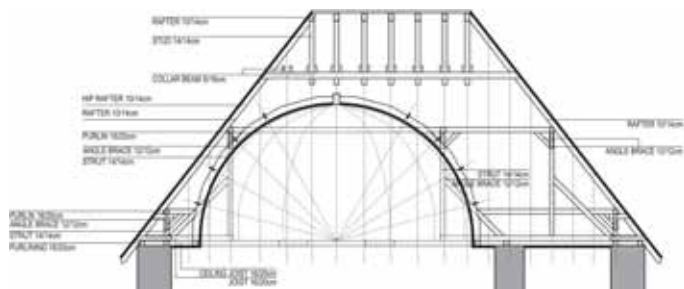

Figure 14: Longitudinal section of the roof - proposed new design.
 Slika 14: Vzdolžni prerez ostrešja, predlog.

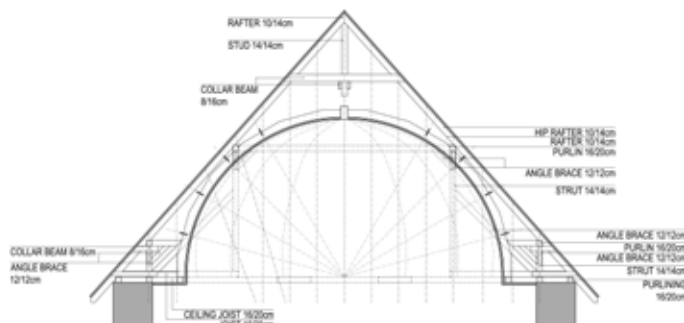

Figure 15: Cross section of roof - proposed new design.
 Slika 15: Prečni prerez ostrešja, predlog.

The proposed roof pitch is 52.5° on the longer sides and 48° at the hip ends, for the following reasons:

- it is in keeping with the indigenous architecture of Central Bosnia,
- it reduces the magnitude of the horizontal forces,
- it takes into account the fact that hand-cut roof shingles do not always guarantee the same geometry and imbrication.

Conclusion

The fundamental principle applicable to work on architectural monuments is the use of traditional techniques, structural systems and materials, with an awareness of the problems arising from the lack of traditional materials and craftsmen. The roof timbers consist of the traditional elements of posts, beams, struts and ties typical of this type of building. The large trigonous volume of the roof, with its deep overhangs, remains an important element of Bosnian architecture where the roof is a dominant feature of the composition. In a climate such as that of Central Bosnia, deep eaves provide shelter from the elements, an "open-closed" space giving traditional houses a sense of continuity with nature, while the subtle profiles of such roofs reflect the Bosnian aesthetic sensibility. In addition, these buildings were major architectural features at the time they were built, and remain important determinants of our cultural heritage and witnesses of our past, deserving our attention and efforts to preserve them for future generations. If the traditional features of our heritage continue to be disregarded, the glories of our past will be consigned to oblivion. Timber construction in Bosnia as a whole should be inventoried and documented to ensure that we are aware of the value and current state of these buildings. Programmes for their preservation and consolidation could be

drawn up on the basis of this documentation, and conservation strategies developed accordingly.

Another important point to take into consideration is that thoughtless interventions destroy the structural continuity of historic buildings. Before embarking on any intervention, the social, cultural, economic and political context of the building should be analyzed. Historic buildings and monuments form an important link between our times and the past, reflecting past social, cultural and economic circumstances. The intervention and consolidation should respect the integrity and authenticity of the historic building. It would seem that the aesthetic virtues of traditional Bosnian buildings praised by foreign architects are the very features that undermine their structural integrity and render them vulnerable to earthquakes, leading these architects to propose a fake design. The work of analysis and evaluation should be a cooperative effort by specialists from different disciplines - seismologists, architects, engineers and art historians - who should also have a shared knowledge of the conservation and consolidation of historic buildings.

New interventions, outward changes or appropriate new structures should not destroy the historical materials and features of the buildings and their typical proportions so that, if such alterations are reversed in future, the basic form and integrity of the historical features would remain intact. Though it is impossible to give a general rule for the choice of intervention, certain guidelines can be proposed: respect for the original concept, a careful balance between safety and durability, the principle of minimal intervention, and a detailed assessment of the opportunities provided by old and new technologies and techniques.

Asst. Prof. Mevludin Zečević, BSc.Arch. MSc.
 mevludinze@af.unsa.ba
 FA Univerza v Sarajevu

Asst. Prof. Amir Čaušević, BSc.Civ.Eng. Dr.Sc.
 causevicamir@hotmail.com
 FA Univerza v Sarajevu

Asst. Prof. Nerman Rustempašić, BSc.Arch. Dr.Sc.
 nermanr@af.unsa.ba
 FA Univerza v Sarajevu

Viri in literatura

Cultural Heritage Without Borders

http://www.chwb.org/regional/documents/The_Handanija_Mosque_Restoration.pdf, <september 2012>.

Husedžinović, S., (2005): Documents of Survival, MGZ, Zenica.

(2004) : Journal of the Commission to Preserve National Monuments, Baština/Heritage, Sarajevo.

Čaušević, A., Zečević, M., Rustempašić, N. (2011): "Preserving the original system of a timber roof structure: the example of the Handanija mosque in Prusac", SHATIS"11 International Conference on Structural Health Assessment of Timber Structures - Lisbon, Portugal.

Bećirbegović, M., (1990): Mosques with Wooden Minaret in Bosnia and Herzegovina, Veselin Masleša, Sarajevo.

UČINEK SENCE PRI SNOVANJU, ZAZNAVANJU IN DOŽIVLJANJU ARHITEKTURNEGA PROSTORA

THE SHADOW EFFECT IN THE CONCEPTION, PERCEPTION AND EXPERIENCE OF ARCHITECTURAL SPACE

izvleček

Dejanski pomen in vloga sence ne kot samo fizične posledice odsotnosti svetlobe ali naravne povezanosti med obliko in svetlobo, ampak njena vloga v smislu iskanja izhodišča za reševanje aktualnih prostorskih vprašanj sodobne arhitekture, arhitekturnega prostora, v katerem se človek giblje, prebiva in funkcionira kot normalna in zrela osebnost, je torej bistven na doživljajski ravni človeka. Upoštevanje slednje se najbolj izraža na Vzhodu (primer Japonske), kot dokazujemo v članku, je pa prisotna na Zahodu, predvsem v javnih zgradbah posebnega pomena: muzeji in cerkve. Senca pa tudi daje predmetu njegovo lastno vrednost in opazovalcu sporoča o svoji obliki. Tako jo lahko uporabimo ali celo "izrabimo" za navidezno, iluzorno, napačno dojetje prostora. Ob vednosti vpliva sence na opazovalca lahko dosežemo določeno doživljanje. Obravnavani arhitekti nam to dokazujejo z izpostavitvijo problema figure in ozadja. Poudarili smo dejstvo, da je prostor konstrukcijska in funkcionalno zaključena celota in vendar ne samo to. Prostor z igro senc postaja tudi orodje za zaznavo doživljajskega učinka. Čeprav je današnje vsesplošno kot tudi arhitekturno obdobje zelo zaznamovano s tehnološkim napredkom, pa bo človek v njem dosegel svoj optimum samo, če se bo ponovno obrnil vase in "začutil" v sebi prostor, ki ga obdaja zunaj. Arhitektura bo oplemenitila in doživljajsko izpopolnila prostor vedno, ko bo v njem našla mesto za dialog svetlobe in sence.

ključne besede

senca, vidno zaznavanje, problem figure in ozadja, iluzija, čustva

abstract

The actual meaning and role of the shadow, not only as a physical consequences of the absence of light or a natural connection between form and light, but its role in terms of finding the origin for solving the current spatial issues of contemporary architecture, architectural space in which a human being moves, lives and functions as a normal and mature personality is, therefore, on an experiential level essential to them. Consideration of the latter is most evident in the East (e.g. in Japan) as proved in the article. But it is present also in the West, especially in public buildings of special interest: museums and churches. A shadow also gives the object its own value and communicates its form to the observer. Thus, it can be used or even "exploited" for the virtual, illusory, erroneous perception of space. Knowing how a shadow affects the observer, we can achieve a certain experience. The mentioned architects prove this point by exposing the problem of figure and background. We emphasized the fact that the space is a complete structural and functional space unit, but not only that. A place where shadows play across the space is becoming a tool for the detection of the experiential effect. Although today's universal as well architectural period is denoted by technological advances, man will reach its optimum in it only if he will look within himself again and "feel" inside the space that surrounds him outside. Architecture will always ennoble and experientially perfect a space if it will find a place for light and shadow to have their dialogue.

key words

shadow, visual perception, the problem of figure and background, illusion, emotions.

Zavedanje, dojetje in doživljanje prostora ter hkrati razlage vidne zaznave informacije, ki jo dobi opazovalec s senco, je odvisno od opazovalčevega izkustva in čustev. Pomen in simbolična vrednost sence sta na ozemlju vzhodnjaških kultur drugačna kot na področju zahodnih kultur. Bleda svetloba ali pa temnačn obrisi na zidu pomenijo vzhodnim kulturam veliko več kakor prostorno okrasje. Senčna intenziteta in senčne oblike ter linije se prek dneva spreminjajo, kar da prostoru dodatno dinamiko, globino in doživljajski pomen. Temen prostor, ki ga zahodna kultura vidi kot nekaj negativnega ali umazanega in zanemarnjenega, kultura vzhoda pa ga poskuša ohraniti in na neki način celo idealizirati. Zahodna kultura v nasprotju s kulturo vzhoda prisega na čistost, odprtost in na svetlost prostora [Tanizaki, 2002, str.: 31]. Koncept o igri svetlobe in ustvarjanju prijetnega prostora s pomočjo svetlobnih učinkov je senco v svetu zahodne kulture zanemarljivo. O senci govori samo kot o posledici svetlobe. V bistvu pa je v svetlem, belem in v čistem prostoru ravno temna točka, linija, oblika ali ploskev sence tisti arhitekturni element, ki prostoru daje globino in estetsko vrednost. In kakor je svetloba nujna za nastanek sence in senčnega učinka v arhitekturnem prostoru, je senčen oz.

temen prostor pomemben za doživljanje svetlobe. Vprašanje pri vsem tem pa je, v kolikšni meri in kakšen vpliv dejansko ima senca na doživljajski vidik v opazovalcu in kako bo senca v arhitekturnem prostoru zasnovana, da bo ta doživljajski učinek dosežen.

Dodatno si zastavljamo še naslednja vprašanja:

Kakšna sta dejanski pomen in vloga sence ne kot samo fizične posledice pomanjkanja svetlobe ali naravne povezanosti med obliko in svetlobo, ampak kakšna je njena vloga v smislu iskanja izhodišča za reševanje aktualnih prostorskih vprašanj današnje sodobne arhitekture, arhitekturnega prostora, v katerem se človek giblje, prebiva in funkcionira kot normalna in zrela osebnost?

Ali lahko s pomočjo uporabe sence, senčnega učinka in posledično iluzije prostor ustvarimo harmoničen, lep ali grd, domač ali tuj, prijeten ali neprijeten... mu spremenimo obliko in tako vplivamo na dojetje in doživljajski afekt opazovalca? Koliko je senca kot taka neodvisna od predmeta, ki senco vrže, ter koliko je prav senca tista, ki predmetu daje sporočilno vrednost o lastni obliki? Iščemo odgovor na vprašanje o morebitni načrti deformaciji oblike ali prostora s pomočjo sence? Kako s pomočjo sence vplivati na človeka pri dojetju in doživljanju prostora - oblike?

Ali deformacija oblike lahko pripelje do določene zmede informacij, ki ji lahko rečemo tudi kaos informacij, toda ali je mogoče prav v takem kaosu zaznati določeno zakonitost, ki jo s seboj prinese senca kot taka? Ali s pomočjo pravilne uporabe sence v prostoru lahko v človeku izzovemo/povzročimo različne potrebe?

Pri tem je treba upoštevati dva izhodiščna koncepta:

Prostor bomo načrtovali in oblikovali z naravnimi sencami in bo kot orodje uporabljena naravna svetloba. Tako se bosta intenziteta in položaj senc prek dneva spreminjala.

Za povzročanje doživljanja v opazovalcu uporabimo umetno senco in kot orodje umetno svetlobo. Kontrola in usmerjenost doživljajskih vidikov arhitekta sta tu intenzivnejši.

Hipoteza

Izhajamo iz stališča, da predmed dobi svojo vrednost ne le iz materiala ter oblike, temveč tudi iz sence, preko katere opazovalec dobi prvo informacijo o obliki. To dejstvo pa lahko celo napelje k "uporabi" sence kot tistega arhitekturnega elementa, ki bo pri opazovalcu dosegel želen učinek ali celo doživljanje oziroma vplival na opazovalca pri dojemanju in doživljanju prostora. Vplivi doživljanja v opazovalcu so odvisni od vrste, jakosti in obsega sence v prostoru ter njenih razmerij do njega.

Pristop, materiali in metoda

Cilj raziskave je senco obravnavati kot pomemben arhitekturni element in ne samo kot fizične posledice pomanjkanja svetlobe ter raziskati možnost, ali/da je lahko senca ena izmed tistih elementov arhitekture skatero razpolaga arhitekt, ki v opazovalcu-človeku povzroči opazovanje, emocijo, dojemanje ali poseben doživljajski vidik prostora.

Pri opisovanju in razlagi pojmov o senci iz likovno-teoretskega področja in vidika vidnega zaznavanja ter doživljanja bo uporabljena deskriptivna metoda. Za doseg, obdelavo in predstavitev empiričnih rezultatov smo se posluževali tako lestvice semantičnega difertenciala kot tudi faktorske analize. Njuni podrobnejši rezultati bodo objavljeni v eni izmed prihodnjih števil znanstvene revije Etnolog.

Učinek sence na definiranje, doživljanje in na zaznavanje arhitekturnega prostora s pomočjo dojemanja problema figure in ozadja

Izstopajoča predstavnika snovanja arhitekturnega prostora z učinkom sence in svetlobe sta japonski arhitekt Tadao Ando in mehiški arhitekt Luis Barragán. Pri obeh je prisoten isti koncept svetlo-temnega oz. svetlobno-senčnega učinka, pa vendar je mogoče razbrati močen vpliv na eni strani vzhodne in na drugi strani zahodne kulture. Tadao Ando povzema koncept tipične japonske sobe z vidika doživljanja prostora, ki ni samo sklenjena kompozicija geometrije in geometričnih likov, ampak percepcija intenzitete in kvantitete senc in minimalne svetlobe. Izhajajoč iz tradicije, so zidovi v tradicionalni japonski sobi v eni sami, nevtralni barvi, podvrženi komaj opaznim spremembam v barvnih odtenkih. Tak zavesten in vnaprej načrtovani način poudarjanja prisotnosti sence v prostoru je učinkoval na opazovalca oz. uporabnika prostora kot dejavnik za doživetje, razumevanje in spoznavanje. Prostor tako ni bil samo konstrukcijska in funkcionalna sklenjena

celota, ampak orodje za zaznavo doživljajskega učinka, ki je odvisen od časa, izkušnje in od potrebe prostora. Lahko rečemo, da je bila tradicionalna japonska soba zasnovana in delovala kot volumen, ki je presegel vidno in materialno otipljivo ter izvajal doživljajske učinke, spodbujene z zaznavanjem razpoloženj v sobi. Prav na ta način tema in sence igrajo izjemno pomembno vlogo [Tanizaki, 2002, str.: 67].

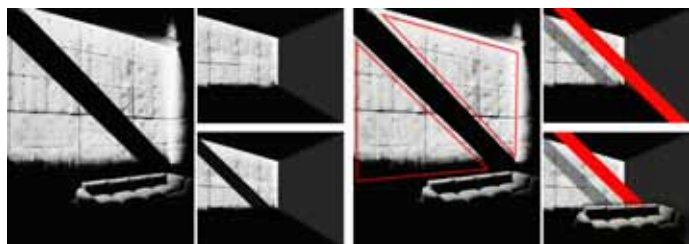
Tadao Ando tradicionalni koncept japonske sobe povzame, nadgradi in koncept kompozicije skromne in preproste sobe razširi. V arhitekturno snovanje vnese še bolj izčiščeno formo konstrukcije, kompozicije in materiala. "Moj cilj je omejitev uporabe različnih materialov, poenostaviti izraznost v največji mogoči meri, izraziti bistvo in odpraviti vse nepomembno. V procesu snovanja in oblikovanja arhitekture je nujno med seboj povezati prostor in človeka. Z izčiščenjem stila s kar največjo pozornostjo in natančnostjo mislim, da se da doseči največji učinek ravnovesja v kompoziciji. Da bi dosegli ta učinek, se je treba vrniti na izhodiščno točko, na kateri medsebojni učinek svetlobe in sence razkriva preproste oblike; v tej smeri razmišljanja in zaznavanja to bogastvo preprostosti in primarnosti vnesti nazaj v snovanje arhitekturnega prostora od samega začetka koncepta," je zapisal Tadao Ando [glej Dal Co, 1996].

Hiša Koshino

(Koshino House and Extension; Tadao Ando, 1979-81, Ashiya, Japonska)

Senca kot arhitekturni element ima v konceptu oblikovanja in zaznave prostora hiše Koshino zelo močno vlogo. Preprosto, natančno in z močno pripovedno vsebino ter izčiščenostjo koncepta pri snovanju prostora. Prehod od svetlega k temnemu nam daje poglobljeno informacijo o oblikah teles in prostoru [Šuštaršič, 2004, str.: 138]. Količina med svetlobo in temo v kompoziciji t.i. svetlostni ključ kompozicije prostora in ploskve stene v hiši Koshino ima na človekovo razpoloženje zelo močen vpliv; določen je z razponom tonskih vrednosti v kompoziciji oz. z velikostjo svetlostnega intervala, prav tako pa tudi s številom stopenj v okviru danega razpona. Izrazit durovski svetlostni ključ z velikim razponom in malo stopenj od svetle površine k temni vzbuja občutek vedrosti in dinamičnosti. Tako opazovalec zaznava kontrast med svetlo ploskvijo in diagonalno temno linijo na betonski, rahlo reliefni steni. Kompozicija naredi močen učinek na opazovalca. Psihologi so posebej analizirali dejavnike, ki pri organizaciji vidnega polja vplivajo na človeka prav v tem smislu. Človek pri opazovanju povezuje določene oblike v ločene, avtonomne enote in jih izloča od ozadja. Pri tem pojavu oz. fenomenu, ki so ga psihologi poimenovali problem figure in ozadja, nas zanima, katere oblike dojamemo kot zaključene enote. in jih izločimo iz okolice [Šuštaršič, 2004, str.: 115]. Izhajamo namreč iz prepričanja, da predhodne izkušnje in znanje vplivajo na to, kaj bomo zaznali, in seveda tudi na hitrost zaznavanja določenega dražljaja. Ob vsem pa seveda ne prezremo pomembnosti vpliva motivacije za zaznavo. Ko govorimo o motivaciji, pa mislimo na posameznikove potrebe, želje, cilje, interese, vrednote in podobno [Kompore, 2007]. Pri opazovanju učinka na steni v hiši Koshino sočasno obeh ploskev ne vidimo. Svetle in temne ploskve lahko vidimo samo ločeno.

Lahko rečemo, da svojo pozornost neprestano preklapljamo; enkrat jo lahko usmerimo bolj na temno diagonalno ploskev in se nam svetli del stene pomakne v ozadje - drugi plan, vendar stena še vedno deluje homogeno - enovito. Ko pa usmerimo pogled na svetli del stene, zaznamo dva izstopajoča trikotna lika, temen del se pomakne v globino in učinkuje kot razčlenitev stene na dva dela. Pri senčnem učinku na steni hiše Koshino temno, diagonalno linijo, ki jo lahko opredelimo tudi kot ploskev, dojamemo kot izstopajočo figuro (in je postavljena v očeh opazovalca v prvi plan); prevladujeta zaznavna dejavnika, t.i. velikost lika in svetlost. Senčni učinek teksture rahlo reliefne betonske stene da opazovalcu napačno, izkrivljeno informacijo o materialu, iz katerega je delo narejeno.

Slika 1: Detajl prostora v hiši Koshino [Dal Co, 1996].

Figure 1: Detail, house Koshino [Dal Co, 1996].

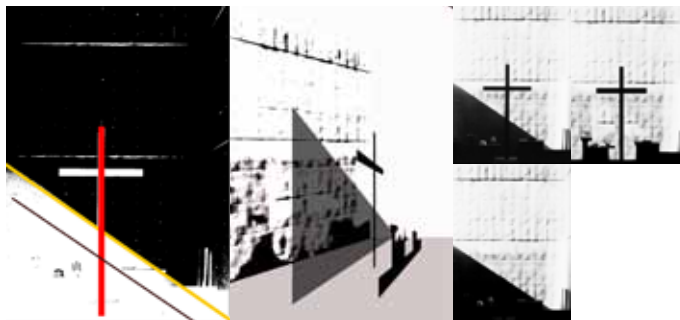
Senca kot razčlenitveni arhitekturni element. Tako opazovalec steno zaradi senčnega učinka in fature površine stene naprej zazna kot nekaj mehkega in zaradi lastnosti psihičnega procesa izkušnje steno lahko asociativno opredeli kot blazino. Japonska soba je prostor, katerega koncept oblikovanja prostora oz. volumna izhaja iz razumevanja, doživljanja in zaznavanja različnih zidov oz. ploskev, ki prostor sestavljajo. Japonska soba predstavlja rezultat tehnike frontalne zaznave v nasprotju z zahodnim konceptom prostora, dojetega skozi globinsko perspektivo [Tanizaki, 2002, str.: 67].

Cerkev v Tarumi

(Church in Tarumi; Tadao Ando, 1991-93, Kobe, Japonska)

"Skozi tradicijo češčenja prednikov je vstop v temen prostor v obiskovalcu vzbudil občutek, da je na posvečenem kraju" [Tanizaki, 2002, str.: 65]. Intenziteta, obseg in položaj sence v sakralnem prostoru cerkve v Tarumi in njen vpliv na dojetje, zaznavo in na doživljanje pustijo v opazovalcu močen vizualen in čustven učinek. Čistost konstrukcije in materiala, preprostost opreme ter zasnova kompozicije sakralnega prostora se popolnoma podredijo naravnim učinkom svetlega in temnega. Koncept mističnega se izrisuje na betonski, rahlo reliefni steni prezbiterija. Naravna svetloba prihaja v prostor od zgoraj. Tako je svečanost prostora še bolj poudarjena. Posebno izraznost daje magičen učinek reliefa preprostih, kvadratnih oblik, ki so v ritmu repetitije postavljeni po celotni površini stene. Te primarne oblike, postavljene v sistem rastra oz. mreže, imajo linijsko v horizontalni smeri močnejši relief. Tako je pridobljen učinek lebdenja. Naravna senca, ki ji kot orodje služi naravna svetloba, izrisuje temno, trikotno ploskev v prostoru prezbiterija. Intenziteta in položaj senc se prek dneva spreminjata, tako da je učinek mistike in posvečenega prostora še toliko bolj poudarjen. Tudi tu lahko zaznamo problem figure in ozadja. Močno intenzivno in ostro senco, ki jo lahko opredelimo kot trikotno ploskev, dojamemo

kot izstopajočo figuro in je postavljena v očeh opazovalca v prvi plan.

Slika 2: Pogled na prezbiterij v cerkvi Tarumi [Dal Co, 1996].

Figure 2: Church Tarumi [Dal Co, 1996].

Uporaba stroge repetitije pri zasnovi in oblikovanju sakralnega prostora ter poudarjene horizontalne senčne linije stopnjujejo učinek umirjenosti. V tako zasnovani kompoziciji močno poudarjen senčni trikotnik deluje v ravnesju in sprva na opazovalca nima velikega učinka. Njegova izraznost na dojetje prostora se razvije, ko je pred trikotno senčno ploskev postavljen križ (kompozicija komplementarnega nasprotja vertikalne in horizontalne linije). Močno intenzivno in ostro senco, ki jo lahko opredelimo kot trikotno ploskev, dojamemo kot izstopajočo figuro in je postavljena v očeh opazovalca v prvi plan.

Vendar pa ne moremo mimo upoštevanja možnosti izkrivljenja zaznave prostora, ki jo povzročata posebna konfiguracija in intenzivnost sence. Pred steno prezbiterija je v njegov senčni prostor postavljen križ. Bojazen, da se bo njegova podoba zlila s senco v ozadju in bo njegova močna simbolična moč izginila, je odveč. Učinek na opazovalca je ravno nasproten in kar naenkrat imamo v prostoru tri ravnine, od katerih najbolj izstopa v ospredje figura križa. Križ, kompozicija komplementarnega nasprotja vertikalne in horizontalne linije, je ena od oblik, ki sodi med osnovna načela zaznavne organizacije. V novejšem času so taka osnovna načela zaznavne organizacije opredelili t.i. gestalt psihologi. Glavna značilnost za to vrsto zaznavne organizacije je dojetje povezovanja elementa in posameznikove čutne informacije v celoto. Omenjena načela pojasnjujejo, kako posameznik zaznava celote oz. kako združuje posamezne elemente v smiselne celote. Gestalt psihologi razlikujejo med načeli združevanja: načelo podobnosti, načelo bližine, načelo strnjivosti ali dobre smeri, načelo simetričnosti, načelo zaprtosti in načelo gibanja [Kompere, 2007]. Primer cerkve v Tarumi prikazuje odnos med videzom in njegovo prostorsko organizacijo:

- Pomen in zakon izkušnje; izstopanje figure križa je hitreje in bolje prepoznavno kot ozadje, ker daje opazovalcu določen pomen, smisel in ga na osnovi izkušnje spominja na resničen predmet.
- Pravi kot v figuri križa je preprostejši za opazovalčevo zaznavanje in zato hitreje razpoznaven od drugih kotov.
- Oblika križa, ki jo tvorijo simetrični, pravilni sklopi, je preprostejša za zaznavanje in zato hitreje razpoznavna od drugih asimetričnih sklopov.
- Dominanta vertikalna smer križa deluje bližje od diagonalne senčne, ki se riše na steni prezbiterija.

Hiša Gilardi

(Casa Gilardi; Luis Barragán, 1976-78, Tacubaya, Mexico)

Zahodnjaški koncept oblikovanja prostora s pomočjo sence kot arhitekturnega elementa najdemo v arhitekturi mehiškega arhitekta Luisa Barragána. Njegov tradicionalni izhodiščni koncept uporabe sence kot arhitekturnega elementa se razlikuje od ideje Tadaa Anda. Pri obeh pa lahko zasledimo isti cilj; zasnovati in doseči v prostoru zaznave, ki bodo ponujale doživljajske učinke do oz. na vsakega posameznika posebej. "Kar zadeva moje pojmovanje in videnje arhitekture, verjamem, da je veliko tega, kar smo počeli v zadnjih petnajstih, dvajsetih letih predvsem akademsko, brez pravega in globljega razlikovanja in proučevanja novih oblik; to je bilo obdobje "internacionalne" arhitekture. Poglejmo na primer oblikovanje in uporabo ogromnih okenskih odprtín, ki niso nikakor primerne za naše ali katero koli drugo podnebje. Zaradi takega načina snovanja je bila objektom odvzeta intimnost, prikrasili smo uporabnika za doživetje učinka svetlobe in sence. Arhitekti po vsem svetu so zmotno dajali pri oblikovanju arhitekturnega prostora prednost velikim zasteklitvam ali prostorom, ki se odpirajo na prosto. Dejansko so tako nekateri "domovi" postali samo steklene škatle ali bolje kubusi. Tako oblikovanje arhitekturnega prostora je primernejše za snovanje javnih, klubskih prostorov. Taka arhitektura nam omogoča, da smo povezani z zunanjim svetom in vidimo, kaj se zunaj dogaja. Ampak naše zasebno življenje ni življenje v klubu. Mogoče nas je ravno ta način gradnje privedel do neprestane želje po tem, da si vedno želimo zbežati ven, daleč stran od doma. Izgubili smo občutek za intimno, družinsko življenje in le-tega zamenjali za "javno", brezosebno življenje, daleč proč od dejanskega doma", je razmišljanje Luisa Barragána [http://www.greatbuildings.com/buildings/Casa_Antonio_Galvez.html, <junij, 2012>].

Prostor 10m dolgega rumenega koridorja v hiši Gilardi je razčlenjen z enakomernim ponavljajočim se ritmom svetlih in temnih površin. Svetloba prodira skozi vertikalne linijske odprtine v prostor in se razprši po stropu. Medialna linija med vertikalno ploskvijo stene in horizontalno ploskvijo stropa zaradi mehkega senčnega in svetlobnega učinka izgine. Prostor postane zaključena kompozicijska celota. Učinek volumna prostora je na opazovalca močnejši. Monotonost stroge alternacije intervala polno - prazno ali svetlo - temno (a - b - a - b) je razvrščen v vertikalno, linijsko kompozicijo prostora z močno defenzivo smerjo.

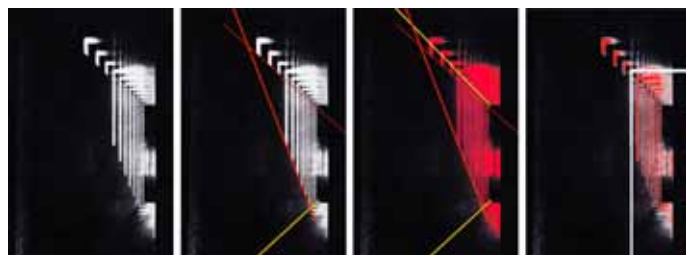

Slika 3: Rumeni koridor v hiši Gilardi [Saito, 2007].
Figure 3: Yellow corridor, house Gilardi [Saito, 2007].

Barva prostora se odraža tudi v barvi senc in senčnega prostora. Izstopajoči barvni kontrasti je kontrast barve k barvi. To je kontrast medsebojne različnosti barv, ki so najmočneje nasičene in so v barvnem krogu med seboj najbolj oddaljene. Ta kontrast je najmočnejši med tremi primarnimi barvami: rumeno, rdečo in modro [Šuštaršič, 2004]. Navidezna konvergenca vzporednih linij dramatično usmerja pot opazovalca. Dodatno je ta iluzija dosežena z uporabo kompozicije rumene in modre barve, t. i. barvna perspektiva.

Občutek globine prostora je še večji. Dodatno je ta iluzija dosežena z uporabo kompozicije rumene in modre barve, subjektivnega barvnega pojava, ki se nanaša na prostorsko zaznavanje barv, t. i. barvna perspektiva. Načelno velja, da tople barve nam delujejo bližje, hladne pa bolj oddaljeno [Šuštaršič, 2004].

Enak svetlo-temni učinek je v projektu hiše Ishii uporabil japonski arhitekt Tadao Ando. Doživljajski učinek stopnjuje tako, da vertikalne linijske odprtine zasnuje od tlaka do stropa. V projektu hiše Koshino pa dinamiko prostora poudari z diagonalno smerjo kompozicije svetlo - temno.

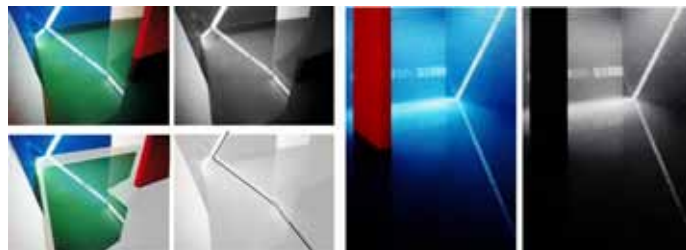
Slika 4: Detajl koridorja v hiši Koshino [Dal Co, 1996].
Figure 4: Corridor, house Koshino [Dal Co, 1996].

Koncept oblikovanja prostora s pomočjo problema figure in ozadja v hiši Gilardi ni omejeno le na uporabo svetlo-temnega kontrasta lestvice akromatičnih barv, kot ta učinek dominira v arhitekturi Tadaa Anda. Nasprotno, koncept hiše Gilardi je zasnovan na barvni harmoniji na osnovi kontrastnih odnosov. Barva prostora se odraža tudi v barvi senc in senčnega prostora. Izstopajoči barvni kontrasti so kontrast barve k barvi, toplo-hladni kontrast in kontrast barvne količine (kvantitete).

Slika 5: Dominantni učinek igre svetlobe in senčnega prostora interierja v hiši Gilardi [Saito, 2007].
Figure 5: Sequence of light and shadow, house Gilardi [Saito, 2007].

Močno intenzivni in ostri svetlobni, linijski snop reže in razčleni prostor stene na dva dela. Vloga sence in svetlobe zamenjata vlogi. Dominantna vloga kompozicije svetlo - temno je izrazitejša. Svetlobni snop deluje kot zaključna in hkrati konturna, medialna linija temne ploskve senčnega prostora.

Slika 6: Notranji bazen v hiši Gilardi [Saito, 2007].
Figure 6: Inner pool, house Gilardi [Saito, 2007].

Prikaz učinka barv in senčnega prostora na opazovalca; toplo-hladni kontrast in kontrast barvne količine. Slednji se nanaša na odnos med velikostmi barvnih ploskev; pomeni kontrast med večjo in manjšo površino dveh barv v kompoziciji [Šuštaršič, 2004].

Učinek iluzije na definiranje, doživljanje in na zaznavanje arhitekturnega prostora s pomočjo sence in senčnega prostora
Iluzija oz. optična iluzija je zaznavni fenomen, ki nam lahko ustvari spremenljivo ali varljivo podobo o obliki stvari, prostora ali barv [Šuštaršič, 2004, str.: 119].

Cerkev Svetlobe

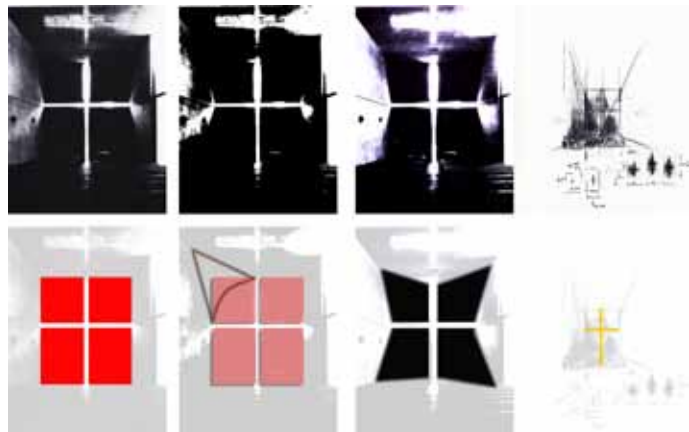
(Church of the Light; Tadao Ando, 1987-89, Ibaraki, Japonska)

Slika 7: Detajl eksterjerja cerkve Svetlobe [Dal Co, 1996].
Figure 7: Church of Light [Dal Co, 1996].

Delovna skica kompozicijske zasnove ter idejna skica študije sence in svetlobe v prostoru cerkve Svetlobe arhitekta Tadaa Anda.

Učinek harmonije nasprotja svetlo-temnega, polno-praznega, napetosti med horizontalno in vertikalno smerjo ter deformacije oblike zaradi sence in senčnega učinka je dosežena in realizirana v cerkvi Svetlobe. Sence v cerkvi odigrajo v opazovalcu pomembno vlogo pri iluzionističnem doživljanju prostora. V kompoziciji prostora so uporabljene preproste oblike. Te se zaradi senčnega učinka navidezno deformirajo in dajejo vtis deltoidaste oz. nepravilne oblike. Deformacija in posledično iluzija nista konstantni, spreminjata se glede na čas v dnevu in letu.

Slika 8: Detajl interjerja cerkve Svetlobe [Dal Co, 1996].
Figure 8: Detail, church of Light [Dal Co, 1996].

Študija in prikaz navidezne spremembe oblike. Te se zaradi senčnega učinka navidezno deformirajo. V opazovalca vnesejo izkrivljeno informacijo o izvorni obliki in prostoru.

Pastoralni center Papeža Janeza XXIII.

(Pope John XXIII. Pastoral Center; Mario Botta, 2004, Bergamo, Italija)

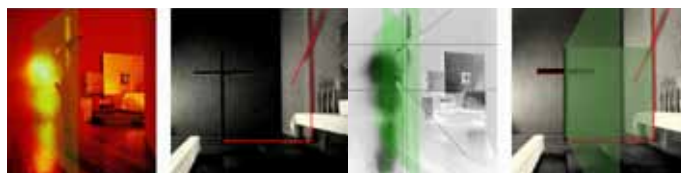
Primer spremembe oblike zaradi sence in senčnega učinka je dosežen in realiziran v pastoralnem centru Papeža Janeza

XXIII., delu arhitekta Maria Botte. Oblike so glede na prostorske dimenzije izoblikovane ploskovno in plastično. Ploskovne oblike so omejene z robovi, ki jih orisujejo linije, točke, barve ter razlike med svetlimi in temnimi ploskvami. Sence v dvorani pastoralnega centra odigrajo pomembno vlogo pri doživljanju prostora v opazovalcu. V kompoziciji prostora so uporabljene preproste oblike. Te se zaradi senčnega učinka navidezno deformirajo. Deformacija ni konstantna; ta se spreminja glede na čas v dnevu in letnemu času. Oblike tako iz preprostih oblik prehajajo v zapletene in kompleksne.

Kapela Tlalpan

(Capilla de Tlalpan; Luis Barragán, 1960, MexicoCity, Mexico)

Posebno mistično doživetje sakralnega prostora s pomočjo sence je zasnovano in realizirano v kapeli Tlalpan v MexicoCityju. Namišljene ravnine prostorskega križa, sistem namišljenih, med seboj pravokotnih ravnin, ki delijo človeško telo na sprednji in zadnji del, zgornji in spodnji del ter na levo in desno stran, je arhitekt Luis Barragán vizualno zaznavno realiziral. Beli križ deli prostor na sprednji in zadnji del, zgornji in spodnji del ter na levo in desno stran. Harmonija vsebine dobi močno pripovedno vsebino. Beli križ ni samo okrasje oz. liturgični predmet, ampak način poudarjanja senc, pravega okrasja sobe. Podoba križa se riše na frontalni steni prezbiterija. Položaj in oblika sence se skozi dan spreminjata. Svetloba, ki lije iz določenih svetlobnih virov in osvetljuje njej izpostavljene predmete in figure, ustvarja močnejše kontraste med prelivi svetlobe in nasebnimi ter vrženimi sencami. Poudarjen je občutek globine. Belo kot čisto in svetlo. Je absolutno, nima drugih variacij kot tistih med motnim in lesketajočim se, zato pomeni zdaj odsotnost in zdaj vrhunec barv. Tako sodi zdaj na začetek in zdaj na konec dnevnega življenja in izpričanega sveta, zato ima idealno, asimptotično vrednost [Gheerbrant, 2002].

Slika 9: Pogled na prostor najsvetejšega v kapeli Tlalpan v Mexico Cityju [Bradbury, 2003].

Figure 9: Chapel of Tlalpan, Mexico City [Bradbury, 2003].

Beli križ deli prostor na sprednji in zadnji del, zgornji in spodnji del ter na levo in desno stran. Beli križ ni samo okrasje oz. liturgični predmet, ampak način poudarjanja senc, pravega okrasja sobe. Podoba križa se riše na frontalni steni prezbiterija. Položaj in oblika sence se skozi dan spreminjata. Svetloba, ki lije iz določenih svetlobnih virov in osvetljuje njej izpostavljene predmete in figure, ustvarja močnejše kontraste med prelivi svetlobe in nasebnimi ter vrženimi sencami. Poudarjen je občutek globine.

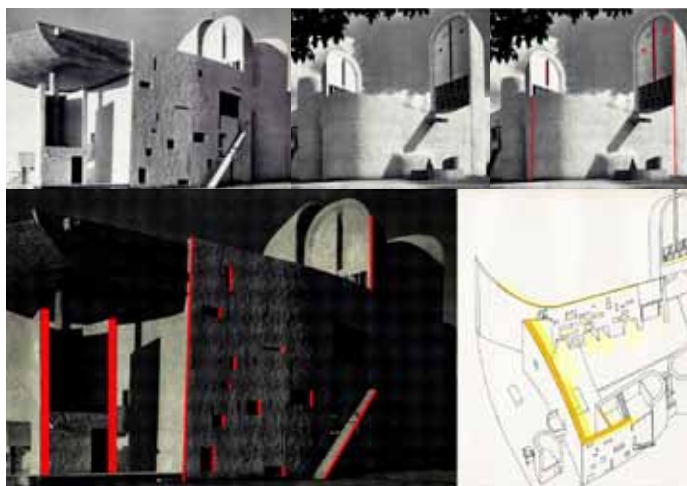
Chiaroscuro je iz dvodimenzionalnega prostora prenesen v tridimenzionalni prostor. Svetloba, ki lije iz določenih svetlobnih virov in osvetljuje njej izpostavljene predmete in figure, ustvarja močnejše kontraste med prelivi svetlobe in nasebnimi ter vrženimi sencami. Poudarjen je občutek globine. Dinamika kompozicije je jasno zasnovana.

Senca kot sredstvo poudarjanja različnih prostorskih sfer

Cerkev Notre Dame du Haut v Ronchampu

(Notre Dame du Haut v Ronchampu; Le Corbusier, 1954, Ronchamp, Francija)

Povsem drug vzorec oblikovanja prostora s pomočjo sence in svetlobe najdemo v cerkvi Notre Dame du Haut v Ronchampu, delo arhitekta Le Corbusierja. Že sam način uporabljanja svetlobe kot arhitekturnega elementa v tradicionalni japonski sobi se je pomembno razlikoval od tistega na zahodu. V cerkvi Notre Dame du Haut v Ronchampu Le Corbusier uporablja svetlobo kot sredstvo poudarjanja različnih prostorskih sfer.

Slika 10: Pogled na glavno fasado cerkve Notre Dame du Haut v Ronchampu, [Girsberger, 1960].

Figure 10: Notre Dame du Haut, Ronchamp [Girsberger, 1960].

Sence, ujete v globoko zarezano okensko odprtino, ustvarjajo na fasadi dekorativni učinek. Fasada deluje kot slika. Preproste geometrijske oblike, ki jih lahko opredelimo kot točke, tvorijo raster, ki se po zakonu ekonomičnosti in zakonu preprostosti strukture oblike v zaznavah povezujejo v vzorce. Občutek mehkości dajejo sence, ki se rišejo izpod texture rahlo reliefnega, grobega ometa, izdelanega po lokalni tipiki.

Značilnosti glavnih prostorov so poudarjene z majhnimi odprtinami s prozornim ali z barvanim steklom, vrezanim v masiven, na jug obrnjen zid. V primerjavi s temi so stranske kapelice osvetljene od zgoraj - prejemajo svetlobo, ki pada skozi odprtine na vrhu stolpa. Od glavnega prostora tako niso ločene le z obliko, ampak tudi z naravo osvetlitve. Tako se torej svetloba uporablja za ločevanje delov stavbe enega od drugega, kot pri strehi v obliki školjke, ki je od zida ločena s tankim horizontalnim trakom svetlobe [glej Tanizaki, 2002, str.: 67]. Tako zasnovan prostor v opazovalcu vzbudi občutek lahkotnosti. Masivna armiranobetonska sferična streha lebdi nad prostorom cerkvene ladje. Nasebne sence sferičnega stropa ustvarjajo robne kontraste. Prostorska kompozicija svetlo-temnega učinka izraža čutnost in voljo reda. Organizacija in hierarhično vrednotenje oblik opozarjata na prisotnost različnih miselnih procesov v postopku snovanja sakralnega prostora. Meja med svetim in posvetnim je jasno začrtana.

V tradicionalni japonski sobi takšne prostorske hierarhije niso poznali. V najboljšem primeru je bila nejasnost prostorske določenosti. Čeprav je bila tokonoma daleč najpomembnejši del

sobe, je bila razumljena le kot celovit del večjega sistema, ki je bil bolj kot v enakomerno razpršeno svetlobo potopljen v pridružno temo. Viseč svitek, rože in police niso bili okrasje, ampak načini poudarjanja senc, pravega okrasja sobe. To ni veljalo samo za hiše navadnih ljudi, ampak tudi za veličastne templje in palače tradicionalne Japonske - prva stvar, ki si jo opazil, je bil "dežnik", slamnata ali opečna streha, ki se je spuščala nizko nad zemljo, in pod njo prostor, pogreznjen v temo in senco. Niti v najsvetlejših urah dneva se ni dalo preseči teme prostora pod temi strehami, ki so napravili notranje zidove, stebre in opremo komaj vidne. Sončna svetloba, ki jo je ustavilo nadstrešje, je namreč prodrla v sobo šele potem, ko se je odbila od tal in od tam potovala navzgor. Tako je svetloba postajala šibkejša s tem, ko je prodirala naprej, kar je v tem primeru pomenilo višje [Tanizaki, 2002].

Slika 11: Notranjost cerkve Notre Dame du Haut v Ronchampu [Girsberger, 1960].

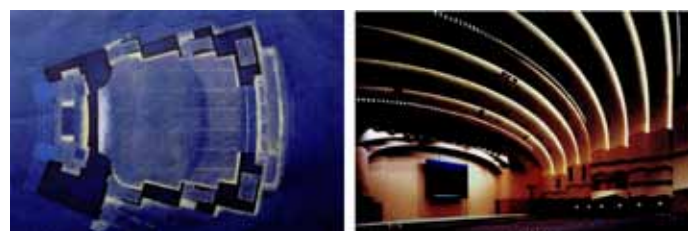
Figure 11: Internall view, church of Notre Dame du Haut Ronchamp [Girsberger, 1960].

Le Corbusier uporablja svetlobno-senčni učinek kot sredstvo poudarjanja različnih prostorskih sfer. Nasebne sence sferičnega stropa ustvarjajo robne kontraste. Telo stropa, ki je osvetljeno od spodaj, deluje nenaravno, nadrealistično in dramatično. Sferična oblika osenčenega stropa mirno plava v prostoru. Velike senčne površine se povezujejo v ploskve in delujejo kot razčlenitveni arhitekturni element. Masivna armiranobetonska sferična streha lebdi nad prostorom cerkvene ladje.

National Yokohama International Conference Hall

(National Yokohama International Conference Hall; Nikken Sekkei Ltd., MDA, 1995, Kanagava, Japonska)

Dvorana za mednarodne konvencije National Yokohama International Conference Hall je bila zgrajena ob enem najstarejših japonskih pristanišč -Jokohama. Mehke krivulje simbolizirajo mehko in organsko školjke. Koncept je bil uporabljen v celotnem objektu. Glavni arhitekturni element je spreminjanje texture školjčne motivike v vseh dimenzijah. Učinek strukture in fature konstrukcije školjke in njenih dimenzij je dodatno dosežen s svetlobnimi in senčnimi učinki. Simulacije svetlobnih valovitih oblik in učinkov delujejo na preoblikovanje vizualnega dojemanja konstrukcije sferične lupine. Polega tega pa naj bi prostor učinkoval na opazovalca prijetno, sproščajoče in umirjeno.

Slika 12: Detajl interierja konferenčne dvorane za mednarodne konvencije National Yokohama International Conference Hall [Mende, 2000].

Figure 12: Detail, National Yokohama International Conference Hall [Mende, 2000].

Simulacije svetlobnih valovitih oblik in učinkov delujejo na preoblikovanje vizualnega dojemanja konstrukcije sferične lupine.

Kapela Priere v hotelu Nikko Fukuoka

(Hotel Nikko Fukuoka Chapel Priere; Kajima design, Ilya Corp, 1998, Fukuoka, Japonska)

Želja po duhovnem napredovanju je na Japonskem še vedno zelo živa. Kapela Priere v hotelu Nikko Fukuoka je bila zgrajena za tradicionalni poročni ceremonial v notranjosti kompleksov luksuznih hotelov. Poročna kapela kot del hotelskega programa je za Japonsko nekaj povsem običajnega [Mende, 2000]. Svetlost naj bi simbolično predstavljala začetek, tema pa umirjenost, zaobljubo in večnost.

Slika 13: Pogled na razsvetljeni prezbiterij kapele Priere v hotelu Nikko Fukuoka. [Mende, 2000]

Figure 13: Presbytery of chapel Priere, Nikko Fukuoka. [Mende, 2000]

Svetlost naj bi simbolično predstavljala začetek, tema pa umirjenost, zaobljubo in večnost.

Učinek in vpliv sence objekta na čustveno doživetje in zaznavanje arhitekturnega prostora

Čustvo je odziv opazovalca na neko dogajanje [Milivojević, 2010]. Močna čustva navadno zmanjšujejo obseg zaznavanja in včasih vplivajo celo na nastanek iluzij. Uporabnik arhitekturnega prostora doživi in začuti prostor kot tak in se nanj odzove.

Hiša Azuma

(Azuma House; Tadao Ando, 1975-76, Osaka, Japonska)

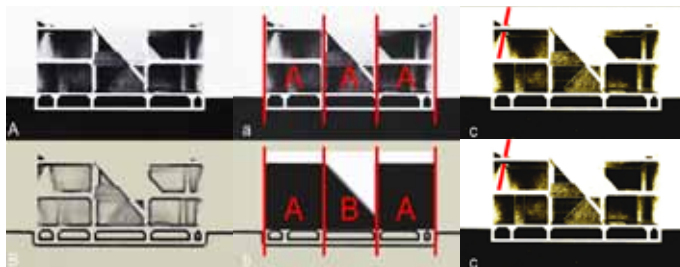
Slika 14: Detajl notranjega povezovalnega koridorja hiše Azuma [Dal Co, 1996].

Figure 14: Corridor, house Azuma [Dal Co, 1996].

Prostor se v očeh opazovalca vizualizira s svetlobno in senčno modelacijo leve in desne strani koridorja, s točkovno in z reliefno formulacijo armiranobetonskih sten, osrednje dominantne senčne poti - linije - ters pozicijo in hierarhijo členitvijo mas na težje (stopnišče) in lažje sestoje (most). Omenjeni arhitekturni elementi vzbudijo vizualne zaznave v človeku. Senca deluje kot povezovalni in razčlenitveni arhitekturni element. Senčni prostor mosta razdeli koridor na

dva avtonomna prostora. Nasebna senca stopnišča pa harmonično dopolnjuje formalno ravnesje prostora. Temen senčni prostor mosta v opazovalcu sprva vzbudi tesnobni občutek. Igrivost in sproščenost v opazovalcu vlije vizualna zaznava oblike stopnišča. Kompozicija višine in globine posamezne stopnice v stopnjevanju ritma gradacije tvori diagonalno linijo. Diagonalna medialna linija vzpenjajočega se stopnišča nakazuje pot v drugo etažo oz. iz omejenega prostora v prostor neomejenega gibanja.

Najpomembnejši namen uporabe razpršene svetlobe ni toliko v ustvarjanju globine v prostoru kot v izvajljanju tistega, kar je bilo opisano kot "in"ei" (senčna) izkušnja prostora, v kateri je udeleženec prestal metaforično spremembo skozi samouresničitev. Vanjo se je vključil z doživetjem "senčnega sveta", prostora; vse to brez nekega jasnega fizičnega razumevanja, ampak je udeleženec prostor dojemal prek čustvene vsebine. Takšno metafizično (nefizično) doživetje prostora se je na tradicionalnem Japonskem pogosto rodilo zaradi posebnih predstav o lepoti ali estetskih občutkov, ki so prodrli v vsakdanje življenje. To je popolna združitev fizične lepote ne z racionalno, ampak z intuitivno zavzetostjo. Te predstave o senčnem svetu so bile subjektivne, zelo osebne in globoko ezoterične [Tanizaki, 2002, str.: 74].

Slika 15: Shematični prerez Azuma hiše (A) [Dal Co, 1996].

Figure 15: Cross section, house Azuma (A) [Dal Co, 1996].

Proporcionalna shema kompozicija konstrukcije hiše Azuma (A) je zasnovana v preprostem ritmu repetitije. Edina razlika med ponavljajočimi se enotami je njihov položaj v prostoru. Če udeleženec prostor doživi prek čustvene vsebine, zaznava v zasnovi hiše mir, spokojnost ali celo pasivnost in dolgočasnost. Izhodiščni koncept ideje senčnega sveta stopnjuje zasnovo iz ritmične osnove repetitije v alternacijo (B). V osrednjem delu hiše svetloba in tema predstavljata subkompozicijsko območje, kjer se sprostijo izrazito soznačen sklop našega vsakdanjika: realno - irealno, zunanje - notranje, vidno - nevidno, naravno - umetno, razumsko - afektno (C). Zaznavno-miselni in čustveni procesi, ki so sproženi ob reševanju likovnih in prostorskih vprašanj, delujejo na različnih stopnjah ter zaposlujejo različno širino in obseg likovnega sporočila ter doživetja opazovalca (B,C).

Slika 16: Detajl interierja hiše Azuma [Dal Co, 1996].

Figure 16: Internal view, house Azuma [Dal Co, 1996].

Opazovalcu je kompozicija velike odprtine nasproti temnega, zaprtega prostora v veliko presenečenje in izziv. V osredje se mu postavi vizualno izhodišče. V osrednji kompozicijski format odprtine je postavljen most - linija. Omenjeni arhitekturni element, postavljen v centralni prostor perspektive opazovalca, kodira doživljajski in zaznavni učinek človeka.

Slika 17: Tloris hiše Azuma [Dal Co, 1996]

Figure 17: Drawing - plan, house Azuma [Dal Co, 1996].

Tu zaznamo koncept ozke in mračne poti, a je vodila do starodavnega šintoističnega svetišča in je bila sredstvo za spodbujanje občutka samotnosti in spokojnosti prek ideje senčnega sveta. Koncept zasnove v prerezu hiše Azuma se ponovi tudi v tlorisu.

Ideja senčnega sveta se je razširila tudi na prosto. Tradicionalna "roji" (rosna pot), po kateri je človek moral, da je prišel do čajne hišice, je dober primer, s kakšno pazljivostjo so posadili drevesa, da so ustvarili občutek hoje skozi mračen gozd. Enak koncept kot v notranjosti sobe je veljal pri vrtni razsvetljavi: namesto da bi luči obesili na drevesa, so uporabljali kamnite svetilke, ki so vedno stale na tleh, kjer so krepile razporeditev skozi temo zgoraj. Ozka, mračna potka, ki je vodila do starodavnega šintoističnega svetišča, je bila podobno sredstvo za spodbujanje občutka samotnosti in spokojnosti prek ideje senčnega sveta.

Tudi ta je posnemala temno in mračno gozdno pot, ki je v svoji temi postajala vedno gostejša in intenzivnejša. Tako je človek na starodavnem Japonskem na poti do svetišča napredoval od svetlobe do teme, ne od teme do svetlobe. Metaforično, napredoval je od posvetnega sveta svetlobe do skrivnostnega, temnega sveta duhov, do osebne praznine in se zaprl pred vsemi stvarmi zemeljskega sveta, da bi častil duhove [Tanizaki, 2002].

Hiša Soseikan-Yamaguchi

(Soseikan-Yamaguchi House and Extension; Tadao Ando, 1974-75, Takarazuka, Japonska)

Koncept japonske tradicionalne sobe kot arhitekturni prostor se je manifestiral kot preprosta soba brez vsakega pohištva, ki ni bila preplavljena s svetlobo, ampak s temo in sencami.

Slika 18: Detajl interjerja hiše Soseikan-Yamaguchi [Dal Co, 1996].

Figure 18: House Soseikan-Yamaguchi [Dal Co, 1996].

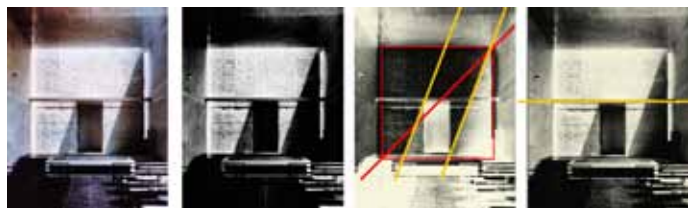
Preprosta soba brez vsakega pohištva, ki ni bila preplavljena s svetlobo, ampak s temo in sencami. Dimenzija prostora se razvija iz senc. Minimalistična oprema prostora je osvetljena iz strani. Na police pa pada svetloba od zgoraj. Tako telo in oblika polic, ki so osvetljene od zgoraj, dobijo svečan in mističen videz. Nasebna senca oblike plastično formira, predstavi, izoblikuje in poda določeno informacijo. Odsebnost senca pa določi okoliški prostor. Izjemno razpršena svetloba dodatno splošči obliko kvadratnih polic. Tako sta uprizorjena iluzija lebdenja polic in svečano zaznavanje prostora. Dosežen je občutek spoštovanja prostora, svetlobe in sence. Idejna skica arhitekta Tadaa Ando študije sence in svetlobe v prostoru.

Tradicionalna japonska soba se tako ni dojemale skozi količino svetlobe, ki je prišla v sobo, kot je to na zahodu, skozi količino svetlobe, ki ni prišla v prostor. Istočasno razumevanje sobe ni bilo zares odvisno od svetlobe, saj soba ni bila arhitekturna eniteta, zaznana skozi fizičnost njene velikosti ali oblike, kot pri zahodnem konceptu prostora. Soba je bila samo prehodni prostor, sestavljen iz preprostih samostojnih ploskev, ki so v najboljšem primeru tvorile kocko ali četverkotnik, znotraj katerega je bil nato s postavljanjem pohištva za določeno priložnost trenutno ustvarjen arhitekturni prostor [Tanizaki, 2002].

Cerkev na Mount Rokko

(Church on Mount Rokko; Tadao Ando, 1985-86, Kobe, Japonska)

Koncept mističnosti in svečanosti je nadgrajen v interjerju sakralnega prostora v cerkvi na Mount Rokko. Prostor ni (realno ali logično) okolje, v katerem bi se razporejale stvari, ampak je sredstvo, s katerim položaj stvari postane možen [Ponty, 2006]. Močno usmerjena svetloba prezbiterja sicer poudarja telesnost in obliko, sočasno pa objekt stene prezbiterja ostro prereže na dva dela z ostrimi prehodi iz svetlobe v senco. Prostor prezbiterja je tako sprva dojet kot okolje stvari v njem, hkrati pa kot njihov skupni atribut. Telesni prostor lahko v resnici postane fragment objektivnega prostora le, če v svoji posebnosti telesnega prostora vsebuje dialektični ferment, ki ga bo pretvoril v univerzalni prostor [Ponty, 2006].

Slika 19: Pogled na prezbitelj v cerkvi na Mount Rokko [Dal Co, 1996].

Figure 19: Presbytery, Mount Rokko [Dal Co, 1996].

Močno usmerjena svetloba sicer poudarja telesnost in obliko, sočasno pa objekt stene prezbiterja ostro prereže na dva dela z ostrimi prehodi iz svetlobe v senco.

Zaključek

Ne da bi zanikali pojavnost sence niti da bi absolutizirali njen pomen, smo v članku predstavili njeno vlogo v arhitekturi predvsem zadnjih dveh stoletij. Vsi avtorji 20. stoletja so si edini v mnenju, da je njihova doba iskala in našla v senci tisti element, ki je na uporabnika ali opazovalca učinkoval na področju čustev ter tudi na razumski in spoznavni ravni. Barragán je v začetku 20. stoletja izrekel mnenje, ki je še danes aktualno.

Dejanski pomen in vloga sence ne kot samo fizične posledice odsotnosti svetlobe ali naravne povezanosti med obliko in svetlobo, ampak njena vloga v smislu iskanja izhodišča za reševanje aktualnih prostorskih vprašanj sodobne arhitekture, arhitekturnega prostora, v katerem se človek giblje, prebiva in funkcionira kot normalna in zrela osebnost, je torej bistven na doživljajski ravni človeka. Upoštevanje slednje se najbolj izraža na Vzhodu (primer Japonske), kot dokazujemo, je pa prisotna na Zahodu, predvsem v javnih zgradbah posebnega pomena: muzeji in cerkve.

Senca daje predmetu njegovo lastno vrednost in opazovalcu sporoča o svoji obliki. Tako jo lahko uporabimo ali celo "izrabimo" za navidezno, iluzorno, napačno dožemanje prostora. Ob vednosti vpliva sence na opazovalca lahko dosežemo določeno doživljanje. Obravnavani arhitekti nam to dokazujejo z izpostavitvijo problema figure in ozadja.

Poudarili smo dejstvo, da je prostor konstrukcijska in funkcionalno zaključena celota in vendar ne samo to. Prostor z igro senc postaja tudi orodje za zaznavo doživljajskega učinka. Čeprav je današnje vsesplošno kot tudi arhitekturno obdobje zelo zaznamovano s tehnološkim napredkom, pa bo človek v njem dosegel svoj optimum samo, če se bo ponovno obrnil vase in "začutil" v sebi prostor, ki ga obdaja zunaj. Arhitektura bo oplemenitila in doživljajsko izpopolnila prostor vedno, ko bo v njem našla mesto za dialog svetlobe in sence. Rezultati raziskav naj bi v okviru doktorske disertacije izboljšali razumevanje pomena in vloge sence v oblikovanju prostora. Raziskava bo odgovorila na vprašanje, v kolikšni meri in na kak način vpliva senca na dožemanje in doživljanje prostora v opazovalcu. Empirične metode nam bodo pokazale, ali s pomočjo sence lahko povzročimo oz kontroliramo doživljanje v opazovalcu. Eden od pričakovanih rezultatov je tudi ugotovitev prave mere intenzitete in položaja sence v prostoru, da ta prijetno vplivajo na doživetje v opazovalcu in obratno. Dobljeni rezultati in nova znanja o uporabi sence v prostoru nam bodo odprla pot do uporabe metode izkoristka sence v prostoru, ki bo v pomoč arhitektu pri oblikovanju prostora. Arhitekt bo tako s pomočjo sence kot arhitekturnega elementa vplival na doživljajski vidik prostora v opazovalcu.

Viri in literatura

- Gheerbrant, A., Chevalier, J., 1995: Slovar simbolov. Založba Mladinska knjiga, Ljubljana.
- Suštaršič, N., 2004: Likovna teorija. Janislav Peter Tacol, Ljubljana.
- Tanizaki, J., 2002: Hvalnica senci. Študentska založba, Ljubljana.
- Musek, J., 2005: Predmet, metode in področja psihologije, Bori, Ljubljana.
- Burri, R., 1960: Le Corbusier. Editions Grisberg, Zurich.
- Capellato, G., 2003: Mario Botta - Light and Gravity, Architecture 1993-2003. Prestel, New York.
- Jodido, P., 1999: Mario Botta. Taschen, Italy.
- Dal Co, F., 1996: Tadao Ando. Electa, Italy.
- Saito, Y., 2007: Casa Barragan. DNP Nishi Nippo Co, Tokyo.
- Julbez, B., 1997: The Life and work of Luis Barragan. Rizzoli international Publications INC, New York.
- Ambasz, E., 1976: The Architecture of Luis Barragan. The museum of Modern Art. New York.
- Bradbury, D., 2003: Mexico; Architecture, Interiors, design. Conran Octopus, London.
- Mende, K., 2003: Designing with Light and Shadow. Images Publishing, Hong Kong.
- Ponty, M., 2006: Fenomenologija zaznave. Študentska založba, Ljubljana.

Spletni naslovi:

- Shadow
<http://www.thefreedictionary.com/shadow>, <december, 2010>.
- Gilardi House
http://en.wikiarquitectura.com/index.php/Gilardi_House, <julij, 2012>.
- Casa Antonio Galvez
http://www.greatbuildings.com/buildings/Casa_Antonio_Galvez.html, <julij, 2012>.
- Capilla de las capuchinas
<http://moleskinearquitectonico.blogspot.com/2008/08/capilla-de-las-capuchinas-barragan.html>, <julij, 2012>.
- Capilla de las capuchinas - sacramentarias 1952
<http://espacio-blanco.com/2008/11/convento-de-las-capuchinas-sacramentarias-1952/>, <julij, 2012>.

mag. Jeronima Kastelic
jeronima.jerry@gmail.com

dr. Tomaž Novljan
tomaz.novljan@fa.uni-lj.si
UL Fakulteta za arhitekturo

prof. dr. Aleš Vodopivec
ales.vodopivec@fa.uni-lj.si
UL Fakulteta za arhitekturo

Povzetek

Kot vsakemu živemu bitju je tudi človeku bistveno, da pridobi informacije o okolju, ki so nujno potrebne za prilagoditev. Okolje si lahko predstavljamo kot prostor energije, ki lahko - ali pa tudi ne - vpliva na nas. Naši čutni in zaznavni organi sprejemajo in analizirajo le majhen del vseh energetskih dogajanj, in sicer tisti del, za katerega se je v evoluciji izkazalo, da je pomemben za obstanek [Musek, 2005, str.: 65].

Razne stopnje ugodja ali neugodja, ki jih doživljamo ali občutimo v različnih prostorih ali situacijah in ki se gibljejo od komaj zaznavnih v razpoloženjih do intenzivno doživetih v afektu in strasti, so odvisni tudi od prostora in razmer, v katere vstopamo, pa tudi od predmetov, učinkov in ljudi v njih. Eden od teh dejavnikov je arhitekturni element - senca.

Svetloba je nujna za nastanek sence. Senca, njen pomen in nastanek so v literaturi z likovno-teoretskega vidika večinoma obravnavani kot fizična posledica odsotnosti svetlobe. Iz oblikovalskega vidika lahko senco uporabimo v prostoru kot arhitekturni element, ki deluje na opazovalca in njegovo vidno zaznavanje ter doživljanje prostora. Senca z likovnoteoretskega vidika pa deluje kot prostorski ključ; prikazuje globino prostora in prostornost objektov v njem. Po nastanku se delijo na nasebne in odsebnne sence. S svojo velikostjo in smerjo sence sporoča, od kod svetloba prihaja, in tako tudi prinaša informacije o prostoru. Senca je po eni strani tisto, kar nasprotuje svetlobi, in po drugi strani podoba bežnih, neresničnih ali spreminjajočih se stvari. Izhajajoč iz zgodovine, senca simbolizira ali manipulira človekov prostor na različne načine glede na čas, kulturo in percepcijo uma družbe. Vsekakor pa senca vedno pomeni nasprotje. Nasprotje žive in nežive narave, svetlega in temnega, dobrega in slabega, vez med svetom sanj in svetom, ko smo budni. Prisotnost sence v prostoru lahko ustvari občutek čistega ali umazanega, lepega ali grdega, domačega ali tujega [Gheerbrant, 1995, str.: 539].

Kot vsakemu živemu bitju je tudi človeku bistveno, da pridobi informacije o okolju, ki so nujno potrebne za prilagoditev. Okolje si lahko predstavljamo kot prostor energije, ki lahko - ali pa tudi ne - vpliva na nas. Naši čutni in zaznavni organi sprejemajo in analizirajo le majhen del vseh energetskih dogajanj, in sicer tisti del, za katerega se je v evoluciji izkazalo, da je pomemben za obstanek [Musek, 2005, 65].

Razne stopnje ugodja ali neugodja, ki jih doživljamo ali občutimo v različnih prostorih ali situacijah in ki se gibljejo od komaj zaznavnih v razpoloženjih do intenzivno doživetih v afektu in strasti, so odvisni tudi od prostora in razmer, v katere vstopamo, pa tudi od predmetov, učinkov in ljudi v njih. Eden od teh dejavnikov je arhitekturni element - senca.

Svetloba je nujna za nastanek sence. Senca, njen pomen in nastanek so v literaturi z likovno-teoretskega vidika večinoma

obravnavani kot fizična posledica odsotnosti svetlobe. Iz oblikovalskega vidika lahko senco uporabimo v prostoru kot arhitekturni element, ki deluje na opazovalca in njegovo vidno zaznavanje ter doživljanje prostora. Senca z likovnoteoretskega vidika pa deluje kot prostorski ključ; prikazuje globino prostora in prostornost objektov v njem. Po nastanku se delijo na nasebne in odsebnne sence. S svojo velikostjo in smerjo sence sporoča, od kod svetloba prihaja, in tako tudi prinaša informacije o prostoru. Senca je po eni strani tisto, kar nasprotuje svetlobi, in po drugi strani podoba bežnih, neresničnih ali spreminjajočih se stvari. Izhajajoč iz zgodovine, senca simbolizira ali manipulira človekov prostor na različne načine glede na čas, kulturo in percepcijo uma družbe. Vsekakor pa senca vedno pomeni nasprotje. Nasprotje žive in nežive narave, svetlega in temnega, dobrega in slabega, vez med svetom sanj in svetom, ko smo budni. Prisotnost sence v prostoru lahko ustvari občutek čistega ali umazanega, lepega ali grdega, domačega ali tujega [Gheerbrant, 1995, 539].

Summary

It is essential for a man, as for all living beings, to obtain information about the environment that is crucial for adaptation. The environment can be visualized as a space of energy, which may or may not affect us. Our senses and sense organs receive and analyze only a small fraction of all energy happenings, namely the part which evolutionally turned out to be important for survival [Musek, 2005].

Various levels of comfort or discomfort that we experience or feel in different places or situations, ranging from barely detectable in our mood to intensely lived through affect and passion, depend also on the space and conditions into which we enter; and on objects, effects and the people in them. One of these factors is an architectural element - the shadow.

Light is essential for the formation of shadows. From an artistic-theoretical point of view the shadow, its meaning and origin, is largely seen as a natural consequence of the absence of light. From a design point of view it can be used as an architectural element that acts on the observer and his/her visual perception and experience of space. The shadow from an artistic-theoretical perspective works as a spatial key and shows the depth of space and spaciousness of the objects in it. After its formation we can divide it two different kinds: self-shadows and casted-shadows. With its size and direction the shadow indicates the source of light and thus provides information about the space.

Shadow on the one hand is the opposite of light and on the other the image of fleeting, false or changing things. Drawing from history, the shadow symbolizes or manipulates the human place in various ways according to time, culture and perception of the society's mind. In any case, a shadow always means conflict. The opposite of animate and inanimate nature, light and dark, good and bad, the link between the dream world and the world of wakefulness. The presence of shadows in the room can create a feeling of cleanness or dirtiness, beauty or ugliness, homeliness or foreignness. [Gheerbrant, 1995, p.: 539]

Iz recenzije

Članek odkriva pomen senc v arhitekturi. Tovrstna tematika je v sodobni arhitekturni srenji po krivici bolj zapostavljena, čeprav gre za zanimivo in aktualno temo sodobne interpretacije arhitekture. Pri tem se avtorji ne ustavijo samo pri vrednotenju fizične odsotnosti svetlobe, ampak upoštevajo tudi doživljajsko in simbolno vrednost, ki jo imajo sence v oblikovanem prostoru.

Gre za opis vpliva senc na človeška čutila, na njegova čustva in tudi razumsko dojemanje prostora. Predstavljena raziskava se opira zlasti na izkušnje Vzhoda (Japonske), čeprav prikazani primeri opisujejo tudi nekatere zanimive rešitve priznanih arhitektov Zahoda.

doc. dr. Domen Kušar
UL Fakulteta za arhitekturo

Delavnice / *Workshops*

Mentorji: Lučka Ažman Momirski, Tomaž Berčič, Gašper Kociper

Pripravila: Lučka Ažman Momirski

Mednarodna arhitekturna in urbanistična delavnica
Medgeneracijsko središče /
International Architectural and Urban Design Workshop
Intergenerational Centre

Organizator

UL Fakulteta za arhitekturo.

Kraj, datum

Žiri, 2. 7. 2012 - 6. 7. 2012; konferenca z javnimi predavanji: 2. 7., 3. 7. in 5. 7. 2012; javna predstavitev rezultatov: 6. 7. 2012; javna predstavitev znanstvene monografije Medgeneracijsko središče Žiri: 24. 10. 2012.

Sodelujoči

Prof. dr. Lučka Ažman Momirski, asist. Tomaž Berčič, asist. Gašper Kociper; **mentorji:** prof. dr. Lučka Ažman Momirski, asist. Tomaž Berčič, prof. dr. Sanja Filep, asist. Gašper Kociper, prof. mag. Juan Pablo Molestina; **predavatelji:** mag. Barbara Černič Mali, asist. Tomaž Berčič, prof. dr. Sanja Filep, Rok Grdiša, Franc Imperl, Polonca Kastelic, asist. Gašper Kociper, prof. mag. Juan Pablo Molestina, prof. dr. Jože Ramovš, Ruth Podgornik Reš, Stevo Ščavničar, prof. dr. Marko Topič, prof. Hans-Peter Winter; **študenti:** Mato Blatančič, Anja Jemec, Maša Kambič, Anna Koscis, Oskar Koščak, Boštjan Košir, Matic Kržan, Kristi Marinič, Lovro Mohorič, Simona Ožvald, Andrej Panker, Sandra Perić, Veronika Podgrajšek, Jan Venier, Luka Žibret.

Sredstva, pokrovitelji

Evropski socialni sklad (85%), slovenska udeležba (15%); vrednost: 31.105,64 EUR. Častna pokrovitelj: Občina Žiri, Urad predsednika Republike Slovenije.

Gradivo

- E-gradivo (DVD); spletna stran: <http://predmet.fa.uni-lj.si/mgs/>;
- Znanstvena monografija: Ažman Momirski, L. 2012. Medgeneracijsko središče Žiri. Ljubljana: ULFA.;
- Časopisni članki: Kociper, G., 2012. Mednarodna arhitekturna in urbanistična delavnica, Občina Žiri, Medgeneracijsko središče. Žirovske stopinje. Junij 2012. Str. 7; Podgornik Reš, R., 2012. Pretok znanja in energije. Družina. Str. 24. 15.7.2012.
- Spletne objave: Vmesna predstavitev delavnice Medgeneracijsko središče, <http://www.radio-sora.si/obvestila/7521/> [3.7.2012]; zaključna predstavitev rezultatov delavnice Medgeneracijsko središče v Žireh, <http://www.radio-sora.si/obvestila/7522/> [5.7.2012]; Danes zaključna predstavitev idej za Medgeneracijsko središče v Žireh, <http://www.radio-sora.si/novice/11834/> [6.7.2012]; Medgeneracijsko središče Žiri, <http://www.ziri.si/novice/2012071210035985/> [12.7.2012].
- Radijske objave: Aktualno, Radio Sora, dve oddaji: 2.7. 2012 ob 9:00 in 6.7.2012 ob 9:00.
- Recenziji: prof. dr. Jože Ramovš, Rok Grdiša.

Tema delavnice

Cilj krajevnega medgeneracijskega središča je kakovostno staranje in solidarno sobivanje med mlado, srednjo in staro generacijo. Na oblikovanje krajevnega medgeneracijskega

središča ima pomemben vpliv dejstvo, da v današnjem času tradicionalni vzorci sobivanja generacij ne zadostujejo več in da se skokovito povečuje delež starega prebivalstva (Ramovš, 2012). Medgeneracijsko središče obsega različne programe (gospodinjstvo skupnost, paliativno nego, dnevno varstvo, vrtec in druge) in ponuja možnost izbire: starejši se lahko umaknejo v samost, ali pa se vključijo v medčloveško dogajanje v središču. Medgeneracijsko središče ni ustanova, je mreža delovanja skupnosti, hkrati je prostorski in socialni koncept. Središče je vzpostavljeno, ko v mreži v konkretnem kraju delujejo vsaj trije programi: na primer kulturni in vzgojni program, program zdravega staranja, kakovostna oskrba onemoglih.

Predstavitve

Prvi sklop delavnice so sestavljala predavanja vabljenih strokovnjakov. Udeleženci delavnice so se seznanili s predstavljenimi demografskimi spremembami na Gorenjskem in v Občini Žiri (Černič Mali, Ščavničar). Zaradi staranja prebivalstva je kakovost oskrbe starih ljudi (tudi v Sloveniji) poseben izziv za prihodnost pri projektiranju (Imperl). Starostniki, predvsem odvisni od tuje oskrbe in pomoči, so eni od najbolj ogroženih kategorij prebivalstva v Sloveniji. Tisti, ki so nameščeni v institucijah, so praviloma žrtve sistemskih oz. strukturnih zlorab, znotraj katerih so pogosto tudi izvajalci storitev nemočni. Za dostojno življenje je potrebno starostnikom nuditi specifične pogoje, k temu pa sodijo tudi ustrezni prostori. Večino državnih domov lahko glede na arhitekturo in koncept zasnove umestimo v 2. generacijo domov za starejše. Dekan šole za arhitekturo Petra Behrensa iz Düsseldorfa Juan Pablo Molestina je predstavil razvoj in sodobne pristope pri oblikovanju stavb namenjenih za bivanje starejših. Te lahko delimo v institucionalne in neinstitucionalne bivalne oblike, bolj spodbuden razvoj pa lahko pričakujemo z deinstitucionalizacijo starostnega varstva in raznovrstno ponudbo sodobnih bivalnih oblik (Grdiša). Tak primer predstavlja urbanistična zasnova oskrbovanih stanovanj arhitekta Tomaža Berčiča. Sodobni koncepti oskrbe starih ljudi v Evropi prehajajo v tako imenovano četrto generacijo negovalnih domov za starejše (Winter), v Sloveniji pa je po zgledu bielefeldskega modela vedno bolj v ospredju tip medgeneracijskega središča. Primer tovrstnega medgeneracijskega središča je Medgeneracijsko središče v Zgornji Šiški avtorja Gašperja Kociperja, ki je zasnovano kot vozliščna točka v širši mreži programov socialne oskrbe in medgeneracijskega sodelovanja. Vanj so vključeni: dom za stare ljudi v obliki gospodinjstev skupnosti, paliativna oskrba, začasna nega, dnevno varstvo starih ljudi, oskrbovana stanovanja, izobraževalno središče, otroški vrtec, restavracija, večnamenska dvorana in druge storitve. Poleg trajnostne in energetske učinkovite zasnove je bilo eno ključnih vodil pri projektiranju zagotovitev kakovostnega bivalnega okolja z ureditvijo zelenih površin. Če učimo samo sejati in saditi ter prenašati znanje in izkušnje iz generacije v generacijo, to ni dovolj - rastline je treba tudi negovati (Podgornik Reš). Primeri dobre prakse uporabe fotovoltaike na javnih zgradbah so bili izhodišče za

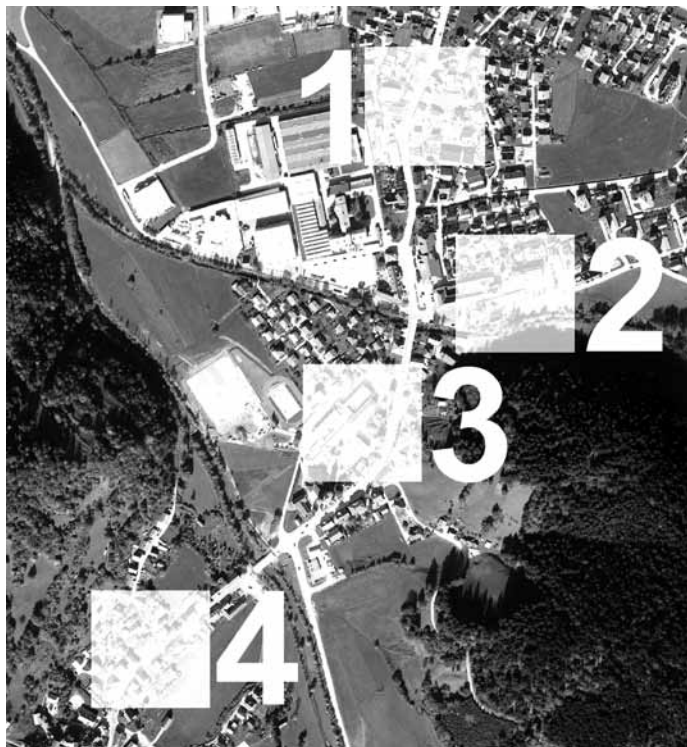
razmislek o oblikovanju objektov medgeneracijskega središča. Metodo kartiranja na primeru mesta Buj je za namen uporabe metodologije dela na delavnici uvedla prof. dr. Sanja Filep iz Fakultete za arhitekturo Univerze v Zagrebu, Polonca Kastelic pa je predstavila z nagrado češke zbornice nagrajeno diplomsko delo Revitalizacija osrednjega trga v Zgornjih Gorjah.

Rezultati

Analiza programov v regiji, ki so (lahko) povezani s posameznimi funkcionalnimi enotami medgeneracijskega središča, pokaže, da je umestitev medgeneracijskega središča v Občino Žiri tudi regionalno upravičena glede na obstoječo infrastrukturo medgeneracijskih središč, domov za starejše in bolnišnično oskrbo ter ostale infrastrukturne povezave. Glede na demografske kazalnike je v občini Žiri potrebno zagotoviti 20 do 40 postelj za stacionarno oskrbo starih ljudi in predvideti prostore za dva oddelka vrta. Smiselno je razmišljati tudi o rešitvi potreb po ostalih storitvah medgeneracijskega središča kot so oskrba umirajočih, oskrba na domu, začasna nega, dnevno varstvo. Kot posledico prostorske geneze je v Občini Žiri mogoče prepoznati štiri lokacije, kjer so bile in so osredotočene dejavnosti kraja. Obseg programa, merilo intervencij ter odnos med novo zazidavo in lokacijo se v predlogih spreminja. Osnovna ideja rešitev na vseh lokacijah je ideja integracije obstoječih stavb in njihovih novih delov.

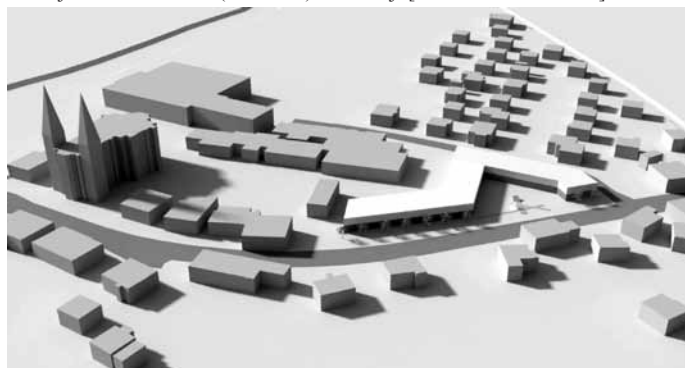
Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

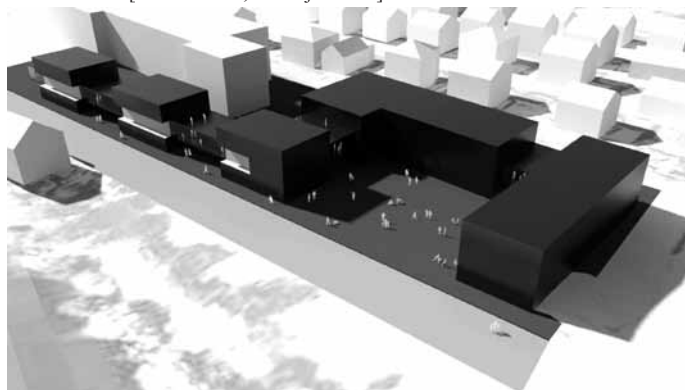
Slika 1: Izbrane lokacije medgeneracijskega središča v Občini Žiri [Tomaž Berčič].

Slika 2: Pogled na stanovanjski sestav, ki upošteva standarde za projektiranje za stare ljudi v mestu Köln (Sülz BF4) v Nemčiji [Juan Pablo Molestina].

Slika 3: Prostorski prikaz predlogov za medgeneracijsko središče na Lokaciji 3: Osnovna šola [Matic Kržan, Andrej Panker].

Slika 4: Prostorski prikaz predlogov za medgeneracijsko središče na Lokaciji 2: Zdravstveni dom [Mato Blatančič, Boštjan Košir].

Slika 5: Fotomontaža medgeneracijskega središča na Lokaciji 4: Stare Žiri [Kristi Marinič, Veronika Podgrajšek].

Mentorji: Borut Juvanec, Domen Zupančič, Andreja Benko

Pripravila: Andreja Benko

Urbani potenciali, Goražde 2012 /

Urban potentials, Goražde 2012

Organizacija

UL Fakulteta za arhitekturo.

Vlada Bosansko-podrinjskega kantona BiH.

Kraj in datum

Mesto Goražde, Bosna in Hercegovina; 9. 7. - 13. 7. 2012. Trajanje delavnice - priprava, terenska izvedba, delo v seminarju, priprava kataloga in razstave, razstava: 9 mesecev; predstavitev rešitev nalog: 13. 7. 2012; razstava Goražde: 8. 11. - 15. 11. 2012; razstava Sarajevo: 7. 12. - 14. 12. 2012; razstava Ljubljana: april 2013. Predstavitev monografije Urbani potenciali Goražde: 7. 12. 2012, Sarajevo.

Sodelujoči

Mentorji: prof. dr. Borut Juvanec, doc. dr. Domen Zupančič, Andreja Benko m.i.a.; Jasmin Sadiković dipl. ecc., minister za prostor Bosansko-podrinjskega kantona; Edin Kadrić d.i.a., Ministrstvo za urbanizem BPK Goražde; **študenti** (višjih letnikov UL Fakultete za arhitekturo): Amela Špendl, Katarina Kušar, Tanja Završki, Nika Urbič, David Pignar, Lovro Mohorič, Luka Žibret in Damjan Hidič; **dijaki** (Srednje tehnične šole Hasib Hadžović Goražde): Merima Mujezinović, Muhidin Hukić, Zaim Vlajčić, Emina Klačar, Amina Klačar in Edina Uzunović; **ostali:** mag. Robert Špendl, Dunja Šutanovac u.d.i.a., Ervin Dervišević BSc prost. Planer, Emir Drakovac BSc prost. planer, Emina Hodo d.i.a., Orhan Softić d.i.a. in Adisa Bajrović d.i.a.; **javnost:** Lokalni mediji (tisk, radio, televizija).

Pokrovitelji

Veleposlaništvo republike Slovenije v Bosni in Hercegovini; Vlada Bosansko-podrinjskega kantona; Hella Saturnus Slovenija, Ljubljana; Hella Bekto, Goražde.

Gradivo

Vabila na razstave: Goražde, Sarajevo, Ljubljana; zgibanka o delavnici; 18 plakatov v velikosti 85/200 cm: (0 - Pregledni plakat, 1 - Problematika, 2 - Trg, most, 3 - Ulica, 4 - Drina, 5 - Gubavica, 6 - Pot spominov, 7 - Ekipa, 8 - Zaključni plakat); projektne mape z rešitvijo konkretnih problemov; znanstvena monografija.

Tema delavnice

Pet formiranih skupin je reševalo naloge različnih tematik, ki so bile natančneje opredeljene pred začetkom izvedbe. Naloge so bile naslednje:

Trg: Prostor trga je neurejen in ne živi z mestom. Če postavitev objektov nakazuje na prostor trga, trg in dogajanje na trgu prebivalcev in obiskovalcev mesta Goražde ne privabijo k zadrževanju. Enotna ureditev trga in primerna izbira programa z manjšimi intervencijami, bi dala prostoru poseben pomen in življenje. Povezava trga z okoljem in programom, ki se dogaja

okoli trga pa bi imela pozitiven doprinos tako za dejavnosti, ki se odvijajo na trgu, kot za okolico ter prebivalce mesta.

Most: most je poseben element mesta, saj povezuje in hkrati ločuje mesto, ki leži na obeh bregovih reke Drine. Most je v uporabi vsakodnevno in ljudje so ga vajeni. Prav tako ima most pri meščanih globok simbolni pomen, saj je začasa vojne povezoval oba bregova mesta. Zaradi varnosti prehoda, so pod mostom uredili obešen most iz armaturnih mrež, ki je nudil varnost. Ta del sedaj propada, lahko pa bi bil atrakcija turistom in spomin na žrtve vojne. Z manjšimi intervencijami bi lahko mostu dodali estetske elemente, obenem pa ohranili spomin.

Ulica Kulina bana: ulica Kulina bana je ena pomembnejših mestotvornih ulic. Poteka ob najstarejših objektih mesta Goražde. Ulica leži ob Podhranjinskem potoku, ki se v nadaljevanju izliva v reko Drino. Potok je neurejen, brez definirane struge in načeloma lep prostor, ki ga definira tudi drevored ob ulici, deformira in obiskovalca ne pritegne. Z manjšimi intervencijami se da prostor estetsko urediti in ga narediti uporabniku prijaznega.

Drina: Mesto Goražde je nastalo ob reki Drini in je pomemben element mesta, saj mesto po eni strani deli in ga z določenimi elementi združuje. Meščani mesta še posebej poleti živijo z reko. Uporabljajo jo kot mestno plažo, kot prostor druženja. Problematika se kaže predvsem v neurejenosti reke, brežin, prostora ob reki in same prehodnosti ob reki. Nekateri elementi - sprehajalna pot ob Drini, dostopi do reke, dostopi do plaže, so že obstoječi, vendar neurejeni in neoznačeni, tako da obiskovalec prostora le težko najde pot do reke. Z primernim enopoteznim projektom je možna rešitev povezave treh bistvenih elementov mesta - mosta, reke in trga.

Gubavica: Problematika se kaže v nedostopnosti na dvignjeno teraso nad mestom. Pot do terase je neurejena in turistu oz. obiskovalcu popolnoma neznana. Prav tako je problem v neurejenosti lokacije. Ko obiskovalec prostor obišče, tam ni niti klopce, košev za smeti in podobno. Ureditev problematike bi odprla novo izletniško točko mestu.

Pot spominov: Mesto Goražde ima mnogo spominskih obeležij na dogodke, ki so pomembno vplivali na razvoj in trenutno situacijo v mestu. Na to bi meščani morali biti ponosni in jih turistom oz. obiskovalcem takoj pokazati. S primerno zasnovano potjo po spomenikih mesta Goražde, bi mesto pridobilo na kvaliteti in prepoznavnosti. Problem se kaže v tem, da tudi samo mesto nima uvedenih vseh spomenikov, oz. so ti spomeniki in spominska obeležja na mestih, ki so nevtrarno pozicionirana, zaradi tega pa tudi obiskovalcem mesta ostanejo tudi po obisku mesta neznana.

Infrastruktura: Mesto Goražde se sooča z velikimi težavami glede infrastrukture. Tako skozi celotno mesto (tudi čez trg) vodi državna cesta. Obenem leži ob pomembni prometni poti, ki povezuje večja mesta, kar bi lahko mest dobro izkoristilo. Prav tako pa se pojavi težava v železniški infrastrukturi. Mesto je imelo železniško povezavo, ki pa je že nekaj let neaktivna. Z manjšimi intervencijami bi lahko to povezavo ponovno aktiviralo in povežalo Goražde s preostalo Bosno in Hercegovino, saj nasipi železniške proge še obstajajo in so v večji meri v solidnem stanju.

Delovno gradivo je v končni obliki zbrano v obliki znanstvene monografije z naslovom *Urbani potenciali Goražde 2012*, prav tako je gradivo pripravljeno v obliki zloženke ob razstavi in razstava v obliki 18 plakatov v formatu 80/200 cm.

Predstavitev rezultatov delavnice je bila na večjih mestih. Prva je bila v obliki razstave v mestu Goražde z naslovom *Goražde, urbani potenciali*. Otvoritev je bila 8. novembra 2012 ob 12:00 v Centru za kulturo, Goražde. Razstavo je odprl premier Vlade Bosansko-podrinjskega kantona BiH, gospod Alija Begović, prim. dr..

Naslednja predstavitev je bila v Sarajevu, kjer je bila predstavitev monografije, ob tem pa je bila na ogled tudi razstava. Otvoritev dogodek z naslovom *Urbani potenciali - Goražde*, je bil v petek, 7. decembra 2012 ob 14:00 na Fakulteti za arhitekturo v Sarajevu. Razstavo je odprl prof.dr. Ahmet Hadrović.

Zadnja predstavitev razstave in dela na delavnici bo predvidoma meseca aprila 2013, z naslovom *Goražde - vizije*, v notranjem atriju ZRC SAZU, Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Ob tej priliki je bil izdelana tudi recenzirana monografija z naslovom *Urbani potenciali Goražde*, ki je dosegljiv po knjižnicah v Sloveniji. Recenzenta monografske publikacije sta bila doc. dr. Alenka Fikfak in prof. dr. Ahmet Hadrović.

Odzivi

- **Delavnica Goražde:** Urejevanje Goražd zgled Ljubljana: http://www.infotv.si/#play_video-1-6839 <16.07.2012>.
- Kroz arhitektonske radionice do urbanističkih, arhitektonskih i grafičkih rješenja dijelova grada Goražda: <http://mu.bpkg.gov.ba/novosti/332/kroz-arhitektonske-radionice-do-urbanistic-kih-arhitektonskih-i-grafickih-rjesenja-dijelova-grada-gorazda> <11.04.2012>.
- U Goraždu se održava arhitektonska radionica: http://www.gorazde.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=1577:u-goradu-se-odrava-arhitektonska-radionica&catid=27:vi-jesti&Itemid=34 <10.07.2012>.
- Početak saradnje sa prijateljima iz Slovenije: <http://www.bpkg.gov.ba/vijesti/18343/18343&10.07.2012>.
- Načelnik upriličio prijem za goste iz Ljubljane: http://www.gorazde.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=1583:naelnik-upriliio-prijem-za-goste-iz-ljubljane&catid=27:vi-jesti&Itemid=34 <13.07.2012>.
- Načelnik Općine Goražde upriličio prijem za goste iz Slovenije: http://www.gorazdeonline.com/index.php?option=com_content&view=article&id=12242:naelnik-opine-gorade-upriliio-prijem-za-goste-iz-slovenije&catid=81:novosti&Itemid=458 <13.07.2012>.
- Saradnja Ministarstva za urbanizam BPK i Arhitektonskog fakulteta iz Ljubljane. Prezentovana idejna rješenja: <http://www.bpkg.gov.ba/vijesti/18444/18444&13.07.2012>.
- Radio televizija Bosansko-podrinjskog kantona - Dnevnik: www.rtvbpk.com/index.php?option=com_content&view=article&id=1189:dnevnik-1072012&catid=72:juli-2012&Itemid=226 <10.07.2012>.
- Od 9. do 13. Jula arhitektonska radionica u Goraždu: <http://www.bpkg.gov.ba/vijesti/18281/18281> <07.07.2012>.
- **Razstava Goražde:** Izložba i prezentacija projekata izrađenih u okviru Arhitektonsko-urbanističke radionice: <http://www.bpkg.gov.ba/vijesti/20243/izlozba-i-prezentacija-projekata-izradenih-u-okviru-arhitektonsko-urbanistic-ke-radionice> <6.11.2012>.
- Otvorena izložba projekata iz Arhitektonsko-urbanističke radionice: <http://www.bpkg.gov.ba/vijesti/20287/otvorena-izlozba-projekata-iz-arhitektonsko-urbanistic-ke-radionice> <8.11.2012>.
- Radio televizija Bosansko-podrinjskog kantona - Dnevnik: http://www.rtvbpk.com/index.php?option=com_content&view=article&id=1291:dnevnik-8112012&catid=76:novembar-2012&Itemid=226 <08.11.2012>.
- Otvorena izložba projekata iz Arhitektonsko-urbanističke radionice: http://www.radiopraca.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=1319:otvorena-izlozba-projekata-iz-arhitektonsko-urbanistic-ke-radionice&catid=1:posljednje-vijesti&Itemid=94 <09.11.2012>.

- Muzej ispod mosta: <http://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/muzej-ispod-mosta> <10.11.2012>.
- Arhitekta iz Slovenije predložile projekte za uređenje Goražda: Muzej ispod mosta: <http://www.ekapija.ba/website/bih/page/655418> <12.11.2012>.
- Arhitekta predložile projekte za uređenje Goražda: <http://www.sa-c.net/index.php/news-archive/project-news/item/1735-arhitekta-iz-slovenije-predlozile-projekte-za-uredjenje-gorazda.html> <12.11.2012>.
- Razstava izdelkov arhitekturno-urbanistične delavnice "Urbani potenciali, Goražde 2012": [http://sarajevo.embassy.si/index.php?id=944&L=1%20%C3%B0&tx_ttnews\[tt_news\]=14380&tx_ttnews\[backPid\]=943&cHash=206012c269](http://sarajevo.embassy.si/index.php?id=944&L=1%20%C3%B0&tx_ttnews[tt_news]=14380&tx_ttnews[backPid]=943&cHash=206012c269) <08.11.2012>.
- **Razstava Sarajevo:** otvoritev razstave na Fakulteti za arhitekturo: [http://sarajevo.embassy.si/index.php?id=944&L=si&tx_ttnews\[tt_news\]=14979&tx_ttnews\[backPid\]=943&cHash=49a43f7d8e](http://sarajevo.embassy.si/index.php?id=944&L=si&tx_ttnews[tt_news]=14979&tx_ttnews[backPid]=943&cHash=49a43f7d8e) <08.12.2012>.

Projektne skupine

- **Skupina 1** - Ulica Kulina bana: Amela Špendl, Tanja Završki, Lovro Mohorić, Luka Žibret, Dunja Šutanovac u.d.i.a., Muhidin Hukić, Zaim Vlajčić.
- **Skupina 2** - Problematika, Trg, most, pot spominov, Gubavica: Prof. dr. Borut Juvanec, doc. dr. Domen Zupančič, Andreja Benko, m.i.a., Damjan Hidič, Emina Hodo d.i.a., Amina Klačar, Merima Mujezinović, Edin Kadrić d.i.a.
- **Skupina 3** - Drina: Katarina Kušar, Tanja Završki, Nika Urbič, David Pignar, Emina Klačar, Edina Uzunović.
- **Skupina 4** - Infrastruktura: mag. Robert Špendl, Ervin Dervišević BSc prost. planer, Emir Drakovac BSc prost. planer.

Tema delavnice

Trg: Trg smo preplastili z enotnim tlakovanjem, ki se je nadaljevalo tudi preko mosta. Uredili smo primerno osvetljavo trga, prav tako pa na trgu uredili tudi primerno enotno urbano opremo (koši za smeti, enotne klopi, kioski in oprema) in tudi poskrbeli za primerno zazelenitev trga. S potezo, ki nadaljuje trg preko regionalne ceste in nadaljuje pot obiskovalcev preko mostu oz. proti reki, smo trg obiskovalcem približali in ga naredili obiskovalcem bližjega. Tako se je trg odprl v tej meri da je primeren tudi za organizacijo določenih prireditev.

Most: Tako kot trgu smo tudi mostu dali dodaten program. Kar se je dalo smo povezovalni most med obema stranema Drine tudi ozelenili. Asimetrično smo mu dodali dve manjši razgledni terasi, eno celo na mestu, ki omogoča skok v Drino. Most, kot pomemben spomenik mesta smo vključili tudi v Pot spominov, kot spomenik izjemnega pomena. Pod mostom smo rekonstruirali spodnji "skriti" pontonski most in na njem idejno prikazali možnost galerije na prostem. S sodobno razsvetljavo s svetili Helle in senzorskim sistemom ter prilagoditvijo barv v bolj nevtralne tone, smo most z enostavno intervencijo posodobili.

Ulica Kulina bana: Ulico smo uredili tako, da je prostor prehoden in ljudem prijetnejši. Delno smo potok zaprli, pomembna intervencija pri tem pa je bila ureditev struge Podhranjskega potoka. Z ureditvijo struge smo nivelirali pretok potoka a mu vseeno pustili njegovo lastno obliko toka, obenem pa smo pridobili prostor za pločnik za pešce. Ti lahko zdaj brez težav uporabljajo celotni prostor najstarejšega dela mesta, ki je pravtako lepo urejen s starim drevoredom.

Drina: Najpomembnejši poseg pri ureditvi reke Drine je bilo ureditev nabrežja reke na način, da je bil uporabnikom blizu in da je povezoval glavne trajektorije meščanov. Pomembna intervencija je bila dodatek širokega stopnišča, na obeh straneh mostu s strani trga. Ta omogoča dostop do sprehajalne poti ob reki, nadalje pa dostop do mestne plaže. Sprehajalno pot smo pod mostom povezali, tako da neprekinjeno poteka vzdolž reke. Obenem smo dodali ob reki dodaten paviljon na ploščadi, kjer je prostor za galerijo, kavarno, obenem pa so v razgledno zasnovanem paviljonu vključene tudi javne sanitarije. Prostor ob reki se je tako odprl mestu in obiskovalcem.

Gubavica: Na hribu, imenovanem Gubavica, leži lepa razgledna točka mesta, ki jo pa le malokdo pozna. Na določeni nadmorski višini tam leži lepa ravna terasa, ki bi jo lahko meščani koristili. Na Gubavici smo predvideli ureditev dveh poti, ki vodita do te terase, razgledno točko s paviljonom, ki omogoča, da se obiskovalci usedejo v senci, se okrepčajo in potem tudi odidejo. Zelo pomembno pri takem posegu je, da se predvidi zadostna količina košev za smeti za obiskovalce, ki se jih mora potem tudi redno prazniti in vzdrževati red na območju. Gubavico z razgledno teraso in lepim pogledom nad celotnim mestom smo vključili tudi v naslednje območje urejanja - Pot spominov.

Pot spominov: V mestu Goražde je mnogo spomenikov, od katerih nekatere ne poznajo niti sami meščani. Z enotno karto, na kateri bi bili označeni vsi spomeniki, kjer bi bili kratki odpisi za turiste, ki bi se seznanili z osnovnimi podatki o spomeniku, bi z enostavno potezo rešili ogromno. Prav tako smo podali idejni predlog različnih poti (z različno skupno dolžino) po mestu Goražde. Kot primer za izvedbo je zagotovo skupinski pohod ob občinskem prazniku.

Slika 1: Predlog obnove mostu.

Slika 2: Mesto Goražde in lokacije tematskih nalog delavnice.

VLADA BOSANSKO-PODRINJSKEGA KANTONA

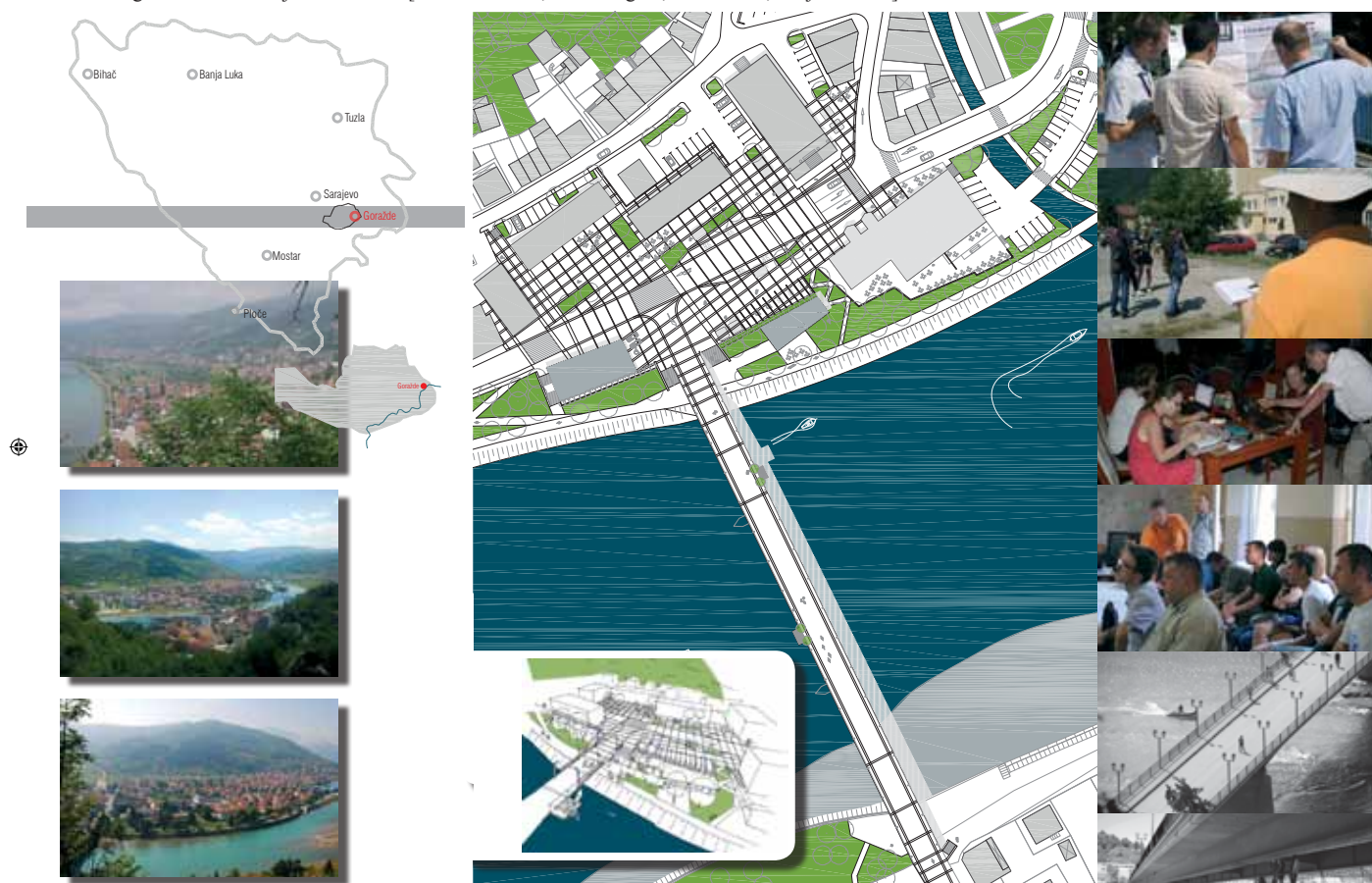
VELEPOSLANIŠTVO REPUBLIKE SLOVENIJE
V SARAJEVU

ENVIGENCE
environmental intelligence

Slika 3: Predlog ureditve nabrežij ob reki Drini [Katarina Kušar, David Pignar, Nika Urbič, Tanja Završki].

Slika 4: Predstavitevna zgibanka o delavnici.

Mentorja: Borut Juvanec, Domen Zupančič

Pripravila: Andreja Benko

**Eksperimentalni vernakularni objekt, Lipica 2012 /
Experimental vernacular structure, Lipica 2012****Organizacija**

UL Fakulteta za arhitekturo.

Kraj in datum

Lipica, Slovenija. Termin terenske izvedbe: 18. 4. 2012 - 20. 4. 2012; trajanje delavnice (priprava, terenska izvedba, delo v seminarju): 3 mesece; predstavitev naloge: končana hiška v Lipici 20. 4. 2012, ki je trajno izdelana in predana v uporabo kobilarni Lipica in učni poti na njej.

Sodelujoči

Strokovni sodelavci: Boris Čok, Dušan Okorn in Vojko Ražem; **sodelavki:** Andreja Benko, mlada raziskovalka in Larisa Brojan, mlada raziskovalka; **študenti** (višjih letnikov Fakultete za arhitekturo, Univerze v Ljubljani in Erasmus študenti na izmenjavi v Sloveniji): Kristina Maršič, Damir Flego, Enrique Neguernela Vásquez, Eva Villanueva Pantoja, Laura M^o Gómez de Cecilia, Laura Flores Gonzalo, Renata Moreira, Ines Alecrim, Tiago Cabrita, Sergio Alves, Rodrigo Oliver Soriano, Pablo Palomer, Camille Baivier, Laura López Alvarez, Juan Solera, Eva Brunner in Carolina Weber; **javnost:** Revija Kras, Dnevnik, Delo...

Sredstva, pokrovitelji

Luka Koper, Kobilarna Lipica, revija Kras, Unesco, Sazu, Astroni d.o.o., Tolos d.o.o.

Rezultati

Skupina je skupaj z mojstri suhozida - Borisom Čokom, Dušanom Okornom in Vojkom Ražmom, po načrtih prof. dr. Juvanca zgradila tipično kraško hiško na prostoru kobilarne Lipica. Študenta Pablo Palomar in Tiago Cabrito sta na podlagi snemanja dela in fotografij izdelala kratki predstavitveni film, ki je objavljen na internetu.

Delovno gradivo je v končni obliki zbrano v obliki zloženke o delavnici in izvajalcih delavnice. Obenem je o delavnici objavljen na medmrežju.

Večje predstavitve rezultatov delavnice ni bilo objavljenih, saj je delavnica imela dobre odzive tako pri strokovni, kot pri laični javnosti. Delavnico so spremljali tudi različni mediji, ki so potek in rezultate delavnice predstavili tudi širši javnosti.

Odzivi

- Kraško pastirsko zatočišče, <http://www.dnevnik.si/clanek/1042525230> <29.12.2012>;
- Pastirska hiška: http://www.lipica.org/si/files/default/Novice/Kobilarna%202012/%C4%8Clanek%20Nedelo_Pastirska%20hi%C5%A1ka.pdf <29.12.2012>;
- "Vsak kamen se mora dobro uleč": <http://www.primorske.si/Primorska/Srednja-Primorska/Vsak-kamen-se-mora-dobro-ulec.aspx> <29.12.2012>;
- "Vsak kamen se mora dobro uleč": <http://civilnainiciativakras.com/node/1254> <29.12.2012>;
- Kraška hiška, dediščina in eksperiment: <http://www.delo.si/zgodbe/>

nedeljskobranje.kraska-hiska-dediscina-in-eksperiment.html <29.12.2012>;

- Radionica Lipica 2012: www.dragodid.org/radionica-lipica-2012/<29.12.2012>;
- Hishka - workshop in Lipica from Faculty of architecture of Ljubljana: <http://vimeo.com/41413185> <29.12.2012>

Tema delavnice

Delavnica se je začela v sredo 18. aprila 2012, ko je bila zaradi slabega vremena pomaknjena za teden dni. Študenti in mentorji so se zbrali pri hotelu Maestoso v Lipici, kjer so tudi 3 dni v času trajanja delavnice bivali. Prvi dan so se seznanili s teorijo gradnje v kamnu, prav tako so se poučili o zgodovini kraških kamnitih hišk. Sledil je ogled lokacije, kjer je bila predvidena hiška in priprave na gradnjo. Začelo se je čiščenje terena, zaris dimenzij v tla in sama gradnja hiške. Delo je potekalo izjemno hitro.

V četrtek 19. aprila 2012 so se nadaljevala gradbena dela in proti večeru je hiška že stala. Študenti in trije mojstri suhozida so bili izjemno pridni in hitri pri svojem delu. Pri tem je potrebno povedati da je sama postavitvev kljub hitrosti izjemno kvalitetna, kar se da pripisati mojstrom in številu udeležencev delavnice.

Zadnji dan - v petek 20. aprila 2012 so sledila zaključna dela in popravki na hiški. Hiška je v celoti stala že dan prej. Vreme, ki je pomemben dejavnik pri gradnji je zdržalo brez dežja vse tri dni prav do zaključka delavnice.

Mednarodna delavnica Lipica 2012, je del projekta Kras - Carso. Udeleženci delavnice so bili študenti, ki so prihajali iz Španije, Portugalske, Belgije, Baskije, Nemčije in Slovenije. Pri hotelu Maestoso v Lipici so v mesecu aprilu 2012 dokončali gradnjo tradicionalne kamnite pastirske hiške, ki je nadgradnja primitivnih pastirskih zavetišč pod previsi skal. Obenem je hiška postavljena kot objekt, ki kaže posebno gradbeno kulturo Krasa - tehnika suhozida. Hiške so postavljali pastirji z namenom, da so jih varovale pred slabim vremenom. Uporabljali so posebno tehniko suhozida, gradnjo s kamnom brez dodatnega veziva oz. malte. Pastirska hiška, ki je postavljena v Lipici ima tradicionalne elemente: zračnik, kurišče in oblikovano sedišče. Objekt je zasnovan kot eksperimentalni projekt, nad katerim se bo izvajal znanstveni nadzor in delale različne meritve, v različnih letnih časih (posedek, sprememba oblike, vlažnost, temperatura itd.).

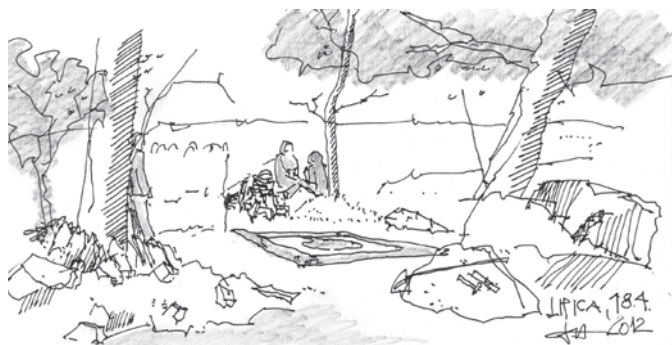

Slika 1: Priprava temelja hiške.

Slika 2: Končana hiška, mojstri za suhi zid: Boris Čok, Dušan Okorn, Vojko Ražem.

Slika 3: Niz skic od zakoličbe do postavitve.

Slika 4: Potek dela od zasnove do postavitve.

Mentorja: Peter Gabrijelčič, Gregor Čok

Pripravil: Gregor Čok

Urbanistična delavnica "Mlinska cesta" Ptuj 2012 / *Mlinska cesta Ptuj 2012 Urban Design Workshop*

Organizacija

UL, Fakulteta za arhitekturo (izvajalec); Mestna občina Ptuj (naročnik).

Kraj, datum

Kraj izvedbe delavnice: Ptuj, Ljubljana. Trajanje delavnice: junij - oktober 2012. Predstavitev končnih rezultatov delavnice: 12. 9. 2012; velika sejna dvorana v stavbi Mestne občine Ptuj, Mestni trg 1, 2250 Ptuj. Trajanje predstavitve: od 12. do 30. septembra 2012.

Sodelujoči

Predstavnika naročnika: Peter Cafuta, Kostja Kolarič;

mentorja: prof. mag. Peter Gabrijelčič, asist. dr. Gregor Čok;

študenti: Katarina Adamič, Andreja Ajlec, Matic Banko, Patrik Benedičič, Urška Leban, Simona Marguč, Lea Obreza, Katja Žumer.

Gradivo

Delovno in končno gradivo: vse gradivo vključno s končno maketo urbanistične zasnove je arhivirano in dosegljivo pri naročniku, kartografski izvodi zaključnega elaborata in fotografije maket (delovnih in končnih) so dosegljivi na FA.

Predstavitve

Na predstavitvi rezultatov je bil koncept pozidave potrjen in sprejet iz strani naročnika t.j. Mestne občine Ptuj kot nosilca in skrbnika zagotavljanja javnega interesa pri posegih v prostoru, ter tudi s strani lastnikov zemljišč. Podane so bile še določene "tehnične pobude", ki se bodo upoštevale pri eventualni izdelavi OPPN-ja, kateri bo izhajal iz te konceptne rešitve.

Tema delavnice

Delavnica je potekala v sodelovanju Mestne občine Ptuj in Univerze v Ljubljani. V njej so sodelovali študenti in mentorji Fakultete za arhitekturo, na vmesnih predstavitev in pri oblikovanju končne prostorske rešitve so sodelovali tudi predstavniki javnosti.

Mestna občina Ptuj je želela s pomočjo delavnice oblikovati ustrezno prostorsko zasnovo, ki bo omogočala urbanizacijo območja ob ohranitvi obstoječe lastniške strukture zemljišč. Glede na različne interese posameznih lastnikov in izjemno lego območja je bila delavnica usmerjena predvsem v iskanje tiste variante, ki bo maksimalno izkoristila obstoječe lokacijske prednosti in tako v urbanističnem kot arhitekturnem smislu zagotavljala kvaliteten poseg v prostoru.

Delavnica je imela naslednje cilje: oblikovati učinkovito infrastrukturno omrežje, ki bo napajalo vsa interna zemljišča; oblikovati urbanistično zasnovo celote, kot zaključene in prepoznavne entitete v prostoru mesta; oblikovati izhodišča in usmeritve za arhitekturno oblikovanje; opredeliti faznost pozidave.

Delo je na podlagi ogleda terena in analize podanih pobud potekalo na Fakulteti za arhitekturo v okviru ene avtorske skupine, pri čemer so posamezni študenti razvijali več variantnih rešitev.

Projekti

Na podlagi izbora optimalnega koncepta pozidave je bilo območje podrobneje razdeljeno na 5 prostorskih enot za katere so bili izdelani zazidalni preizkusi in predlogi arhitekturnega oblikovanja posameznih stavb.

Stanje v prostoru

Zemljišča znotraj območja urejanja so po prostorskem planu Mestne občine Ptuj namenjena stanovanjski in poslovni rabi, v dejanski rabi pa gre v zahodnem in osrednjem delu pretežno za kmetijska zemljišča. Na jugovzhodnem robu lokacija meji na obstoječo obcestno gručasto morfološko strukturo stanovanjskih hiš in neaktivne industrije. Severni rob omejuje vodna linija z dodatnim 25m varovanim obalnim pasom.

Koncept urbanistične in arhitekturne zasnove

Predlagana rešitev temelji na mrežni delitvi območja, ki vzpostavlja samostojne zazidljive kareje namenjene različnim stavbnim tipologijam. Obliko in velikost regulacijskega rastra narekuje enostavna osrednja napajalna cesta, ki poteka vzporedno z Mlinsko cesto v osrednjem delu območja. Iz Mlinske so predvideni trije uvozi, notranja zasnova dostopnih poti pa je podrobneje členjena skladno s konceptom napajanja posameznega kareja.

V zasnovi so predvideni 4 različni vzorci pozidave in sicer: stanovanjski vila bloki kvadratne in pravokotne oblike (tip A in tip B) etažnosti P+2; poslovno stanovanjske lamele pravokotne tlorisne oblike (tip D) etažnosti P+2; nizka strnjena pozidava z individualnimi atrijskimi hišami (tip C) etažnosti P; dodatno tipologijo predstavljajo individualni objekti (tip E), ki se nahajajo na južnem in zahodnem robu območja in so umeščeni v že obstoječo obcestno pozidavo, zato je pri njih predvidena tipologija, ki izhaja iz obstoječega morfološkega konteksta (stanovanjske in poslovno-stanovanjske stavbe z značilno dvokapnico).

Parkirišča so za vse stavbe predvidena nivojsko (v pritličju) za eventualno povečanje bivalnih enot znotraj posameznih karejev bi bilo potrebno izvesti kletno parkirno etažo. Centralne zelene površine so načrtovane na območju obrežja v obliki linearne parka v katerega se vstopa prečno iz vsakega kareja. Na njih so poleg urbane "parkovne" opreme predvidene tudi športne in rekreacijske površine in naprave ter igrala. Interne zelene površine so dodatno umeščene parcialno po posameznih ureditvah karejev.

Stavbni tip A

Stavbni tip A je tri-etažni stanovanjski vila blok bruto tlorisne dimenzije 400m². V njem je v pritličju in nadstropju predvidena zasnova štirih bivalnih enot, v drugem nadstropju pa dve večji bivalni enoti (penthouse). Umestitev treh stavb tipa A je

predvidena na vzhodnem predelu območja, ki meji na zeleni obalni pas. Stavbe so orientirane pravokotno proti mestu in imajo zasnovan poseben volumenski izrez, ki omogoča vsaki bivalni enoti ustrezno veduto na silhueto "historičnega" Ptuja.

Stavbni tip B

Umestitev stavbnega tipa B je predvidena v dveh karejih na zahodni strani območja urejanja. Gre za tri-etažni stanovanjski vila blok bruto tlorisne dimenzije 400m². V njem je v pritličju in nadstropju predvidena zasnova štirih bivalnih enot, v drugem nadstropju pa dve večji bivalni enoti (penthouse).

Stavbni tip C

Stavbi tip C predstavljajo individualne atrijske hiše v vzorcu nizke strnjene pozidave. Enoetažne hiše velikosti 250m² na zemljišču 440m² so locirane v osrednjem delu območja z namenom, da se višinski gabarit pozidave v tem delu nekoliko zniža in tako

"omehča" relativno visoko vizualno "bariero", ki jo predstavljajo ostale višje stavbe na vzhodnem in zahodnem robu (tip A in tip B). Hiše so v tlorisni zasnovi introvertirane v centralno zasnovan atrij, kot zasebno zeleno površino v katerega gravitirajo vsi bivalni in spalni prostori. Postavitev v nizu omogoča enostavno prometno napajanje in visok faktor pozidave.

Stavbni tip D

Stavbi tip D so poslovne, poslovno-stanovanjske in/ali stanovanjske stavbe lamelne zasnove v štirih ločenih nizih. Stavbe so višine P+2 bruto etažne površine 200 m² in 250 m². Urbanistično so stavbe načrtovane v pravokotni smeri na linijo reke, kar omogoča vmesne vizure s pogledom na grad. Takšna postavitev zagotavlja določeno prehodnost in zračnost "prostora", parkiranje je zasnovano nivojsko v neposredni bližini posamezne stavbe.

Slika 1: Območje ureditve; integracija različnih morfoloških stavbnih tipov in stik z obstoječo strukturo v južnem delu.

Slika 2: Fotomontaža; veduta na grad.

Slika 3: Maketa urbanistične zasnove in območje urejanja.

Slika 4: Maketa urbanistične zasnove in območje urejanja.

Mentorji: Aljoša Dekleva, Vasa J. Perović, Anja Vidic

Pripravili: Aljoša Dekleva, Vasa J. Perović, Anja Vidic

Arhitekturna delavnica Guma3 /

Architectural workshop Tyre3

Organizacija

UL Fakulteta za arhitekturo.

Kraj, datum

Fakulteta za arhitekturo, različne lokacije po Ljubljani; trajanje: 14 dni, zaključna predstavitev: 6. junij 2012.

Sodelujoči

Vodja delavnice: Aljoša Dekleva; **asistenta delavnice:** Anja Vidic, Jure Grohar; **študenti:** Primož Černelič, Vid Tancer, Jan Tinunin, Mitja Usenik, Ana Belčič, Sara Jesihar, Maja Omerzel, Sandra Stare, Ana Tori, Klara Tome, Sabina Troha, Manuela Zavec, Katja Božičko, Tadej Šadl, Polona Šušterič, Matej Tratnik, Matic Vrabič, Boris Vranič, Nika van Berkel, Neža Novak, Andraž Keršič, Špela Mandelc, Maša Mertelj, Maja Šavc, Maja Jenko, Kaja Todorovič, Tadeja Vidoni; **gostujoči kritiki:** Tina Gregorič, Dekleva Gregorič arhitekti, Miran Mohar, umetnik, kolektiv IRWIN, predavatelj na Inštitutu A.V.A.

Sredstva, pokrovitelj

Pokrovitelj: Avtocenter Špan.

Tema delavnice

Prostor in uporabnik sta v medsebojnem vplivu in soodvisnosti: Izvedba posega je prostorsko-socialni eksperiment v realnem času na javnem mestu za konkretnega uporabnika. Obravnava odnose uporabnik-prostor, uporabnik-uporabnik, prostorske in družbene meje, čutne zaznave... Je intervencija, ki pomeni prostorsko socialni sprožilec in vzbudi spremembo z ambicijo po začasni ali dolgoročni prostorski in družbeni integraciji.

Obravnavajo se konkretni urbani odprti javni prostori oz. lokacije v centru Ljubljane, ki so jih študenti izbrali v procesu identifikacije potreb po implementaciji z "arhitekturnim" posegom. Prostori, ki s svojim kontekstom (pa naj bo ta grajeni, socialni, politični ipd.) ponujajo potencial za njihovo nadgradnjo. Konkretno izbrane prostore so analizirali in predstavili kot variabilni socialni in časovni pogoj.

Arhitektura brez uporabnika ne obstaja. V izbranih prostorih je prepoznan in določen specifični uporabnik oz. skupina uporabnikov, katerih lastnosti in aktivnosti določajo "programsko nalogo" in s tem tudi namen in funkcijo posega.

Poudarek je na izpostavljanju konkretnega uporabnika z imenom, identiteto, individualnimi željami in preferencami, motoričnimi sposobnostmi, ergonomijo, ambicijami ipd. Predstavljene so konkretne zgodbe in scenariji konkretnih uporabnikov. Komu je materializiran produkt namenjen? Kdo ga bo uporabljal?

Uporabnikove lastnosti, potrebe, aktivnosti in posebnosti so potencirane oziroma pripeljane do ekstrema in tako uporabljene kot orodje pri oblikovanju posega v prostor.

Zakaj avtomobilske gume? Reciklaža. Avtomobilska industrija

neprenehoma proizvaja "odpadek", ki po zaključeni primarni uporabi še vedno v celoti zadrži svoje "naravne" materialne lastnosti (odpornost, obliko, prožnost, trajnost v atmosferi...) in kot tak predstavlja izjemen potencial za kreativno reinkarnacijo. Specifične lastnosti materiala so omejitev in potencial obenem. Končni produkt je z materialnim izborom omejen in tako posledica lastnosti uporabljenega materiala. Avtomobilska guma ima pravilno "ikonsko" geometrijsko obliko. Lahko se multiplicira, prereže, razpolovi, zapolni ipd. Prav tako ima vgrajene specifične konstrukcijske lastnosti: je dovolj prožna oz. ergonomska in obenem trdna oz. nosilna. Materialne lastnosti sugerirajo tektonska (firmitas), funkcionalna (utilitas) in oblikovna (venustas) izhodišča.

Rezultati

Udeleženci delavnice so v okviru metodologije - identifikacija degradiranega javnega prostora, analiza uporabnika, raziskava materiala - intervenirali s konkretnimi arhitekturno oblikovalskimi projekti na sedmih izbranih lokacijah:

Prešernova cesta

Na pločniku pred Nemškim veleposlaništvom v Ljubljani vsak dan čaka več deset prosilcev za delovno vizo, čakalna doba je pogosto daljša od 16 ur. Študentski projekt, v vrv ovite pnevmatike, ki služijo kot premično sedišče čakajočim na odobritev vize, s svojo socialno in družbeno kritično komponento presegajo osnovni cilj - izdelavo oblikovalskega objekta.

Metelkova

Delno vkopane avtomobilske pnevmatike različnih premerov se sestavljajo v krožno formo, ki na širšem - arhitekturnem nivoju tvorijo socialni prostor ene ali več skupin, na mikro-ergonomskem nivoju pa omogočajo parkiranje koles in naslanjanje, sedenje ter ležanje.

Trg Republike - Vhod v Centralno tehniško knjižnico

Urbani fotelji, ki jih sestavlja večje število pnevmatik, poskušajo začasno rešiti tri težave, ki se pojavljajo v prostoru intervencije - programska podhranjenost trga, slabo nakazan glavni vhod v CTK in pomanjkanje prostorov za oddih in neformalno branje v knjižnici. Velike dimenzije urbanega pohištva so hkrati tudi zaščita pred vandali.

Park za Filozofsko fakulteto.

Pnevmatike v dveh vrstah v polkrožni obliki nakazujejo "Speakers corner" in s tem opozarjajo na potenciale parka, ki je lahko več kot le tranzitna površina. Mali avditorij je zaradi bližine Filozofske fakultete tudi provokacija - liberalno mislečim revolucionarnim študentom ponuja, da prav tam preberejo svoj manifest in pričnejo uporniški shod.

Fakulteta za arhitekturo

Glavni vhod v šolo za arhitekturo svečano naznanja Plečnikov betonski baldahin. Kljub temu pa iz praktičnih razlogov večino uporabnikov vstopa skozi zadnji vhod in uporablja njegov

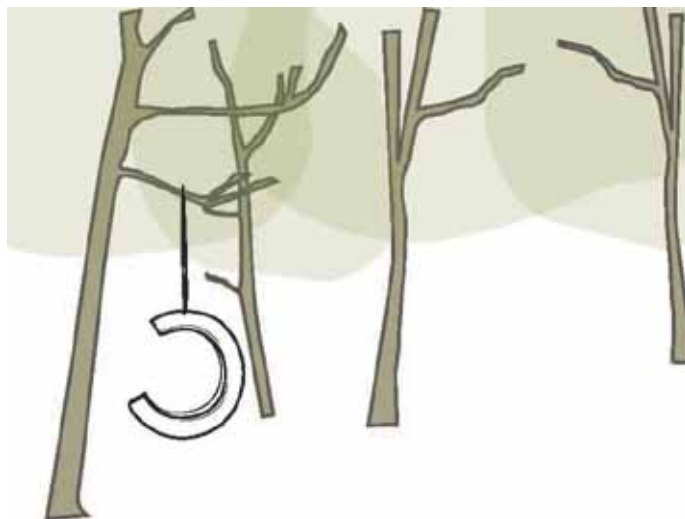
predprostor. Izhodišče projekta je bila skupina študentov, ki se sreča na cigareti in potrebuje točko okoli katere se lahko zbere in po možnosti odloži kavo. Nastali so hibridi med barsko mizo in pepelnikom, ki konzolno visijo iz stebrov pergole.

Študentsko naselje v Rožni dolini

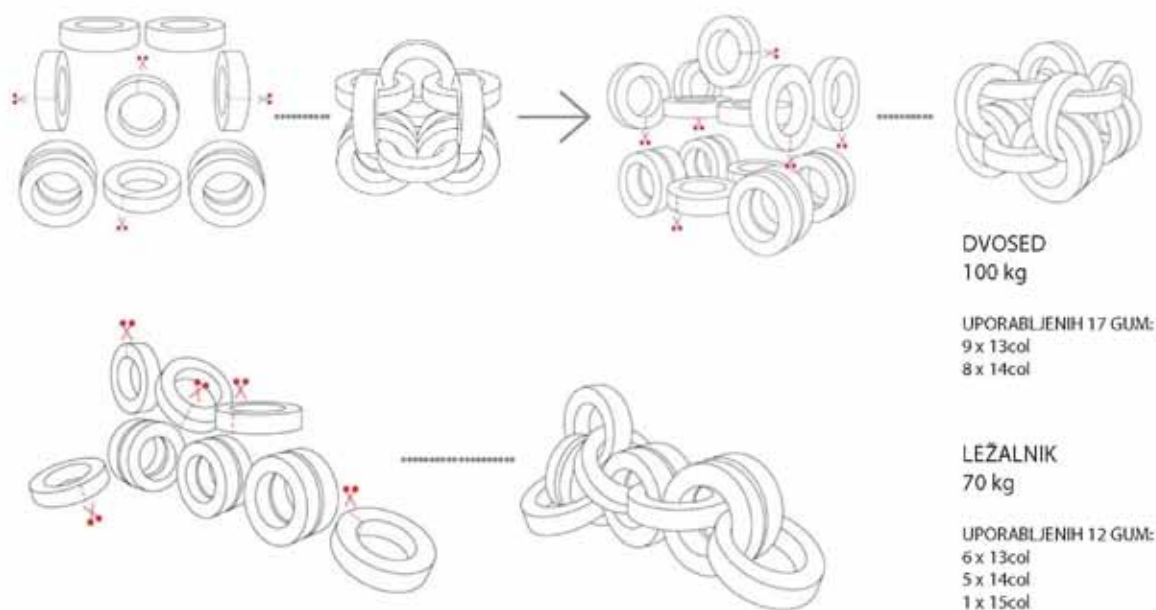
Analiza uporabnikov in prostorov je pokazala, da zelene površine med študentskimi domovi uporabljajo trije tipi uporabnikov: samotarji, navdušenci nad športom ter študenti, ki se med seboj socializirajo. Za vsako od treh skupin je bil razvit specifičen tip sedala, ki se nahaja na posebej izbranem delu parka, od velike prirezane traktorske pnevmatike, do visečega stola in ležalnika.

Kavarna TOZD - Galusovo nabrežje

Kavarna svojo podobo med drugim gradi na uporabi zelo raznolikega, nekonvencionalnega pohištva. Študenti so razvili zunanjo klop - niz pnevmatik, ki v obliki črke S zaobjame dve mizi. Isti element vzpostavlja introvertirano in ekstrovertirano situacijo na ulici, med seboj poveže dve družbi, ki uporabljata to alternativo klasičnemu stolu iz gostinske terase.

Slika 1: Razmišljanje o projektu s skicami in diagrami.

Slika 2: Načrtovanje izvedbe.

Slika 3: Delo.

Mentor: Or Ettlinger

Pripravila: Or Ettlinger, Lovrenc Košenina

Občutenje Arhitekture, Ljubljanski otok / *Experiencing architecture, Ljubljana Island*

Organizacija

UL Fakulteta za arhitekturo.

Kraj, datum

Ljubljana, marec - april, 2012.

Sodelujoči

Mentor: Or Ettlinger; **tehnični sodelavec:** Lovrenc Košenina;

študenti: Tit Briški, Dominika Bučar, Rok Luzar.

Predstavitev

Predlogi oblikovanja nabrežji Ljubljanice zbrani v knjigi a3.

Tema delavnice

Kot arhitekti in urbanisti, smo velikokrat soočeni z neizogibno tendenco razmišljanja o kompleksnih sistemih iz navpičnega ortogonalnega pogleda. To pa včasih lahko vodi do izgube perspektive končnega uporabnika, ki bo oblikovano okolje uporabljal in v njem živel. Zato je bila ta delavnica izvedena z namenom, da udeležence izuri v oblikovanju, katerega glavni cilj je izkušnja ustvarjenega okolja. Cilj je bil učni proces, ki bi obogatil pristop študentov k arhitekturi in dodal še izkustveno dimenzijo urbanističnim posegom, ki jih načrtujejo pri rednem seminarskem delu.

Izhodiščna točka projekta je bila alternativna percepcija mesta Ljubljane in njenega centra. Spreminja ustaljen pogled na mesto, ki je sestavljen iz historičnega centra, grajskega hriba in reke z naknadno dodanim prekopom. Predlaga pogled na mesto, sestavljeno iz reke, ki se razdeli in obkroži otok, nakaterem je grajski hrib, ob vznožju pa zgodovinski center mesta, okoli katerega raste mesto.

Če na Ljubljano gledamo kot na mesto zgrajeno okoli otoka, se nam odpre povsem nov pogled na njegovo urbano izkušnjo, posledično na oblikovanje rečnih bregov. Ljubljana leži v srcu mesta, zato velik del izkušnje definirajo njeni bregovi, ki se v zadnjih letih pospešeno razvijajo. Vendar pa tvorijo le linearno nanizane segment, ki se nemorejo primerjati s kontinuirano krožno celoto.

Kaj če bi bili rečni bregovi oblikovani tako, da bi tvorili krožno pot okoli centra Ljubljane, namesto linearne? Kaj če bi zajemali cel spekter ambientov, iz urbanega v suburbano in iz umetnega v naravno? V drugih besedah, kaj če bi bil prijeten sprehod skozi Ljubljano po dežju, ne proti ali s tokom reke, temveč bi obkrožil "otok". Ali v arhitekturnem in urbanističnem jeziku, kako bi ta alternativna percepcija vplivala na ureditev še nerazvitih rečnih bregov?

Prva naloga študentov je bila analiza rečnih bregov Ljubljanice in Gruberjevega prekopa, ki omejujejo otok. Razlikovali so med različnimi segmenti ob vodi in točkami, ki jih ločujejo (mostovi, razlike v terenu in ostali urbani elementi), ter definirali obstoječe podobe vseh. Posamične segmente so analizirali s pomočjo tipičnih prostorskih prereзов, ki so se raztezali do robov vidne zaznave na obeh rečnih bregovih.

Prerezi so pokazali, da je izkušnjo Ljubljanice sestavljajo posamični odseki, ki so si med sabo izredno različni. Zato je bila ključna naloga delavnice odkriti, kakšne prostorske izkušnje so najbolj primerne za še nerazvite segmente. Primarno pa je ostalo načelo oblikovanja izkušenj, ki ne stojijo sama zase, ampak njihove posamične percepcije vplesti v kontinuirano pot okoli otoka.

Projekti

Segment Kodeljevo: so serija rečnih bregov v stanovanjskem delu Ljubljane in z svojimi travnatimi površinami ponujajo odlične pogoje za različne dejavnosti okoliških stanovalcev. V krožno promenado je segment povezan z peš in kolesarskimi potmi, ki se po bregovih vijejo na različnih višinah, pod mostovi in čez parke, celotno območje povežejo v kontinuirano izkušnjo. Ki je na pridobljenih višinskih nivojih tematsko obogatena z lokalnimi kulturnimi, športnimi in gostinjskimi dejavnostmi. Tako oblikuje suburbano izkušnjo obsega otoka, z sekundarnimi oblikovnimi potezami vperjenimi v drugačno zaznavo prostora, kot v živem urbanem delu promenade.

Segment Rog: Zajema območje rečne struge med Žitnim in (v času delavnice še nerealiziranim, dvoetažnim) Fabianijevim mostom, pri katerem se pešpot z nivoja ceste spusti do vode, ustvari razgledno ploščad pred Plečnikovimi zapornicami in se nadaljuje proti Rogu. Tam pod kulturnim centrom Rog ustvari dvoetažne ploščadi, zgornje kot širitev ulice v trg pred poslopjem, spodje pa so povezave vanj, oboje pa tvorijo odprte ploščadi za predstave na prostem. Predstavlja najbolj urbani segment promenade, zato oblikovalske smernice narekujejo velike trde površine za različne kulturne dogodke in gospodarske dejavnosti, hkrati pa so močno vpete v karakter rečnih bregov, kar jih poveže v celotno promenado.

Segment Roška: Povezuje urbani segment Rog in divji Vintgar. Oblikuje tudi bližnjo na sredini krožne promenade in tako oblikuje dve krajši krožni poti. Segment je brez reke ali kanala, zato je bil tu oblikovalski izziv, kako ga načrtovati da bo vidno povezan z celotno rečno promenado. To so dosegli z oblikovanjem obeh koncev, da se vizualno uskladijo z podobo rečnih segmentov, hkrati pa sprehajalcem jasno nakažejo alternativo rečni promenadi, ki jih popelje v notranjost mesta. Oba konca sta spuščena pod nivo ceste, na višino obrežne poti, ter se v notranjost nazaj dvigneta, z jasno drugačno vizualno podobo kot okoliško urbano okolje.

Segment Gruberjev prekop: Preko divjega naravnega okolja povezuje še urbano Špico, ločitev Ljubljanice in Gruberjevega kanala, s suburbanim segmentom Kodeljevo. Rešitev preplete strme zaraščene bregove Vintgarja z brvmi in potmi na različnih višinah. Najnižje brvi so načrtovane tako, da se jih ob večjih nalivih lahko poplavi in tako ojača občutek izrednega naravnega okolja. Na poteh pa se pojavijo terase in vkopi, ki problematičnim zaraščenim območjem dajejo občutek obljudenosti in hkrati omogočajo različne dejavnosti.

Glavni oblikovalski namen delavnice, niso samo predstavljene lokalne rešitve, ampak kontekst širše ideje, ki jo demonstrirajo: razvoj Ljubljanskega otoka, kot krožne promenade, skozi različne ambiente. To bi seveda bil dolgotrajen projekt, vendar že sama ideja zadostuje, da se prihodnji projekti na območju lahko sklicujejo nanjo in se razvijajo v tej smeri.

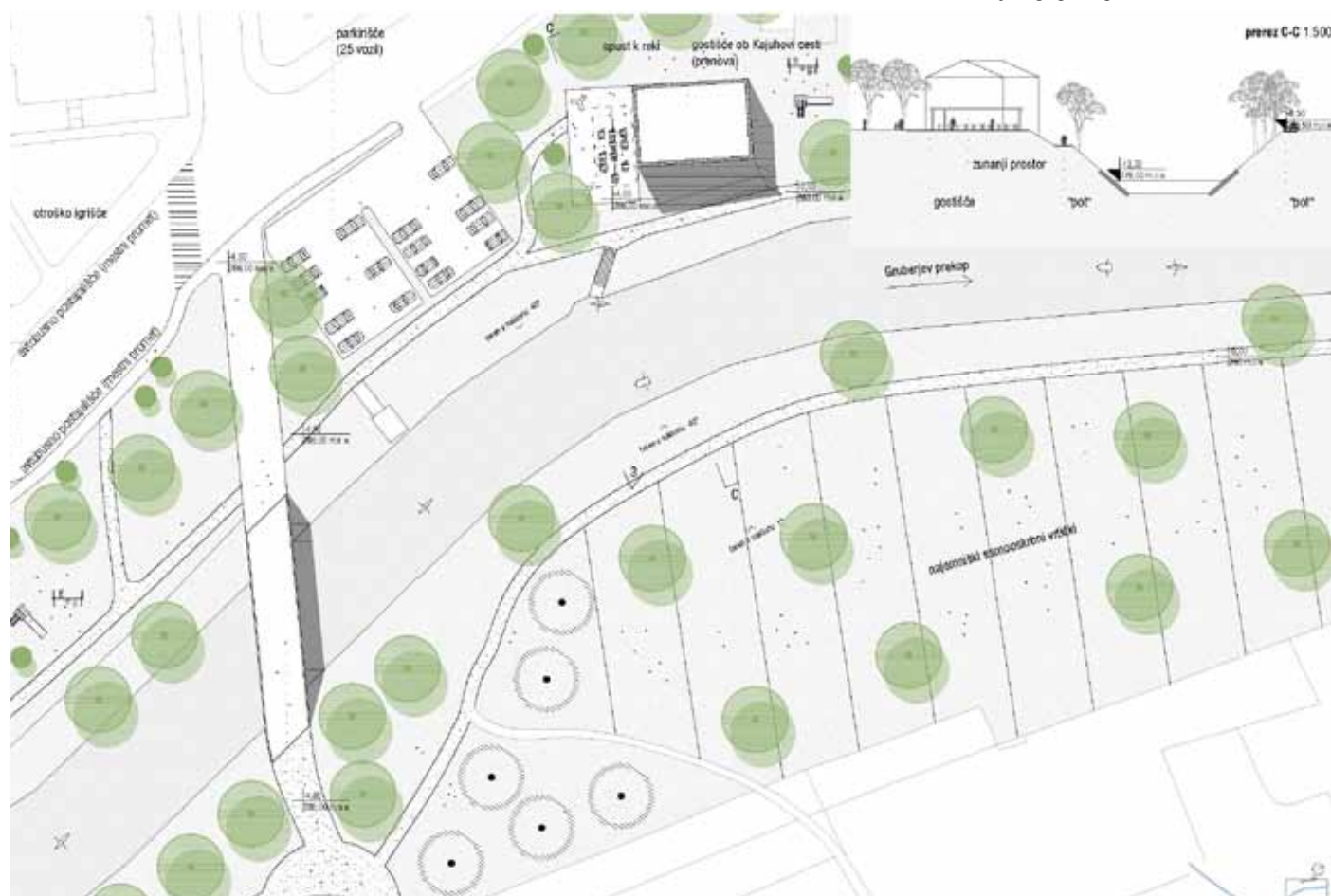
Slika 1: Fotomontaža Kodeljevega.

Slika 2: Fotomontaža Roga.

Slika 3: Fotomontaža Roške in Grubarjevega prekop.

Slika 4: Načrt ureditve Kodeljevega.

Mentorji: Tadej Glažar, Andraž Intihar, Luka Ločičnik

Pripravil: Gašper Skalar

Arhitekturno urbanistična ureditev Črne na Koroškem / *Urban and architectural regulation, Črna na Koroškem*

Organizacija

Občina Črna na Koroškem.

Kraj, datum

13. 8. 2012, prostori občine Črna na Koroškem, Črna na Koroškem.

Sodelujoči

Mag. Romana Lesjak; **koordinator:** Matic Pajnik; **mentorji:** izr. prof. mag. Tadej Glažar, Andraž Intihar, Luka Ločičnik, **študenti:** Primož Kastelic, Gašper Skalar, Aleš Krdžić, Petja Ogrinc, Christian Stanonik, Tina Leitinger, Tina Javornik, Jure Henigsmann, Martin Sladek.

Gradivo

Končni produkt delavnice je bila knjižica z 133 stranmi, katera je bila izdelana v treh izvodih. Dva izvoda sta bila predana naročniku občini Črna na Koroškem, od tega naj bi en izvod šel v mestno knjižnico. Tretji, preostali izvod, pa je arhiviran pri izr. prof. mag. Tadeju Glažarju, na Fakulteti za arhitekturo v Ljubljani.

Poleg knjižice so bile izdelane tudi številne makete. Dve veliki urbanistični maketi v merilu 1:2000, podrobneje razdelana kmetija pri Mežnarju in urbana oprema z vsemi svojimi elementi. Poleg tega je bilo izdelanih tudi 1500 zgibank, katere so bile razdeljene občanom občine Črna na Koroškem, kot vabilo na predstavitev projekta.

Predstavitve

Povzetek delavnice je bil objavljen na spletni strani občine Črna na Koroškem: <http://www.crna.si/index.php/arhiv-splosne-novice/331-arhitekturno-urbanisticna-ureditev-crne-na-koroskem>.

Tema delavnice

Arhitekturno-urbanistična delavnica U+R izzivi je del strategije in vizije razvoja urbanega (U) in ruralnega (R) dela občine. Na pobudo občine Črna na Koroškem so študenti Fakultete za arhitekturo, Univerze v Ljubljani, skupaj z mentorji izdelali idejne zasnove arhitekturno-urbanističnih intervencij.

Glavni potencial Črne je v njenem naravnem bogastvu. V prvi vrsti so to gozdovi in vodotoki. Les predstavlja temelj za razvoj ekološko naravnane lesne industrije, ki bo prispevala k prenovi kraja, voda pa omogoča razvoj turističnih aktivnosti, športnega turizma, kmečkega turizma. Veliko priložnosti je v bogati kulturni dediščini in marljivih ljudeh.

Arhitekturno-urbanistične rešitve izvirajo iz razvojnih potencialov Črne in so trajnostno naravnane ter odgovarjajo na nekatere bistvene infrastrukturne probleme, programske zahteve in strateška vprašanja. Obravnavane intervencije obsegajo ureditev tematskih poti, kar pripomore k večji povezanosti kraja z ljudmi, z zasnovo promenade vzdolž obrečnega prostora pa

večjo povezanost z reko. Revitalizacija središča Črne z novo knjižnico in novimi manjšimi nastanitvenimi kapacitetami popestri programsko vsebino kraja, spodbuja razvoj turizma in odgovarja na potrebe prebivalstva. Predlagani inkubator idej omogoča artikulacijo želja občanov, njihovo povezovanje s stroko ter sodelovanje pri upravljanju in bodočem razvoju občine. Z arhitekturno in programsko ureditvijo javnih prostorov Rudarjevega in Žerjava se izboljša kvaliteta bivalnega okolja medtem, ko okolju prijazne preнове večstanovanjskih objektov v Rudarjevem zmanjšujejo potrebe po energiji, hkrati pa zagotavljajo inovativne ter kvalitetne pogoje za sodoben način bivanja. Poenotena lesena urbana oprema ustvarja enotno identiteto naselja. Programska oživitve, arhitekturna prenova in navezovanje na tematske poti kmetije v zaledju občine omogočajo obstoj tradicionalne kmečke obrti in razvoj kmečkega eko turizma.

Trajnostno naravnani razvoj in upravljanje občine temelji na jasno zastavljeni strategiji in viziji. Z izdelanimi arhitekturnimi in urbanističnimi intervencijami, ter novimi programskimi rešitvami se artikulira strategija razvoja, ki bo za uresničitev potrebovala sodelovanje širšega kroga prebivalcev.

Tu bi se radi zahvalili za izjemno priložnost, ki smo jo imeli v Črni na Koroškem in vas hkrati povabili k ogledu razstave. Zahvala pa gre seveda tudi vsem občankam in občanom, s katerimi smo imeli kontakt v času delavnice in so nam pomagali pri iskanju skritih potencialov občine Črna na Koroškem.

Slika 1: Skica ureditve kmetije Mežnar [Aleš Krdžić, Gašper Skalar].

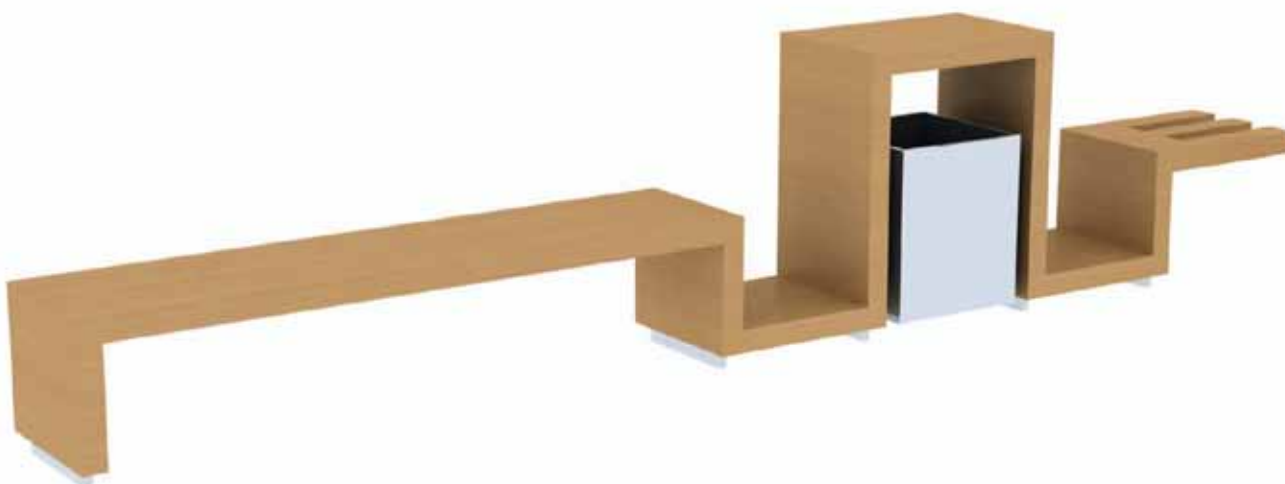
Slika 2: Ureditev stanovajskih dvorišč v Rudarjevem [Jure Henigsmann].

Slika 3: Ureditev novih športnih površin [Tina Javornik].

Slika 4: Koncept prenove knjižnice [Christian Stanonik].

Slika 5: Vizualizacija nove mestne klopi [Petja Ogrinc].

Slika 6: Arhitekturna in energetska prenova stanovanjskih objektov v Rudarjevem [Martin Sládek].

Mentorji: Jurij Kobe, Rok Žnidaršič, Paul Robinson

Pripravil: Rok Žnidaršič

Barvna študija fasad stanovanjske soseske Zlato polje v Kranju, 2012 /

Colour study of facades in Zlato polje, Kranj, 2012

Organizacija

UL Fakulteta za arhitekturo, Krajevna skupnost Zlato polje, Kranj.

Kraj, datum

Zlato polje v Kranju, julij 2012. Predstavitev predvidoma v decembru 2012.

Sodelujoči

Mentorji: Jurij Kobe, Rok Žnidaršič, Paul Robinson; **študenti:** Nuša Gruden, Monika Homar, Aljoša Kotnjek, Aljoša Lipolt, Jani Petrovčič, Monika Rus, Tjaša Varšek.

Tema delavnice

Stanovanjska soseska Zlato polje je bila grajena v petdesetih in šestdesetih letih 20. stoletja. Stavbna struktura je razmeroma solidna, zahteva pa dopolnitev obodnih zidov s plastjo izolacije, kar postavlja tudi nalogo določiti barvne tone obnovljenih. Sosesko sestavlja 19 stanovanjskih blokov, od tega jih je 14 oblikovno različnih.

Naloga je bila preučiti arhitekturno pripoved členitve fasad in jim določiti pravila njihovega obarvanja. Ob tem smo iskali sklope barv, ki nastopajo na fasadah posameznih zgradb, da bodo zgradbe posameznega sklopa povezane v zaključene celote.

Stanovanjski bloki so postavljeni na ortogonalni mreži tako, da tvorijo pol zaprta dvorišča. Ta so uporabljena kot manjše parkovne površine, otroška igrišča, ponekod parkirišča. V našem konceptu vidimo ta dvorišča kot karakteristične prostore soseske, zato smo jih zasnovali kot raznolike, a vendar barvno sorodne ambiente.

V osnovi smo izbirali barvne odtenke, ki bodo prevladovali na fasadnih ovojih ter dajale prvi prepoznavni vtis soseske. Tem smo dodali svetlejši odtenek, s katerim poudarimo pomembnejše členitve fasade in jih tudi vizualno postavimo v ospredje. Lože, balkoni in poudarki, ki dajejo fasadam vidno globino, so pobarvani s sorodno temnejšo barvo. Ta barva s svojimi variacijami in različnimi odtenki tvori ambiente dvorišč. Prek celotne soseske se spreminja tako, da posamezne ambiente združuje a jih s svojimi odtenki dela raznolike. Baze oziroma talne obrobe blokov so obarvane v temnejši odtenek. S tem ustvarjajo fasadam vizualni podstavek in preprečujejo vidno nabiranje umazanije na najbolj izpostavljenih delih fasad.

Za območje sta bili po istem principu pripravljeni dve varianti barvnih kombinacij za celotno sosesko: umirjena in živahnejša. Umirjena z večjo spoštljivostjo sledi originalnemu značaju zazidave, skuša ujeti barvni razpon, ki je bil splošneje v uporabi v času nastanka soseske.

Živahnejša varianta se skuša navezati na objekt, ki je v neposredni soseski že prenovljen v nekoliko premočnih tonih ter ga s sorodnejšim koloritom obravnavanih zgradb kolikor mogoče vključiti v harmonično celoto.

Ob trendu zapiranja balkonov in lož smo na stanovanjskih blokih, ki imajo to možnost, pripravili variante z upoštevanimi polnimi parapeti oziroma zasteklitvami teh delov zgradb.

Delo je predstavljeno s katalogom, ki prikazuje tudi zasnovo in potek dela ter modeli 1:200 in 1:100.

Slika 1: Fotomontaži ambientov, rjava-siva varianta.

Kidričeva cesta 1 - 3

Kidričeva cesta 5

Kidričeva cesta 8 - 10

Kidričeva cesta 7 - 9 - 11

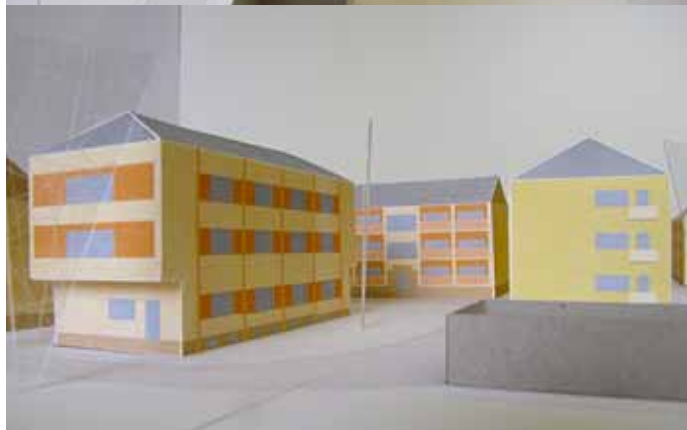
Kidričeva cesta 13

Kidričeva cesta 12 - 14 - 16

Slika 2: Fasadni plašči stanovanjskih blokov in izbor barvnih tonov.

Slika 3: Oker varianta, maketa M 200.

Slika 4: Rjava - siva varianta, maketa M 200.

Mentor: Domen Zupančič

Pripravil: Domen Zupančič

Stena, OŠ France Bevk, 2012 /

The Wall, Primary school France Bevk, 2012

Organizacija

UL Faulteta za arhitekturo.

Kraj, datum

Ljubljana, Osnovna šola France Bevk; marec 2012.

Sodelujoči

Mentor: doc.dr. Domen Zupančič; **somentorji:** doc. dr. Beatriz Tomšič Čerkez UL PeF, Petra Novak Trobentar, likovna pedagoginja OŠ FB; **udeleženci:** Lara Baler, Miha Denša, Urška Gantar, Polona Čampa, Sara Slapar, Anja Lautar, Luka Golubovič, Vivi Dobnikar, Mana Veljkovič Hirsch, Inja Peciga, Tanaja Petrovič, Aneja Petrovič, Zala Kotar, Maja Režonja, Maša Mlakar, Lana Luštrik, Kiara Ferenc, Pia Sotlar, Katja Kovačič, Nemanja Mitrovič, Patricija Đokić, Endrit Destani, Gašper Habicht, Sara Kupec, Jana Arnuga, Črt Rajšter, Tara Germovšek, Matic Habicht, Enisa Porčič, Iza Štrumbelj Oblak, Žan Urbančič, Pia Caroline Adamič, Florijana Destani, Dino Durič, Georg Paš, Viktor Mal Zupančič, David Maks Zupančič.

Sredstva, pokrovitelji

Delavnica je bila izvedena s pomočjo donacije papirnih tulcev iz kopirnice Printam.si, Eipprova 9, Ljubljana. Fasadne barve je doniralo podjetje Saint - Gobain Gradbeni izdelki d.o.o., Grosuplje.

Tema delavnice

Namen delavnice je bilo likovno opismenjevanje med teorijo lista in prakso zidu. Izbrana stena ob vhodu objekta je bila likovno in barvno neustrezno opremljena. V okviru šolskega programa smo s šolo izvedli naravoslovno-ekološki dan, datum je sovpadal s vseslovensko čistilno akcijo Očistimo Slovenijo. Poleg čistoče, ki jo akcija močno poudarja, smo s šolo storili korak naprej - lotili smo se didaktike v praksi.

Delavnica je bila usmerjena v likovno izražanje in izdelavo košev za smeti. Likovno izražanje na steni šole je del urbanega ustvarjanja, s participacijo učencev pri tem delu smo uspeli zmanjšati negativni odnos do okolice šole. Stena je postala simbol skupnega dela učencev, likovne pedagoginje in študentov. Mentorsko delo je bilo naravnano v usmerjanje aktivnosti in ni omejevalo izraznosti posameznikov. Mentorji smo predstavili način prenosa motiva likovne rešitve iz papirja na steno. Tu je bila uporabljena metoda mreže kvadratov z odmerjanjem odsekov. Teorija sreča prakso.

Likovni motiv, ki smo ga upodobili na steni vhoda v šolo je idejno izdelala učenka Pia Caroline Adamič. Nastal je v okviru internega likovnega natečaja na šoli. Natečajno nalogo sem predstavil v okviru likovnega krožka na šoli. Učenci so motive izdelovali pod mentorstvom likovne pedagoginje Petre Trobentar. Motiv je določila komisija v sestavi nas, mentorjev.

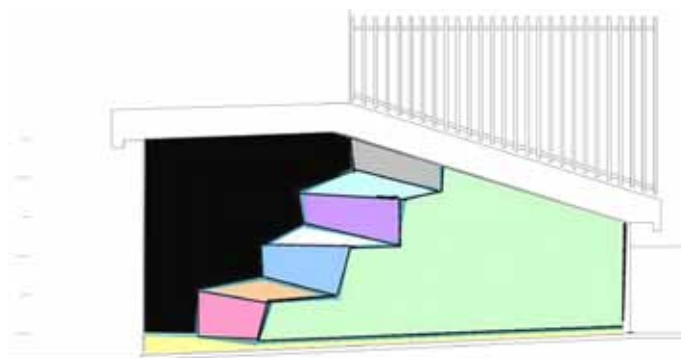
Za namene akcije, sem pripravil izvedbene načrte košev za smeti,

ti so sestavljeni iz kartonskih cevi in spojeni z navojnimi palicami. Detajli in izvedba so ukrojeni tako, da so primerni učencem.

Delavnica je združila didaktične elemente (spoj teorije in prakse), dvignila zavest ponovne uporabe gradiv (kartonski tulci), dvignila zavest o vzajemni pomoči (družbena odgovornost posameznika), omogočila spoznavanje finomotoričnih gibov (vijačenje, nanos barv na grobo podlago).

K sodelovanju smo pritegnili tudi donatorja (podjetje), ki je na osnovi predhodne projektne dokumentacije (likovni motiv na steni in popis kvadratur barvnih ploskev) podarilo zelene količine fasadnih barv v zadostnih količinah.

Delavnica je bila prepoznana tudi izven ozkega lokalnega okvirja, saj je učenka Pia Caroline Adamič prejela zlato priznanje na likovnem bienalu Po Fabianijevih poteh (2012).

Slika 1: Izbrani motiv poslikave [Pia Caroline Adamič].

Slika 2: Sestava košev za smeti iz papirnatih tulcev.

Slika 3: Priprava dela in zaščita linij.

Slika 4: Bela stena, zgodba vsega in ničesar.

Slika 5: Detajl nanosa barve.

Slika 6: Stena z motivom.

Slika 7: Aplikacija kopirane umetnosti na steni, likovni krožek pod vodstvom Petre Novak Trobentar, lik. pedagog.

Mentor: Lučka Ažman Momirski

Pripravila: Lučka Ažman Momirski

Mednarodna arhitekturna in urbanistična delavnica graditi krajine /

*International Architectural and Urban Design Workshop
Constructing Landscapes*

Organizator

UL Fakulteta za Arhitekturo.

Kraj, datum

Goriška brda, 25. 10. 2011 - 30. 10. 2011; konferenca z javnimi predavanji: 25.10. 2011; javna predstavitev rezultatov: 29. 10. 2011.

Sodelujoči

Vodstvo: prof. dr. Lučka Ažman Momirski; **mentorji:** prof. dr. Lučka Ažman Momirski, Nicoline Loeper, Matthias Ott; predavateljji: prof. dr. Lučka Ažman Momirski, doc.dr. Blaž Komac, Tanja Gomiršek, Nicoline Loeper; **študenti:** Mato Blatančič, Chely Bramiana, Sharon Casteel, Wander Hendriks, Marlieke Janssen, Anja Jemec, Peter Jerše, Maša Kambič, Matic Kržan, Bernard Leferink, Ruud van der Maas, Roel van der Marck, Andrej Panker, Mahdi Poosti, Klas Skarlovník, Nathanael Taekema, Taja Verčič, Jeroen de Vries.

Sredstva, pokrovitelji

Občina Brda, Vinska klet Goriška Brda, School of Urban Design, Saxion University of Applied Sciences Deventer, Nizozemska.

Gradivo

- Izvirni znanstveni članek: Ažman Momirski, L., Loeper, N., Ott, M., 2013. Terraced Landscapes / New design solutions within the transformation of artificial landscapes (v tisku).
- Časopisni članek: Ažman Momirski, L., 2012. Terasirana pokrajina Goriških brd vsebina mednarodne delavnice. Briški časnik.

Tema delavnice

Dvojica umetno - naravno je izginila. Njene meje so zabrisane... Naravne krajine so lahko tako naravne (nedotaknjene) kot umetne... Naravnoumetno je nov način oblikovanja: preobrazba koncepta kraja / prostora. [The metapolis dictionary of advanced architecture. 2003. p 63.]

Namen delavnice je primerjava dveh krajin in njunih podobnih/različnih prostorskih prvin: nizozemske (umetne) krajine in terasirane krajine. Izbrani kriteriji, med drugim obravnava povezav med krajino in naselji, so bili osnova za intenzivno in sistematično raziskavo antropogenih krajin. Na tem izhodišču je temeljilo oblikovanje scenarijev prihodnjega razvoja naselij ter zasnove povezav novih energetskih krajin z obstoječo slikovito terasirano pokrajino Goriških brd.

Terase so celoviti sistemi, sestavljeni so iz različnih podsistemov (vključno z vodami, biotsko raznovrstnostjo, prstjo, stabilnostjo

kmetijskih sistemov, itd.) Te značilnosti ali podsistemi so med seboj povezani in zelo tenkočutno uravnoteženi.

Terase so tudi edinstveni sistemi. Med seboj se razlikujejo (tako v bližnjih geografskih regijah kot v oddaljenih geografskih regijah) zaradi fizične pojavnosti, rabe, prvin, ki jih sestavljajo. Vsako terasirano območje pripoveduje svojo zgodbo. Prav zato je potrebno razviti večjo občutljivost in pozornost o terasiranih območjih. Brez razumevanja edinstvenosti pojava ne moremo oceniti prihodnosti teras. Terasirane pokrajine imajo različne kulturne, socialne, ekonomske in krajinske pomene. Še posebej je pomemben pomen teras za ljudi, ki v terasiranih pokrajinah živijo in katerih življenje je s tovrstnimi krajinami tesno povezano.

Tako kot vse ostalo, se tudi terasirane pokrajine spreminjajo. Obstajajo globalni vzroki, ki vplivajo na te spremembe, kot so globalna ekonomija in podnebne spremembe, ter lokalni vplivi, kot so odseljevanje, spremembe v načinih kmetovanja in razvoj novih pristopov pri ohranjanju in izgradnji teras. Posledično se terasni sistemi preobražajo v oblikah terasiranja, vlogah, ki jih imajo v posamezni kulturi oziroma v socialnem omrežju ter tudi v proizvodnji, ki se spreminja iz samooskrbne v tržno in obratno. Nujna je natančna ocena sprememb, ki bo predvidevala, kako bodo ljudje živeli, delali in bivali v terasiranih pokrajinah. Terase bodo preživele v svoji raznovrstnosti in enkratnosti le, če se bodo ljudje, ki živijo v terasirani pokrajini odločili, da terasirana pobočja naseljujejo ter v njih živijo tudi v prihodnosti.

Rezultati

V študentskem projektu z naslovom Nova energetska krajina, je Ruud van der Maas razvil strategijo za naselje Kojsko v Goriških brdih, ki naj bi v letu 2062 v celoti postalo samooskrbno. Nove stavbe so zasnovane na opuščeni terasah nekdanjih vinogradov, njihovo obliko in lokacijo pa deloma pogojujejo programske zahteve samoskrbe vasi (v tem primeru z osredotočanjem na treh vidikih: energiji, preskrbi s hrano in prevozu). S takim pristopom predlog uspe razlikovati obstoječe kakovosti opuščeni teras in oblikuje nove povezave ter razvoj grajenih struktur med krajino in obstoječimi vasi.

Strategija razvoja naselja in integracije nove energetske krajine v obstoječo terasirano krajino je postopna. Časovno razviti scenariji omogočajo vpogled v razvitost samooskrbe. Naselje Kojsko je sledeč tem scenarijem lahko neodvisno samooskrbno z upoštevanjem izbranih treh kriterijev že v letu 2042.

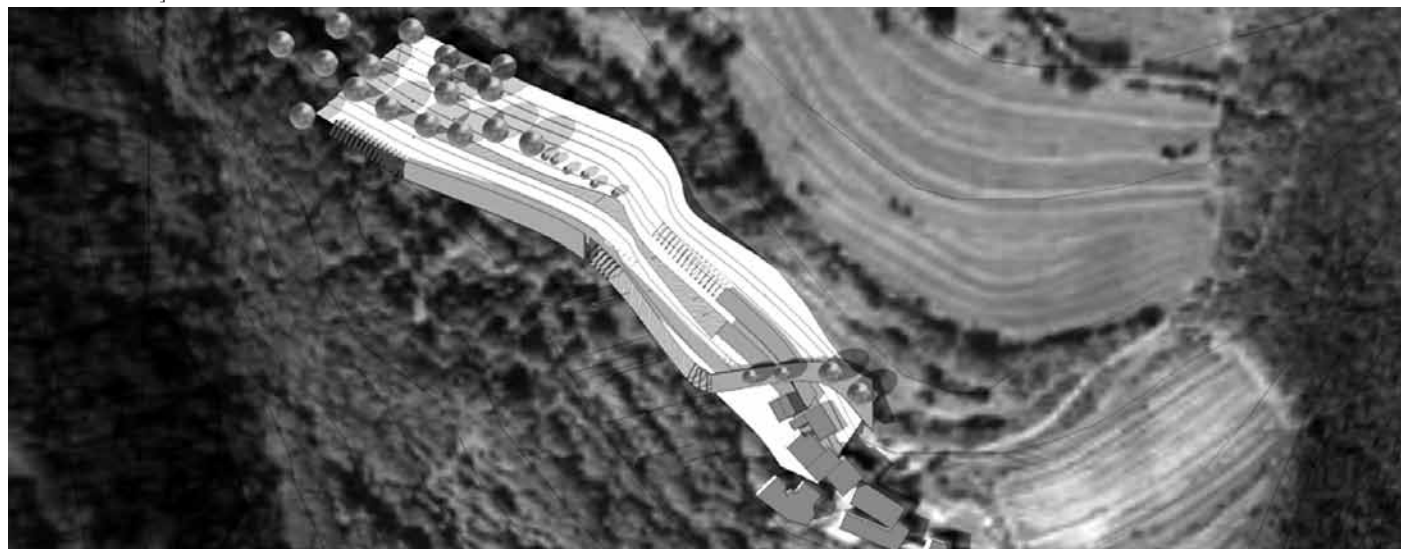
Slika 1: Terasirana krajina Goriških brd - naselje Kozana [Tomaž Berčič, Lučka Ažman Momirski].

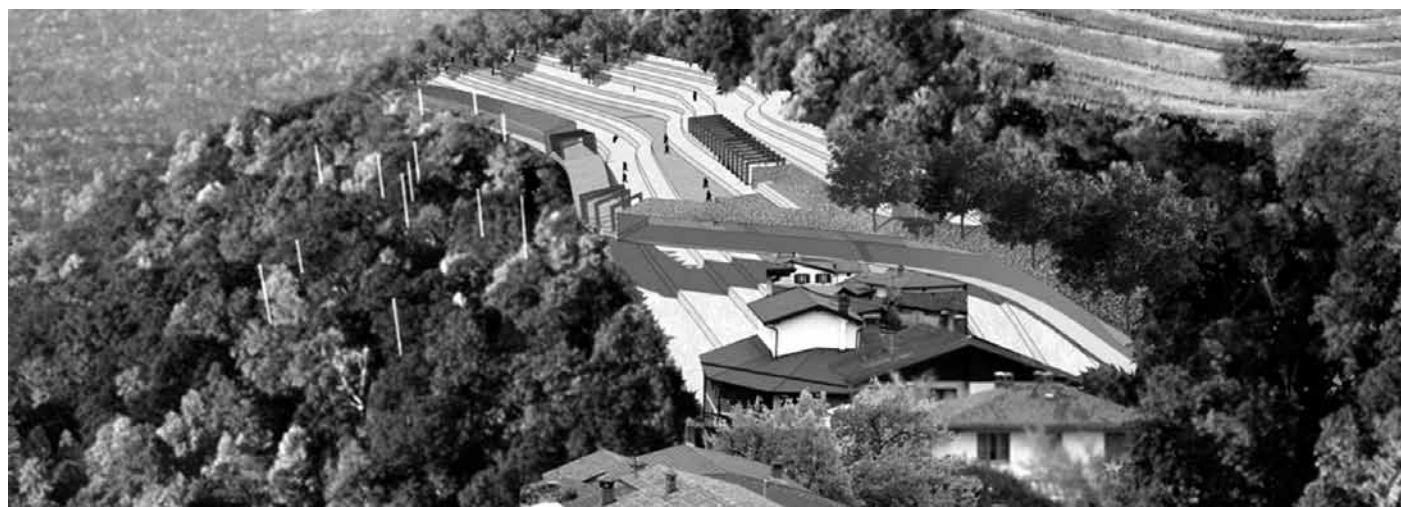
Slika 2: Notranji in zunanji prostor ob terasah [Skupina Unifying].

Slika 3: Terasirana krajina Goriških brd - naselje Kozana.

Slika 4: Širitev grajene zazidave na območje teras [Skupina Unifying].

Slika 5: Širitev grajene zazidave na območje teras: pogled [Skupina Unifying].

Mentorja: Živa Deu, Mateja Kavčič

Pripravili: Živa Deu, Jerneja Kranjec

Prenova naselja Lemberg / *Renovation of village Lemberg*

Organizacija

Občina Šmarje pri Jelšah.

Kraj, datum

Lemberg, 9. - 13. 5. 2011, termin predstavitve 6. 10. 2012.

Sodelujoči

Vodstvo, mentor: prof. dr. Živa Deu, Mateja Kavčič (restavratorski center RS); **študenti:** avtorji urbanistične zasnove: Tina Černigoj, Erika Hrovat, Jerneja Kranjec, Špela Zupan; avtorji arhitekturnih zasnov: Tina Černigoj, Alen Gaube, Tina Gabrovič, Erika Hrovat, Tadej Juranovič, Matic Kalamar, Ksenija Kampuš, Mateja Kavčič, Jerneja Kranjec, Mihaela Kastelic, Tamara Šumi, Janja Štibernik, Nina Tratar, Tina Vilfan, Ana Vidrih, Špela Zupan, Mateja Žerjal, Daša Žerovnik; **javnost:** prebivalci naselja Lemberg, župan Jože Čakš, Marja Lorenčak Kiker.

Sredstva, pokrovitelj

Občina Šmarje pri Jelšah, cca. 10. 000. EUR.

Predstavitve

- Prenova naselja Lemberg, Lemberg, 6.10.2012; maketa.
- Razstava: OŠ Lemberg, 6.10.2012, Občina Šmarje pri Jelšah;
- monografija: Prenova naselja Lemberg [Živa Deu]: Šmarje pri Jelšah: Občina; Ljubljana: Fakulteta za arhitekturo, 2012.

Odzivi

- <http://www.kozjansko.info/kultura/smarje-pri-jelsah/3964-arhitekturna-delavnica-prenov-trga-in-izbranih-objektov-v-naselju-lemborg-2011-video.html> <5.11.2012>;
- <http://www.kozjansko.info/splosno/smarje-pri-jelsah/6325-v-lemborgu-zakljucek-arhitekturne-delavnice-qprenova-naselja-lemborg-foto.html> <5.11.2012>.

Tema delavnice

Za prestop od sedanjega prostorskega kaosa na slovenskem podeželju k njegovemu redu, je nadvse pomembno vsesplošno razvijanje znanj in vedenj o kulturi stavbarstva, o pomenu in vrednosti kakovostnega razvojnega varovanja podedovane stavbne dediščine in o lepem v prostoru ter arhitekturi. Slednjemu je bila namenjena arhitekturna delavnica Prenova naselja Lemberg, izpeljana na pobudo lokalne skupnosti, v sodelovanju s Fakulteto za arhitekturo Univerze v Ljubljani in sodelavci.

Lemberg, starodavna naselbina, razvita v ozki dolini potoka Leberžice, pod istoimenskim gradom, je kljub sodobnim razvojnim spremembam ohranila številne ostaline iz svojega dolgega in izjemno bogatega razvoja. Poleg, v naselju izstopajoče obnove stare občinske hiše - Rotovža in dominantne cerkve

sv. Miklavža iz 15. stoletja, je posebej vredna ohranjena srednjeveška naselbinska zasnova s skupino starejših hiš, ki določajo skromno razvito tržno ulico. Kraj je v Krajevem leksikonu iz leta 1937 opisan kot posebej pomemben, urejen in imeniten, v naselju pa so blagostanje, poleg obrti in trgovine, zagotavljali predvsem sejmi. In četudi je nekdanja ekonomska moč kraja oslabila in imenitnost bledela, skop opis stanja grajene strukture z nizko stopnjo degradacije nakazuje, da je mogoče s skrbnim vodenjem bodočega razvoja, razpoznanosti kakovosti vsebinsko in oblikovno nadgraditi, razkrita naselbinska zgodovina pa lahko postane pomemben razvojni potencial. Prav naš čas je namreč naklonjen oblikovanju nove, sodobne družbene in prostorske vizije ter ponovni oživitvi nekdanjih kvalit. Izdelani posnetki in idejne zasnove možnega razvoja stavb ter idejna zasnova urbane ureditve z razvojem dejavnosti, ki utrjujejo dediščino naselbinske stavbne kulture, so oblikovani predvsem z namenom ozavešanja prebivalcev kraja. V knjižno delo povezani rezultati študentskega dela predstavljajo šop namigov, kaj je prav in kaj mogoče, da urbanizem in arhitektura Lemberga ostaneta samosvoji - prijetni za bivanje in privlačni za obiskovalce, ki bi v viru dohodkov zamenjali nekdanje sejme.

Izdelani posnetki in idejne zasnove možnega razvoja stavb ter idejna zasnova urbane ureditve z razvojem dejavnosti, ki utrjujejo dediščino naselbinske stavbne kulture, so oblikovani predvsem z namenom ozavešanja prebivalcev kraja. V knjižno delo povezani rezultati študentskega dela predstavljajo šop namigov, kaj je prav in kaj mogoče, da urbanizem in arhitektura Lemberga ostaneta samosvoji - prijetni za bivanje in privlačni za obiskovalce, ki bi v viru dohodkov zamenjali nekdanje sejme.

Rezultati

Rešitev urbanističnega razvoja in predlog prenove vseh objektov v naselju.

Idejna zasnova urbane ureditve - oblikovna in vsebinska revitalizacija naselja

Celostni koncept oblikovne in vsebinske revitalizacije naselja sledi dvema glavnima smernicama, in sicer skuša v okviru oblikovnega koncepta izoblikovati širši prostor trga ter ga tudi programsko obogatiti.

Grobo tlakovana prometna površina oblikuje lijakast trg, nekakšen centralni prostor, ki kot močna poteza od začetka do konca naselja izraža idejo skupnega prometnega prostora - "shared space-a". Ta z integrirano rabo javnega prostora in odsotnostjo jasnih meja med udeleženci prometa zabriše koridorsko prometno ureditev, s tem zmanjša hitrost vozil, prostor pa vse bolj postaja velik trg, privlačen in varnejši prostor. Od lijakastega trga navzven razpadajoča struktura tlakovanih površin omogoča subtilno dožemanje prehoda prostora - s pohodnimi kamnitimi ploščami na travnati podlagi obcentralnega prostora vanj vpnejo okoliško naravo in dosežemo večjo zasebnost prehoda proti hišam, severno in južno od središča pa se prostor razlije v dve večji acentralni površini, območji, namenjeni tako športnim kot kulturnim oziroma verskim dejavnostim. Travnato podlago kamnitim ploščam tu zamenja peščena. Tako vzpostavljena središča, tri točke dogajanja, z medsebojno napetostjo dajejo naselju dinamiko in bogatijo njegovo ambientalnost.

Glede na obstoječo, dodano ali novo dejavnost, smo definirali javne, poljavne in zasebne objekte, ki kažejo značilno zgoščenost javnega oz. poljavnega ob lijaku in proti središčem dogajanja. Velika parkovna ureditev športnega in kulturnega

območja, na mestu starega sejmišča predvidi park z amfiteatrom, ki se z organsko obliko tribun - digitaliziranih plastnic terena, popolnoma zlije z naravo. Te se ponekod spremenijo v pešpot, v obliki tribun pa se nadaljujejo tudi proti obstoječemu športnem igrišču, ki ga pozimi oživimo z drsališčem, po potrebi pa lahko postane dodatno parkirišče, dostopno preko manjšega novega mostu. Središče prireditvenega dogajanja v prijetnem ambientu zaščitene lip in športnega igrišča, dopolnimo s spremljajočim kulturnim domom in oživljeno gostilno na nasprotni strani cestišča. V samem središču lijaka smo ob obnovljeni Rotovž umestimo različne muzejske, razstavne in apartmajske objekte, na mestu nekdanjega vodnjaka pa predvidimo nov vodni element. V območju okrog cerkve se nahajajo manjša trgovina s spominki in raznolika nastanitvena ponudba.

Da bi umaknili statičen promet iz centra in podprli idejo skupnega prometnega prostora, na obrobje naselja umestimo tri manjša zelena parkirišča, ki hkrati zagotovijo dovolj parkirnih mest. Pomemben povezovalni element naselja, potok Lemberžico, z novim vodnim zbiralnikom in terasasto zasnovo nabrežja oživimo in ga tako kot pomemben element naselja vključimo vanj. Tako sklenjen zeleni krog okrog Rotovža, nam ponuja možnost krožnega prehajanja v prostoru, pa tudi zanimiv dostop do predvidene rekonstrukcije dveh objektov v muzej starih obrti krojača in kovača. Z novo ozelenitvijo poudarimo ideje oblikovanega prostora, ustvarimo lepše vedute in prijetnejše počutje v naselju. Drevesa poudarjajo občutek polnega oz. praznega prostora vzdolž trga, ki, ko se odpre, privlači ali zastira poglede, ali pa deluje kot skulptura v prostoru. V okviru urbanistične ureditve smo predvideli tudi novo urbano opremo in osvetlitev naselja - javno razsvetljavo dopolnjuje linearna osvetlitev teras ter točkovno osvetljeni Rotovž, cerkev in vodnjak. Upoštevajoč prvotne barve fasad smo oblikovali umirjeni barvni lestvici fasad, eno iz toplejših in drugo iz hladnejših naravnih odtenkov.

Alternativo bližnji motokros progi vidimo v obširni ponudbi okolici nemotečih prostočasnih dejavnosti, ki bi privabile obiskovalce, kot na primer: urejene proge za adrenalinsko kolesarjenje, zorbing in sankanje na bližnjem hribu, pa pustolovski in adrenalinski park v gozdu nad parkom... Potrebno bi bilo tudi vzpostaviti urejeno omrežje kolesarskih in peš poti z izletniškimi cilji v širši okolici. Arhitekturna delavnica je zajela podrobnejšo obravnavo osmih objektov, ki tvorijo trg. Skupaj s širšo programsko zasnovo urbanistične ureditve, možni razvoj posameznih objektov vodi želja po kakovostnem razvojnem varovanju. Objekti so s pridihom sodobne oblikovne in materialne obdelave, vsebinsko vezani na preteklo, večinoma obrtniško ali gostilniško dejavnost.

Prikaz idejne zasnove razvoja objekta Farovž [Alen Gaube in Jerneja Kranjec]

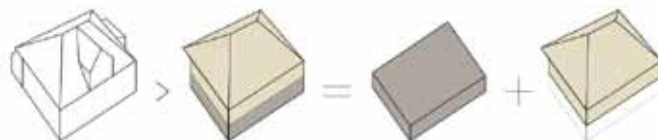
Vpliv časa in različnih interesov na nekdanjo mogočno stavbo iz leta 1777 se kaže v obliki številnih prizidkov in razmeroma majhni funkcionalni izkoriščenosti prostora. Z delno ohranjenimi križnimi oboki in drugimi detajli, pa notranjost še vedno izraža svojo bogato zgodovino župnišča, šole in trgovine.

Ideja prenove objekta, z odstranitvijo vseh prizidkov in naknadno izgrajenih zidov v notranjosti, predvidi volumensko

enovitost. Odsotnost notranjega stopnišča v pritličju, kot včasih, nadomesti zunanja komunikacija, z namenom ohraniti prvotno idejo hiše - velika veža kot družabni prostor - katere strop ponovno oblikujejo križni oboki. Dvojni programski koncept, danes enostanovanjskega objekta, tako obsega poljavno pritličje z vežo, apartmajema in trgovino ter velikima zasebnima stanovanjema v nadstropju in mansardi.

Novo oblikovano zunanjo podobo definira enostaven volumen z izstopajočim zunanjim stopniščem pod napuščem, s streho brez kasneje dodane frčade, s fasadami v umirjeni bež barvi in obrobami okrog enakih ter enakomerno razporejenih oken. Pomembna sta tudi izoblikovan detajl in sodobna materialna obdelava - obnovljen in poudarjen kamniti portal, perforirana kovina v obliki drsnih senčil, ki oblikuje tudi zunanjo komunikacijo... Zunanja ureditev območja med objektom in gospodarskim poslopjem predvidi dvorišče z urejenimi območji za stanovalce in obiskovalce, ki poveže cerkev s trgovino in terasastim nabrežjem potoka.

Zaključena arhitekturna delavnica je z izpeljano razstavo, predstavitevjo krajanom in natisnjeno publikacijo, predana vsem krajanom in upravnim enotam za urejanje prostora na občini Šmarje pri Jelšah, kot strokovno gradivo za prihodnje urejanje in razvoj prostora.

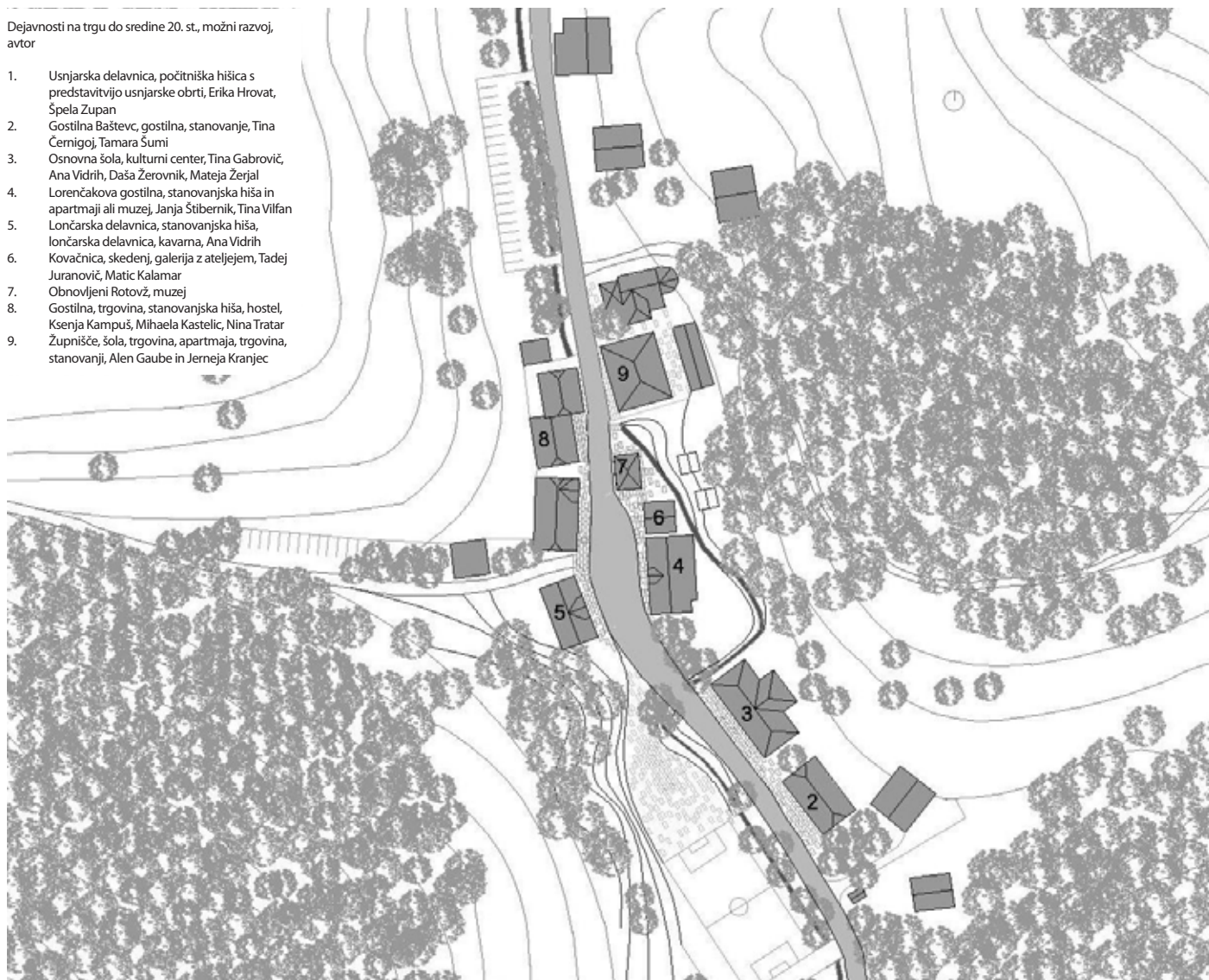
Slika 1: Ideja [Jerneja Kranjec].

Slika 2: Lemberg na razglednici leta 1902, neznan avtor [vir: zasebni arhiv Marje Lorenčak Kiker].

Dejavnosti na trgu do sredine 20. st., možni razvoj,
avtor

1. Usnjarska delavnica, počitniška hišica s predstavitvijo usnjarske obrti, Erika Hrovat, Špela Zupan
2. Gostilna Baštevč, gostilna, stanovanje, Tina Černigoi, Tamara Sumi
3. Osnovna šola, kulturni center, Tina Gabrovič, Ana Vidrih, Daša Žerovnik, Mateja Žerjal
4. Lorenčakova gostilna, stanovanjska hiša in apartmaji ali muzej, Janja Stibernik, Tina Vilfan
5. Lončarska delavnica, stanovanjska hiša, lončarska delavnica, kavarna, Ana Vidrih
6. Kovačnica, skedenj, galerija z ateljejem, Tadej Juranovič, Matic Kalamar
7. Obnovljeni Rotovž, muzej
8. Gostilna, trgovina, stanovanjska hiša, hostel, Ksenja Kampuš, Mihaela Kastelic, Nina Tratar
9. Župnišče, šola, trgovina, apartmaji, trgovina, stanovanj, Alen Gaube in Jerneja Kranjec

Slika 3: Situacija [Jerneja Kranjec].

Slika 4: Fotomontaža možnega razvoja, pogled na kulturni center in park z amfiteatrom [Erika Hrovat].

Slika 5: Maketa prenove naselja Lemberg [Jerneja Kranjec].

Slika 6: Prostorski prikaz prenove [Alen Gaube, Jerneja Kranjec].

Slika 7: Lemberg 2011, pogled na obnovljeni Rotovž [Jerneja Kranjec].

Mentor: Alenka Fikfak

Pripravila: Alenka Fikfak

Zelena urbanost / Green urbanity

Organizacija

UL Fakulteta za arhitekturo, Občina Zagorje ob Savi.

Kraj, datum

Zagorje, Ljubljana, september - december 2011.

Sodelujoči

Tomaž Švagan, župan; **vodstvo:** Tatjana Podbregar, Občina Zagorje ob Savi in doc. dr. Alenka Fikfak, UL, Fakulteta za arhitekturo; **ostali mentorji:** doc. dr. Ilka Čerpes, doc. dr. Sonja Ifko; **tehnični sodelavci:** Janez P. Grom, Aleksander Vujović, Nejc Černigoj; **študenti:** Tina Vilfan, Erika Hrovat, Katarina Ponikvar, Janja Štibernik, Tanja Sok, Nina Tratar, Davor Podbregar, Robert Prašnikar; **javnost:** prebivalstvo mesta Zagorje ob Savi na predstavitev, okvirno 60 udeležencev.

Gradivo

- Predstavitev rezultatov in razstava Urbanistične delavnice; spletna stran: <http://www.zagorje.si/podrocje.aspx?id=86>, na dan <9.11.2012>.
- Urbanistična delavnica za območje Evroparka v občini Zagorje ob Savi; spletna stran: <http://www.zagorje.si/povezava.aspx?id=102&pid=1694>, <9.11.2012>.
- Okrogla miza v sklopu Urbanistične delavnice za območje Evroparka, spletna stran: <http://www.zagorje.si/povezava.aspx?id=9&pid=1717>, <9.11.2012>.
- Gabrijelčič, Peter (ur.), FIKFAK, Alenka (ur.). Igra ustvarjalnosti: urbanistične, urbanistično-arhitekturne in planske delavnice. 1. izd. Ljubljana: Fakulteta za arhitekturo.

Predstavitev

Delo na delavnici je bilo predstavljeno lokalni skupnosti dvakrat. Na prvi predstavitvi so prebivalci ugotovili, da je način predstavitve z delavnicami dober za njihovo razumevanje poseganja v prostor. Predstavitev je bila v obliki obojestranskega dogovarjanja in ugotavljanja še možnih dopolnitev vsebin. Zaključna, druga predstavitev, pa je bila s strani študentov. Predstavitev je spremljala obsežna razstava z delom študentov na delavnici ter maketami.

Odzivi

Delavnica je bila predstavljena na lokalnem televizijskem programu in radiu.

Tema delavnice

Območje Evroparka predstavlja glavno primestno rekreacijsko območje mesta Zagorje za rekreacijo in šport na prostem, ki je bilo v postopku sanacije površin Rudnika Zagorje v zapiranju že delno sanirano in urejeno. Pred pričetkom delavnice so bile izvedene naslednje ureditve: dva ribnika z obvodnimi ureditvami in parkiriščem, lokostrelsko vadbišče, vzletno - pristajalna steza s pripadajočimi objekti, otroško igrišče, pomožno nogometno igrišče, kolesarska steza ob potoku, sprehajalne poti z razgledišči. Načrtovane pa so še naslednje ureditve: učni poligon avtošole,

trim steza, sejensko prireditvena ploščad z objektom in odrom, garderobami, sanitarijami in drugimi prostori ter dodatne površine za parkiranje.

Delavnica je bila namenjena kritični presoji in preverbi različnih variant umestitve novih programskih sklopov v prostor.

Cilj dela je bil usmerjen v prostorske prikaze posegov, ki bodo širši javnosti približali in omogočali prostorsko predstavitev posegov v razvoj primestnega rekreacijskega območja mesta. Opredelila se je vpetost območja v prostor mesta, analiza stanja, možnosti in omejitve za posege v prostor; obstoječa prometna infrastruktura, posebne omejitve; konceptne in razvojne rešitve; urbanistično-arhitekturna situacija z regulacijskimi elementi...

Aktivno delo na delavnici smo pričeli s predstavitvenim dnevom delavnice, z okroglo mizo s predstavniki občine Zagorje ob Savi. Isti dan je sledil ogled lokacije Evroparka. Delo smo nadaljevali v Ljubljani v prostorih Fakultete za arhitekturo. Sledila je prva, vmesna predstavitev in ob zaključku dela, druga predstavitev. Na tej predstavitvi so študenti svoje delo predstavili s plakati in kot govorno predstavitev s pomočjo vizualizacij. Zaključek delavnice je bil 8.12.2011 v avli Kulturnega centra Delavski dom Zagorje ob Savi.

Delavnica je bila usmerjena na urbanistično zasnovo celotnega kompleksa parka Ruardi ter iskanje novih programov, lokacij za poseganje z arhitekturnimi elementi, lokacijo parkirišča in večnamenske ploščadi idp. Nekatere skupine so na lokacijo umeščale tudi hotelske programe, raziskovalni center ipd. Letališče je bilo v koncept ureditve vključeno.

Rezultati

Rezultati delavnice so bili usmerjeni v iskanje možnih organizacij, programov in vsebin celotnega kompleksa Evropark-Ruardi.

Slika 1: Analiza ustvarjenih danosti na območju nam omogoča abstrakten pogled na prostor.

Slika 2: Situacija.

Slika 3: Uporabnikom območje ponuja prostore za rekreacijo, za druženje, igro in učenje, hkrati pa tudi vse servisne prostore, ki jih potrebujejo.

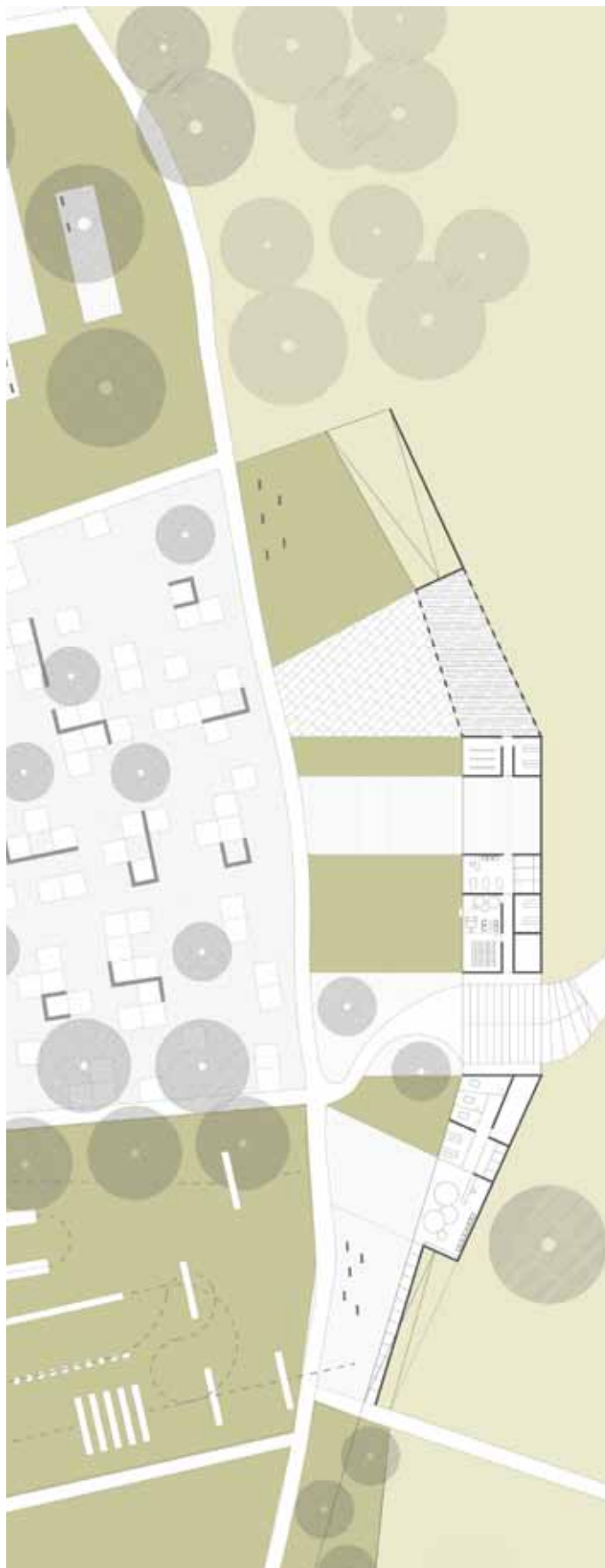
Slika 4: Prepletanje različnih dejavnosti v prostoru pomeni neskončno možnosti za uporabnike, ki si sami izbirajo način in vrstni red rabe prostora.

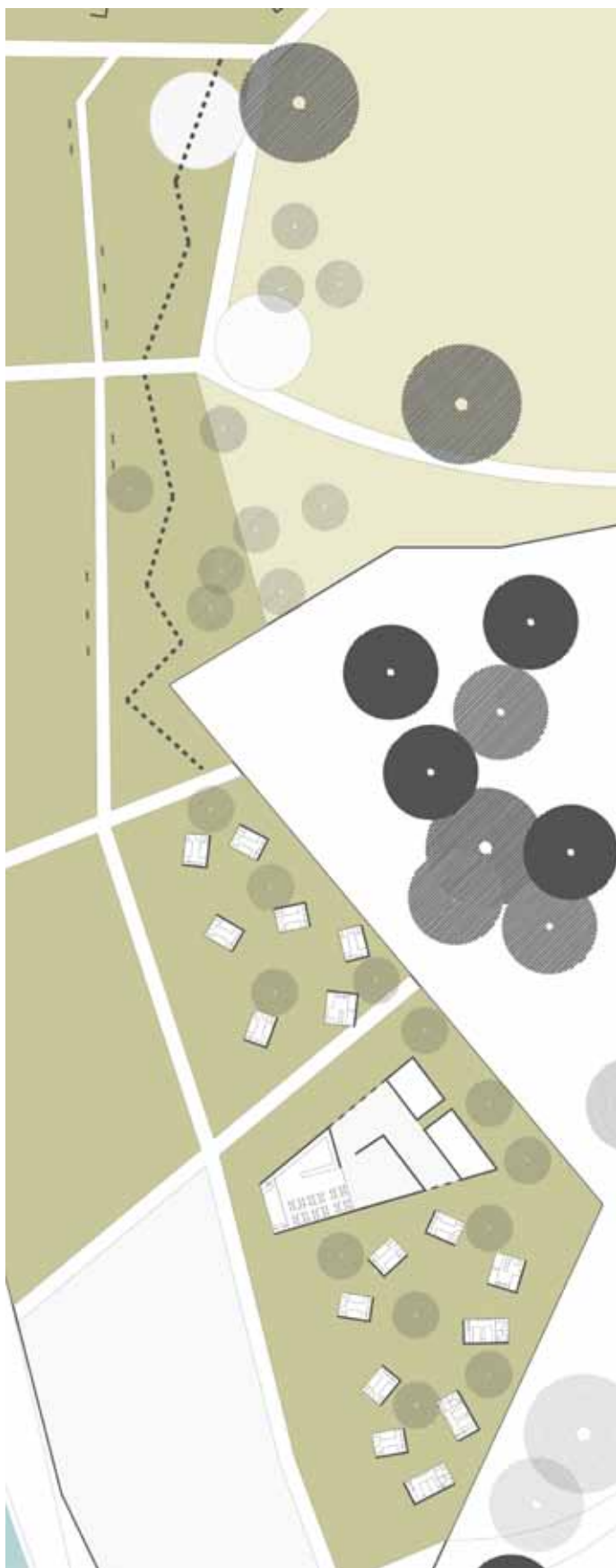
Slika 5: Evropark postane novo stičišče različnih uporabnikov širšega prostora.

Slika 6: Na območju Evroparka se združujejo športniki, otroci, upokojeanci...

Slika 7: Prostor kinološkega društva in klinika za živali.

Slika 8: Bungalovi - severni del območja je namenjen kampu, ki ima urejen dostop za avtodome, prostor za šotore...

Slika 9: Kavarna, restavracija - podpora otroškemu igrišču je večji objekt, ki združuje restavracijo, kavarno in manjše pokrito igrišče.

Mentorji: Miloš Florijančič, Ana Kučan, Mitja Zorc

Pripravili: Miloš Florijančič, Ana Kučan, Mitja Zorc

Delavnica Arboretum Volčji potok /

Workshop Arboretum Volčji potok

Organizacija

UL Fakulteta za arhitekturo, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Arboretum Volčji potok.

Kraj, datum

Radomlje, Ljubljana; november 2010 - junij 2011; vmesna predstavitev in okrogla miza 5. 4. 2011 na Fakulteti za arhitekturo v Ljubljani; razstava v Galeriji Spomeniškovarstvenega centra v Ljubljani 22. 11. 2011 - 31. 12. 2011.

Sodelujoči

Mentorji: UL BF Oddelek za krajinsko arhitekturo: prof.dr. Ana Kučan, asist. Eva Zupan; UL Fakulteta za arhitekturo: prof. Miloš Florijančič, asist. Mitja Zorc; **svetovalec:** Arboretum Volčji potok: Matjaž Mastnak; **študenti** (3. letnika študija krajinske arhitekture UL BF v šolskem letu 2010/2011): Žiga Abram, Špela Albreht, Ana Arko, Maja Baloh, Matej Busija, Mariana Costa, Polona Černe, Marjeta Dolinar, Anja Deržič, Anja Držanič, Luca Eberline, Maja Govže, Deborah Grbac, Petra Grmek, Špela Kotar, Jernej Kranjc, Urška Krznar, Maja Lalič, Mateja Lednik, Tina Lisjak, Staša Mestrič, Sara Novak, Špela Oblak, Urška Oblak, Ana Ogrič, Mateja Pesek, Peter Pitamič, Ana Plej, Jasna Rizvanovič, Ana Rosa, Jerneja Serbela, Tanja Štajdohar, Julijana Šumič, Mateja Založnik; **študenti** (devetega semestra študija arhitekture v seminarju prof. Miloša Florijančiča): Maja Baronik, Simon Burič, Faye Chang, Neža Kravanja, Manica Lavrenčič, Katja Milošev, Alja Mišigoj, Egon Murič, Maruša Opaškar, Tina Peršolja, Maja Simčič, Eva Sušnik, Yingying Zhang, Špela Zore.

Rezultati

Izoblikovanje variantnih prostorskih strategij za razvoj celotnega območja Arboretuma Volčji potok ter posameznih predlogov za konkretne prostorske posege na najbolj izpostavljenih in problematičnih območjih.

Gradivo

- Konservatorska izhodišča, oris stanja in zgodovinskega razvoja območja obdelave (pripravil ZVKDS);
- prostorsko programska izhodišča in vizija razvoja območja, tehnični podatki o ureditvah in objektih (pripravil Arboretum Volčji potok);
- sheme, načrti, prostorske predstavitve, makete;
- predstavitevni plakati - 8 variantnih rešitev (dosegljivo/arhivirano na UL BF Oddelek za krajinsko arhitekturo).

Tema delavnice

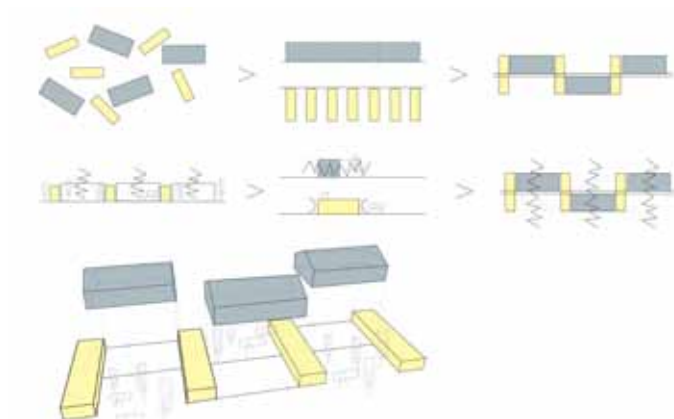
Arboretum Volčji potok je že od ustanovitve leta 1952 razpet med več nasprotujočih si usmeritev. V izhodišču je znanstveno raziskovalna in študijska ustanova, ki s svojimi zbirkami rastlin, raznovrstnimi zasaditvami in ureditvami predstavlja neprecenljiv živ laboratorij za področje dendrologije, botanike, vrtinarstva in pogostoma tudi oblikovanja krajine. Je kulturni

spomenik državnega pomena, v katerem se vrtni in krajinsko arhitekturne ureditve prepletajo z elementi varovane dediščine oblikovane narave, stavbno dediščino in območji varovane naravne vrednote. Je park, ki pritegne raznovrstne obiskovalce. Je prireditveno območje, tako za ozko usmerjene strokovne dogodke, kot oziroma še bolj pa za množične razstave cvetja in raznovrstne dogodke na prostem. Je drevesnica in vrtni center, namenjen tako obnavljanju in vzdrževanju internih nasadov in ureditev, kot zunanjim kupcem. Je javni zavod v okviru Ministrstva za kulturo, vendar si finančni obstoj zagotavlja tudi s komercialno dejavnostjo.

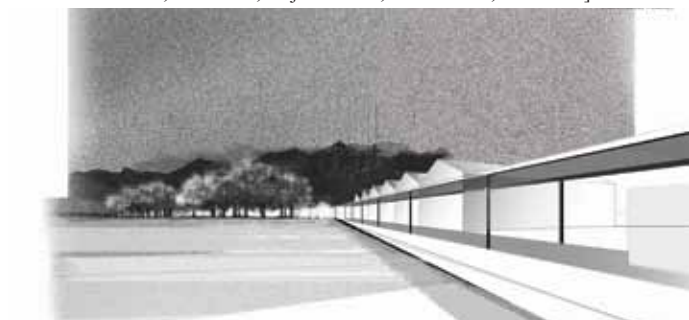
Raznovrstne dejavnosti in z njimi povezane prioritete, ki so Arboretumu skozi leta omogočile preživetje, so hkrati s parcialnimi in neusklajenimi posegi bistveno načele tako izvirno poslanstvo kot kakovostno podobo in prepoznavnost območja ter v prostoru generirale množico konfliktov.

Nadaljnji prostorski razvoj Arboretuma je zato treba z jasno strategijo in ključnimi ukrepi usmeriti k izvirnemu poslanstvu: Arboretum je znanstveno-raziskovalna in študijska ustanova v izjemnem parkovnem okolju. Gospodarske in komercialne dejavnosti s pripadajočo infrastrukturo pa je nujno programsko in prostorsko zasnovati le kot učinkovito in diskretno podporo. Namen študentske krajinsko arhitekturne in arhitekturne delavnice je bil širok in neobremenjen razmislek o pomenu, poslanstvu in potencialih Arboretuma. Hkrati pa skozi oblikovanje prostorskih strategij in predlogov za konkretne posege simulirati možne scenarije razvoja tako celotnega območja Arboretuma kot posameznih najbolj izpostavljenih in problematičnih območij (vhodno območje in parkirišče; vrtni center; gospodarski, servisni in upravni objekti; območje nekdanje graščine; trate v vhodnem delu območja; sistem poti). Posamezne rešitve (skupaj osem variantnih rešitev) so rezultat skupnega dela študentov arhitekture in krajinske arhitekture. Študenti so projekte razvijali v seminarskih prostorih obeh fakultet. S problematiko in značilnostmi območja obravnavajo so se podrobno seznanili na več vodenih ogledih. Vmesne predstavitve so se udeležili predstavniki ZVKDS, Arboretuma Volčji potok ter drugi vabljeni predstavniki strokovne javnosti, ki so s komentarji in priporočili podali usmeritve za zaključno fazo razvoja projektov.

Pobudnik delavnice je bil Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije.

Slika 1: Konceptualne sheme, vstopni objekt [Simon Burič, Neža Kravanja, Manica Lavrenčič, Ana Arko, Anja Držanič, Sara Novak, Ana Rosa].

Slika 2: Prostorski prikaz [Katja Milošev, Alja Mišigoj, Faye Chan, Ana Ogrič, Anja Deržič, Jasna Rizvanović, Tina Lisjak].

Slika 3: Prostorski prikaz [Simon Burič, Neža Kravanja, Manica Lavrenčič, Ana Arko, Anja Držanič, Sara Novak, Ana Rosa].

Slika 4: Ureditvena situacija [Simon Burič, Neža Kravanja, Manica Lavrenčič, Ana Arko, Anja Držanič, Sara Novak, Ana Rosa].

Slika 5: Prostorski prikaz [Simon Burič, Neža Kravanja, Manica Lavrenčič, Ana Arko, Anja Držanič, Sara Novak, Ana Rosa].

Mentorji: Jurij Kobe, Rok Žnidaršič, Paul Robinson, Karin Rožman

Pripravili: Jurij Kobe, Rok Žnidaršič, Paul Robinson, Karin Rožman

Delavnica Radovljica 2011 / Workshop Radovljica 2011

Organizacija

UL Fakulteta za arhitekturo, Občina Radovljica.

Kraj, datum

Radovljica; junij - september 2011, predstavitev: november 2012.

Sodelujoči

Študenti: Damjana Kenda, Samo Mikec, Patricija Sabol, Urška Suhadolnik, Simona Ožvald, Bea Avguštin, Katarina Čakš, Jan Kalšek, Andreja Žumer, Jan Drobnič, Marko Fišič, Alja Košir, Miha Lovšin, Lucija Penko, Matic Bizjak, Tjaša Jerič, Larisa Kazić, Andraž Keršič.

Tema delavnice

"...Naš cilj je dati javnim prostorom obliko na tak način, da bo lokalna skupnost ta prostor sprejela za svojega, se čutila osebno odgovornega zanj, tako da bo vsak član te skupnosti na svoj način prispeval k okolju, da bo vzpostavil s tem okoljem osebno odnos in se z njim identificiral..." [Herman Hertzberger: *Lessons for Students in Architecture*; 010 Publishers, Rotterdam, 2005]

Ta citat bi lahko predstavljal željo in startno osnovo raziskave in predlaganih rešitev štirih različnih območij radovljiške občine. Študentske delavnice sicer vedno predstavljajo nekakšen širok pristop, ki vključuje tako raziskovalni kot tudi pedagoško-študijski proces v obravnavi nekega prostora. Rezultat je običajno vedno osnova, ki omogoča širšo podstat podrobnejšim razmišljanjem in usmeritvam v konkretnem pristopu k odločitvam o bodočnosti projekta.

V primeru naše delavnice gre za poizkuse različnih vstopanj v te prostore: po eni strani skozi raziskave njihovih širših zaledij ter po drugi skozi poizkuse različnih prostorskih interpretacij, predlogov in posegov.

Seveda vsak pristop k nečemu obstoječemu, zgrajenemu, posebej v primeru grajenega in naseljenega prostora, odpira vprašanje o načinu in tipu posegov: naj gre za revitalizacijo ali radikalnejši predlog.

Tako imenovani filološki, torej spoštljiv pristop predvsem zapolnjuje vrzeli. V tem primeru programska zapolnitev predvsem vrzeli v prostoru dopušča nekoliko manj različnih variantnih možnosti. Radikalnejši pristopi zlasti v širših skupnostih zahtevajo bistveno več dogovarjanj in usklajevanj, programsko pa so lahko prožnejši in puščajo več odprtih možnosti.

In končno, kot rečeno že zgoraj: rezultat naših razmišljanj naj pokaže predvsem polje, kjer, informirani kolikor smo v tem času lahko, vidimo, da bi se lahko gibale razprave v procesu konkretnjšega odločanja o prostoru.

Teme obravnav:

- **A** Območje od odcepa z avtoceste pri Lescah proti Bledu, mimo hipodroma, odcep za Šobčev bajer, odcep za Golf, do "blejskega" mostu čez Savo.
- **B** Širše Begunje: prostorska navezava industrijske cone (Elan, Seaway, Pipistrel...) z obstoječim naseljem.

- **C** Središča Begunj, ureditev: Vizije razvoja Domačije Avsenik (kulturni dom, glasbena šola, domom upokojencev, ho(s)tel...
- **D** Navezava (centra) Begunj na območje gradu, Drago, Krtino... tudi s krajinskega vidika ureditev okolice Begunj-dolina.

A Območje od odcepa z avtoceste pri Lescah proti Bledu, mimo hipodroma, odcep za Šobčev bajer, odcep za Golf, do "blejskega" mostu čez Savo (Damjana Kenda, Samo Mikec, Patricija Sabol, Urška Suhadolnik, Simona Ožvald).

Vzdrževalno bazo bi se prestavilo na drugo lokacijo v smeri Bleda. Na njenem sedanjem mestu se postavi športni center s košarkaškim, teniškim, odbojkaškim ter otroškim igriščem. Izkoristili bi tudi stranske poti v širši okolici ter iz njih uredili rekreativne poti, ki bi bile namenjene kolesarjenju, teku ter hoji. Te bi uredili tako, da bi bil dostop do njih manj problematičen, saj sedaj vse te poti izhajajo iz najbolj prometnih cest.

S pogledom želimo povezati Savo Dolinko in cesto. Območje med cesto in reko je sedaj zaraščeno, toda če se prostor odpre, se iz ceste vidi pogled na Savo Dolinko. Poti bi bile speljane iz Lesc proti Bledu ter do drugih organiziranih dejavnosti, kot so športni center, hipodrom, golf, hotel Mivka in kamp Šobec.

Poti ob reki so ustvarjene na podlagi topografije, ki jo je ustvarilo rečno delovanje in so zaradi položnega terena in nevarnosti poplav na tem območju primernejše manjše začasne intervencije (manjša igrišča in rekviziti, primerna za športnike, turiste, otroke ter pešce), medtem ko je območje proti golf igrišču primerno za večjo športno dejavnost s kompleksom igrišč in spremljevalnim programom.

B Širše Begunje: prostorska navezava industrijske cone (Elan, Seaway, Pipistrel...) z obstoječim naseljem (Bea Avguštin, Katarina Čakš, Jan Kalšek, Andreja Žumer).

Namesto načrtovanja obvoznice okoli obstoječih naselij smo se lotili iskanja rešitve, ki bi v eni potezi rešila problem prometnega dostopa do Begunj. Obvoznice namreč pogosto ne omogočajo svobodnega razvoja vasi, prekinejo zeleni obod okoli naselij in potekajo preko kmetijskih površin. Pri načrtovanju nove ceste smo sledili že obstoječim cestam in kolovozom.

V okviru podatkov, ki smo jih dobili na krajevni skupnosti, smo razmišljali o razvojnih možnostih na območju kompleksa tovarne Elan, pri čemer nas je zanimalo vključevanje kompleksa v naravni, fizični in socialni prostor, obcestna linija ter oblikovanje vstopa v vas in optimalne prostorske možnosti za širitev programa podjetja, ki svoje dejavnosti naj ne bi želelo seliti v tujino ali na kakšno drugo lokacijo v Sloveniji.

Alpski letalski center Lesce se kljub svojem pomenu na lokalnem in državnem nivoju še danes sooča s pomanjkljivo infrastrukturo ter pomanjkanjem prostora. Predlagamo zgostitev zazidave na že pozidanem območju, v liniji pristajalne steze in avtoceste, in s tem preprečitev nenadzorovane širitve pozidave v vse smeri. Problematiko izgleda hangarjev in poenotenja izgleda letališča rešujemo z veliko s streho, v kateri je etaža z upravnimi prostori

in šolo letalstva. Streha ima tako funkcionalen kot simbolni in oblikovni pomen. V funkcionalnem smislu se z umestitvijo etaže v konstrukcijo strehe pridobi velika površina za številne nujno potrebne dejavnosti letališča, upravne prostore podjetij, ki tukaj delujejo, letalsko šolo, predavalnice in kavarno; V simbolnem smislu postane streha razpoznaven element v prostoru, ki s svojo longitudinalnostjo opozarja na letališko dejavnost.

C Središča Begunj, ureditev: Vizije razvoja Domačije Avsenik, kulturni dom, glasbena šola z domom upokojencev, ho(s)tel... (Jan Drobnič, Marko Fišič, Alja Košir, Miha Lovšin, Lucija Penko).

Novi programi so nanizani pravokotno na os naselja, saj s tem obogatijo doživljanje poti skozi vas. Na začetku naselja ob novem križišču, se vzporedno z osjo naselja uredi trgovina s prostori za lokalne obrtnike, opremljeno z zadostnim številom parkirnih mest, ki se lahko uporabljajo tudi za obiskovalce Begunj. Z novo ureditvijo med Avsenikovo domačijo ter gasilskim domom se poudari novonastalo vaško središče. Potrebne programe, ki bogatijo vas, se namesti v dva večja volumna, ki skupaj s pokrito površino definirata robove trga, ki kot glavno prostorsko os vzame fasado Avsenikove domačije. Odpre in uredi se tudi park pred dvorcem, baročnemu parku pa se doda program v obliki slaščičarne in oranžerije.

Gasilski dom se arhitekturno obnovi, nad njim pa se postavi dolga, lahka streha, ki določi rob trga in uokvirja pogled na grad in pokrajino zadaj. Trg se dodatno definira s kulturnim domom in hotelom. Njuna volumenska zasnova izhaja iz razpršene podeželske gradnje, ki prevladuje v okolici, hkrati pa s svojim masivnejšim volumnom poudarjata pomembnost programa. Kulturni dom je še dodatno izpostavljen s previsom čez trg ter svojo pravokotno lego nanj. V njem so poleg kulturne dvorane še prostori za glasbeno šolo, društva ter krajevno skupnost.

D Navezava (centra) Begunj na območje gradu, Drago, Krtino... tudi s krajinskega vidika, ureditev okolice Begunj - dolina (Matic Bizjak, Tjaša Jerič, Larisa Kazić, Andraž Keršič).

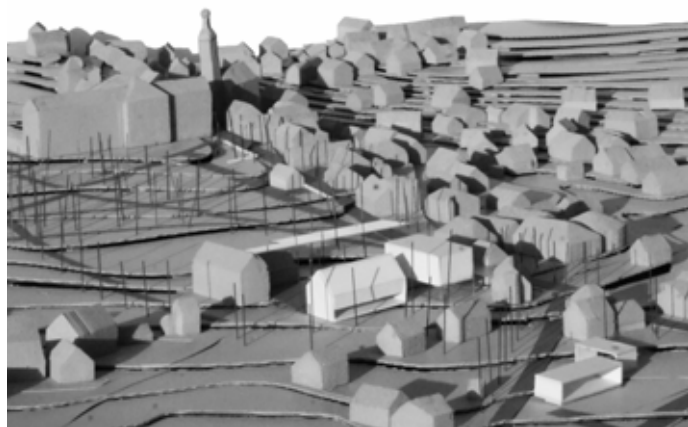
V nalogi smo se ukvarjali z navezavo centra Begunj na območje gradu Kamen in doline Drage, z ureditvijo tematskih poti, umestitvijo kulturne dediščine v turistično ponudbo, ureditvijo smučišča s kampom ter pokopališča v Begunjah. Da dolina Drage postane krajinski park, smo cesto zaprli za promet in omogočili le dostop z javnim prevozom (električni minibus). Z adaptacijo gradu in minimalnim posegom v zgodovinsko dediščino smo želeli dopolniti kulturni in turistični program gradu, organizirati pot skozi grad, odstraniti neuspešno sanacijo in izboljšati izkustveno veduto gradu Kamen. Parkirišče z informacijsko točko smo predvideli nekoliko nižje, ob cesti, ki pelje proti dolini Drage.

V razvojnem načrtu Begunj je tudi izgradnja novega pokopališča, zanj je že bila predvidena lokacija, ki se nam zaradi neposredne bližine mestnega in turističnega jedra, stanovanjskih objektov in morebitnih vodnih virov ne zdi primerna. Pokopališče smo tako predstavili na novo, mirnejšo lokacijo, na obrobje vasi.

Zasnovali smo pokopališče v krajini, bolj podobno parku, prostor stika narave in človeka. Nova lokacija ob gozdnem robu

(Zgoša) in reki od koder se odpirajo lepi pogledi, je odmaknjena od stanovanjskih objektov. Zemljišče je kmetijsko (slabše kvalitete) in v nasprotju z predvideno lokacijo omogoča širitev pokopališča v primeru, da bodo potrebe po tem.

Vsak del naloge je bil predstavljen v katalogu ter modelu 1:2000 in 1:500.

Slika 1: Center Begunj.

Slika 2: Vstop v Begunje.

Slika 3: Dostop h gradu Kamen.

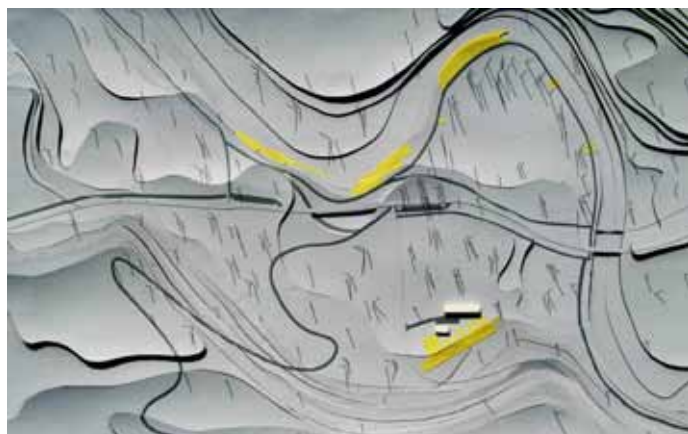
Slika 4: Območje ceste Lesce - Bled.

Slika 5: Predlog pokopališča v območju Doline.

Slika 6: Območje Letališča Lesce.

Slika 7: Območje ceste Lesce - Bled.

Slika 8: Območje ceste lesce - Bled.

Mentor: Tomaž Krušec

Pripravil: Tomaž Krušec

Arhitekturno - urbanistična delavnica Križevci pri Ljutomeru 2011 / 2012 / *Urban and architectural workshop Križevci, Ljutomer*

Organizacija

UL Fakulteta za arhitekturo, Občina Križevci pri Ljutomeru.

Kraj, datum

Prvi del delavnice je med 17. in 21. oktobrom 2011 potekal v Križevcih pri Ljutomeru. Delavnica je na Fakulteti za arhitekturo v Ljubljani potekala tekom celega študijskega leta 2011 / 2012.

Sodelujoči

Mentor: doc. mag. Tomaž Krušec; **študenti:** Ana Pišot, Lana Semečnik, Mateja Pristavec, Danica Sretenović, Lucija Podgoršek, Katarina Prodan, Mihael Potočnik, Vita Posinek, Dea Gombač, Dominik Košak, Rok Staudacher, Petra Mittoni, Rok Motaln, Lara Pišl Ptičak, Marko Lekič, Eva Rajštar, Gregor Turnšek, Rok Hočevnar, Taja Habič, Denis Sadiković, Damir Jolić, Miha Munda, Monika Tominšek, Laura Mercina, Neža Novak.

Sredstva, pokrovitelj

Občina Križevci pri Ljutomeru, 8.000,00 eur.

Gradivo

Delovno gradivo se nahaja v arhivu mentorja doc. mag. Tomaža Krušca na Fakulteti za arhitekturo v Ljubljani.

Predstavitve

Rezultati delavnice so bili predstavljeni na dveh razstavah (Križevci pri Ljutomeru, april 2012 in Fakulteta za arhitekturo junij 2012). O delavnici sta izšla članka v časopisu Pomurje in Delo. Dela študentov so bila predstavljena na zaključni razstavi na Fakulteti za arhitekturo in na razstavi v Križevcih (Otvoritev: 12. 4 2012). Izbrana dela študentov so bila predstavljena tudi na razstavi študentskih del, ki je bila organizirana v okviru Piranskih dnevov arhitekture 2012 (24. 11. 2012).

Tema delavnice

V študijskem letu 2010 / 2011 so študenti Fakultete za arhitekturo pod mentorstvom doc. mag. Tomaža Krušca u.d.i.a. izvedli Arhitekturno-urbanistično delavnico Križevci pri Ljutomeru 2011 / 2012. Delavnico je organizirala Občina Križevci pri Ljutomeru. Študenti so obravnavali različne lokacije znotraj naselja. Osrednji problem je predstavljala ureditev glavnega trga naselja, ki se nahaja med cerkvijo in očinsko stavbo. Zaradi magistralne ceste, ki poteka preko naselja, je danes trg deljen na dva dela. Študenti so na trg vmetili novo stavbo kulturnega centra in glavni trg uredili tako, da je ponovno vzpostavljena tako optična kot tudi fizična povezava med občinsko stavbo in cerkvijo. Izdelanih je bilo več variantnih rešitev za stavbo kulturnega doma, pri čemer so študenti preučili tudi možnost rušitve obstoječe občinske

stavbe. Kljub izjemni raznolikosti rešitev, so bili študenti enotnega mnenja, da mora biti nova stavba Kulturnega centra orientirana proti glavnemu trgu tako, da s svojim gabaritom ne preglasi vertikalne dominante, ki jo predstavlja krajevna cerkev.

Delavnica je poleg kulturnega centra in ureditve glavnega trga obravnavala tudi novo avtobusno postajo s trgovino, dva naselja vrstnih hiš, nov hipodrom in ureditev športno-rekreacijskega parka, počitniški kamp ter več enodružinskih hiš ob zapuščenem glinokopu. Najbližje krajevnemu središču se nahajata stanovanjski naselji vrstnih hiš, ki so jih študenti zasnovali skladno z lokalno tradicijo gradnje z ilovico in glino. V Križevcih se namreč nahaja eden največjih proizvajalcev opeke v Sloveniji. Najbolj značilen tip kritine v severovzhodnem delu Slovenije pa še danes ostaja bobrovec, ki so ga med drugim proizvajali prav v nekdanjih Križevskih opekarnah. Skladno z opisano tradicijo so študenti zasnovali vrstne hiše, ki so nanizane med zidove izveden iz ilovice. Nosilna konstrukcija je izvedena iz lesa, medtem ko so strehe oblikovane kot simetrične dvokapnice krite z bobrovcem. Na opisan način so študenti dokazali, da je možno z uporabo lokalnih in okolju prijaznih materialov ter z upoštevanjem gabaritov, ki se zgledujejo po tradicionalni gradnji, predvsem pa z oblikovanjem dvokapne strehe, prebivalcem omogočiti bivalsko okolje, ki povsem ustreza zahtevam današnjega časa. Na severovzhodni strani Križevcev se nahaja dotrajana konjeniška steza. Ker je kasaštvo eden izmed športov, ki so značilni za to območje, so študenti na tem mestu zasnovali novo kasaško stezo z novimi tribunami in hlevi za potrebe tekmovanj. Objekt je v prostor vmeščen tako, da upošteva značilni ravninski karakter območja okoli Križevcev. Zaradi navedenega dejstva so tribune oblikovane kot nizek in izjemno dolg objekt. Transparentna zasnova fasade z horizontalnimi lesenimi letvami pa še dodatno pripomore k skladni vpetosti objekta v ravninsko naravno krajino. Poseben problem v kraju predstavlja lokacija avtobusne postaje. Ker se Križevci nahajajo na križišču dveh enakovredno pomembnih prometnih smeri, so danes avtobusne postaje nahajajo na treh različnih lokacijah. Edina skupna točka obeh prometnih smeri leži na območju obstoječega krožišča, ob katerem se nahaja manjša trgovina. Zaradi centralne lokacije so študenti novo avtobusno postajo zasnovali na mestu obstoječe trgovine. Nov objekt je tako sestavljen iz večih programskih sklopov. Pod velikim nadstreškom, ki meji na regionalno cesto se nahaja avtobusna postaja, iz katere je možen dostop tudi v trgovino. Ta je pomaknjena na zadnji del parcele. Ker je, zaradi povečanja površine, zmanjkalo prostora za parkirna mesta, so študenti parkirišče namestili na streho objekta. Namesto uniformirane podobe trgovskih objektov, je avtor naloge, gabarit objekta oblikoval iz opeke, ki predstavlja značilno gradivo širšega območja okoli Križevcev.

Dejavnost proizvodnje opeke je zaznamovala tudi lokacijo večih samostojno stoječih enodružinskih hiš, saj se lokacija nahaja ob zapuščenem glinokopu, ki ga je sčasoma zalila voda. Koncept oblikovanja hiš je tako temeljil na orientaciji bivalnih prostorov proti umetnemu jezeru.

Ob jezeru se nahaja tudi počitniški kamp. Študenti so izkoristili lokacijo stare propadajoče domačije in vanjo namestili recepcijo

s skupnimi ležišči. Sanitarije so oblikovane, kot vzdolžni volumni, ki obkrožajo obstoječo domačijo in so izvedeni iz ilovnatih zidov. Manjše bungalove, krite s slamo pa so zasnovali nad koritom bližnjega potoka tako, da ima posamezni bungalov vlogo manjšega mostička. Na opisan način so v največji možni meri izkoristili značilnosti in posebnosti lokacije in jih uporabili kot osrednjo atrakcijo novega počitniškega kampa.

Predstavljena delavnica v Križevcih pri Ljutomeru je potekala

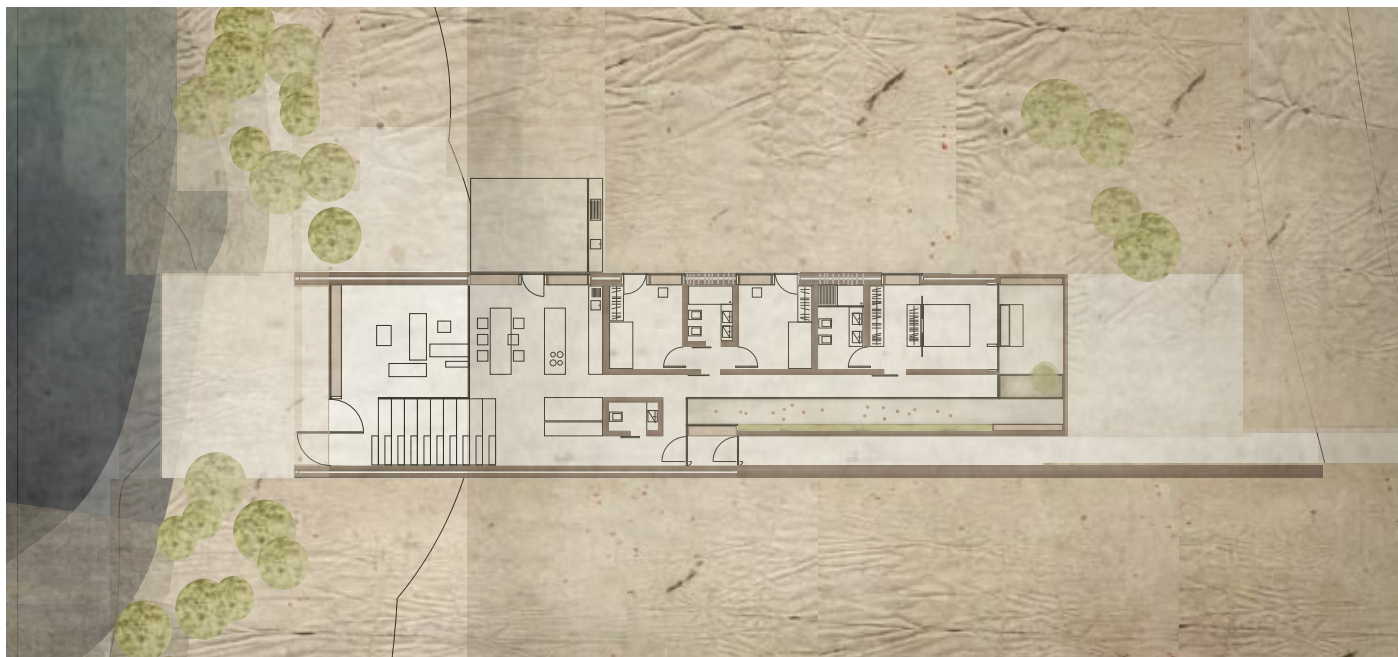
v delu Slovenije, ki ima dobro ohranjeno stavbno dediščino. Zaradi nahajališč glin in s tem povezano proizvodnjo, ima kulturna krajina še danes prepoznavno podobo, ki temelji na uporabi opeke. Opisano dejstvo so udeleženci delavnice uspešno uporabili za oblikovanje niza povsem sodobnih objektov. To so stavbe, ki zagotavljajo dolgoročni razvoj kraja a hkrati nadaljujejo stoletja dolgo tradicijo območja, kjer se nahajajo.

Slika 1: Križevci, vizualizacija [Rok Staudacher].

Slika 2: Križevci, dvorana [Laura Mercina, Neza Novak].

Slika 3: Križevci, tloris enote [Danica Sretenovič].

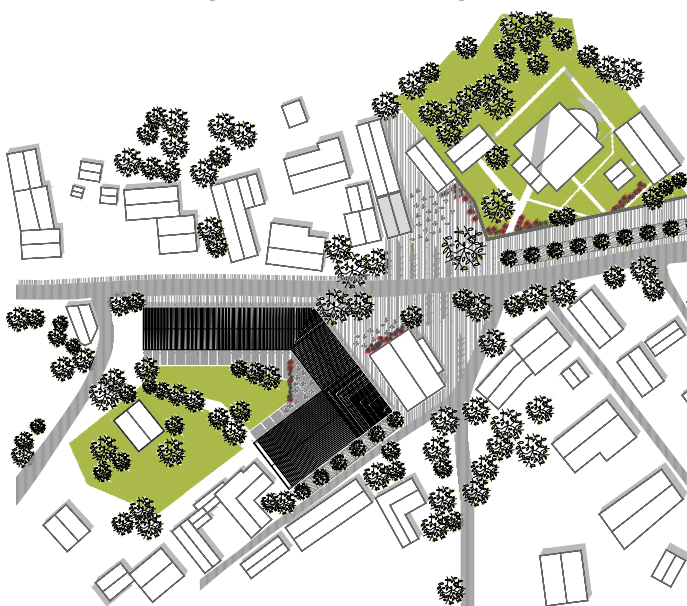
Slika 4: Križevci, vizualizacija notranjosti [Danica Sretenovič].

Slika 5: Križevci, notranje dvorišče [Laura Mercina, Neza Novak].

Slika 6: Križevci, ulica [Laura Mercina, Neza Novak].

Slika 7: Križevci, situacija [Laura Mercina, Neza Novak].

Slika 8: Križevci, situacija parterja [Eva Rajster, Gregor Turnsek].

Mentorji: Vasa J. Perović, Anja Vidic, Jure Grohar

Pripravila: Vasa J. Perović, Anja Vidic

Mednarodna arhitekturna delavnica Krpanje mesta 2011 / *International architectural workshop Patching the City 2011*

Organizacija

DAR - Društvo arhitektov Reka, Mestna občina Reka,
Fakulteta za arhitekturo univerze v Pescari, Fundacija
Musagetes.

Kraj, datum

Reka, Hrvaška; trajanje: 7 dni, zaključna predstavitev: 2. april
2011.

Sodelujoči

Mentorji: doc. mag. Vasa J. Perović, asist. Anja Vidic, t.s. Jure
Grohar; **študenti:** Mija Mikuž, Teo Kajzer, Sara Slivnik, Rok
Smrkolj, Mateja Pipan, Veronika Ožbot.

Odzivi

Komentar delavnice je bil objavljen v aktualni številki
dnevnik Jutranji list.

Tema delavnice

Kljub dejstvu, da se Reka razvija ob obali, je direkten kontakt mesta z morjem danes praktično onemogočen. Pristanišče in industrija, ki je izkoriščala morske resurse in je danes opustela, je mesto odrezala od morja. V velike meri zapuščena industrijska območja ponujajo novo možnost za mestni razvoj na centralnih lokacijah v direktnem kontaktu z morjem.

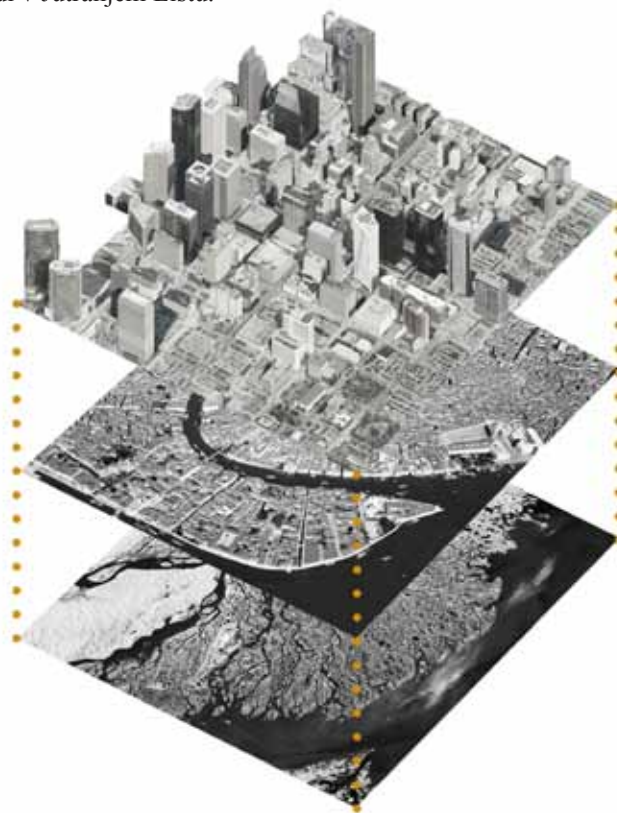
Študenti 4. in 5. letnika so na mednarodni arhitekturni delavnici v Reki iskali vizijo za prihodnji razvoj degradiranega industrijskega območja, ki obsega del od Hartere do Delte ob obali in se nahaja vzhodno od mestnega središča. Študenti so s svojim projektom raziskovali možnosti lokacije kot odprtega javnega prostora mesta v kontaktu z morjem. Izhodišče projekta je bilo lokacijo v prvi fazi aktivirati kot programirano parkirno ter parkovno površino, ki bi rešila enormne potrebe po parkirnih mestih, ki se pojavljajo v tem delu Reke. V kasnejših fazah lokacijo prostorsko organizira sistem kanalov, ki delto razrežejo na mrežo otokov kjer nastopajo različni javni in komercialni programi, zaradi česar avtorji projekt poimenujejo Possibility of an Island.

Parametri na katere je moral projekt odgovoriti so prometna problematika, odsotnost javnih površin, ki bi imele direkten kontakt z morjem in, zaradi geografske lege, otežena širitev mesta.

V začetni fazi predlog urbane revitalizacije predvideva preselitev kontejnerskega skladišča iz območja Delte na novo lokacijo kontejnerskega terminala. Izpraznjena lokacija Delte se odpre, s čimer mesto prvič dobi veliko, javno odprto površino povezano z morjem - novo mesto plažo. V kasnejših fazah se območje z vodnimi kanali, postopoma razdeli na ortogonalno mrežo dimenzij 80x80 m (dimenzije mestnega kareja). Sistem kanalov poveča kontakt območja z vodo in daje avtonomijo nastalim ortogonalnim otokom. Novo artikulirano območje se priključuje

na obstoječe prometne povezave s čimer se vpenja v obstoječ prostorski kontekst. Znotraj nove prostorske mreže se lahko glede na potrebe razvijajo novi odprti javni prostori in stavbe - parki, plaže, parkirne površine, kulturne in izobraževalne ustanove, komercialni programi.

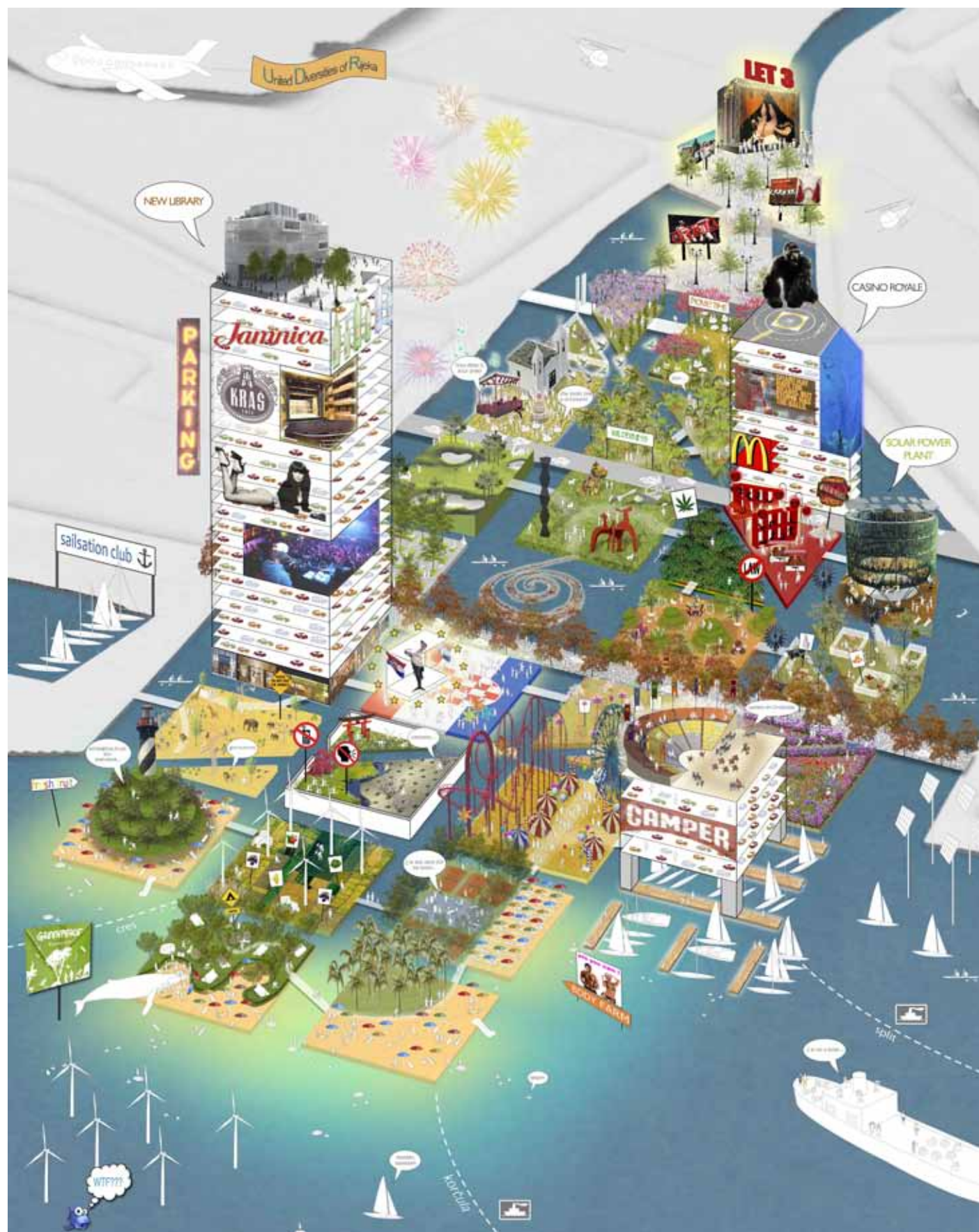
Rezultat delavnice je kritika trenutne situacije - prometne stiske in degradacije javnih prostorov, hkrati s tem projekt ponuja vizijo, ugotovitev, da bi mesto lahko pridobilo nov, odprt javni prostor ki bi ga meščani lahko začeli koristiti na različne načine. Skupina študentov je rezultate delavnice predstavila strokovni in laični javnosti ter naletela na pozitiven odziv s strani mestne uprave, projekt je bil kot aktualen, kritičen in vizionarski opisan tudi v Jutranjem Listu.

Slika 1: S superponiranjem močno programirane mestne mreže in rečne delte mora postati območje nova mestna zanimivost.

Slika 2: Levo: Območje obdelave na pravokotno mrežo razdeli sistem vodnih kanalov. Desno: Obstoječe poti in značilnosti dajejo karakter sicer enotni prostorski mreži kanalov.

Slika 3: Otočje skoraj neomejenih možnosti, kot priložnost za mesto.

Mentorji: Vasa J. Perović, Anja Vidic, Jure Grohar

Pripravila: Vasa J. Perović, Anja Vidic

Arhitekturna delavnica Začasne, mobilne bivalne enote / *Architectural workshop Temporary, mobile dwelling units*

Organizacija

UL Fakulteta za arhitekturo, Riko hiše.

Kraj

Ljubljana - Fakulteta za arhitekturo; trajanje: 14 dni, zaključna predstavitev: 2. junij 2011.

Udeleženci

Mentorji: doc. mag. Vasa J. Perović, asist. Anja Vidic, t.s. Jure Grohar; **študenti:** Kaja Todorovič, Tadej Travnikar, Maja Omerzel, Urška Urh, Boris Vranič, Sebastjan Stevčevski, Tadeja Vidoni, Nika van Berkel, Tadej Šadl, Matic Vrabič, Tadej Tratnik, Mateja Železnik, Miha Toplišek.

Predstavitve

Natisnjena interna publikacija in potujoča razstava projektov:
22. 5. 2011 - Stara kovačnica v Ribnici, 27. 10. -11. 11.
2012 del razstave Projektni laboratorij v MAO - Muzej za arhitekturo in oblikovanje v Ljubljani.

Tema delavnice

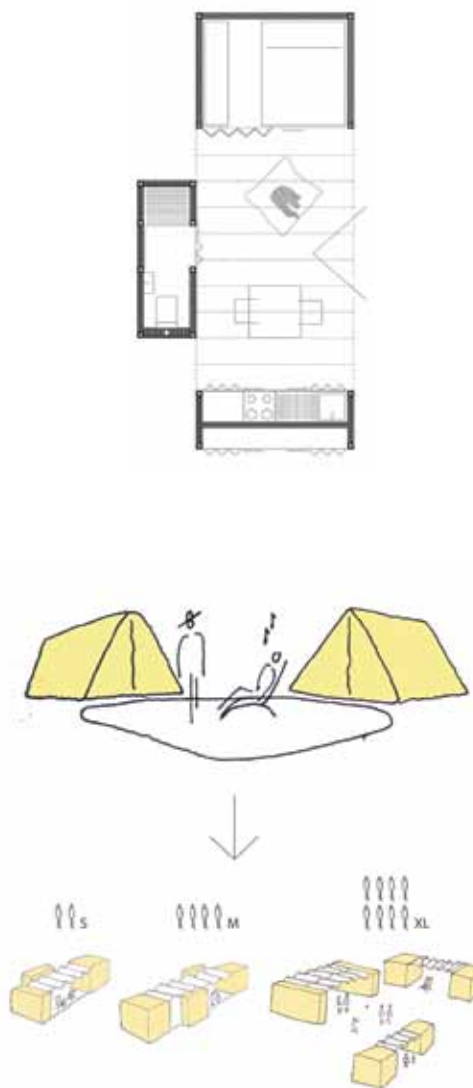
Delavnica se je odvijala v sodelovanju s podjetjem Riko hiše iz Ribnice, s ciljem raziskati alternative obstoječim bivalnim enotam neomejenim občasnimi uporabi.

Začasne bivalne enote (šotori, počitniške prikolice, počitniške hiše in apartmajске enote) so namenjene uporabi v krajšem časovnem obdobju. Zaradi drugačnega načina preživljanja dneva se počitniško enoto uporablja na drugačen način kot naše domove - stanovanja in družinske hiše. Enota namenjena začasni uporabi je infrastruktura za čas preživljanja prostega časa, kar pomeni, da ne ponuja vseh vsebin in prostorskih kapacitet, ki jih sicer ponujajo prostori, kjer bivamo stalno. V osnovi so namenjene podpori bivanja v naravi, kar pomeni, da morajo ponujati možnost povezovanja notranjih in zunanjih, odprtih prostorov ter s hitro in preprosto uporabo omogočati uživanje prostega časa na oddaljeni lokaciji. Tovrstne enote morajo odgovarjati različnim krajinskim in vremenskim posebnostim ter biti prilagojene različnim potrebam uporabnikov. Ponudba začasnih bivalnih enot na trgu ne odgovarja omenjenim izhodiščem. Objekti so nefleksibilni, ne upoštevajo različnih uporabniških scenarijev in zaradi nepravilnih ter togih zasnov ne morejo izkoristiti potencialov različnih lokacij. Standardne bivalne enote poskušajo posnemati prostorske zasnove klasičnih stanovanj ter zunanosti hiš, kar odmika ponudbo od dejanskih potreb in možnosti.

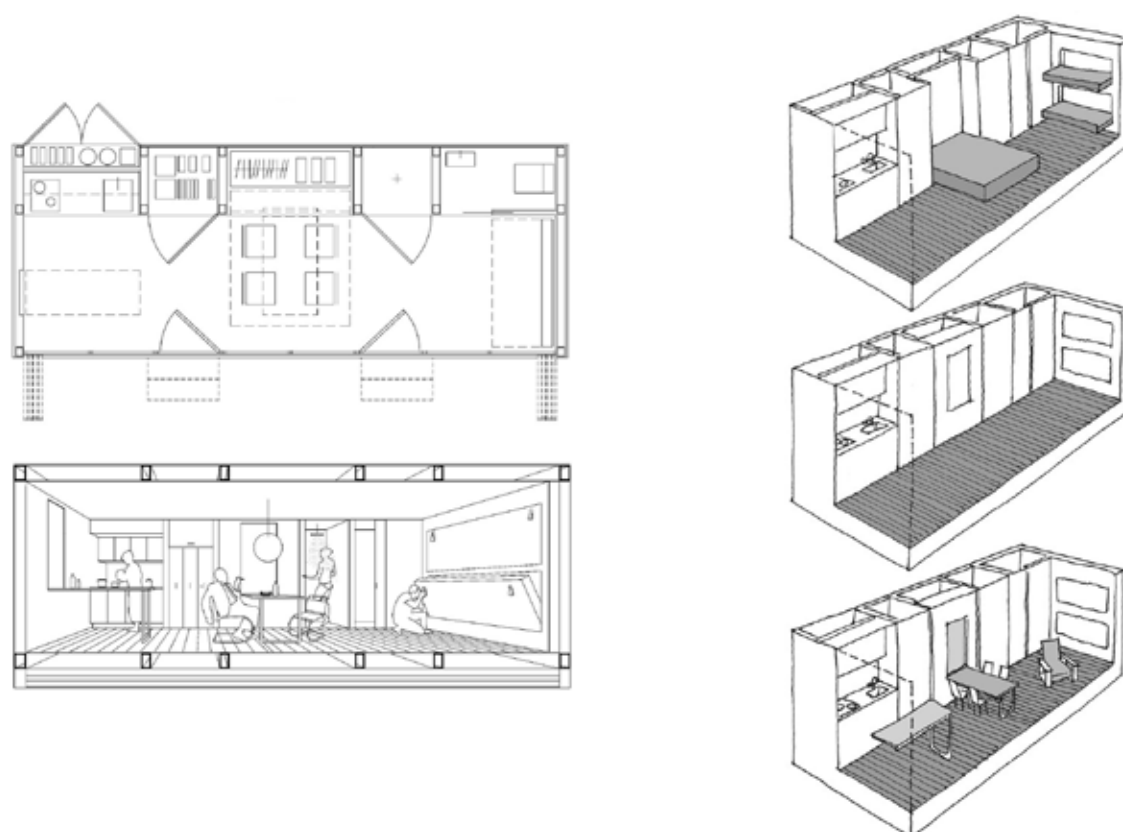
Cilji:

- Raziskati potencialne uporabniške scenarije - ena ali več oseb, ritem in način uporabe mobilne enote.
- Predvideti v kakšnem krajinskem kontekstu bi enota lahko delovala: visokogorski, ravninski ali primorski svet.
- Predvideti na kakšen način se enota lahko postavlja na terene različnih naklonov.

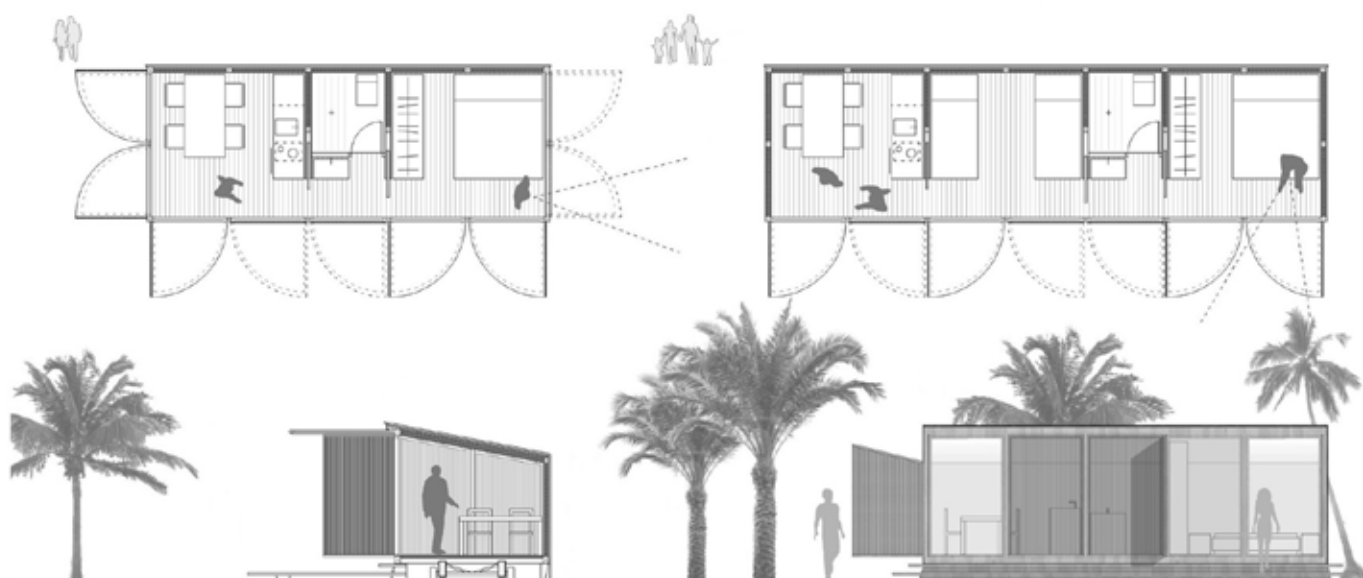
- Predvideti situacije, v katerih enota nastopa samostojno oziroma v grupacijah različnih oblik.
- Predvideti katere funkcionalne sklope (vhodni del, garderoba/shramba, wc/kopalnica, kuhinja, bivalni del, spalnice), potrebuje enota glede na izbran uporabniški scenarij, ter kako se navezujejo med seboj.
- Zasnovati racionalno konstrukcijo, ki naj bo integralni del zasnove.
- Zasnovati enote oziroma njihove module tako, da bodo omogočale cestni oziroma železniški transport ter hitro in preprosto postavitve na lokacijo.

Slika 1: Posamezni prostori kolonizirajo prostor podobno kot šotori v kampu [Nika van Berkel].

Slika 2: Multifunkcionalna servisna stena omogoča prilagodljivost različnim načinom uporabe [Sebastjan Stevčevski, Boris Vranič].

Slika 3: Skupna servisna stena omogoča poljubno postavitve sten [Tadej Šadel].

Mentor: Tadej Glažar
Pripravila: Ajda Primožič

Kaiserschnitten Wien - Pripeljimo gozd v mesto /
Kaiserschnitten Wien - Let's bring the forest in the city

Organizacija

UL Fakulteta za arhitekturo, TU Dunaj, Oddelek za Urbanizem.

Kraj, datum

Ljubljana, julij 2011.

Sodelujoči

Mentor: Tadej Glažar; **študenti:** Blaž Učakar, Ajda Primožič, Luka Ločičnik.

Tema delavnice

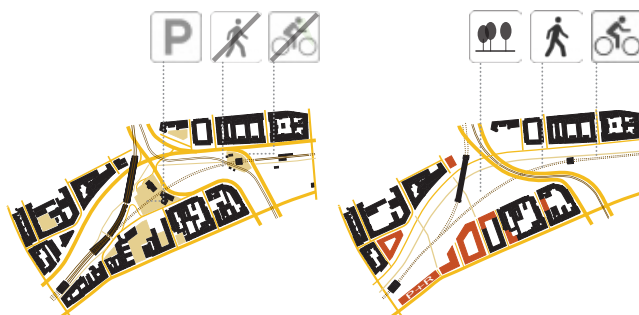
Področje projektne obdelave je Wiental oziroma Dunajska Rečna dolina, ki predstavlja enega izmed najbolj neskladnih, slabo razvitih in zato spornih območij Dunaja. Wiental predstavlja infrastrukturni koridor, a hkrati pomemben urbani vmesnik med predmestjem in mestnim jedrom. Za celostno urbanistično reševanje problematičnega območja, ga je bilo potrebno obravnavati v treh različnih merilih: kot del celotnega mesta Dunaj, kot območje Wientala od predmestja do mestnega jedra (od Schönbrunn do Hofburga) in lokalno merilo posameznih predelov Wientala s specifično prostorsko identiteto.

Naš koncept je povezava med obrobjem mesta in njenim jedrom z zeleno potezo, ki bi s svojo visoko naravno in urbano kvaliteto ponujala več možnosti za šport in gibanje, za socialno interakcijo, a hkrati zadovoljevala infrastrukturne potrebe. Za uresničitev tega cilja je predvidena omejitev avtomobilskega prometa, izboljšanje povezave javnega prevoza, vzpostavitev P+R sistema, spodbujanje uporabe pešpoti in kolesarskih stez. S zasajevanjem dreves in ponovno vzpostavitvijo intenzivnega zelenega okolja, bi vpadnica postala mestni park, preko katerega bi se višala tudi kvaliteta bivanja v okoliških soseskah.

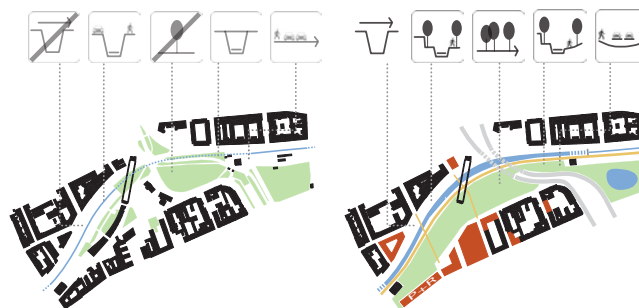
Pomemben vidik projekta je poleg zelenja tudi element vode in s tem reševanje struge in pretoka Donave ter njene dostopnosti za prebivalce. Predlagali smo regulacijo pretoka z jezom v zgornjem delu struge, za jezo pa bi se vzpostavili dve strugi v različnih nivojih, ena pod drugo. V že obstoječem betonskem kanalu predstavlja zgornji nivo ambientalen element vode kot del parka, spodnji nivo pa je skrit in je zato namenjen predvsem infrastrukturi in transportu. Tudi s preurejanjem tržnice "Naschmarkt" bi strugo odprli in uredili dostope do reke. Ena izmed posledic takega razvoja prostora bi bila tudi razširjena turistična ponudba, ki ne bi bila omejena le na mestno jedro in rezidenco Schönbrunn, ampak bi se razširila na ta zeleni povezovalni pas. Saj bi se zaradi pešpoti ali kolesarskih vzporedno oblikovali in razrasli javni storitveni programi. Želeli smo pokazati način, kako lahko reka Donava in njeni bregovi postanejo pomemben del mestne strukture in tvorijo edinstveno prostorsko identiteto.

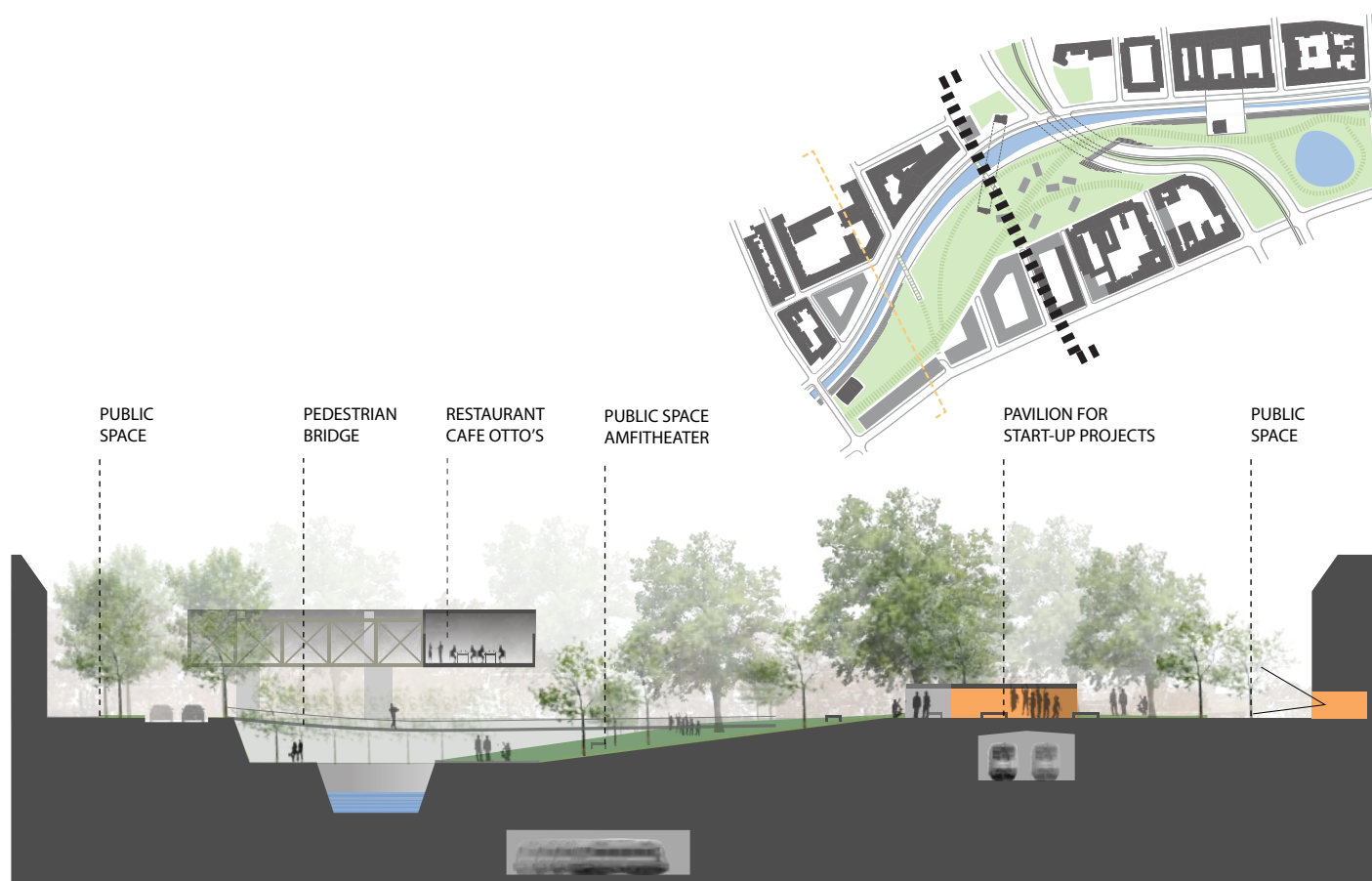
Slika 1: Urbanistični načrt predlagane rešitve.

Slika 2: Morfološka analiza sedanje situacije in rešitve.

Slika 3: Analiza zelenja in vodnih površin sedanje situacije in rešitve.

Slika 4: Prečni prerez B-B .

Slika 5: Pogled 1 (sedanje stanje in predlagana rešitev).

Slika 6: Pogled 2 (sedanje stanje in predlagana rešitev).

Mentor: Domen Zupančič

Pripravil: Domen Zupančič

Suhi zid na Krasu 2011 /

Dry wall Kras 2011

Organizacija

UL Fakulteta za arhitekturo, Mediacarso, Revija Kras, Winston Churchill Memorial Trust, Organizacija iz Velike Britanije, Dry Stone Walling Association, Organizacija iz Velike Britanije, Javni zavod Park Škocjanske jame, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Nova Gorica, ZRC SAZU, Raziskovalna postaja Nova Gorica, UL Pedagoška fakulteta, OŠ Dragomirja Benčiča Brkina Hrpelje, OŠ dr. Bogomirja Magajne Divača, OŠ Antona Šibelja - Stjenka Komen, OŠ Dutovlje, Celodnevna osnovna šola Pinka Tomažiča, Trebče, Italija.

Kraj, datum

Lokacije delavnice so bile v Sloveniji: Lokev, Branik, Vilenica, Škocjanske jame in v Italiji: Trebče. 15. 4. - 16. 5. 2011.

Sodelujoči

Mentor: doc.dr. Domen Zupančič, prof. dr. Borut Juvanec;

somentorji: doc. dr. Beatriz Tomšič Čerkez UL PeF, doc. dr.

Verena Koch UL PeF, dr. Stojan Kostanjevec UL PeF; **mojstri**

suhozidnih konstrukcij: Boris Čok iz Lokve, Mitja Kobal iz Branika, Pino Hrovatin iz Trebče Italija, Norman Haddow, DSWA UK Scotland; **udeleženci:** Marko Požar, Bogdan Opara, Tomaž Zorman, Tomaž Smerdel, Breda Kosi, Miha Pogačar, Janez Mučič, Lea Beranič, Alenka Rau, Jelena Uršič, Marko Bratovž, Mojca Naglič, Damjan Hidič, Rok Božič, Adnan Varmaz, Peter Rutar, Boris Omahen, Danijel Kavčič, Kristijan Barič, Nina Herič, Jerneja Kraigher, Ana Brancelj, Anja Mljach, Dejan Česarek, Marko Bizjak, Katja Malus, Maja Brate, Blaž Mlinšek, Katarina Danilov, Nina Brčon, Neža Pahor, Barbara Jordan, Maja Uranič, Teja Bajt, Mojca Klemenčič in učenci OŠ Komen in Društvo likovnih pedagogov; **posebni gostje:** akad. prof. dr. Andrej Kanjč, SAZU, Darja Kranjc, Škocjanski park, Silvester Gabršček, MK RS, prof. dr. Peter Fister, UL FA, Tanja Samec, OŠ Komen, Vlasta Markočič, OŠ Dutovlje, Linda Kogoj, Branik, Dušan Rebolj, revija Kras, Ida Rebolj, revija Kras, Špela Ledinek Lozej, ZRC SAZU, dr. Jasna Fakin Bajec, ZRC SAZU, Eda Belingar, ZVKDS.

Sredstva, pokrovitelji

Razstavo je delno financiralo Ministrstvo za kulturo RS, del sredstev so prispevali zasebniki: ASTRONI d.o.o. in TOLOS d.o.o..

Predstavitve

- Primorski dnevnik (časopis Italija), 24. 4. 2011;
- Dnevnik (časopis), 26. 4. 2011;
- Primorske novice (časopis), 13. 5. 2011;
- Delo (časopis), 8. 6. 2011;
- Zavod Dragodid (Hrvaška), april, maj in junij 2011 (zavod je prejemnik nagrade Europa Nostra 2011);
- DSWA UK, junij 2011;
- Televizija RAI (Italija), april 2011;

- Občinsko glasilo občine Sežana, april 2011;
- Objava na portalu Winston Churchill Memorial Trust, Velika Britanija;
- ZUPANČIČ, Domen. Hiska at Kras in Slovenia. Stonechat, 2010, no. 21, str. 6-9;
- ZUPANČIČ, Domen. Zid naj ne razmejuje, združuje naj ljudi z znanjem in s kulturo!: poročilo o delavnici Suhozid Kras 2011.
- JUVANEC, Borut, ZUPANČIČ, Domen. Kamen ob kamen. Kras [Tiskana izd.], dec. 2011, št. 114/115, str. 4-7;
- ZUPANČIČ, Domen. Razstava Suhi zid na Krasu. Kras [Tiskana izd.], dec. 2011, št. 114/115;
- ZUPANČIČ, Domen. Prva arhitekturna delavnica suhozid Kras 2011. Kraški obzornik, apr. 2011, letn. 13, št. 2, str. 58-59;
- ZUPANČIČ, Domen. Suhozid in konstrukcije v suhem zidu. Kras [Tiskana izd.], apr. 2011, št. 109, str. 16-19;
- JUVANEC, Borut. Kamen, Kras, arhitektura = Stone, the Karst Plateau, architecture. AR, Arhit. razisk. [Tiskana izd.], 2011, [Št.] 3, str. 5-14;
- JUVANEC, Borut. Kamen - modri material. Kras [Tiskana izd.], mar. 2012, št. 116/117, str. 8-13;
- JUVANEC, Borut. Projekt Kras 2011: kje začeti?: spoštovanje in razumevanje kulturne dediščine arhitekture kamna. Kras [Tiskana izd.], feb. 2011, št. 107/108, str. 14-17;
- JUVANEC, Borut. Projekt Kras 2011 je zasnovan velikopotezno. Kras. [Tiskana izd.], dec. 2010, št. 105/106, str. 15-19;
- JUVANEC, Borut. Stare i nove ideje značajnih intervencija u arhitekturi danas: teorija = Old and new ideas of relevant interventions in architecture today: theory. V: SANKOVIĆ-SIMČIĆ, Vjekoslava (ur.), ŠILJEGOVIĆ, Svetlana (ur.). Integracija staro-novo u zaštiti, restauraciji i revitalizaciji: zbornik Šeste konferencije o integrativnoj zaštiti, Banjaluka, 4. novembar 2011. Banjaluka: Republički zavod za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog nasleđa Republike Srpske, 2011;
- BODROŽIĆ, Siniša, KALE, Jadran, JUVANEC, Borut. Gradimo u kamenu: priručnik o suhozidnoj baštini i vještini gradnje. Split: Slobodna Dalmacija, 2012.

Razstave

- ZUPANČIČ, Domen, JUVANEC, Borut. Razstava Kras 2011: delavnica suhozid = workshop drywall. Divača, 2011.
- ZUPANČIČ, Domen, JUVANEC, Borut. Razstava Kras 2011: delavnica suhozid = workshop drywall. Trebče, 2011.
- ZUPANČIČ, Domen, JUVANEC, Borut. Suhi zid na Krasu: razstava v atriju ZRC SAZU, Ljubljana, 24. 10. - 4. 11. 2011. Ljubljana, 2011.

Predavanje

- ZUPANČIČ, Domen. Samoupravljanje samopodobe v slovenski krajini: predavanje na odprtju 5. bienalne razstave otroškega prostorskega oblikovanja Po Fabianijevih poteh in 2. geografske razstave Prospekt mojega kraja, Štanjel, 20. oktober 2012. Štanjel, 2012;
- ZUPANČIČ, Domen. Splošni oris ekonomike z vidika izumljanja prostorskih oblik: vabljeni predavanje na mednarodni konferenci Kras 2011, Lipica, 20. 12. 2011. Lipica, 2011.

Intervju

- HADDOW, Norman. Norman Haddow - mojster suhozida s Škotske: pogovor na mednarodni delavnici o suhozidu. Kras [Tiskana izd.], jun. 2011, št. 110/111, str. 18-21.

Tema delavnice

Bistvo in cilj projekta Kras 2011 je dvig vedenja o kvalitetah arhitekture Krasa in dvigovanje zavesti Kraševcev o pomenu kulturne dediščine arhitekture kamna. Strokovnjaki načelno poznamo tako Kras kot kamen, a povezati ju vedno ne zmoremo. Kot prvi korak k povezovanju ljudi na Krasu je v okviru Projekta Kras 2011 nastala prva skupna strokovna arhitekturna delavnica suhozid. Delavnica je plod skupnih naporov posameznikov mojstrov suhozidnih konstrukcij, lokalnih organizacij, ki delujejo

na področju kulturne in naravne dediščine ter naše ustanove, Univerze v Ljubljani, Fakultete za arhitekturo. S svojo aktivnostjo smo pritegnili tudi pozornost prek meja Slovenije, tako se nam je pridružilo tudi cehovsko združenje za suhi zid iz Velike Britanije (DSWA). Združili smo teoretična in praktična znanja in jih bomo s terenskim delom in predvideno razstavo posredovali vsem (osnovnim šolam, strokovnim šolam, lokalnemu prebivalstvu, turistom, knjižnicam, ustanovam lokalnih uprav in še marsikomu).

Mojster Norman Haddow je za udeležbo na naši delavnici prejel posebno študijsko štipendijo Winston Churchill Memorial Trust. Štipendijo prejmejo le izbrani posamezniki, ki bodo pridobili posebna tehnična znanja, ki jih v združenem kraljestvu (commonwealth) še nimajo. To je lep dokaz, da slovenska arhitektura gradnje hišk iz kamnja premore odlično razumevanje gradiva in tehnike gradnje.

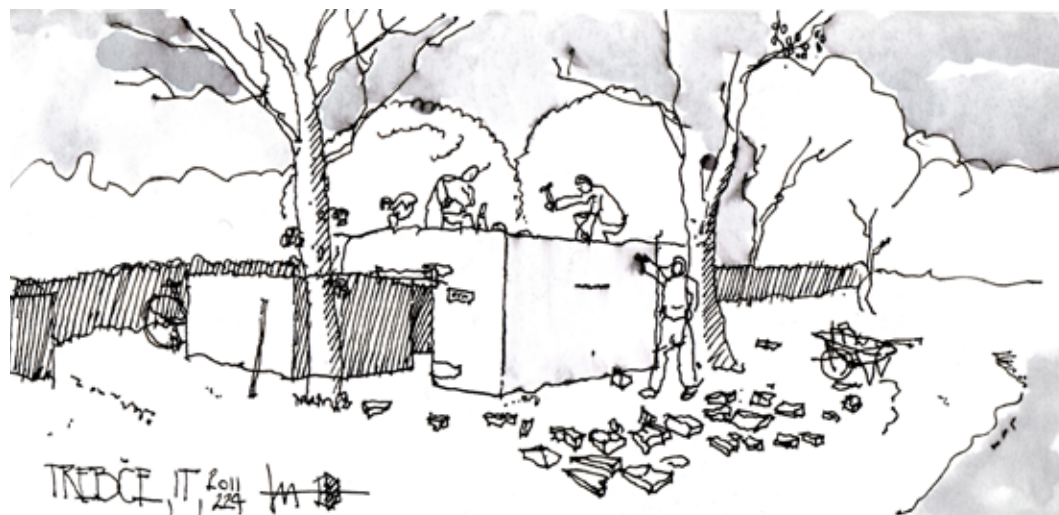

Slika 1: Skica smejoče hiške.

Slika 2: Utrinki z delavnice.

Slika 3: Skica gradnje hiške Pino.

Slika 4: Delovni utrip, Lokev.

Mentorja: Peter Gabrijelčič, Alenka Fikfak

Pripravila: Alenka Fikfak

Zasnova območja term - turistično rekreativni kompleks / *The design of the spa - tourist recreational complex*

Organizacija

UL, Fakulteta za arhitekturo, Občina Črnomelj.

Kraj, datum

Črnomelj, Ljubljana; januar - april 2010.

Sodelujoči

Vodstvo: Marija Prašin Kolbezen, Občina Črnomelj in doc. dr. Alenka Fikfak, UL, Fakulteta za arhitekturo; **študenti:** Sanja Kašaj, Marko Zvonkovič, Ivan Mikič, Urška Kalčič, Jure Mihevc; **javnost:** prebivalstvo mesta Črnomelj in predstavniki različnih skupin: Ministrstvo za gospodarstvo, SVLR, Člani razvojnega sveta za Belo krajino, Obrtna zbornica Slovenije, Gospodarska zbornica Slovenije, Banke in zavarovalnice, Gospodarske družbe v občini, Člani OS, Odbor za gospodarstvo, Predsedniki Krajevnih skupnosti v občini, Turistična društva, Lastniki zemljišč ter različni mediji; na predstavitvi, okvirno 50 udeležencev.

Rezultati

Predlog ureditve območja predvidenega za izgradnjo term.

Gradivo

- KAŠAJ, Sanja, KALČIČ, Urška, ZVONKOVIČ, Marko, MIKLIČ, Ivan, MIHEVC, Jure. Turistično rekreativni kompleks: delavnica Črnomelj. [Ljubljana: Fakulteta za arhitekturo], 2010.
- GABRIJELČIČ, Peter (ur.), FIKFAK, Alenka (ur.). Igra ustvarjalnosti: urbanistične, urbanistično-arhitekturne in planerske delavnice. 1. izd. Ljubljana: Fakulteta za arhitekturo: 2012.

Predstavitve

Delavnica je bila predstavljena na Območno obrtni podjetniški zbornici v Črnomlju. Na delavnici je bila samo zaključna predstavitev. Predstavitev je spremljala obsežna razstava z delom študentov na delavnici ter maketami.

Tema delavnice

Neokrnjena narava, ohranjanje kulturne dediščine, prijazni ljudje ter trenutna družbena in gospodarska konstelacija so dobra kombinacija za razvijanje turizma in podobnega "mehkega" gospodarstva. V občini Črnomelj sledijo ciljem trajnostnega razvoja in razmišljajo o gradnji term kot bodočega vodila razvoja občine. S pomočjo vizije razvoja, tople vode kot tudi pravega investitorja so na občini Črnomelj želeli preveriti možnost lociranja term v prostor. V okviru dela na urbanistični delavnici je bila izpostavljena ideja razvoja termalnega turizma v občini Črnomelj kot priložnost za nadgradnjo okoliške ruralne poselitve, sistema poti in obstoječih turistično-rekreacijskih dejavnosti.

Skupina študentov je razčlenjevala naslednje vsebine in probleme: vpetost območja v širši prostor, analiza stanja, možnosti in omejitve za posege v prostor; obstoječa prometna

infrastruktura, posebne omejitve; konceptne in razvojne rešitve; urbanistično-arhitekturna situacija z regulacijskimi elementi...

Cilj dela je bil usmerjen v prostorske prikaze posegov, ki bi širši in strokovni javnosti približali in omogočali prostorsko predstavbo turističnih posegov v razvoj ruralnega okolja. Opredelila se je vpetost območja v širši prostor, analiziralo stanje v prostoru in možnosti ter omejitve za posege v prostor; obstoječa prometna infrastruktura, posebne omejitve; konceptne in razvojne rešitve; urbanistično-arhitekturna situacija z regulacijskimi elementi...

Aktivno delo na delavnici smo pričeli z ogledom terena in vrednotenjem stanja v prostoru. Delo smo nadaljevali v Ljubljani v prostorih Fakultete za arhitekturo. Delu na delavnici so sledili strokovnjaki iz občine Črnomelj, s katerimi smo imeli večkratni pregled dela na Fakulteti za arhitekturo. Na zaključni predstavitvi so študenti svoje delo predstavili s plakati in kot govorno predstavitev s pomočjo vizualizacij. Zaključek delavnice je bil 19. aprila 2010 v prostorih Območno obrtno podjetniške zbornice, Ul. 21. oktobra 10, v Črnomlju.

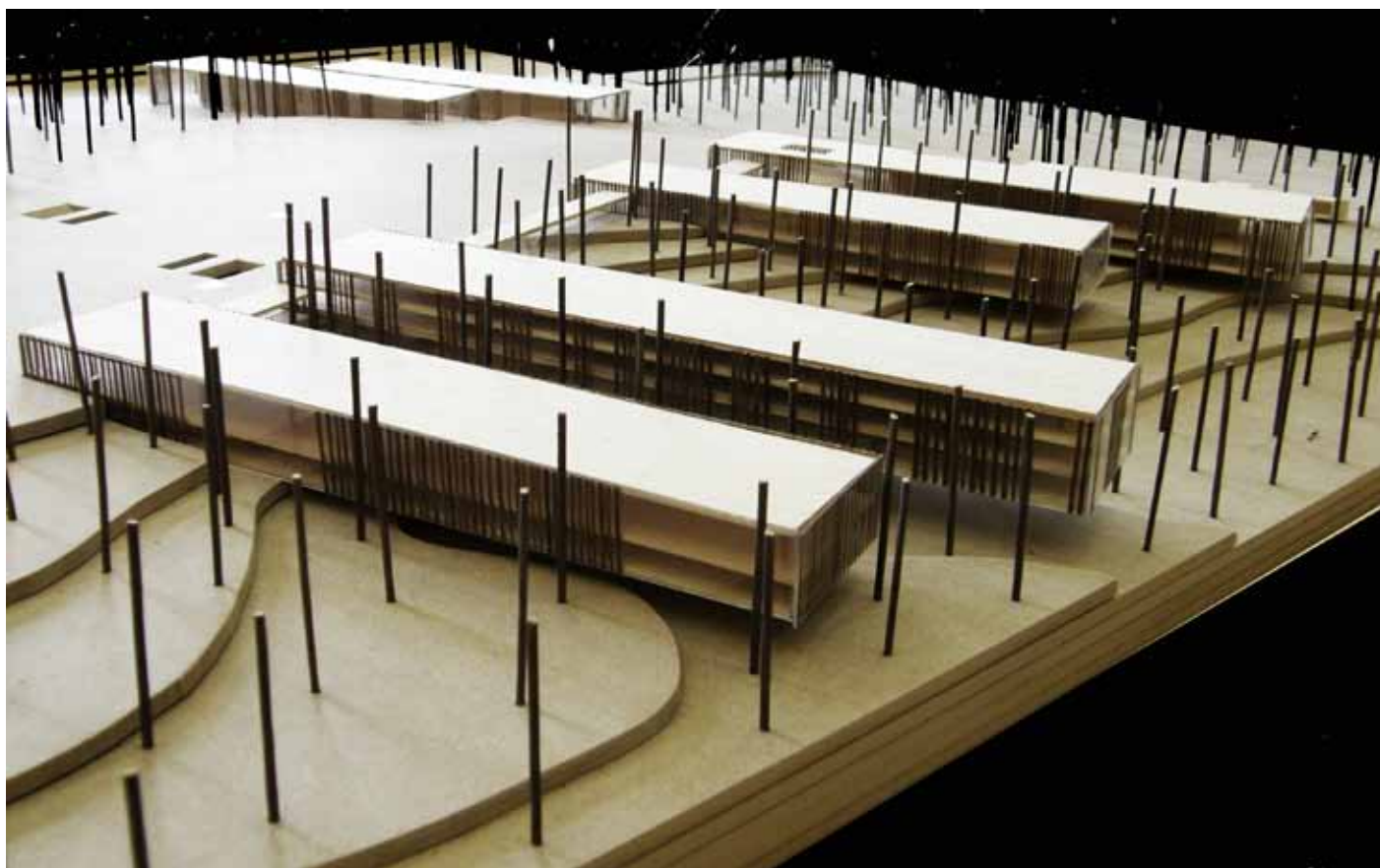
Delavnica je bila usmerjena na urbanistično in arhitekturno zasnovo celotnega območja za katerega je občina Črnomelj želela prostorsko preveritev za možnosti vnosa programa term.

Rezultati

Rezultati delavnice so bili usmerjeni v iskanje možnih oblik organizacije term na lokaciji, kaj bi lahko bili dopolnilni programi, kam umestiti parkirišča, kako lokacijo povezati z osrednjo komunikacijo v prostoru ipd.

Slika 1: Obravnavano območje se nahaja v osrednjem delu Bele krajine in leži med Črnomljem in mednarodnim mejnim preходом Vinica.

Slika 2: Koncept ureditve sloni na ideji, da je najboljši prostor tisti prostor v katerem prepoznamo kvalitete "praznine" in zlitja s krajino.

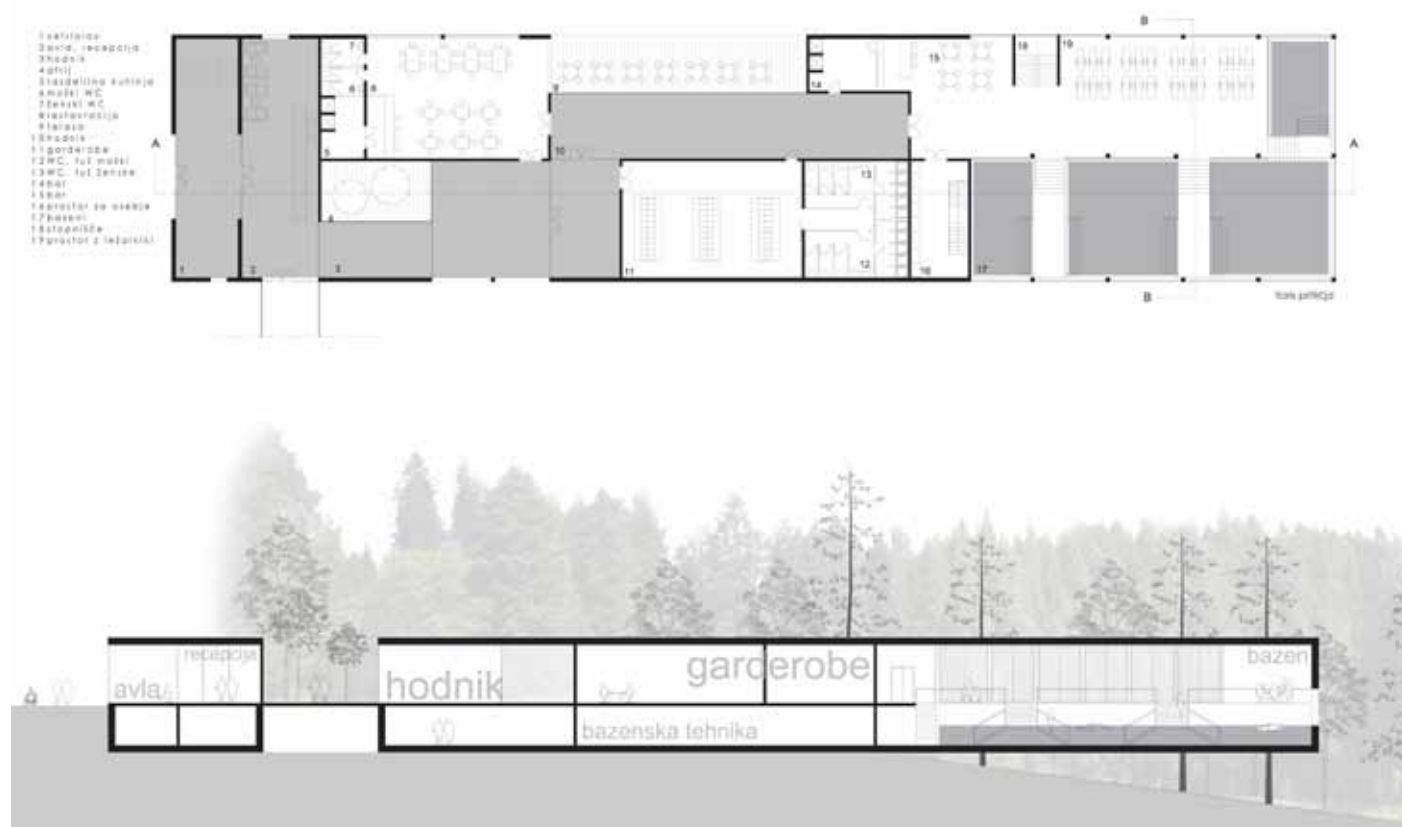
Slika 3: Tloris hotelskega dela. Hotel je razdeljen na dva objekta, podolgovati lameli, ki segata globoko v gozd in s sprednjo fasado vzpostavljata stik z jaso.

Slika 4: Pogled na novi kompleks term (hotelski del). Fasade so zasnovane iz lesenih lamel, z vzorcem rastra okoliških dreves.

Slika 5: Maketa novega kompleksa. Kompleks term združuje v sebi naslednja načela: funkcionalnost, fleksibilnost in kvaliteto zasnove posameznih objektov; pa tudi zdravo, varno in prijazno okolje za obiskovalce.

Slika 6: Tloris in prerez bazenskega dela.

Mentorji: Tadeja Zupančič, Matevž Juvančič in ostali

Pripravila: Matevž Juvančič, Špela Verovšek

Načrtovanje in naseljevanje virtualnih okolij: povezovanje fizičnega in virtualnega (DIVE 2010) /

Designing and Inhabiting Virtual Environments: Bridging the gap between physical and virtual

Organizacija

UL Fakulteta za arhitekturo; sodelujoče univerze: Porto - ESAP (Portugalska); Prague - TU Prague (Češka); Volos - University of Thessaly (Grčija); Brno - TU Brno (Češka).

Kraj, datum

Fakulteta za arhitekturo, Ljubljana; 18. 5. - 28. 5. 2010.

Sodelujoči

Vodstvo: (vsebinsko) Tadeja Zupančič; (organizacijsko) Matevž Juvančič, Špela Verovšek, Anja Jutraž (UL Fakulteta za arhitekturo). Mentorji in študenti po skupinah:

- Skupina 1 - **mentorica:** Tadeja Zupančič (Slovenija); **študenti:** Eyangelia Mari, Maria Tzaki, (obe Grčija), Marta Gonçalves, Mariana Sousa, (obe Portugalska).
- Skupina 2 - **mentor:** Gonçalo Castro Henriques (Portugalska); **študenti:** Tiago Glória (Portugalska), Panagiotis Nikolakis, Styliani Azariadi (oba Grčija), Cristian Gheorghe (Slovenija).
- Skupina 3 - **mentor:** Vassilis Bourdakos, Anna Chronaki (oba Grčija); **študenti:** Giorgos Belevessis (Grčija) Victor Araio, Emanuel Gonçalves (oba Portugalska), Nejc Jurič, Lea Terseglav (oba Slovenija).
- Skupina 4 - **mentorji:** Matevž Juvančič, Špela Verovšek, Anja Jutraž (Slovenija); **študenti:** Romana Santos, Carla Quartas, Filipa Almeida (vsi Portugalska) Milan Dinevski, Sebastian Horvath (oba Slovenija).

Sredstva, pokrovitelji

Evropska skupnost / intenzivni program Erasmus, 32.000 EUR; prispevki lokalne skupnosti (turistično informativni material).

Gradivo

Predlogi intervencij predstavljeni v digitalnih virtualnih "vživetvenih okoljih" (immersive environments); zasnova in izvedba generičnih (algoritmičnih) 3D struktur, 3D natisnjeni modeli.

Predstavitve

- Spletna stran: <http://predmet.f.a.uni-lj.si/dive/index.htm>;
- predstavitev izvedenih Erasmus Intenzivnih programov; Compendium 2010-2011: http://ec.europa.eu/education/erasmus/ip_en.htm.

Tema delavnice

Tretja iz serije delavnic DIVE je v svoji osnovni usmeritvi nadaljevala preizkušanje in raziskovanje potencialov ter meja virtualnih okolij, tokrat s posebnim poudarkom na raziskovanju odnosa med virtualno in fizično reprezentacijo prostora. Širše območje Križank je predstavljalo referenčni prostor oziroma

poligon urbane dejanskosti, ki so jo udeleženci delavnice lahko raziskovali in analizirali v smislu oprijemljive in vidno sledljive oblike ter njenega kulturnega, družbenega ali drugega pomena. Ter na drugi strani pojavnost tega prostora v njegovi virtualni obliki, z virtualno zasnovanim izrazom in pomenom, ki se v večji ali manjši meri približuje/oddaljuje od fizične, dejanske strukture in kjer so možnosti eksperimenta brezmejne. Delavnica je bila teoretsko podprta z nizom predavanj, ki so med udeleženci odprla dinamično diskusijo o dani tematiki, predvsem pa smo med študenti vseskozi želeli vzbuditi razmišljanje o sicer vsakdanji uporabi virtualnih okolij, ter zavestno osredotočanje na njihove prednosti in slabosti v odnosu do dejanskih prostorov v procesu arhitekturno-urbanističnega oblikovanja.

Skupine so v svojem delu izhodiščno sledile referenčnim prostorom širšega območja Križank in se nadaljnje odločile za ožje definiran prostor obravnave. Prva in druga skupina sta se osredotočali na prostor trga Francoske revolucije, tretja skupina je natančneje obravnavala prostor nabrežja Ljubljaničnice (Breg), četrta skupina pa je idejo povezovanja virtualnega in fizičnega razvijala na osnovi vrste atrijskih dvorišč širšega obravnavanega območja.

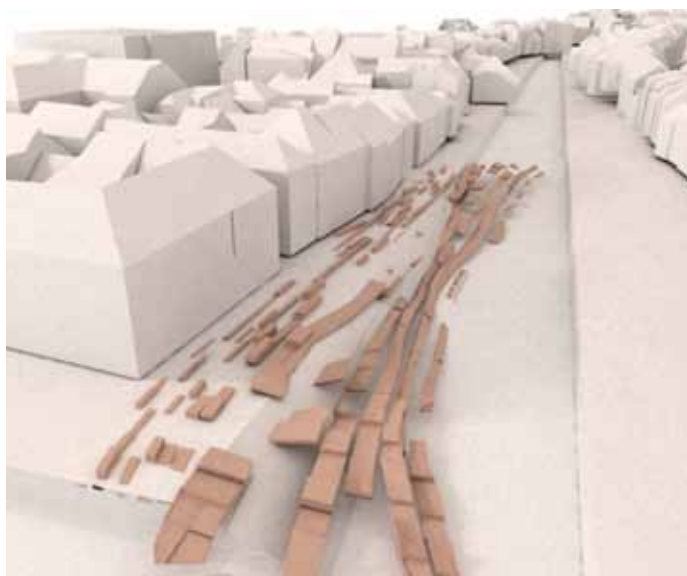
Slika 1: Predlog instalacije na Trgu francoske revolucije [skupina 1].

Slika 2: Novi atrij kot instalacija na trgu ob Gosposki ulici [skupina 4].

Slika 3: Doživetje atrija na Ljubljani [skupina 4].

Slika 4: Nabrežje v gibanju, Breg ob Ljubljani [skupina 3].

Slika 5: Znotraj instalacije na Trgu francoske revolucije [skupina 1].

Slika 6: Premična in ozelenjena streha pred vhodom v Križanke [skupina 2].

Mentor: Tomaž Krušec

Pripravil: Tomaž Krušec

Arhitekturna delavnica Jelovica 2010 / 2011 / *Architectural workshop Jelovica 2010 / 2011*

Organizacija

UL Fakulteta za arhitekturo, Jelovica Hiše d.o.o.; sodelavci pri organizaciji: Mestna občina Ljubljana in Javni stanovanjski sklad Mestne občine Ljubljana.

Kraj, datum

Fakulteta za arhitekturo, Ljubljana. Delavnica je potekala v študijskem letu 2010 / 2011.

Sodelujoči

Mentor: doc. mag. Tomaž Krušec; **študenti:** Laura Mercina, Petra Mittoni, Rok Motaln, Miha Munda, Lara Pišl Ptičak, Nina Savič, Dominik Košak, Rok Staudacher, Damir Jolić, Neža Novak, Denis Sadiković, Gregor Turnšek, Teja Krušec, Monika Tominšek, Jernej Girandon, Monika Mešič, Blaž Oražem, Marko Süssinger, Andrej Zonta, Taja Benčina.

Sredstva, pokrovitelji

Jelovica Hiše d.o.o.; 11.500,00 eur.

Gradivo

Delovno in končno gradivo se nahaja v arhivu mentorja doc. mag. Tomaža Krušca na Fakulteti za arhitekturo v Ljubljani.

Predstavitve

- Rezultati delavnice so bili objavljeni v monografski publikaciji in na razstavi v Gospodarski zbornici Slovenije (Otvoritev: 31. januar 2012);
- Krušec, T., 2011: "Gradnja z lesom: arhitekturna delavnica: študijsko leto 2010 - 2011", Jelovica Hiše, Škofja Loka;
- Makete študentov so bile predstavljene na zaključni razstavi na Fakulteti za arhitekturo in na razstavi v Gospodarski zbornici Slovenije (otvoritev: 31. januar 2012). Izbrana dela študentov so bila predstavljena na razstavi študentskih del, ki je bila organizirana v okviru Piranskih dnevo arhitekture 2012 (24.11.2012).

Tema delavnice

Les, je material, ki je že stoletja prisoten v slovenski arhitekturi. Preprost človek je v krajih, kjer je prevladoval gozd, svoje bivališče vedno gradil iz lesa, medtem ko so bili servisni deli hiše in prostori za živino kamniti. Iz opisanega izvira tudi podoba tradicionalne slovenske vrhhlevne hiše, kjer je pritličje, ki je na zadnjem delu vkopano v zemljo in namenjeno hlevu ter del nadstropja, kjer se je nahajala kuhinja, izvedeno iz kamna. Spalni in bivalni prostori so bili praviloma izvedeni iz lesa.

Takšna hierarhija uporabe gradbenih materialov izpričuje človekovo željo, da si bivalne prostore zgradi iz gradiva, ki mu bo omogočil čim bolj prijetno bivanje. Občutje varnega in toplega zavetja doma lahko zato do določene mere povezujemo prav z uporabo lesa.

Stavbni red za vojvodstvo Krajnsko, ki je bil izdan leta 1857 [Deu, Živa, 2005: Tipologija lesenih sten v večinski arhitekturi slovenskih kulturnih krajin. Typology of wooden walls in

majority architecture in slovenian cultural parts, Les - wood, revija za lesno gopodarstvo. Letnik 57, št. 6, str.187], je zaradi požarne varnosti prepovedoval gradnjo lesenih stavb v strnjenih naseljih, kar je stvari obrnilo na glavo. Današnja splošna miselnost, da so zidane hiše trajnejše in varnejše verjetno izhaja prav iz tega obdobja. Tako bo nedvomno moralo miniti še nekaj časa, predvsem pa bo potrebno še veliko udejstvovanja stroke, da bo les ponovno postal prevladujoč ali vsaj enakovreden gradbeni material za gradnjo naših domov.

In prav v tej luči vidim bistveno korist pričujoče arhitekturne delavnice. Po eni strani gre za študijski proces, kjer se študenti spoznavajo z zakonitosmi gradnje v lesu, po drugi pa za širšo promocijo takšnega načina gradnje. Predstavljeni projekti so bili namreč s pomočjo razstav in monografske publikacije, ki je izšla ob zaključku delavnice, na ogled širši strokovni in laični publiki.

Študenti so v okviru delavnice izdelali projekte za več enodružinskih hiš in vil, stanovanjskih naselij ter oskrbovanih stanovanj. Lokacije posameznih projektov so bile izbrane s pomočjo Ljubljanskega stanovanjskega sklada in Mestne občine Ljubljana.

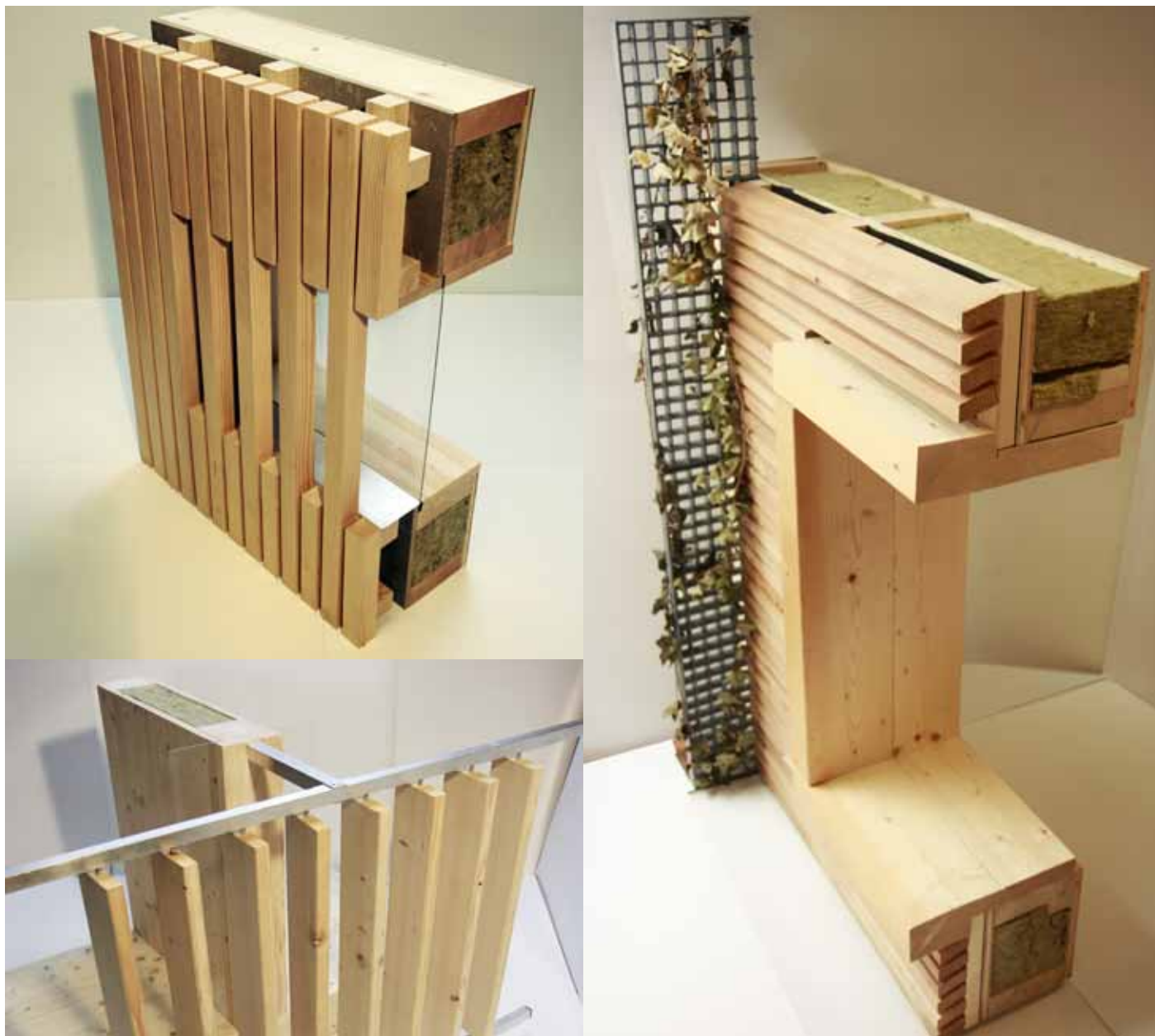
Lokacije stanovanjskih naselij, hiš in oskrbovanih stanovanj so se nahajale na degradiranem območju Rakove Jelše. Vse lokacije so bile izjemno ozke in dolge. Študenti so se morali poleg težavnih dimenzij, soočiti tudi z dejstvom, da je območje Rakove Jelše poplavno. Poleg navedenega pa se je montažna lesena gradnja izkazala tudi kot zelo primerna za gradnjo na slabo nosilnem terenu.

Del nalog se je nahajal tudi na južnem pobočju Rožnika, ki ima povsem drugačne geološke in topografske značilnosti kot območje Barja. Zaradi nagnjenega terena so bile tudi arhitekturne rešitve, ki so jih izdelali udeleženci delavnice povsem drugačne kot tiste, ki so bile izdelane na ravnini.

Zaključek delavnice je predstavljala izdelava detajlov posameznega projekta v naravnem merilu. Študenti so v proizvodnih prostorih podjetja Jelovica Hiše in ob pomoči zaposlenih izdelali izbrani del svojega projekta v realnem materialu (1:1). Ta del naloge je potekal v veliko veselje tako študentov kot tudi zaposlenih v proizvodnem obratu. Na opisan način način so študenti spoznali, da se delo arhitekta konča šele, ko črte na papirju dobijo resnične dimenzije in so izvedene v realnem materialu.

Slika 1: Idejni prostorski predstavitvi.

Slika 2: Realizirani sklopi okenskih odprtín.

Slika 3: Delo v delavnicah Jelovice Hiše d.o.o..

Slika 4: Fotografska predstavitev predvidene ureditve.

Mentorji: Aleš Vodopivec, Tadej Glažar, Josip Konstantinovič, Anja Planišček

Pripravila: Aleš Vodopivec, Anja Planišček

Šola za prihodnost - Gradimo šolo v Južnoafriški republiki

- **Gradnja učilnice s knjižnico, 2010**
- **Gradnja večnamenske dvorane, 2011 /**
School For The Future - Building a School in South African Republic
 - *Building of Classroom with Library, 2010*
 - *Building of Multipurpose Hall, 2011*

Organizacija

Fundacija SARCH Social Sustainable Architecture (Avstrija);
UL Fakulteta za arhitekturo.

Kraj, datum

Fakulteta za arhitekturo, Ljubljana in Ithuba Community College, Johannesburg, Južnoafriška republika. Gradnja učilnice s knjižnico, 2010 (načrtovanje: študijsko leto 2009 - 10, izgradnja: september - oktober 2010); gradnja večnamenske dvorane, 2011 (načrtovanje: letni semester študijskega leta 2010 - 11, izgradnja: september - oktober 2011).

Sodelujoči

Gradnja učilnice s knjižnico, 2010:

Mentorji: prof. dr. Aleš Vodopivec, doc. mag. Tadej Glažar, asis. Josip Konstantinovič, doc. mag. Anja Planišček; **študenti:** Domen Fučka, Miha Fujs, Mojca Gabrič, Blaž Goričan, Sergej Grabnar, Mina Hiršman, Jošt Hren, Andraž Intihar, Jure Kolenc, Samo Kralj, Tomaž Lešnjak, Nina Majoranc, Alenka Mehle, Primož Pavšič, Matej Perčič, Urban Petranovič, Miha Prosen, Žiga Rošar, Anja Šuler, Nina Vidič Ivančič, Louis Barcon.

Gradnja večnamenske dvorane, 2011:

Mentorji: prof. dr. Aleš Vodopivec, asis. Josip Konstantinovič, asis. Gašper Medvešek, doc. mag. Anja Planišček; **študenti:** Uroš Babnik, Tadej Bolta, Gašper Fabijan, Aleš Gabrijelčič, Jošt Hren, Jure Kolenc, Jernej Kovač Mynt, Lucija Lautar, Katja Lončar, Maša Ogrin, Janja Orel, Primož Pavšič, Ana Pezdirc, Maša Pirc, Peter Plantan, Eva Senekovič, Miha Prosen.

Sredstva, pokrovitelji

SARCH (Avstrija), Zunanje ministrstvo RS - Mednarodno razvojno sodelovanje in humanitarna pomoč, Univerza v Ljubljani, Študentska organizacija Fakultete za arhitekturo, slovenska podjetja in posamezniki. Študenti so za bivanje in potne stroške prejeli stipendije republiškega sklada Ad Futura. Gradnja učilnice s knjižnico, 2010: 35.000 EUR; gradnja večnamenske dvorane, 2011: 33.000 EUR.

Rezultati

Zgrajeni stavbi in publikacija; strokovna monografija "Šola za prihodnost: učilnica in knjižnica".

Tema delavnic

Šola za prihodnost - Gradimo šolo v Južnoafriški republiki
Skupina študentov in mentorjev Fakultete za arhitekturo se je leta 2010 vključila v mednarodno mrežo arhitekturnih šol za

izgradnjo družbenih stavb v državah v razvoju. Mrežo vodi avstrijska fundacija SARCH - Social Sustainable Architecture z Dunaja. Skupina je v njenem okviru načrtovala in zgradila dve šolski stavbi v izobraževalnem kompleksu Ithuba Community College v enem od revnih barakarskih naselij ob Johannesburgu v Južnoafriški republiki. Leta je zgradila 2010 učilnico s knjižnico in leta 2011 večnamensko dvorano.

Deklaracija tisočletja OZN

Namen obeh projektov je bil prispevati k uresničevanju ciljev Deklaracije tisočletja, ki so jo leta 2000 sprejele članice OZN z namenom izboljšanja življenjskih razmer več kot četrtine svetovnih prebivalcev, ki živijo v revščini in pomanjkanju. Deklaracija je določila več ciljev: poleg izkoreninjenja revščine in lakote, preprečevanja nalezljivih bolezni in zagotavljanja strehe nad glavo, je dostop otrok do osnovnošolskega izobraževanja eden najpomembnejših ciljev. Razvite države, tudi Slovenija, pripomorejo k temu s prispevkom mednarodno dogovorjenega deleža bruto domačega proizvoda, ki ga namenijo za razvojne in humanitarne projekte pomoči.

Fazno poročilo OZN iz leta 2010 je pokazalo, da se je stanje na vseh ciljnih področjih sicer izboljšalo, a da je ekonomska kriza upočasnila tempo. Poročilo je kot poseben problem izpostavilo pomanjkanje izobraževalnih stavb in učiteljev, ki je najbolj pereče v državah podsaharske Afrike.

Izobrazba ni le osnovna človekova pravica, temveč edina pot do razvoja četrtine človeštva, ki živi v revščini in pomanjkanju. Gradnja šolskih objektov je zato ena od ustrežnejših oblik pomoči, saj probleme nerazvitosti rešuje v izhodišču, ne da bi posegala v krhko osebno dostojanstvo ranljivih skupin ljudi. Pomoč afriškim državam v obliki velikih finančnih in gospodarskih spodbud se je namreč večkrat izkazala kot neučinkovita. Vodila je v notranje konflikte, korupcijo in nove oblike odvisnosti.

Južnoafriška republika

Južnoafriška republika ima posebno mesto na afriškem kontinentu: je najbogatejša in najbolj razvita država ter hkrati dežela največjih družbenih nasprotij. Nasprotja izhajajo iz časa kolonializma, ko si je bela manjšina s prisvajanjem nahajališč dragocenih kovin omogočila ekonomsko in družbeno prevlado nad avtohtonim prebivalstvom. Apartheid (1948 - 1990 / 94) je z rasnim razlikovanjem "belih, črnih in mešanih" utrdil njeno prevlado in poglobil nasprotja. Konec apartheida in demokracija nista odpravila vseh nasprotij, saj je gospodarstvo ostalo v rokah bele manjšine. Nekdanji rasni apartheid se je preobrazil v družbeno-ekonomskega in se danes kaže v velikih razlikah med bogatimi in revnimi - večino ljudi, ki živi z manj kot 1.25 USD na dan, visoko stopnjo brezposelnosti, obolenosti z virusom HIV in kriminala. Poseben problem je slaba izobrazba, ki jo pogojuje omejen dostop revnih temnopoltih prebivalcev do dobrih šol. V razredih javnih šol, ki so edine dostopne temnopoltim prebivalcem v revnih okoljih, je tudi po 60 otrok. Kakovost izobraževanja je nizka in mnogo otrok po zaključku osnovne

šole ostane nepismenih ter brez možnosti za nadaljnje šolanje ali dostojen poklic.

Zato je fundacija SARCH pod vodstvom okoljskega politika Christopa Chorrherra leta 2003 ustanovila neodvisno šolo "Ithuba Community College" v jugovzhodnem predmestju Johannesburga. K izgradnji šolskih stavb je povabila več arhitekturnih šol iz Avstrije, Nemčije, Švice in Slovenije. "Ithuba Community College" je brezplačna šola in v razrede sprejme le po 25 otrok, kar zagotavlja visoko raven doseganja znanja. Znanje pa je edina naložba, ki lahko pripomore k družbeno-ekonomskemu napredku deprivilegiranih skupin v Južnoafriški republiki.

Knjižnica z učilnico in večnamenska dvorana

Stavbi sta bili zgrajeni od temeljev do strehe v osmih jesenskih tednih leta 2010 in 2011. Izbor materialov in prostorski zasnovi so zato narekovali enostaven, hiter in čim bolj cenovno ugoden način gradnje. Cilj obeh projektov je bil namreč dostopnost rešitev in materialov za domačine ter njihov prenos v lokalno gradnjo.

Obe stavbi imata jekleno konstrukcijo in zidove, ki so "butani" iz ilovice in slame. "Butanje" je poceni in energetsko ugoden način gradnje, saj imajo stene dobre akumulativne lastnosti. Tovrstna gradnja je na afriškem kontinentu sicer tradicionalna, v Južnoafriški republiki pa se ohranja le še v ruralnih predelih.

Zasnovi stavb sta preprosti: obe sestavljata po dva škatlasta volumna (v večjem je knjižnica z učilnico oz. dvorana in v manjšem sanitarije), ki ju prekriva lahkotna lebdeča streha. Eden od ciljev obeh zasnov je bila tudi optimalna povezava energetske zasnove stavb s konstrukcijo in materiali. Pri gradnji knjižnice in učilnice so bila z namenom pasivnega ogrevanja in hlajenja zasnovana dvojna okna s široki jekleni okviri, v katerih se segreva zrak. Podoben princip segrevanja in hlajenja je bil razvit tudi pri dvorani.

"Gradimo skupaj, učimo se skupaj"

V gradnjo stavb so bili vključeni tudi lokalni delavci, saj je izmenjava znanja med njimi in študenti eden od nadaljnjih ciljev projekta.

Lokalni delavci z vključenostjo v gradnjo dobijo delo in zaslužek. Osvojijo znanje, ki ga lahko prenesejo v lokalno okolje in si izboljšajo bivalne pogoje. Izkušnje iz gradnje jim pomagajo pri nadaljnjem iskanju zaposlitve. Obenem so dragocene tudi za evropske študente arhitekture, saj se jih večina z gradnjo sreča prvič.

Študenti so se poleg omejenega praktičnega znanja soočili še z omejitvami skromnih finančnih sredstev, ki za posamezno stavbo niso presegla 30-35.000 EUR. Sredstva so prispevali avstrijska fundacija SARCH in slovenski sfinancerji: Zunanje ministrstvo RS - Mednarodno razvojno sodelovanje in humanitarna pomoč, Univerza v Ljubljani, Študentska organizacija fakultete za arhitekturo ter številna slovenska podjetja in posamezniki. Študenti so za bivanje in potne stroške prejeli štipendije republiškega sklada Ad Futura.

Izgradnja vseh stavb v Ithubi Community College-u je v globalnem pogledu majhen prispevek k doseganju ciljev

Deklaracije tisočletja, a velikega pomena za prihodnost 250 otrok letno iz bližnjega barakarskega naselja.

"Ithuba" v zuluščini, enem od jezikov južnoafriške družbe pomeni priložnost. In če k ustvarjanju te priložnosti pripomoremo z gradnjo šolskih stavb, opravljamo svoje poslanstvo kot arhitekti in kot državljani tega sveta.

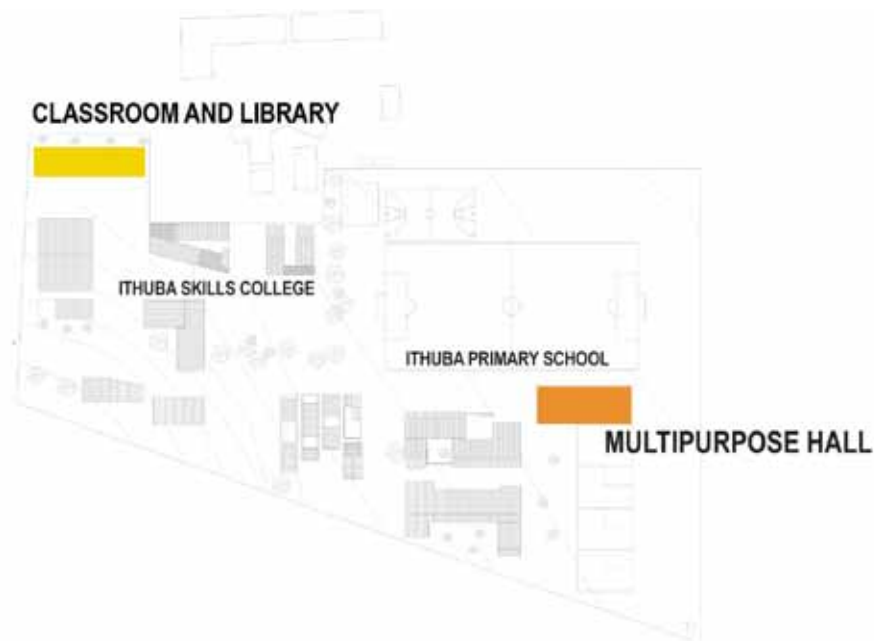
Slika 1: Knjižnica in učilnica, 2010: betoniranje talne plošče.

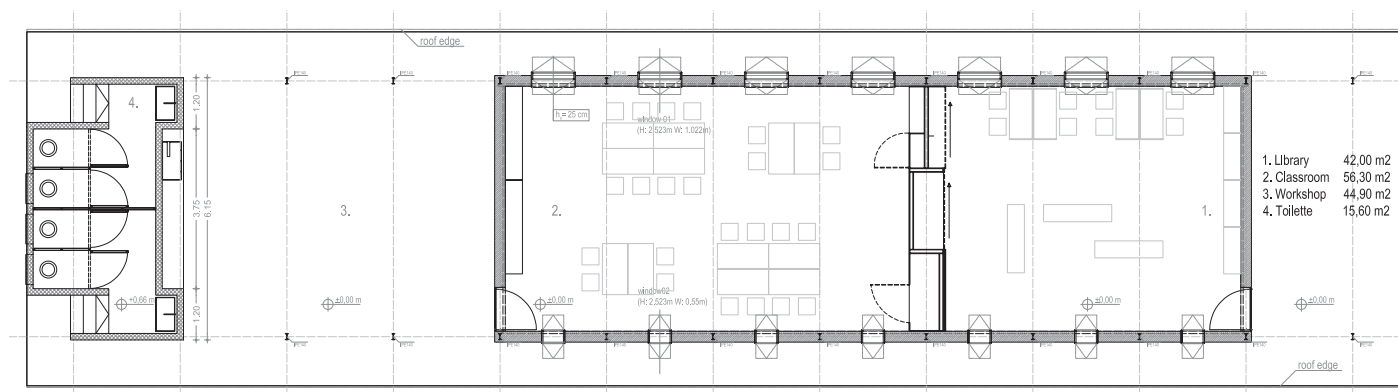
Slika 2: Knjižnica in učilnica, 2010: postavitve jeklene konstrukcije.

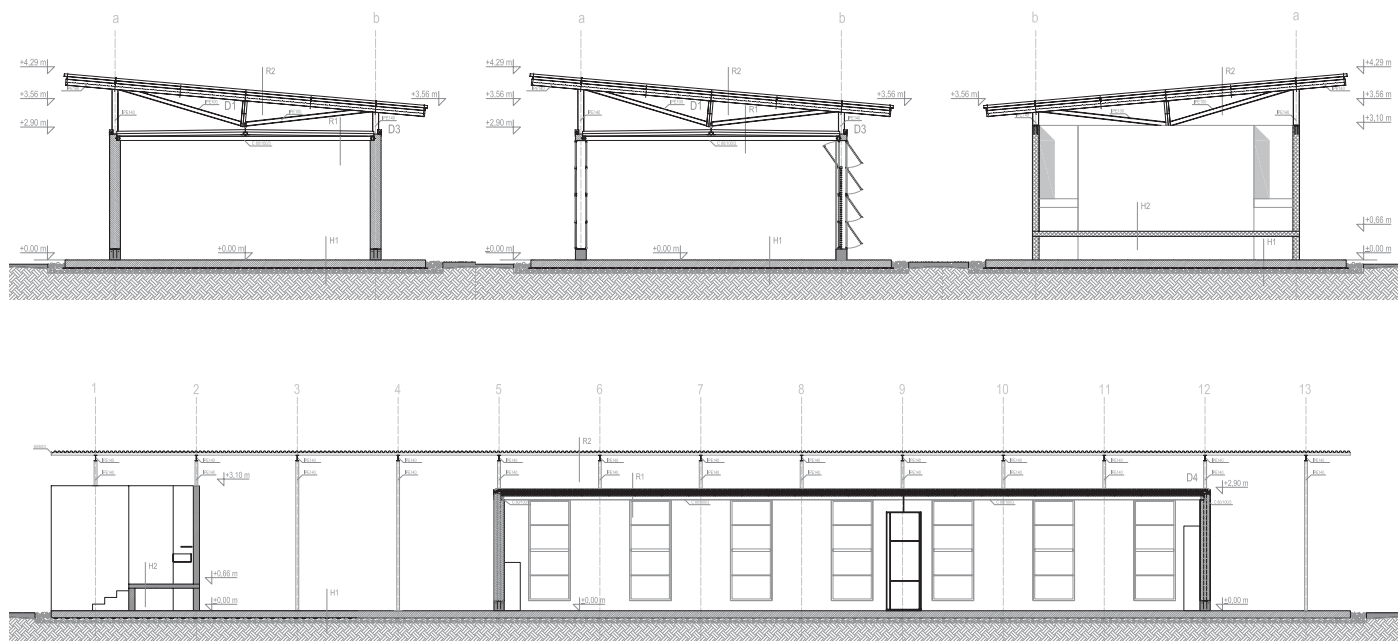
Slika 3: Knjižnica in učilnica, 2010: butanje sten iz mešanice gline in slame.

Slika 4: Ithuba Community College: paviljonski izobraževalni kompleks - situacija.

Slika 5: Knjižnica in učilnica, 2010: tloris.

Slika 6: Knjižnica in učilnica, 2010: prerezi.

Slika 7: Večnamenska dvorana, 2011: pogled na zgrajeno stavbo z južne strani.

Slika 8: Večnamenska dvorana, 2011: pogled na zgrajeno stavbo s severne strani.

Slika 9: Knjižnica in učilnica, 2010: pogled na stavbo z južne strani.

Mentorja: Anja Jutraž, Sinan Mihelčič

Pripravila: Anja Jutraž

Projekt PBL na Univerzi Stanford: Globalno projektno timsko delo /

PBL Lab: AEC Global Teamwork Course, Stanford University

Organizacija

Univerza Stanford, PBL Lab; UL Fakulteta za arhitekturo in Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo.

Kraj, datum

Vsako leto od januarja do maja že od leta 1993 (Fakulteta za arhitekturo je aktivno vključena v program od leta 2009).

Sodelujoči

Vodja programa: dr. Renate Fruchter (Direktorica PBL Lab-a, Univerza Stanford); glavni koordinator na Univerzi v Ljubljani: doc. dr. Tomo Cerovšek (UL Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo); koordinatorica na Fakulteti za arhitekturo: Anja Jutraž (UL Fakulteta za arhitekturo); **udeleženci** (iz Fakultete za arhitekturo): Lana Topolovec (2010), Sinan Mihelčič (2011), Janž Omerzu (2012); **ostali študenti in mentorji:** <http://pbl.stanford.edu/ClassWeb2012/AECWebpage2012.html>.

Sredstva, pokrovitelji

Študenti so imeli delno krite stroške dveh potovanj na Univerzo Stanford in bivanja tam, ni jim potrebno plačati šolnine za sodelovanje na programu.

Predstavitve

- JUTRAŽ, Anja, ZUPANČIČ - STROJAN, Tadeja. Digital system of tools for public participation and education in urban design. V: ACHTEN, Henri (ur.). eCAADe 2012 : proceedings of the 30th International Conference on Education and research in Computer Aided Architectural Design in Europe, September 12-14, 2012, Prague, Czech Republic. Vol. 1, Digital physicality. 1st ed. Prague: eCAADe: ČVUT, Faculty of Architecture, cop. 2012.
- Predstavitev programa se nahaja na spletni strani <http://pbl.stanford.edu>.
- Predstavitev na Fakulteti za arhitekturo: marec 2011 (Anja Jutraž, Sinan Mihelčič) in oktober 2012 (Anja Jutraž, Miloš Todorović).

Rezultati

Rezultat je celoten proces polletnega interdisciplinarnega dela. Ob koncu študenti pripravijo poročilo, v katerega vključijo vse, kar so delali tekom projekta. Na spletni strani <http://pbl.stanford.edu/AEC%20projects/projpage.htm> so prisotne končne predstavitve, ki vključujejo le osnovne podatke končnih rešitev vseh disciplin.

Tema delavnice

Tečaj "Globalnega projektnega timskega dela" ("AEC global teamwork course") poteka letos že 20. leto pod vodstvom dr. Renate Fruchter, direktorice laboratorija PBL na Univerzi Stanford, ZDA. PBL Lab je t.i. izobraževalni laboratorij, ki temelji na obravnavi problema, projekta, proizvoda, procesa in ljudi, ki so v ta proces vpeti ("problem, project, product, process, people based learning"). V projektu sodelujejo študenti,

ki prihajajo iz različnih koncev sveta: od Evrope, Azije, Srednje Amerike do ZDA (npr. Berkeley University of California, University of Wisconsin - Madison, California State University - Chico, University of Puerto Rico, Bauhaus - Universität Weimar, TU Delft, Aalborg University,...). V programu je sodelovalo že več kot 20 različnih univerz, Univerza v Ljubljani pa sodeluje že od leta 1999, ko se je v program prvič vključil doc.dr.Tomo Cerovšek iz Fakultete za gradbeništvo in geodezijo. Fakulteta za arhitekturo je aktivno vključena v program od leta 2009.

Poleg osnovnega študentskega skupinskega dela potekajo v okviru laboratorija PBL tudi raziskave o medkulturnem sodelovanju, uporabi posameznih digitalnih orodij, inovativnih procesih učenja, interaktivnih delovnih okoljih, asinhronem sodelovanju itd.

Program temelji na tiskem delu, kjer mednarodni interdisciplinarni projektni timi vodijo projekt priprave konkretnega objekta, ki izpolnjuje vse pogoje razpisa in naročnika. Skupini je podana realna projektna naloga, omejitve, hkrati pa sta v skupini prisotna dva t.i. "ownerja", ki si ju lahko predstavljamo kot naročnika, ki tekom projektiranja usmerjata skupino, govorita svoje želje in spreminjata zahteve. Želimo simulirati realno okolje, kjer prihaja ves čas do sprememb in kjer morajo biti projektanti ves čas pripravljeni na spreminjanje projekta. Cilj projekta je pripraviti študente na interdisciplinarno sodelovanje, ki bo prisotno kasneje tudi v praksi, resničnem življenju, prilagajanje arhitekture drugim dejavnikom in skupno projektiranje različnih strok. V enem projektne timu so tako prisotni študent arhitekture, statike, strojništva, vodja gradnje ("construction manager") ter t.i. "life cycle financial manager". V tečaj so vključeni tudi predstavniki industrije, projektanti iz prakse, na katere se lahko študenti kadarkoli obrnejo po nasvet in mnenje.

Delo poteka večinoma na daljavo, študenti se srečajo na Stanfordu le na začetku in ob koncu projekta. Vmes se srečujejo na virtualnih predavanjih/predstavitvah, srečanjih s svojo skupino, individualnih srečanjih. Študenti pol leta delajo na daljavo z uporabo sodobnih orodij za projektiranje in komunikacijo kot so SketchUp, Revit, Skype, GoToMeeting, Brainmerge, Box, Dropbox, Google Docs, Terf, itd. ter na koncu izdelajo celovite integrirane projekte za javne zgradbe.

Rezultati projekta so predstavljeni na zaključni predstavitvi, ki poteka vsako leto maja na Stanfordu, kamor so vabljeni tudi predstavniki industrije, da povejo kritike na predlagane rešitve in podajo študentom še zadnje napotke za njihovo nadaljnje delo.

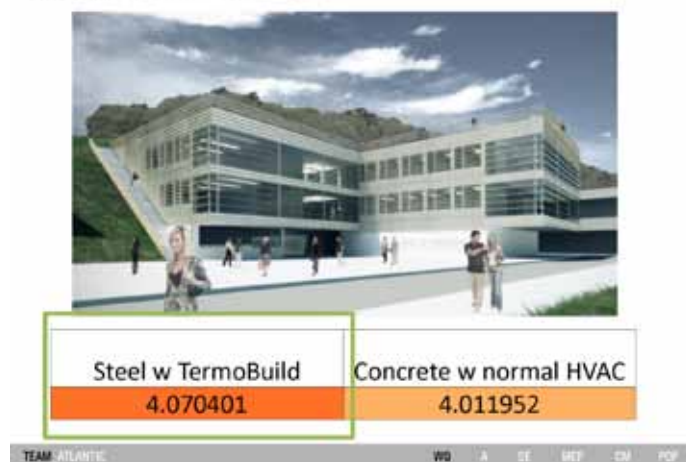
Cilj tečaja "AEC Global Teamwork course" je oblikovati projektante, ki se bodo znali soočiti z velikimi projekti, tisko mednarodno povezovati in izkoriščati prednosti inovativnih tehnologij sodelovanja za pripravo projektov višje kakovosti.

TEAM ATLANTIC

Slika 1: Atlantic2012. Interdisciplinarne in multinacionalne skupine z mentorji [<http://pbl.stanford.edu/AEC%20projects/projpage.htm>].

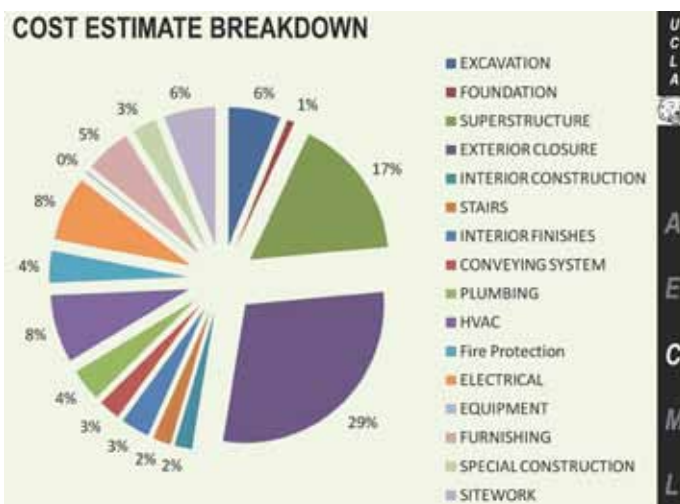
DECISION MATRIX- BIOSCAPE RESULTS

Slika 2: Atlantic 2012. Odločanje [<http://pbl.stanford.edu/AEC%20projects/projpage.htm>].

Slika 3: Končne predstavitev na šestih panojih.

Slika 4: Central 2009. Finančna analiza [<http://pbl.stanford.edu/AEC%20projects/projpage.htm>].

Slika 5: Central 2009. Pogled [<http://pbl.stanford.edu/AEC%20projects/projpage.htm>].

Mentor: Igor Seljak

Pripravil: Igor Seljak

Oblazinjeno sedežno pohištvo za poslovni prostor / *Upholstered seating furniture for business area*

Organizacija

UL Fakulteta za arhitekturo in KLUN Ambienti d.o.o..

Kraj, datum

Ljubljana, 26. 6. do 9. 7. 2009; predstavitev: GR Ljubljana -
Pohištveni sejem, 3. - 8. 11. 2009.

Sodelujoči

Organizatorja in mentorja: Igor Seljak, Robert Klun; **ostali mentorji:** doc. dr. Metoda Dodič Fikfak, dr. med. Klinični inštitut za medicino dela, prometa in športa; Jurij Dobrila, oblikovalec; Damjan Uršič, oblikovalec; Miha Turšič, oblikovalec; **študenti:** Luka Ažman, Matic Brdnik, Nejc Flisek, Alen Hausmeister, Bima Kolenc, Jure Kolenc, Matic Kuščer, Mateja Matko, Ajda Rems, Marija Rožanc, Ana Seljan, Primož Zorko.

Predstavitev

Končna gradiva arhivirana samo v digitalni obliki; predstavitev:
GR Ljubljana - Pohištveni sejem, 3. - 8. 11. 2009; Igor Seljak prejel
priznanje Društva oblikovalcev Slovenije za organizacijo delavnice.

Rezultati

Predstavitev 12 modelov oblazinjenega pohištva; za izbrani
model izveden prototip.

Tema delavnice

Cilj delavnice "Oblazinjeno sedežno pohištvo za poslovni prostor" je bil študentom ponuditi znanja s področja industrijskega oblikovanja. Seznanili smo jih s teoretskimi spoznanji in pristopi k praktičnemu reševanju konkretnih problemov oblikovanja oblazinjenega pohištva. Želja je bila izdelati praktičen, oblazinjen stol, ki išče poudarke v identiteti slovenskega oblikovanja.

Na oblikovalski delavnici smo obravnavali problematiko oblikovanja oblazinjenega pohištva namenjenega sedenju v poslovnih prostorih, za srečevanja, seminarje, konference. Skozi proces oblikovanja so bile vse zasnove obravnavane na skupinskih debatah s stališča estetike, ergonomskih zakonitosti, konstrukcije in možnosti izvedbe.

Poseben poudarek je delavnica imela z obravnavo s stališča medicinske stroke (ergonomije), s čemer smo že v razvoju zasnov poizkušali odpraviti pomankljivosti, ki bi lahko pri realiziranem pohištvu povzročali nepravilno držo in posledično okvare skeleta in mišic.

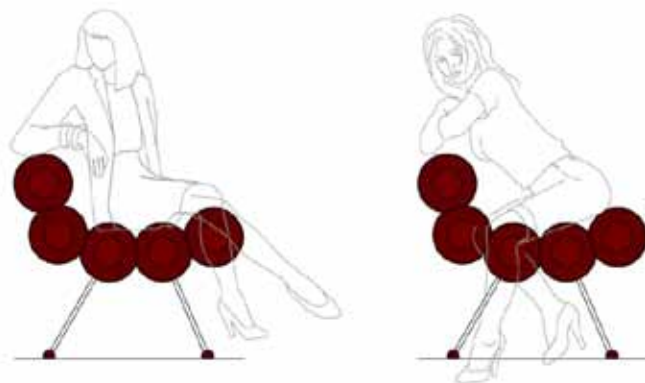
Z mentorji, ki imajo izkušnje z različnimi tehnologijami izdelave pohištva je bil obravnavan vsak sestavni sklop projektiranega pohištva. Pozornost pa je bila usmerjena tudi na potencialno izdelavo prototipa, ki naj bi bil izdelan v tapetniški delavnici Klun Ambienti d.o.o..

Po predstavitvi zaključnih projektov (predstavljeno s projektnimi mapami), je mentorska skupina izbrala projekt, ki je obetal

največ in je bil izvedljiv do nivoja prototipa. Izbran je bil projekt študentke Marije Rožanc, stol za različne načine neformalnega sedenja v poslovnih prostorih. Iz izhodišča v projektnih načrtih se je razvoj nadaljeval v tapetniški delavnici kjer je bil model dodelan preko večjega števila poizkusnih modelov v naravni velikosti in ergonomskih preizkusov, kjer smo iskali najoptimalnejšo varianto, ki bi bila uporabna za sedenje čim širšega kroga uporabnikov.

Izdelan prototip kot vse ostale projekte vseh sodelujočih študentov smo predstavili na lastnem razstavnem prostoru na Pohištvenem sejmu (GR Ljubljana - 03.- 08. 11. 2009), nekaj prototipov pa je bilo predstavljeno tudi na razstavnem prostoru podjetja Klun Ambienti d.o.o..

Delavnica je omogočila manjši skupini študentov delo z vrhunskimi slovenskimi oblikovalci, ki so posredovali svoje bogate izkušnje s področja oblikovanja pohištva od zasnove do priprave za proizvodnjo kot tudi odnosov z naročniki / proizvajalci.

Slika 1: Uporaba stola [Marija Rožanc].

Slika 2: Obisk tapetniške delavnice Klun Ambienti d.o.o..

Slika 3: Fotografija prototipa [vir: arhiv Klun Ambienti d.o.o.].

Slika 4: Fotografija prototipa [vir: arhiv Klun Ambienti d.o.o.].

Mentor: Igor Seljak

Pripravil: Igor Seljak

Tektonika v stavbni kulturi II: tkani bloki /
Tectonics in Building Culture II: Textile Blocks**Organizacija**

University College Dublin, School of Architecture, Ireland
(organizator), University of Liechtenstein, Institute for
Architecture and Planning, Vaduz (kordinator).

Kraj, datum

Dublin, Letterfrack, Irska, 19. - 30. avgust 2009, predstavitev
29. 8. 2009 na lokacijah.

Sodelujoči

Glavna organizatorka: Elizabeth Shotton, **tehnični organizator:** Brendan Money, **inštruktor gradnje:** Justin Money, **koordinator ERASMUS IP programa:** Urs Meister (koordinator ERASMUS IP programa); **mentorji:** Elizabeth Shotton, Finn Hakonsen, Machiel Spaan, Peter Sørensen, Urs Meister, Carmen Rist, Claudi Aguilo, Igor Seljak; **študenti:** Katia Popkovskaia, Laura O'Brien, Iseult O'Clery, Will Casy, Amy Fitzgerald, Clíodhna Rice, Jennifer O'Leary, Mark Dagenais, Martijn Tjassens Keiser, Fabian van der Bosch, Monique Hutsemakers, Annemarijn Haarink, Reinaldo Jordan, Torbjørn Tryti, Jenny Fetveit, Anna Ervik, Lene Kværnes, Kai Henning Simensen, Azra Mehmedbasic, Claus Rytter Bruun de Neergaard, Marco Kristoffer Berentz, May Damgaard Sørensen, Thomas Soboczynski, Matthias Wehinger, Christian Neher, Slavica Oehri, Martí Obiols, Ramon Miarnau, Marina Rubio, Tomás Rodríguez, Vesna Lenart, Žiga Misjak, Matic Brdnik. Mentorji in udeleženci so prišli iz: Academie van Bouwkunst, Amsterdam; Norwegian University of Science and Technology, Faculty of Architecture and Fine Art, Trondheim; Royal Academy Copenhagen, School of Architecture, Denmark; Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo, Slovenija; Universitat Politècnica de Catalunya, School of Architecture of El Vallès, Barcelona, Spain.

Predstavitve

Predstavitve na posameznih lokacijah (29. 8. 2009), predstavitevna publikacija; odziv lokalnega prebivalstva in medijev.

Rezultati

Rezultat delavnice so bile tri kamnite instalacije / skulpture.

Tema delavnice

Mednarodna delavnica "Tectonics in Building Culture II: Textile Blocks" je potekala kot del programa Erasmus Intensive Program v času med 19. in 30. Avgustom 2009 na Irskem, na relaciji med Dublinom in mestom Letterfrack. Na poti od Dublina do Letterfracka smo si ogledali nekaj področij kjer je bila gradnja suhozida tradicionalni del stavbne dediščine. Tako smo obiskali Ring of Kerry, polotok Dingle z Gallarus Oratory, starokrščansko cerkvijo iz 7. - 8. Stoletja, najstarejšo takšno ohranjeno zgradbo na Irskem, ter otok Inismor, z mogočnimi utrdбами grajenimi s tehniko suhozida.

Na koncu tri dnevnega potovanja smo prispeli v mesto Letterfrack, kjer je v naslednjih dneh potekalo praktični del delavnice. Pomemben del delavnice je bil pravilen pristop do dela s kamnom in upoštevanje vseh varnostnih pravil (zaščitna oprema, drža telesa,...). Z izkušenim inštruktorjem, mojstrom gradnje suhozida smo spoznavali spretnosti obdelave kamna in tradicionalne tehnike zlaganja suhozidov. Tradicionalna tehnika gradnje suhozida zahteva večje opazovanje razpoložljivega kamna in z upoštevanjem vseh tektonskih zakonitosti njihovo zlaganje v zamišljeno celoto. Pri tem delu naj bi bilo čim manj uporabljeno orodje za klesanje kamna, ampak samo večje tri dimenzionalno iskanje prileganja posameznih elementov gradnje. Razdeljeni v več delovnih skupin so študenti ob mentorski pomoči zasnovali osnutke instalacij, ki smo jih v naslednjih dneh pretvorili v realne objekte, ki so kot spomin na našo delavnico ostale v lokalnih skupnostih. Rezultat delavnice so bile tri kamnite instalacije / skulpture na treh različnih lokacijah v Letterfracku in vasi Tully.

Slika 1: Vas Tully, instalacija, klop s pogledom na zaliv.

Slika 2: Vas Tully, razvrščanje kamna.

Slika 3: Gallarus Oratory, starokrščanska cerkev, 7. - 8. stol..

Slika 4: Letterfrack, instalacija, podstavek lesene skulpture.

Mentorji: Tadeja Zupančič, Matevž Juvančič, Špela Verovšek

Pripravila: Špela Verovšek, Matevž Juvančič

Načrtovanje in naseljevanje virtualnih okolij - humanizacija virtualnih svetov (DIVE 2009) / *Designing and Inhabiting Virtual Environments - Humanization of Virtual Environments*

Organizacija

UL Fakulteta za arhitekturo; sodelujoče univerze: Lisbon - TU Lisbon (Portugalska); Vienna - TU Wien (Avstrija); Prague - TU Prague (Češka).

Kraj, datum

Ljubljana, Fakulteta za arhitekturo, 28. 6. 2009 - 8. 7. 2009.

Sodelujoči

Vodstvo (UL Fakulteta za arhitekturo): Tadeja Zupančič (vsebinsko), Matevž Juvančič (organizacijsko), Špela Verovšek. Mentorji in študenti po skupinah:

- skupina 1 - **mentor**: Jose Duarte; Goncalo Castro Henriques (oba Portugalska); **študenti**: Jana Uchytlova (Češka), Jan Žiher (Slovenija), Alexandra Berdan, Simoes Vanessa (oba Portugalska);
- skupina 2 - **mentor**: Matevž Juvančič (Slovenija), Jochen Hoog (Avstrija); **študenti**: Martin Ritzinger (Avstrija), Ondrej Vilt (Češka), Pedro Filipe Quaresma, Carla Lourenco (oba Portugalska), Ina Szilagyi (Slovenija);
- skupina 3 - **mentorica**: Tadeja Zupančič (Slovenija); **študenti**: Filippo Schuen, Klemens Sitzmann, Julia Girardi (vsi Avstrija), Jan Rudman, Monika Langova, Rok Zgalin Kobe (vsi Slovenija).

Sredstva, pokrovitelji

Evropska skupnost / intenzivni program Erasmus; 40.099 EUR; prispevki lokalne skupnosti (turistično informativni material).

Predstavitve

- <http://predmet.f.a.uni-lj.si/dive/dive09/index.htm>;
- ERASMUS intenzivni programi : razpis VŽU 2009: izbrani projekti / [uredili Neža Pajnič in Sonja Mavsar]. - Ljubljana: CMEPIUS, Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja, 2008;
- na predstavitvenih straneh Evropske komisije - Erasmus intenzivni programi: Compendia 2008-2009: <http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc/ip0809/slovenia.pdf>;
- program je prejel Nacionalno priznanje jabolko kakovosti, ki ga podeljuje CMEPIUS in Ministrstvo za šolstvo in sport RS.

Odzivi

Obisk predstavnikov Centra RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja na končni predstavitvi, vodja delegacije mag. Borut Marinšek.

Tema delavnice

Na drugi izmed serij delavnic Erasmus intenzivnih programov s tematskim okvirom Načrtovanje in naseljevanje virtualnih okolij (DIVE) so se študenti in mentorji posvetili perečemu vprašanju o humanizaciji in identiteti v virtualnih okolij. Kljub temu smo

pozornost posvetili tudi stiku fizičnega in virtualnega prostora in njunemu medsebojnemu oplajanju.

Študenti so se prav tako kot prejšnje leto izpopolnjevali v vsebinah in veščinah uporabe parametrike, algoritmike, pri čemer smo razpon pripomočkov razširili še na 3D tisk, laserske rezalnike in najnovejše digitalne pripomočke za načrtovanje in modeliranje. Poleg tega smo se spraševali o pomenu meril, stiku virtualnih in fizičnih prostorov ter o novih priložnostih, ki ji tovrsten stik in virtualni prostori v splošnem ponujajo arhitektom, pa tudi njihovim prebivalcem in obiskovalcem.

Za fizični, konkretni prostor smo tokrat izbrali bližnji mestni predel Žabjek (v Ljubljani) in privzeli, da obstajata dve različici fizična in virtualna. Vprašanje, kako oživiti v takratnem obdobju dokaj zaspan mestni predel in kako ga povezati z njegovim virtualnim dvojčkom, je privedlo do zanimivih konceptnih rešitev, ki pa so zaradi svoje specifičnosti in posebnih izobraževalnih okvirov delavnice namenjene bolj v premislek kot njihovo fizično opredmetenje.

Študenti so se razdelili v tri skupine, ki so se podale na teren in se dodobra seznanile z danim prostorom. K temu so pripomogli tudi študenti predmeta Multimedijški prostor, ki so predstavili rezultate svojega dela in ukvarjanja z istim prostorom.

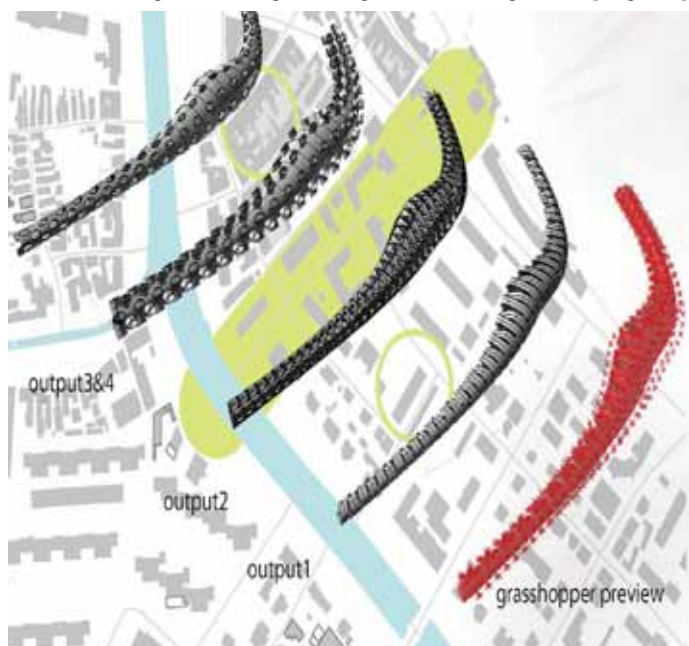
Rezultati skupin s pomenljivimi naslovi - "Chaos Colour", "Plečnik's Nightmare" in "Linking Borders" - obsegajo od mostov preko struktur do povsem konceptnih predlogov instalacij. "Chaos Colour" se programsko odziva na bližino dogodkov, ki se zgodijo v notranjosti objektov, skriti očem javnosti in na fasade objektov po projicira podobe iz ozadja in življenja prebivalcev ter na takšen način vzpostavi dinamičen stik med obiskovalci in prebivalci. Parametrično zasnovan most "Linking Borders" povezuje oba bregova Ljubljani in z "živo" opno sledi gibanju uporabnikov, hkrati pa na ta način v prostor vodi nove obiskovalce (novega mosta čez Ljubljano v tem času še ni bilo). "Plečnik's Nightmare" pa z enotno strukturo uvaja red v prostor in "blaži" preskok merila iz nizke, srednjeveške strukture v blokovsko pozidavo, vendar kot že ime namiguje, na način, ki je bolj preskus možnega v smislu orodij, metod in konstrukcij kot predlog dejanskega reševanja problematike.

Rezultati

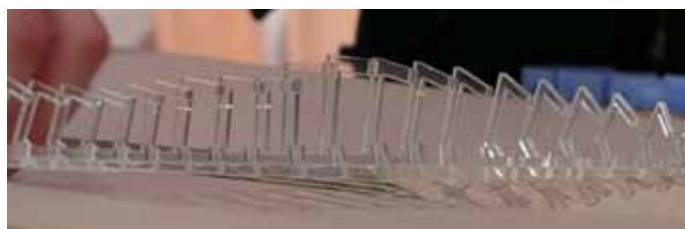
Predlogi intervencij, predstavljeni v digitalnih virtualnih okoljih, v obliki predstavitev in v obliki 3D natisnjenih maket.

Slika 1: Prule na prehodu starega in novega: "Plečnik"s Nightmare" [skupina 1].

Slika 2: Študija zasnov na podlagi različnih parametrov z orodji Rhinoceros in Grasshopper [skupina 3].

Slika 3: Brv čez Ljubljanico, detajl makete [skupina 1].

Slika 4: Končni predlogi natisnjeni s 3D tiskalnikom [skupina 3].

Mentor: Mitja Zorc

Pripravil: Mitja Zorc

Delavnica Murska Sobota, Lendavska sever / Workshop Murska Sobota, North of Lendavska Street

Organizacija

UL Fakulteta za arhitekturo, Mestna občina Murska Sobota.

Kraj, datum

Murska Sobota, Ljubljana; januar 2009 - maj 2009; vmesna predstavitev: 8. 4. 2009 v prostorih Mestne Občine Murska Sobota.

Sodelujoči

Organizator: Angelca Dokl Mir, Mestna občina Murska Sobota; **koordinator:** Aleksander Saša Ostan; **mentorji:** : asist. Mitja Zorc (UL Fakulteta za arhitekturo), asist. Tadej Žaucer (UL FGG Inštitut za prostorsko planiranje), doc. Uroš Lobnik (UM Fakulteta za gradbeništvo, Katedra za arhitekturo), Iztok Zrinski (Društvo arhitektov Pomurja); **študenti** (arhitekture v seminarju prof. Miloša Florijančiča): Gašper Arh, Samo Kralj, Peter Krapež; Miklavž Tacol; **javnost:** strokovna in laična javnost iz Pomurja.

Rezultati

Izoblikovanje izhodišč za izdelavo strokovnih podlag za urbanistični razvoj območja Lendavska sever v Murski Soboti.

Gradivo

- Oris stanja in zgodovinskega razvoja območja obdelave, prostorsko programska izhodišča in vizija razvoja območja, tehnični podatki o ureditvah in objektih (pripravila MOMS);
- sheme, načrti, prostorske predstavitve, makete;
- elaborati (tiskana in digitalna oblika), predstavitevni plakati, makete - 5 variantnih rešitev (dosegljivo / arhivirano na Mestni občini Murska Sobota).

Predstavitve

Javna predstavitev na Ekonomski šoli Murska Sobota, 27. 5. 2009. Poročila s kratkimi povzetki predlaganih rešitev objavljene v lokalnih in regionalnih tiskanih in elektronskih medijih.

Tema delavnice

Urbanistična delavnica Lendavska sever je obravnavala obsežno območje severno od ožjega središča Murske Sobote. Območje je v fazi intenzivnega prestrukturiranja. Storitvene in trgovske dejavnosti se umeščajo v obstoječe industrijske in vojaške objekte ter zapolnjujejo obsežne vmesne prazne prostore. Zaradi lege neposredno ob mestnem središču, a hkrati na skrajnem robu mesta ob potoku Ledava, je območje privlačno tudi za stanovanja in rekreacijo. V obstoječem stanovanjskem naselju ob Lendavski ulici so zaradi primanjkljaja in neurejenosti zunanjih površin ter neustrezne prometne ureditve slabe bivalne razmere.

Namen delavnice je bil izdelati variantne rešitve bodočega urbanističnega razvoja območja. Rešitve naj bi služile kot osnova za izdelavo podrobnih strokovnih podlag za pripravo občinskih prostorskih aktov. Na delavnici je sodelovalo pet

skupin, poleg treh študentskih (UL Fakulteta za arhitekturo; UM Fakulteta za gradbeništvo, Katedra za arhitekturo; UL FGG, Inštitut za prostorsko načrtovanje) tudi dve skupini v katerih so sodelovali arhitekti iz Pomurja oz. SV Slovenije. Na uvodnem dvodnevnem delovnem srečanju so se udeleženci delavnice podrobno seznanili s problematiko in značilnostmi območja obravnave. Nato so skupine razvijale projekte individualno, v ateljejih oz. prostorih fakultet. Vmesna javna predstavitev je služila izmenjavi mnenj med skupinami, pripombe oz. priporočila za nadaljnje delo pa so podali tudi predstavniki Mestne občine Murska Sobota, strokovne in laične javnosti, ki so se predstavitve udeležili v velikem številu.

Ključno vprašanje delavnice je bilo, kako obsežno degradirano območje povezati navzven z obstoječim mestnim tkivom in hkrati na njem vzpostaviti prepoznavno identiteto novega mestnega predela.

Skupina s Fakultete za arhitekturo UL je predlagala zasnovo, ki na obravnavanem območju vzpostavlja pet mestnih predelov oziroma sodobnih sosesk. Zasnovane so kot jasno zaključene prostorske enote, s prepoznavno organizacijsko strukturo in specifičnim karakterjem, ki izhajajo iz predvidenega načina bivanja in rabe prostora oz. programskih izhodišč. Zasnova sosesk ustreza obstoječim večjim lastniškim sklopom tako, da je možno območje razvijati po fazah (vključno z infrastrukturo in prometnimi povezavami).

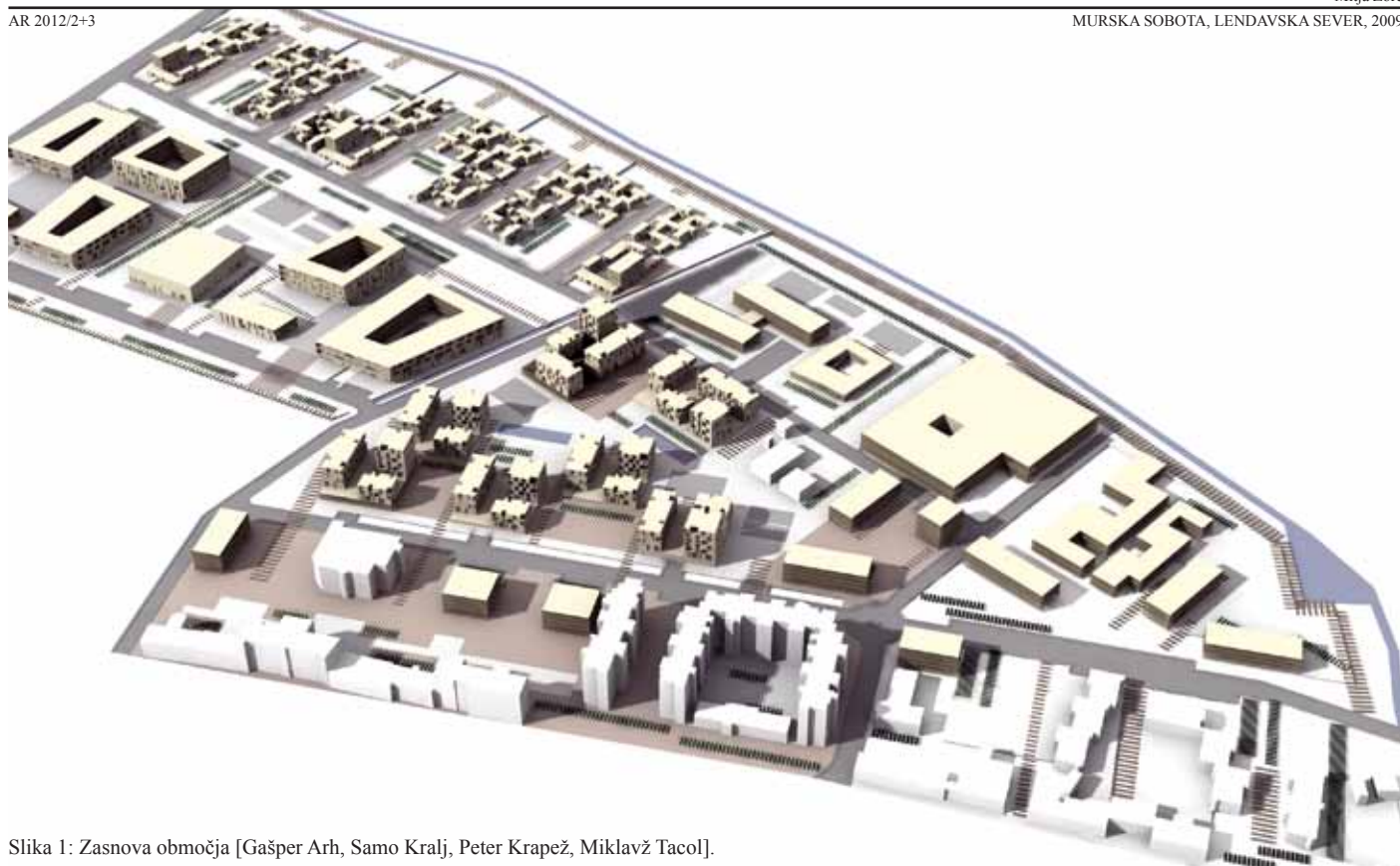
Na SZ delu območja ob potoku Ledava se vzpostavi stanovanjska soseska, z nizko gostoto stanovanjsko zazidavo kot interpretacijo tradicionalne panonske hiše z dvorišči. Območje je prepredeno z vrtovi in ozelenjenimi atriji, ki ustvarjajo atraktivno bivalno okolje na prehodu mesta v zeleno krajinsko zaledje.

Na JZ delu območja, ob stiku z mestnim središčem je vzdolž potoka Mali Dobel razvit univerzitetni kampus, s skupinami objektov in pripadajočih javnih površin, ki omogočajo učinkovito fazno izvedbo.

V osrednjem delu območja delavnice kjer programske usmeritve MOMS predvidevajo stanovanjski program, so izoblikovani grozdi nizkih stolpičev in vila blokov, ki jih povezuje večja parkovna površina.

SV in JV območje, ki sta pretežno že urbanizirana, se preobrazita z umeščanjem servisnih in družbenih programov (v obstoječe objekte oz. kot dopolnilne gradnje) ter vzpostavitev povezanega sistema javnih površin in zelenic.

Pobudnik delavnice sta bila Mestna občina Murska Sobota in Društvo arhitektov Pomurja.

Slika 1: Zasnova območja [Gašper Arh, Samo Kralj, Peter Krapež, Miklavž Tacol].

soseska ob lendavski
mešan program | stanovanja, poslovno, storitve

soseska pomurka | alternativna zasnova
grozdi | stanovanja, mestoma javni program

center soseske
javni program | šola, vrtec, šport, trgovina, storitve

Slika 2: Konceptualne sheme, principi urejanja [Gašper Arh, Samo Kralj, Peter Krapež, Miklavž Tacol].

Mentor: Domen Zupančič

Pripravil: Domen Zupančič

**Modri stol 2009 /
Wise chair 2009****Organizacija**

UL Fakulteta za arhitekturo; Vrtec Jelka, Ljubljana; UNESCO Slovenija.

Kraj, datum

Ljubljana, februar - april 2009.

Sodelujoči**Mentor:** doc.dr. Domen Zupančič; **somentorica:** Martina Trontelj Hočevnar univ. dipl. vzg.; **študenti:** Urška Oražem, Daša Žerovnik, Mateja Žerjal, Kristina Maršič, Nina Cestnik, Živa Repovž, Blanka Defar, Nena Lamut Mihajlovič, Lucija Lautar, Ana Vidic; otroci II. starostnega obdobja (oddelek Bibe).**Pokrovitelji**

Delavnica je bila izvedena brez denarnih sredstev. Izvedena je bila izključno z donacijami podjetij. Papirne tulce smo pridobili iz kopirnice Printam.si, Eipprova 9, Ljubljana. Kartonske plošče je doniralo podjetje Valkarton, Podjetje za proizvodnjo in predelavo valovitega kartona d.o.o. iz Logatca.

Predstavitve

- Razstava v vrtcu Jelka, enota Jelka, razstava v Cankarjevem domu (v okviru 9. Festivala za tretje življenjsko obdobje, ZOTKS, ZDUS).
- Znanstveni članki: Martina Trontelj Hočevnar, Ustvarjalni nekonvencionalni pristop k Unesco projektu "Modri stol" (Likovna vzgoja 47-48, Let.: X, str.: 29-33);
- Domen Zupančič, Cardboard modelling methods. AR, Arhit. razisk. (Tisk. izd.), 2010, [Št.] 1, str. 85;
- Domen Zupančič, Modri stol. V: BUCIK, Nataša (ur.), POŽAR MATIJAŠIČ, Nada (ur.), PIRC, Vlado (ur.). Kulturno-umetnostna vzgoja : priročnik s primeri dobre prakse iz vrtcev, osnovnih in srednjih šol. 1. izd. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2011, str. 196-200;
- Dodatne arhitekturne delavnice v vrtcu na temo kartona (delavnica Jama, delavnica Fizika); prispevki na simpozijih in kongresih likovnih pedagogov (Bienale po Fabianijevih poteh; Praga ČVUT: Paper furniture: examples of cardboard modelling methods. Praga, 2009.)
- Za namene delavnice je bila izdelana projektna naloga s smernicami oblikovanja s sendvič valovitimi kartonskimi ploščami, papirnati tulci in razpoložljivo opremo vrtca.

Tema delavnice

Na podlagi dobrega sodelovanja med Fakulteto za arhitekturo UL in VVZ Vrtec Jelka v letu 2007/2008 je nastala nova arhitekturna pedagoška delavnica **modri stol**. Pri delavnici so sodelovali otroci, vzgojitelji, študentke in mentor; v tehničnem pogledu je bila delavnica medgeneracijska in med organizacijska vez znanja, druženja in vzgoje. Projekt Modri stol se izvaja pod okriljem organizacije UNESCO, torej organizacije s poslanstvom, da pomaga vsem ljudem, da jim omogoča enake možnosti razvoja, šolanja in prenosa kulturnih vrednot ne glede na starost, spol, etnično pripadnost ali druge medrasne razlike. Osnovno vodilo projekta Modri stol je v tem, da predstavlja

modrost življenja in razvoj zdravih jasnih medčloveških odnosov - poslušanje, pogovor in dialog med generacijami. Pri zasnovi delavnice je bilo teoretično težišče v spoznavanju novih vrednot in odkrivanje tabujev in učenje.

Kako zasnovati sodelovanje med otroci starimi med 4 - 6 let in študenti? Kako določiti razmejnico med delom otrok in delom študentov? Kje postaviti mejo mentorstva med vzgojiteljico in mentorjem? Kaj je rezultat, je to tisto otipljivo ali tisto naučeno? To so bila nekatera vprašanja, ki sva si jih zastavljala z Martino. Na koncu sva našla ključ in najin modri stol - delo otrok nima meje, delo študentov nima meje in najina vloga je opazovati brisanje mej med dvema generacijama in postavljanje novih odnosov med njimi. Vse ostalo je le struktura, ki omogoča zavedanje potreb drugih in lastnih želja.

Za delavnico sem pripravil uvodni tekst s povabilom k sodelovanju:

Šola ali vrtec izbere stol, ga pobarva z modro barvo in mu namenijo posebno mesto - postane stol za posebne goste. Gost sedi na njem in pripoveduje zgodbe ali pa recitira poezijo. Na stolihi se pojavijo tudi dodatna sporočila, kot so citati in modrosti. Načeloma je stol modre barve, kar predstavlja modrost.

Modri stol ne ostane le v domačem okolju, stol se seli tudi v razne galerije, kulturne domove, domove za starejše, torej je mobilen kos pohištva. Navadno na njem sedi le en človek, lahko pa se mu pridruži še kakšen poslušalec.

Izdelovanje stola je vedno skupinsko, saj delo v skupini zahteva komunikacijo med udeleženci, sprejemanje mnenj drugih zagovarjanje lastnih idej in krepi ustvarjalnost. Delo v skupinah razvija socialno občutljivost. Bolj kot samo delo v skupinah je priporočljivo, da so skupine sestavljene iz članov iz različnih kulturnih in jezikovnih okolij.

Sodelovanje med fakulteto (študentke) in vrtcem (otroci) ima zanimivo pot, saj gre za primerjavo različnih pedagoških pristopov, ki nas privedejo do različnih rezultatov v okviru istega projekta.

Poleg kulturnega pomena projekta bo naša naloga na fakulteti dokaj zahtevna. Zasnovati bo potrebno klop oz. kompozicijo stolov, ki bo zagotavljala udobno sedenje trem osebam in morda še dodatne funkcije. Nalogo lahko strnem v tri točke:

- razmislek o detajlu,
- kako uporabiti staro pohištvo, karton in kartonske cevi pri zasnovi nove opreme
- in narediti uporaben in mobilen element.

Arhitekturna delavnica ni reševala prostorskih zagat temveč tiste, ki nastanejo v naših glavah nas odraslih. Iskričnost otroške domišljije tako elegantno ruši medgeneracijske predstave o nečem, kar bi v naših očeh moralo biti samo tako in kar je v otroški domišljiji tako in še bolje in še malo drugače. Delavnica je pokazala, da je smeh, veselje in igra dobra popotnica za celo življenje, vse ostalo je zgolj balast socialnih okvirjev in kulturnih dogem.

Slika 1: Papirnati stol [Nina Cestnik, Živa Repovž in Ana Vidic].

Slika 2: Papirnati stol iz tulcev in z dvema obstoječima stoloma [Kristina Maršič, Daša Žerovnik, Mateja Žerjal].

Slika 3: Stol - trim element [Blanka Defar, Nene Lamut, Lucija Lautar].

Slika 4: Gugalnik [Urška Oražem].

Mentorji: Borut Juvanec, Domen Zupančič, Larisa Brojan

Pripravila: Andreja Benko

Lenart 2008 / Lenart 2008

Organizacija

UL Fakulteta za arhitekturo, Krajevna skupnost Lenart, Društvo za razvoj podeželja LAS "OVTAR Slovenskih Goric", Občina Lenart, Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja - Evropa investira v podeželje.

Kraj, datum

Mesto Lenart in vas Šetarova. Termin terenske izvedbe: 9. 10. - 11. 10. 2008. Trajanje delavnice (priprava, terenska izvedba, delo v seminarju, priprava kataloga in razstave, razstava): 4,5 mesecev.

Sodelujoči

Strokovni vodja: prof. dr. Borut Juvanec; **tehnični sodelavec:** Mirko Koje; **mentorji:** dr. Domen Zupančič, mlada raziskovalka Larisa Brojan; **študenti:** Rok Božič, Matic Brdnik, Jernej Gabrovec, Damjan Hidič, Jošt Hren, Jaro Ješe, Tadej Juranovič, Dejan Kičin Stare, Živa Repovž, Peter Rupert, Matej Stare, Amela Špendl in Tina Vilfan; **javnost:** lokalni mediji (tisk, radio, televizija), občani občine Lenart, vaščani Šetarove.

Sredstva, pokrovitelji

Glavni sofinancer delavnice Lenart 2008 je Društvo za razvoj podeželja LAS "Ovtar Slovenskih Goric". Delavnica se je deloma financirala preko razpisa Evropa investira v podeželje.

Predstavitev

Predstavitev delavnice je bila v Lenartu v Centru Slovenskih goric 4. 12. 2008, prav tako razstava delavnice, ki pa je bila odprta v občinski avli. Razstava je bila na ogled en mesec, na njej je bilo možno dobiti tudi manjšo zgibanko o razstavi in delavnici. Ob tej priložnosti je bil izdelan zbornik z naslovom Oblikovanje prostora - Smernice za pripravo in izvedbo arhitekturne in urbanistične delavnice, Lenart 2008, ki je dosegljiv po knjižnicah v Sloveniji.

Odzivi v medijih

- <http://www.lenart.si/index.php/sl/novice/novice-2008/552-arhitekturna-delavnica-lenart>;
- http://rasg.si/las_ovtar/clanstvo/;
- <http://izlooo.com/Seeltem.aspx?id=1830951>.

Rezultati

Pet formiranih skupin je reševalo naloge različnih tematik, ki so bile natančneje opredeljene med samo izvedbo. Naloge so bile skladne z razpisom Društva za razvoj podeželja. Naloge so bile naslednje:

Rekreacijske površine - naloga predvideva izkoriščenje kvalitet, ki jih nudi dani prostor - piknik prostor, ribolovna cona, urejena peš/kolesarska pot, postavitev urbane opreme ter vzpostavljane kvalitetnega dialoga naravnega prostora z na novo zgrajeno

južno obvoznico, ki stoji v neposredni bližini jezera.

- Razglednica - izhodiščna naloga je cerkveni vrt in šolsko dvorišče. Projektna naloga pa se poleg izhodiščnih elementov ukvarja še z dodatnimi tematikami kot so: promet, turizem, vrt, itn., ki jih vključuje v končno rešitev.
- Trg - naloga izpostavlja problematiko neustrezno rešene prometne infrastrukture, ki mestni prostor deli na dva dela ter s tem onemogoča polno delovanje mestnih površin. V ta namen je bilo potrebno predvideti in načrtovati novo podobo mestnega središča in mu dodeliti vlogo, ki mu dejansko pripada.
- Usmerjevalna grafika - Naloga se posveča oblikovanju enotnih usmerjevalnih tabel ter oblikovanju logotipa mestne občine, s katerim bi se povečala prepoznavnost. S konkretnimi primeri so podane različne rešitve.
- Vas Šetarova - Cilj naloge je bil postaviti smernice, kako v čim večji meri ohraniti kvalitete obravnavane vasi, za katero se zdi da je obstala v času, ter hkrati omogočiti vaščanom sodoben način bivanja.

Tema delavnice

Pri pripravi in izvedbi arhitekturne delavnice gre za celovit projekt, ki je sestavljen iz več medsebojno odvisnih nalog. Delavnice niso same sebi namen, ampak se pridobljeni rezultati aplicirajo v praksi. Rezultati služijo kot izhodišče pri postavljanju novih smernic ali kot podlaga za nadaljnje delo in raziskovanje. Dobro oblikovana vsebina delavnice je pomembna za kakovost. Ko je izbrana vodilna tema, je potrebna natančna opredelitev njene problematike, ki se izoblikuje na podlagi aktualnih podatkov, dejanskega stanja in zbrane dokumentacije. Proces organizacije delavnice je sestavljen iz mnogih elementov, ki vplivajo na kakovost delavnice, predvsem sta pomembna sistematičen pristop in natančna priprava. Potek delavnice razdelimo na tri sklope: priprava, izvedba in vrednotenje. Ključni dejavniki pri pripravi delavnice: čas trajanja, termin izvedbe, lokacija, urnik, najava delavnice, nastanitev, oprema, prostor za delo, razstava, ekskurzij in finančni del.

Organizator delavnice je zadolžen za strokovno in tehnično stran izvedbe. Pri obsežnejši delavnici se organizatorska dela razdeli med več ljudi. S problematiko delavnice se v času izvedbe ukvarjajo mentorju in v naprej prijavljeni in izbrani udeleženci. Mentorji, ki izvajajo delavnico, morajo biti dobri poznavalci obravnavane tematike oziroma morajo biti z njo dodobra seznanjeni. Z izkušnjami in znanjem pomagajo in usmerjajo udeležence, ki rešujejo problematiko.

Pomemben člen arhitekturne delavnice predstavlja širša javnost ozirom uporabniki, ki s svojim opažanjem, kritikami, zahtevami, potrebami itn. izražajo stališče o problematiki. Arhitekturna delavnica je mnogokrat odlično orodje za vzpostavljane komunikacije med upravljavci prostora in njegovimi uporabniki, kjer so izvajalci glavna komunikacijska vez.

Pred izvedbo delavnice Lenart 2008 je bila sestavljena razpredelnica tematik, ki vključujejo aktualna vprašanja v povezavi z obravnavanim prostorom ter so zanimiva, predvsem

pa smiselna za reševanje. Pred izborom glavne tematike, so bile podane smernice o poteku vsebinskega dela skozi celotno delavnico, tako za čas priprav kot za samo izvedbo. Smernice so postavljene glede na namen in cilj delavnice.

Pregled stanja, potreb in možnosti. Po pregledu stanja na lokaciji ter ugotavljanju potreb in možnosti, sta bili izbrani vodilni temi delavnice ter njuna problematika. Mestni in podeželski vzorec: mesto Lenart in vas Šetarova. Pri mestu je bila izpostavljena problematika prometa, ki mu je najbolj izpostavljeno mestno središče. Promet deli mesto na dva dela, hkrati pa s hrupom onemogoča ožvitev mestnega trga. Vas Šetarova je tisti prostor v občini, ki je pristen in v kateri je še mogoče čutiti pridih tradicije. Problematika se pojavi v preseljevanju vaščanov in opuščanju kmetijskih dejavnosti.

Definicija nalog in priprava osnov za konkretno delo. Vse naloge izhajajo iz prostorskih danosti in z upoštevanjem mnenj vaščanov in drugih potencialnih organizacij, ki delujejo v naselju. Cilj obdelave lokacij je poiskati njene kvalitativne potenciale v smislu arhitekturne dediščine, kulturne krajine in sonaravnega kmetijstva. Terensko delo. Udeleženci so si pred začetkom delavnice izbrali eno izmed prej predstavljenih nalog, ki so jih lahko glede na natančnejše analize v času izvedbe tudi preoblikovali ali dopolnili. Pri iskanju primerne rešitve je bil velik poudarek na komunikaciji z občani in vaščani. Zaznave prostora so bile dokumentirane s pomočjo fotografiranja in skiciranja.

Projekt - strokovno delo. Terenskemu delu je sledilo iskanje konkretnih rešitev, in sicer v skladu z opravljenimi analizami in preučenim gradivom. Delo je potekalo po manjših skupinah in pretežno v seminarskih prostorih Fakultete za arhitekturo v Ljubljani.

Predstavitev. Končne rešitve obravnavanih nalog so zajemale fotoanalize, načrte, fotomontaže in tekstualni opis naloge. Rešitve so bile prikazane na enotno oblikovanih plakatih. Celotno delo je zbrano tudi v katalogu, kjer je bil podan tudi podrobnejši opis dela posamezne skupine.

Projekti

Rekreacijske površine (avtorji zasnove Jaro Ješe, Tadej Juranovič, Dejan Kičin Stare)

Lenart kot mesto z izrazito lego na področju Slovenskih goric ima izreden potencial kot odločujoč dejavnik v povezovanju regije in definiranju splošne identitete mesta. Z izgradnjo nove avtoceste ter eventualno izgradnjo severne obvoznice se bo ta problem v veliki meri rešil, Lenart kot mesto pa se bo moral soočiti z razvojnimi vizijami prihodnosti in redefinicije lastne identitete. V okviru koncentričnih povezovalnih poti tako skupina predlaga naslednje cilje:

- Postopno strateško zmanjševanje motornega prometa skozi strogo mestno središče ter integracija glavnega mestnega trga v urbano strukturo kraja.
- Ureditev zadovoljivega omrežja koridorjev za pešce in kolesarje znotraj same mestne prometne infrastrukture.
- Postopno zmanjševanje motornega prometa vzdolž Ptujске ceste.
- Razvoj hipodroma.
- Etapno razvijanje športnega parka kot prepoznavne identitete kraja

- Strateško zaščito zelenega pasu ob strugi potoka Globovnica.
- ureditev javnega dostopa do jezera Radehova in ureditev enotne urbane opreme
- Ureditev t.i. Franckove poti okoli jezera Komarnik in smiselna navezava zelenih poti med seboj.

Razglednica [Rok Božič, Matic Brdnik, Živa Repovž, Peter Rupert]

Projekt povezuje dve kontrastni značilnosti mesta Lenart. Na eni strani izpostavi glavno težavo mesta - promet, na drugi strani pa izpostavlja turistični potencial Lenarta, kot središča Slovenskih goric. Problematik, ki se pojavlja je, kako privabiti potencialne turiste in jih prepričati, da mesto ne stagnira. Projekt prikazuje potencialne točke v mestu Lenart, ki potrebujejo obnovo oz. revitalizacijo, saj le s tem lahko mesto oživimo in ga naredimo turistom privlačno.

Trg [Matej Stare, Tina Vilfan]

Trg predstavlja center Lenarta, kjer stojijo najpomembnejše stavbe v Lenartu. Prostor ima velik potencial, da postane vsakodnevno zbirališče tako mladih, kot ostalih meščanov. Regionalna cesta deli trg, kot mesto na dve strani. Predlagana rešitev ponuja enotno klančino, ki se postopno dviguje in zaobjame brez stopnišč vse vhode na različnih nivojih. Prav tako rešitev predlaga razcvet zelenih površin, ki trg spremenijo v urbani park.

Hiša na mestnem trgu [Domen Zupančič]

Hiša na mestnem trgu je v dialogu s trgov in mestnim središčem. Poudarjeni vogali objekt smiselno zaključijo proti prometnici in slepi fasadi župnišča. Členitev fasade lahko omogoči vpenjanje večjih poltransparentnih tkanin ali zaslonov. Navkljub resnosti hiše na trgu jo prav njena vertikalna delitev in vpeljava zaslona močno povežeta z mestom. Trg potrebuje resen premislek z vidika oblikovanja in postavitve urbane opreme. Trg pred hišo je lahko gledališče in hiša na mestnem trgu je prava kulisa s pravimi stanovalci.

Problematika Lenarta [Borut Juvanec]

Problematika mesta se kaže v Dvorani Slovenskih goric, kjer se z manjšimi intervencijami dvorana gradbeno sanira in se jo ponovno ponudi na uporabo meščanom in uporabnikom objekta. Prav tako se problematika Lenarta kaže v svetlobnem onesnaževanju mesta v obliki cestne razsvetljave in dodatnih svetlobnih oglaševalskih tabel. Svetlobno onesnaženje je razmeroma nov pojem a za ekologijo ključnega pomena. Svetilke morajo predvsem svetiti tja, kjer jih meščani rabijo, prav tako je potrebno svetlobo reducirati. Svetilke je potrebno dodelati, jih preoblikovati v nove in funkcionalne sklope mestne urbane opreme.

Naslednja problematika je v prometu. Promet je potrebno speljati izven centra Lenarta. Zaprtje trga izgleda kot šok: pa ni. Je logična poteza človeka, ki lahko v obstoječem prometu ohrani vse dovoze avtomobilom, odpre proti pešcu in poveča varnost in pretočnost prometa.

Usmerjevalna grafika [Damjan Hidič]

Namen naloge je uskladitev množice načinov prikazovanja zgradb, poti, storitev ali objektov, ki so potencial za obiskovalca kraja. Ključna ideja je bila uvedba petih sklopov, ki predstavljajo določeno dejavnost ali namen. Ti so: kultura, šport in rekreacija, geografija, javne zgradbe in gostinstvo s turizmom. Naloga se osredotoča na izbiro velikosti označevalnih tabel, izbiro barv, logotipa in enotni podobi skozi mesto. Prednost tako oblikovane zasnove se pokaže še v sestavljivosti tabel in nadgrajevanju le-teh.

Vas Šetarova [Jernej Gabrovec, Jošt Hren, Amela Špendl]

Namen naloge je bila analiza in revitalizacija avtohtone slovenske vasi Šetarova. Cilj skupine je bil poiskati kreativne potenciale v smislu arhitekturne dediščine, kulturne krajine in sonaravnega kmetijstva. Predlagani posegi so usmerjeni v spodbujanje stikov in komunikaciji med vaščani na javnih prostorih. Zaradi ohranjenih tradicionalnih kmetijskih dejavnosti ima vas potencial za razvoj turizma in ohranjanje poseljenosti podeželja. Cilj naloge je urediti in določiti kvalitetne posamezne dele in usklajeno celoto.

Najbolj uporabljan prostor v vasi je prostor oddaje mleka in mu vaščani pripisujejo pomen glavnega trga. S primerno intervencijo, bi se lahko razvil v prostor, ki nudi in spodbuja stike v vasi.

Z oblikovanjem vhoda v Gmajno, kjer ni krave našle v senci dreves in grmičja senco v poletnem času, bi ohranili pomen Gmajne v vasi in njenega potenciala.

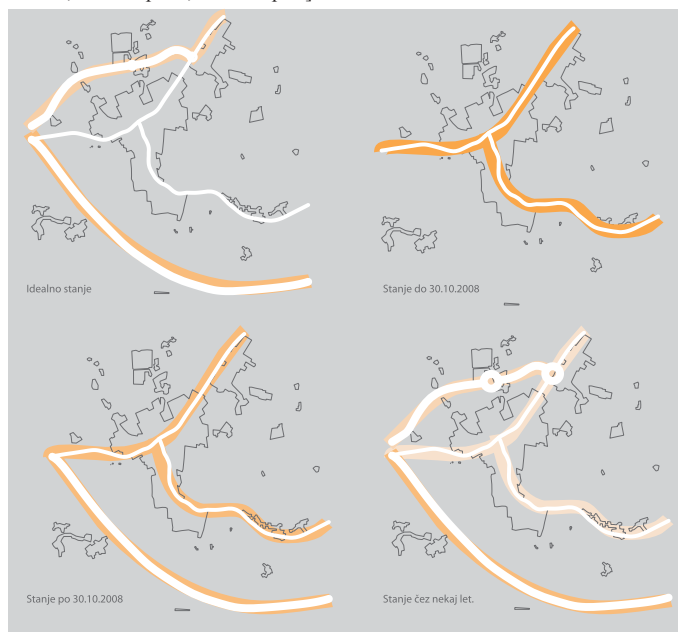
V vasi ni skupnega prostora, ki bi bil namenjen praznovanju ob večjem dogodku oz. podobnem. Umestitev takšnega programa je možna ob vhodu v Gmajno.

Potrebno je ohraniti estetsko in funkcionalno vrednost vasi, referenčne oblike in naravni del vasi ter skupni pašnik Gmajna.

Predlogi zasaditve vrstov:

Slika 1: Ureditev cerkvenega vrta in šolskega dvorišča [Rok Božič, Matic Brdnik, Živa Repovž, Peter Rupert].

Slika 2: Prometna analiza mesta Lenart [Larisa Brojan].

Slika 3: Detalj s terenski vaj.

EKRP

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja
Evropa investira v podeželje

Slika 4: Skica predloga ureditve mestnega trga in nov fasadni ovoj hiše [Domen Zupančič].

Slika 5: Pogled na udeležence delavnice, Šetarova [Domen Zupančič].

Mentorja: Peter Gabrijelčič, Gregor Čok

Pripravil: Gregor Čok

Urbanistična delavnica Škofja Loka, Kamnitnik / *Škofja Loka, Kamnitnik Urban Design Workshop*

Organizacija

Občina Škofja Loka, UL Fakulteta za arhitekturo in D.A.U.,
Facoltà di Architettura di Pescara.

Kraj, datum

Ljubljana, Škofja Loka. Datum trajanje delavnice: 2008 - 2009.
Datum predstavitve končnih rezultatov delavnice: 2009. Kraj
predstavitve: Kašča, Spodnji trg 1, 4220 Škofja Loka.

Sodelujoči

Mentorja: prof. mag. Peter Gabrijelčič, asist. dr. Gregor Čok;
ostali sodelujoči mentorji: prof. Vojteh Ravnikar, izr. prof.
Maruša Zorec, prof. Miloš Florjančič (UL FA); prof. Giuseppe
Barbieri (D.A.U., Facoltà di Architettura di Pescara); **študenti:**
študenti Fakultete za arhitekturo v Ljubljani, študenti iz tujih
fakultet ter Erasmus izmenjave.

Gradivo

Vse gradivo vključno s končno maketo urbanistične zasnove
je arhivirano in dosegljivo pri naročniku, kartografski izvodi
zaključnega elaborata in fotografije maket (delovnih in končnih)
so dosegljivi na FA.

Predstavitev

Škofja Loka cluster - City.

Odzivi

Pri predstavitvi rezultatov je bila posebej izpostavljena velikost
območja in njeni izjemni potenciali za dolgoročni razvoj mesta.
V tem smislu je bil evidenten tudi odziv prisotnih občanov in
predstavnikov lokalnih medijev. Dejanske realizacije so možne
po izgradnji severne obvoznice in spremljajoče infrastrukture, ki
bo dejansko omogočala pozidavo na posameznih EUP.

Tema delavnice

Delavnica je potekala v sodelovanju občine Škofja Loka in
Univerze v Ljubljani. V njej so sodelovale štiri avtorske skupine
študentov in mentorjev Fakultete za arhitekturo iz Ljubljane in
Fakultete za arhitekturo iz Pescare (Italija).

Občina Škofja Loka je želela s pomočjo delavnice, kot posebne
metode prostorskega načrtovanja, izoblikovati ustrezno razvojno
vizijo vzhodnega predela mesta, ki bo po izgradnji severne
obvoznice doživel občutne programske in prostorske spremembe.
Z realizacijo obvoznice in njeno vpetostjo v širši prostor se bo
poleg povezovalne funkcije zagotovila tudi ustrezna pretočnost
tega območja in posledično vzpostavitev novih poselitvenih
karejev.

V tem okviru ostaja Kamnitnik centralna zelena površina, na
kateri bodo organizirane športne, rekreacijske in druge dejavnosti
odprtega prostora, ostala pretežno ravninska zemljišča pa se
potencialno urbanizirajo z gostejšo grajeno strukturo.

Delavnica je imela dva ključna cilja in sicer:

- opredelitev optimalne trase za umestitev vzhodne
povezovalne ceste med jugovzhodnim vstopom v mesto in
novo severno obvoznico,
- opredelitev potencialnih programov in izdelava zazidalnih
preizkusov v posameznih karejih, ki jih bo reanimiralo
novo infrastrukturno omrežje.

Zaradi velikosti območja je bila posebej izpostavljena tudi
faznost urbanizacije in nabor prioriteten vsebin.

Delo je potekalo v okviru štirih avtorskih skupin. Vsaka skupina
je predlagala in utemeljila svojo traso za umestitev vzhodne
povezovalne ceste in posledično ustrezno strukturiranje zemljišč
na posamezne EUP (enote urejanja prostora).

Območje je bilo skladno s posamezno traso umestitve
povezovalne ceste razdeljeno na 10 do 11 enot urejanja prostora.
Za vsako EUP so bili izdelani urbanistični in arhitekturni projekti
v merilu, ki je omogočalo realno oceno posega v prostoru
(urbanistični indikatorji Fz, Fi, ipd.). Za določene objekte je
bila izdelana tudi podrobnejša arhitekturna zasnova in njena
vizualizacija.

Posamezne EUP in predvideni programi:

- severni stanovanjski kare. V njem je predvidena
stanovanjska gradnja z različno tipologijo (lamele, vila
bloki, samostojne enodružinske hiše itd.). V okviru celote
je predvidena tudi zasnova novega vrtca in oskrbnega
trgovskega centra,
- študentski kampus,
- poslovne in poslovno-stanovanjske stavbe,
- prostostoječe enodružinske hiše z izjemno veduto na staro
mestno jedro,
- nizka strnjena pozidava stanovanjskih atrijskih hiš,
- ureditev krajinskega parka ob obstoječem vodotoku,
- preureditev obstoječe poslovne cone in umeščanje novih
poslovnih objektov,
- območje Kamnitnika se načrtuje kot osrednjo zeleno
površino na kateri bodo organizirane športne, rekreacijske
in druge dejavnosti odprtega prostora.

Slika 1: Predlog fasade stanovanjskih objektov v karejih A in B.

Slika 2: Variantna urbanistična zasnova v kareju A in B.

Mentorji: Tadeja Zupančič, Matevž Juvančič in ostali

Pripravila: Matevž Juvančič, Špela Verovšek

Načrtovanje in naseljevanje virtualnih okolij - preskakovanje dimenzij v Ljubljani (DIVE 2008) / *Designing and Inhabiting Virtual Environments - Skipping dimensions in Ljubljana*

Organizacija

UL Fakulteta za arhitekturo; sodelujoče univerze: Aalborg University (Danska), FH Joanneum (Avstrija), University of East London (Velika Britanija), TU Wien (Avstrija).

Kraj, datum

Ljubljana, Fakulteta za arhitekturo; 29. 6. 2008 - 9. 7. 2008.

Udeleženci

Vodstvo (UL Fakulteta za arhitekturo): (vsebinsko) Tadeja Zupančič, (organizacijsko) Matevž Juvančič, Špela Verovšek; **predavatelji**: Paul Coates, Renee Puusep (oba UEL, Velika Britanija), Jochen Hoog (TU Wien), Atinc Ozdemir, Serdar Asut (oba Anadolu University, Departmet of Architecture, Turčija). Mentorji in študenti po skupinah:

- skupina 1 - **mentorja**: Esben Skouboe Poulsen (Danska), Uroš Strel Lenčič (Slovenija); **študenti**: Thomas Holmann Bildsoe (Danska), Matej Stare (Slovenija), Tom Manwell (Velika Britanija), Paul Sommersguter (Avstrija);
- skupina 2 - **mentorja**: Sune Petersen (Danska), Larisa Capuder (Slovenija); **študenti**: Jakob Borrits Sabra (Danska), Leon Slabe, Tina Vilfan (oba Slovenija), Lukas Antoni (Avstrija);
- skupina 3 - **mentorja**: Or Ettlinger (Slovenija), Anders Holden Deleuran (Danska); **študenti**: Jesper Thoger Christensen (Danska), Jan Rudman, Jaka Fortuna (oba Slovenija), Moritz Resl (Avstrija);
- skupina 4 - **mentorja**: Tadeja Zupačič (Slovenija), Gašper Žemva (Slovenija); **študenti**: Christian Raun (Danska), Žiga Mlakar, Staš Mitrovič (oba Slovenija), Natalia Dziadus (Avstrija).

Sredstva, pokrovitelji

Evropska skupnost / intenzivni program Erasmus, 21.835 EUR; UL Fakulteta za arhitekturo, 580 EUR; prispevki lokalne skupnosti (turistično informativni material).

Predstavitve

- <http://predmet.fa.uni-lj.si/dive/dive08/index.htm>;
- obisk predstavnikov Centra RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja na končni predstavitvi, vodja delegacije Neža Pajnič;
- ERASMUS intenzivni programi: razpis VŽU 2007 in 2008: izbrani projekti / [uredili Neža Pajnič in Sonja Mavsar], - Ljubljana: CMEPIUS, Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja, 2008;
- na predstavitvenih straneh Evropske komisije - Erasmus intenzivni programi: Compendia 2007-2008: <http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc/ip0708/slovenia.pdf>.

Tema delavnice

Virtualni prostori so postali v številnih kontekstih pomembni dejavnik gospodarske rasti. Zato načrtovanje in naseljevanje

virtualnih okolij arhitektom odpira nove možnosti za delo in zaposlovanje na področju estetskega in konceptualnega oblikovanja takšnih prostorov. Še bolj kot virtualni prostor sam po sebi pa je zanimiv stik fizičnega in virtualnega prostora oziroma preskakovanje ali oplajanje obeh dimenzij.

Delavnica, prva v seriji treh, je imela izobraževalni namen zato so bili študenti deležni predavanj iz različnih področij, ki se sicer izmikajo študijskemu programu (parametrična arhitektura, računalniško podprta arhitektura, 3D tisk, glasba in arhitektura, uporaba naprednih digitalnih orodij, itd). Izredno zanimiva je bila tudi dvodnevna delavnica znotraj delavnice, ki je povezala arhitekturo in programiranje, vodila pa sta jo priznana kolega iz University of East London, z dolgoletnimi izkušnjami na tem področju.

Da bi ohranjali nalogo in delo zanimivo, problemsko usmerjeno in izkušnjsko bogato, se ne izgubljali zgolj v namišljenih svetovih in nenazadnje, poskusili posnemati naloge, s katerimi se bodo udeleženci morda srečali tudi kasneje v praksi, smo se odločili, da ideje in koncepte preskusimo v konkretnem prostoru. Na fizičnem in šoli bližnjem prostoru Krakovega so študenti poskušali vzpostaviti povezavo med obema dimenzijama - virtualno in fizično, pri čemer so se nekateri spogledovali s strogo fizičnimi in drugi s kombinacijo fizičnih in virtualnih arhitekturnih posegov.

Med delom na terenu in ob spoznavanju ožje in širše okolice so se študenti osredotočili predvsem na dve pereči vprašanji in sicer, kako lahko nove strukture naj si bo virtualne ali fizične, doprinesejo h kvaliteti bivanja v tem mestnem predelu (se pravi prebivalcem) ter na drugi strani, kako približati prostor Krakovega širši okolici, širšemu krogu Ljubljčanov in obiskovalcev Ljubljane, da bo prisoten v njihovi zavesti in, da bo dovolj atraktiven za potencialni obisk.

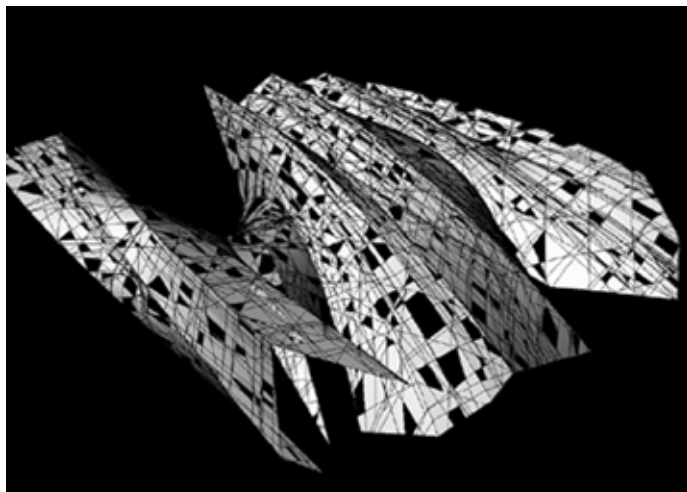
Na delavnici so se oblikovale štiri skupine, ki so v začetni fazi izoblikovale štiri različne konceptne predloge, nato pa je sledila izbira najboljših dveh ter prerazporeditev udeležencev v dve večji skupini, ki sta na koncu predstavili dva obsežnejša predloga. Skupina "Exporting Krakovo" si je izbrala Plečnikov podhod kot točko na kateri se Krakovo interaktivno predstavlja, povezuje z mestom in vabi k obisku. Skupina "Nodes in Krakovo" pa si je zadala mestni predel obogatiti z različnimi interaktivnimi strukturami in instalacijami. Nekateri zanimivi in mestoma futuristični končni predlogi so bili natisnjeni v obliki maket, spet drugi so se "realizirali" v virtualnih okoljih ali zgolj kot zanimivi koncepti ostali v digitalnih zapisih.

Rezultati

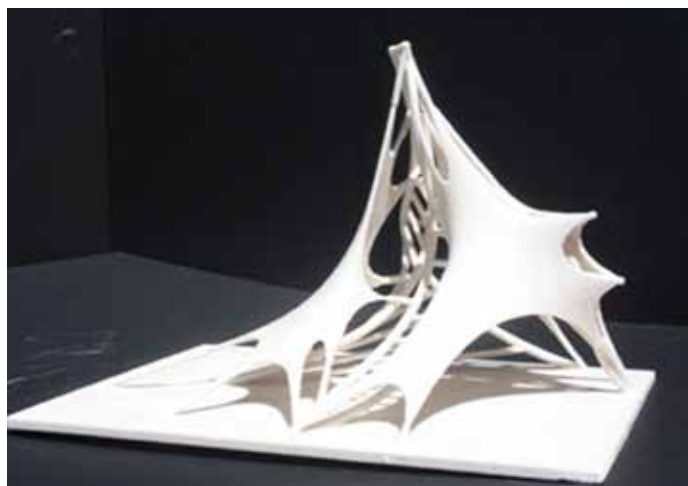
Predlogi intervencij, predstavljeni v digitalnih virtualnih okoljih, v obliki predstavitev in v obliki 3D natisnjenih maket.

Slika 1: "Nodes in Krakovo", parametrični model na svetlobo odzivne strehe [skupina 1].

Slika 2: "Exporting Krakovo", digitalna instalacija v Plečnikovem podhodu [skupina 2].

Slika 3: Instalacija natisnjena s 3D tiskalnikom [skupina 1].

Mentor: Tadej Glažar

Priprava: Ajda Primožič

Krpanje mesta Reka, mednarodna arhitekturna delavnica / *Reka patching the city, international architecture workshop*

Organizacija

UL Fakulteta za arhitekturo, Društvo arhitekata Rijeka (DAR).

Kraj, datum

Prva delavnica z zaključno predstavitvijo 7. - 11. oktober 2008, dvorana Filodramatica, Korzo 28/1, Rijeka; zaključna predstavitev petek, 19. december 2008, mestna hiša, Korzo 16, Rijeka.

Sodelujoči

Šest evropskih fakultet, vsaka s petimi študenti. **Mentorji:** Tadej Glažar in Jurij Kobe (Ljubljana/SLO), Randić-Turatić (Zagreb/CRO), Hrvoje Njirić (Split/CRO), Bradić-Nizić (Dunaj/A), Bosshart in Luchsinger (Wintertur/CH), James Njoo (Pariz - La Vilette/F); **asistenti:** Primož Boršič, Jure Grohar; **študenti:** Blaž Boldin, Vid De Gleria, Tomaž Lešnjak, Matic Pajnik, Ajda Primožič, Eva Remec.

Sredstva, pokrovitelji

Pokrovitelj: mesto Reka, INA.

Predstavitve

Krpanje grada 08 međunarodna arhitektonska radionica u Rijeci, 2008.

Tema delavnice

Pri oceni kvalitete življenja v mestu Reka moramo vzeti v zakup, da je rafinerija INA tik pred zaključkom selitve svoje proizvodnje na južni polotok Bakar. Na ta račun je mesto skoraj v samem centru dobilo velik potencial za razvoj raznovrstnega programa.

Kakšna je torej kvaliteta pridobljenega območja? Na strmeh in težko zazidljivem območju, ki ga osvobodimo industrije, dobimo 50 hektarov in dva kilometra obalnega pasu kar ima neprecenljivo vrednost. Dodano vrednost prostoru daje bogata industrijska zgodovina, ter specifična zapuščina industrijskih

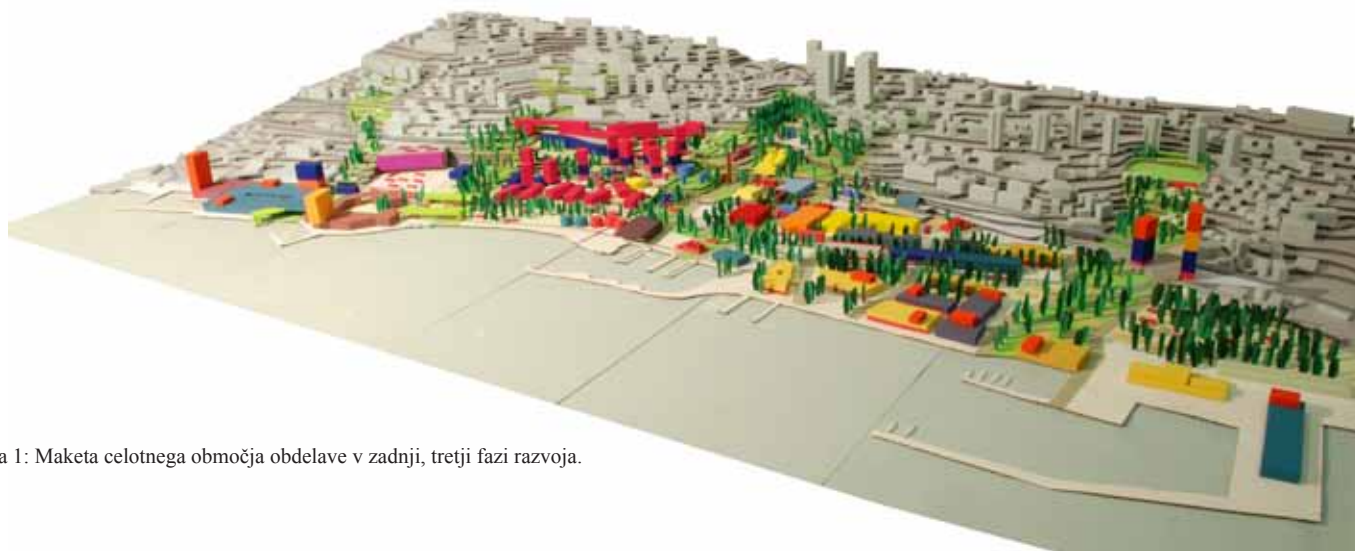
stavb. Kaj se bo s tem območjem zgodilo v bližnji prihodnosti, je zato zelo pomembno vprašanje.

Mednarodno študentsko delavnico, REKA krpanje mesta, je organiziral mestni svet Reke, da bi dobili nekaj začetnih idej o tem, kaj potrebuje mesto Reka in kakšen program bi bil najbolj primeren za lokacijo. V oktobru 2008 smo bili tako seznanjeni z lokacijo in vlogo INE v vsakdanjem življenju mesa. V tem času smo pripravili tudi analize, ki so nam koristile pri kasnejšem razvoju projektov. Sledila je vmesna kritika v Ljubljani, na kateri so bile predstavljene idejne usmeritve skupin in njihov napredek. Končna kritika projektov je bila na Reki v decembru 2008. Sledila je javna primerjava in kritična razprava o projektih. Delavnica ni imela zmagovalcev, mestu pa je ponudila širok spekter različnih idej, ki jih mesto lahko uporabi za nadaljnji razvoj novo pridobljenega območja.

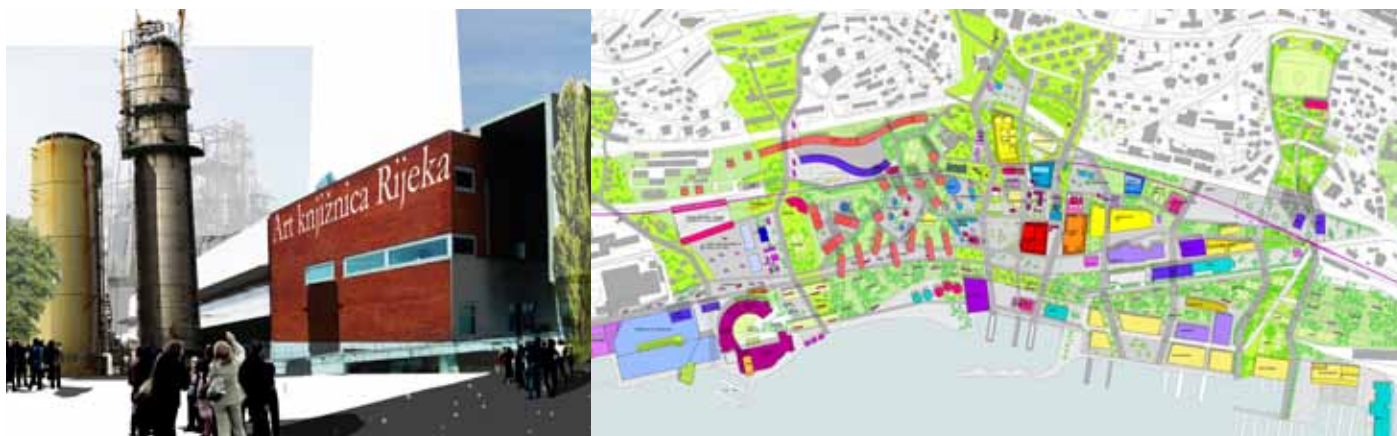
Ekstremna preobrazba, Mlaka

Koncept projekta temelji na povezavi med gosto naseljeno okolico in morjem. Območje je programska razširitev in dopolnitev okolice, ki hkrati zagotavlja potrebno količino odprtih prostorov. Povezava poteka preko štirih pasov, ki območje oskrbujejo z obiskovalci. Na njih je zgoščen različen program, delijo pa se na pas stadiona Podmurvica, kulturni pas INA, pas z amfiteatrom in pas torpedo. Pasovi predstavljajo javno površino na kateri se zvrstijo različni programi in ustvarjajo različni mikroambienti. To ustvarja pestro dogajanje v vsakdanjem življenju okoliških prebivalcev, ki bi lahko odpeljali svoje otroke v osnovno šolo Mlaka, šli na kavo v Remizo in odšli na delo v Imigrante.

Kvalitetna industrijska zapuščina se ohranja in posodablja z dodajanjem novih programov. Tehnična zapuščina pa je vključena v sklop muzeja na prostem in integrirana v prostorski programski sistem. Z revitalizacijo obstoječega prostora in arhitekture smo obdržali značilnost območja, posodobili identiteto prostora in zmanjšali stroške. Ker je danes prilagodljivost in hiter odziv na spremembo velika prednost, smo projekt razdelili na tri faze. Ta metoda omogoča enostavno prilagajanje projekta na spremembe. Z našim konceptom smo razvili enega od možnih programskih scenarijev, ki bi bil realiziran skozi tri faze.

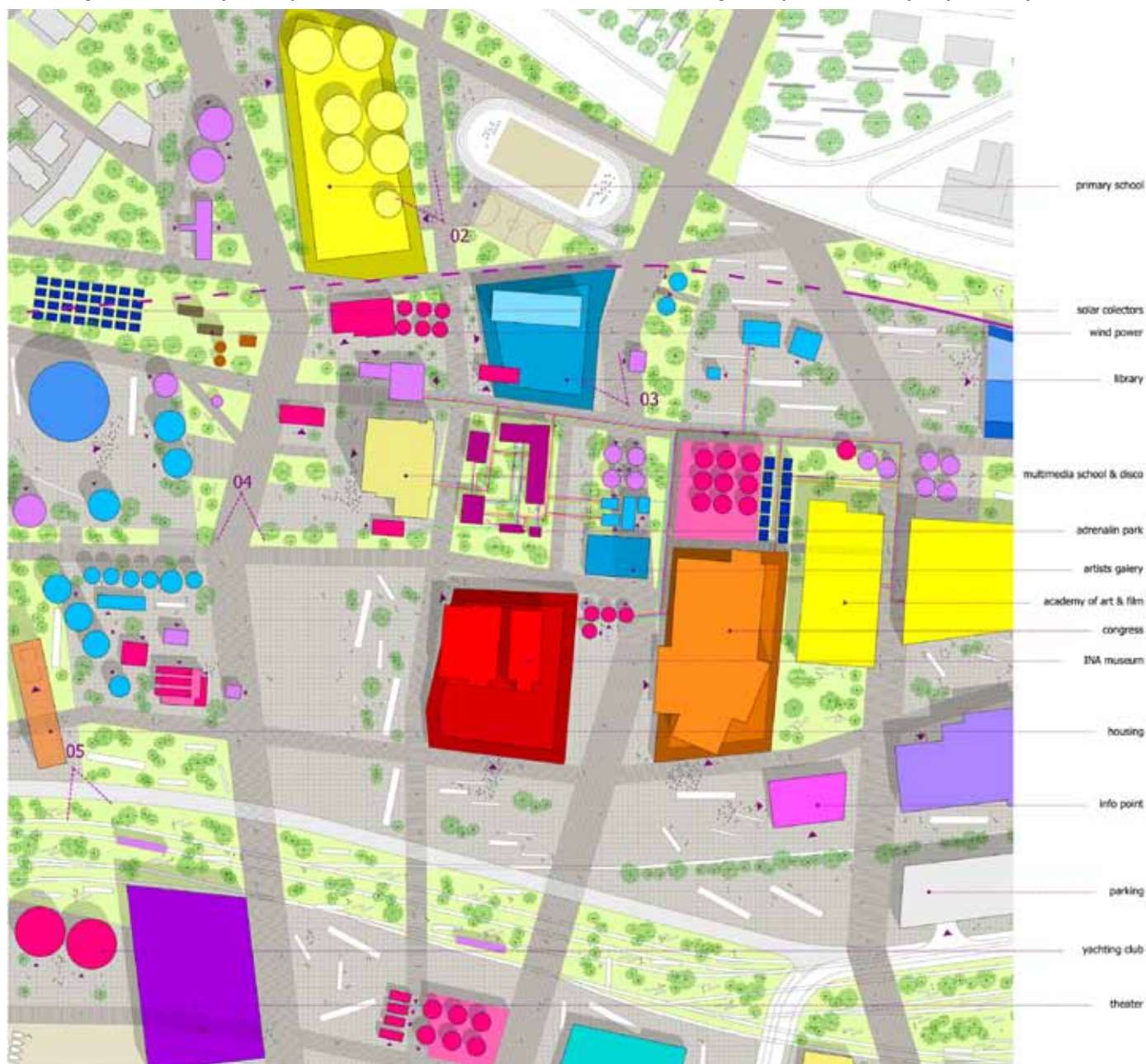

Slika 1: Maketa celotnega območja obdelave v zadnji, tretji fazi razvoja.

Slika 2: Pogled na Narodno knjižnico Rijeka.

Slika 3: Urbanistični načrt celotnega območja obdelave v zadnji, tretji fazi razvoja.

Slika 4: Urbanistični načrt osrednjega povezovalnega pasu.

Mentor: Aleš Vodopivec

Pripravila: Aleš Vodopivec, Anja Planišček

**Urbanistično-arhitekturna delavnica Nova Gorica /
Urban Design - Architectural Workshop Nova Gorica****Organizacija**

Mestna občina Nova Gorica, Oddelek za okolje in prostor, UL Fakulteta za arhitekturo.

Kraj, datum

Fakulteta za arhitekturo, Ljubljana; študijsko leto 2008 / 2009.

Sodelujoči**Mentor:** prof. dr. Aleš Vodopivec; **asistenta:** doc. mag. Tomaž Krušec, mag. Anja Planišček; **študenti:** Urška Bertok, Miha Fujs, Cilka Hosta, Nina Humar, Jasmina Kraigher, Primož Pavšič, Urban Petranovič, Ana Pezdirc, Denis Plahuta, Katja Pogačar, Žiga Rošar, Anja Šuler.**Sredstva, pokrovitelji**

Investicija: 3.000 EUR (izvedba delavnice). Pokrovitelj: Mestna občina Nova Gorica, Oddelek za okolje in prostor.

Predstavitve

- Javna predstavitev z diskusijo 1. faze - december 2008, Mestna občina Nova Gorica.
- Javna predstavitev z diskusijo 2. faze - junij 2009, Mestna občina Nova Gorica.
- Razstava: junij 2009, razstavišče Mestne občine Nova Gorica.
- Zbornik: Urbanistično-arhitekturna delavnica Nova Gorica.

Tema delavnice

Urbanistično-arhitekturna delavnica Nova Gorica je potekala v študijskem letu 2008-09 pod mentorskim vodstvom prof. dr. Aleša Vodopivca, doc. mag. Tomaža Krušca in asistentke mag. Anje Planišček. Vodilni temi delavnice sta bili celostna ureditev Magistrale in preveritev možnosti prostorsko-programskega razvoja ob njej. Izhodišče razmišljanja je predstavljala originalni projekt urbanistično-arhitekturne zasnove Nove Gorice arhitekta Edvarda Ravnikarja.

Edvard Ravnikar je projekt izdelal leta 1949. Pod vplivom Le Corbusier-ja in modernističnih idej o načrtovanju mest, si je Ravnikar zamislil Novo Gorico v skladu s tedanjimi političnimi ambicijami kot "nekaj velikega lepega in ponosnega, nekaj kar bi sijalo preko meje". V desetletjih, ki so sledila, se večina teh zamisli ni uresničila. Razvoj mesta in Magistrale so bolj kot strokovne usmerjale razne politične odločitve. Magistrala je postala eksperimentalni teritorij za vrsto urbanistično-arhitekturnih ureditev, neskladnih z Ravnikarjevo idejo. Prvotno zamišljena celostna podoba te glavne mestne poteze, osrčja mestnega življenja, je postopoma razpadla.

Današnja osiromašena podoba Magistrale pa ni le odraz dogodkov, ki so se odvijali v času Jugoslavije, temveč tudi časa po osamosvojitvi Slovenije, ki je prinesel novo družbeno-ekonomsko ureditev ter nove razvojne cilje.

Nova Gorica je postala popularno zabaviščno mesto, njena glavna atrakcija, ki je povezana z lego mesta ob nekdanji meji z Italijo, je igralnica. Decentralizacija slovenskega univerzitetnega sistema je obenem postavila Novo Gorico na zemljevid slovenskih univerz. Univerza v Novi Gorici je postala ena pomembnejših vsebin mesta z velikim simbolnim pomenom.

Mesto se vsled teh dogodkov danes sooča z nedoločeno, dvojno identiteto, ki jo ustvarjata igralništvo in šolstvo. Zato so se študenti, ki so sodelovali na delavnici, ukvarjali tudi z vprašanjem kako mestu vrniti identiteto in razpoznavnost.

Delavnica je bila razdeljena na dve fazi. V prvi so študenti obravnavali celostno ureditev Magistrale: analizirali so prometno mrežo, odnose med grajenimi in praznimi prostori, zelenimi površinami, zasebnim in javnim itd.. Na podlagi izsledkov in ob upoštevanju prvotnega Ravnikarjevega načrta so pripravili programsko-prostorski predlog za razvoj Magistrale ter določili lokacije novih urbanistično-arhitekturnih ureditev.

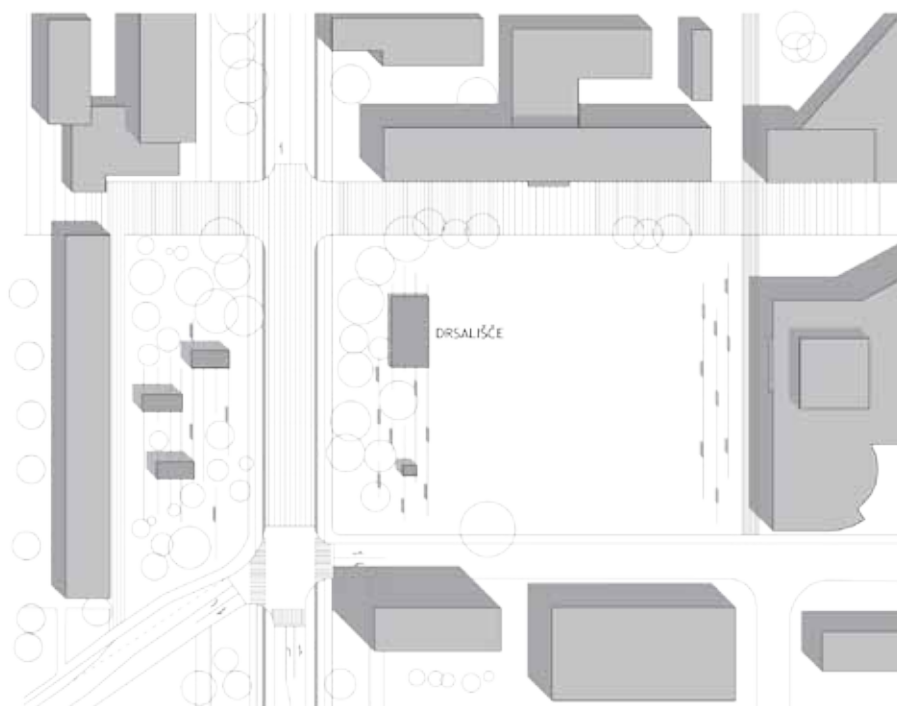
Študenti so v drugi fazi izdelali posamezne urbanistično-arhitekturne ureditve v še neizoblikovanih delih ob Magistrali: univerzitetni kampus v severnem delu mesta, študentske domove, stanovanjsko zazidavo, muzej letalstva, glavni trg, sodišče, hotel idr. Rezultate so predstavili na javni predstavitvi projektov, ki jo je spremljala razstava.

Slika 1: Sedež univerze (situacija).

Slika 2: Pogled z notranjega univerzitetnega dvorišča proti prehodu.

ZIMSKA POSTAVITEV

Predlog postavitve premične opreme pozimi

V času zimske plaže, se na travnik prestavi tudi drsališče, katerega konstrukcija se namesti na nove linijske elemente. Tako se v zimskem času izognemo zapori Magistrale.

Predlog postavitve premične opreme poleti

V času poletne plaže se na elemente na enak način kot pozimi ob gledališču namesti montažni oder ter ob Magistrali celoten spremljevalni program.

Slika 3: Ureditev travnika.

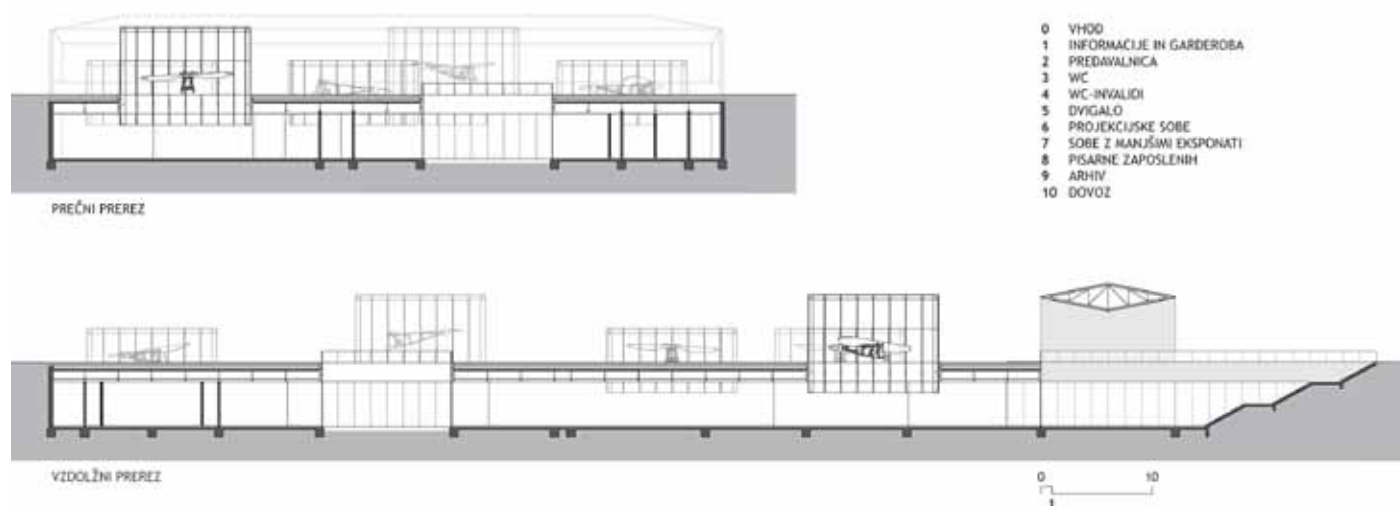
Slika 4: Sedež univerze. Pogled s trga na koncu magistrale.

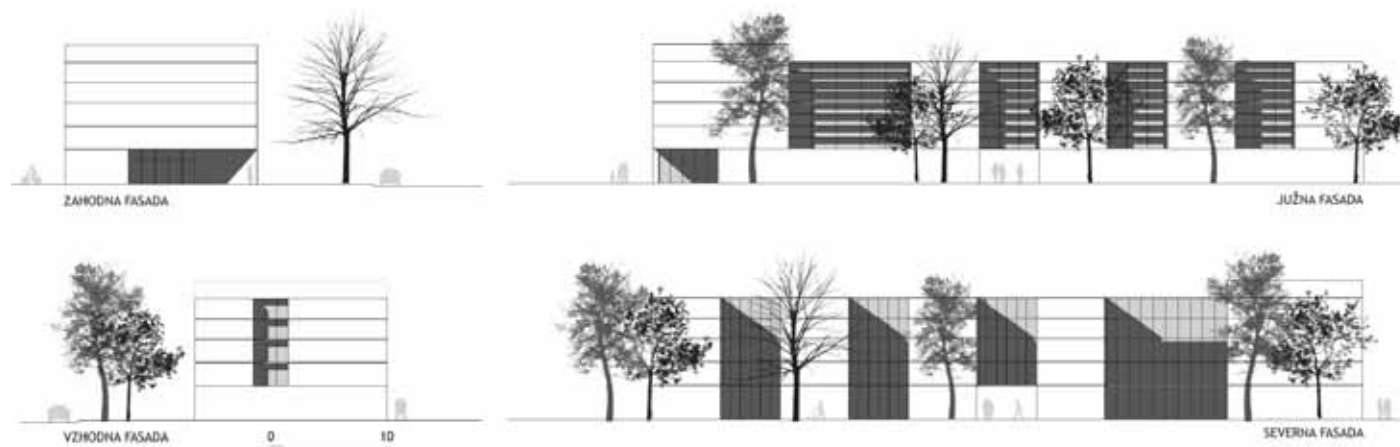
Slika 5: Nov zazidalni predlog.

Slika 6: Ureditev travnika.

Slika 7: Letalski muzej Edvarda Rusjana (prereza).

Slika 8: Sedež univerze (fasadi).

Slika 9: Pogled z magistrale.

Mentorja: Boris Leskovec, Andrej Mahovič

Pripravil: Andrej Mahovič

Krajinsko urbanistična in arhitekturna delavnica Park Škocjanske Jame 2007 /

Urban landscape and architectural workshop Škocjan Caves 2007

Organizacija

UL Fakulteta za arhitekturo, Javni zavod park Škocjanske jame.

Kraj, datum

Park Škocjanske jame; 29. 3. 2007 - 31. 3. 2007; trajanje: 3 dni.

Termini predstavitev

Razstava študentskih del delavnice "Park Škocjanske jame 2007", december 2007, Fakulteta za arhitekturo, Ljubljana; Razstava študentskih del delavnice "Park Škocjanske jame 2007", marec 2008, Turistično informacijski center Škocjan, Škocjan.

Udeleženci

Mentorji (UL FA): izr. prof. dr. Boris Leskovec, asist. Andrej Mahovič, teh.sod. Uroš Pičulin; **študenti**: Urška Vratarič, Jasmina Biberovič, Metoda Hiršelj, Ines Spreicer, Peter Kiralj, Eva Hlebš, Darjan Bunta, Jon Šinkovec, Nina Hukič, Urška Delopst, Helena Groznikar, Nejc Bernik, Ana Ropret, Ana Destovnik; **javnost**: Albin Debevec, Črtomir Pečar (Javni zavod park Škocjanske jame).

Sredstva, pokrovitelji

UL Fakulteta za arhitekturo, Javni zavod park Škocjanske jame.

Gradivo

- Leskovec, Boris (ur.), Mahovič, Andrej (ur.). [Predstavitev del študentov Fakultete za arhitekturo v Ljubljani]. Škocjan: Javni zavod Park Škocjanske jame, 2008;
- Leskovec, Boris, Mahovič, Andrej. Razstava študentskih del delavnice Park Škocjanske jame 2007: Fakulteta za arhitekturo v Ljubljani, marec 2008. Ljubljana, 2008;
- Leskovec, Boris, Mahovič, Andrej. Park Škocjanske jame 2007: Turistično informacijski center Škocjan. Škocjan, 2008.

Tema delavnice

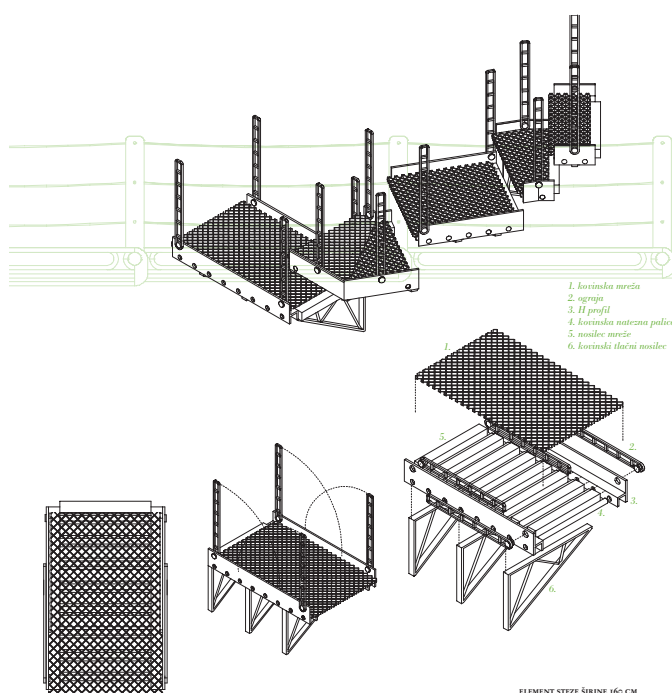
Temeljni namen in smoter študentske delavnice Park Škocjanske jame 2007 je bil študente seminarja Fakultete za arhitekturo v Ljubljani spoznati in soočiti z nekaterimi konkretnimi prostorskimi in oblikovnimi problemi nadaljnega trajnostnega razvoja Parka Škocjanske jame. Izhodiščna teza delavnice je bila, da je kljub temu, da so bili v desetih letih doseženi pomembni rezultati pri varstvu in razvoju Parka Škocjanske jame, potrebno da se nekateri prostorski problemi študijsko obdelajo in ponudijo različne arhitekturne in prostorske rešitve. Omenjeno je še toliko bolj pomembno, ker so Škocjanske jame edini objekt naravne in kulturne dediščine v Republiki Sloveniji, ki je od leta 1986 vpisan v seznam svetovne dediščine

UNESCA. Omenjenemu stališču v prid je tudi okoliščina, da so sredstva, ki jih za vzdrževanje, obratovanje in razvoj namenja država preskromna in neustrezna, glede na izjemen pomen in status območja v ožjem in širšem prostoru. Teoretsko zasnovana uvodna predavanja so doživela v nadaljevanju povsem praktično aplikacijo na konkretnih prostorskih in oblikovnih problemih. Pri razreševanju le teh so zavzeto in profesionalno sodelovali delavci uprave parka Škocjanske jame kakor tudi lokalno prebivalstvo.

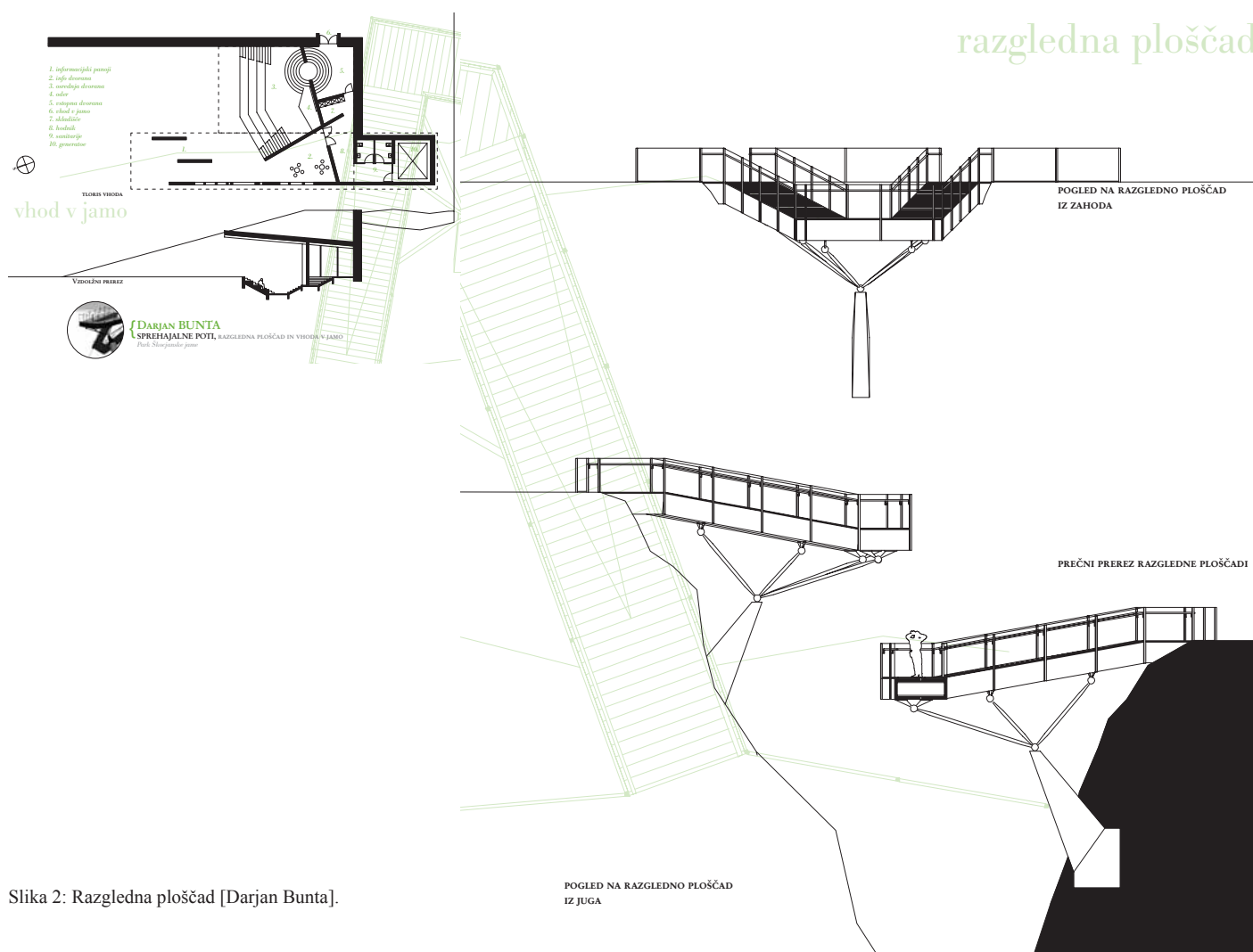
Teme delavnice so bile zelo raznolike, ter jih je možno opredeliti na naslednje smiselno zaokrožene prostorske in oblikovne probleme:

prenova in ureditev območja informacijskega centra v Matavunu; prenova in ureditev objekta Matavun št. 8 v promocijsko kongresni center; redesign elementov urbane opreme na učni poti Škocjan.

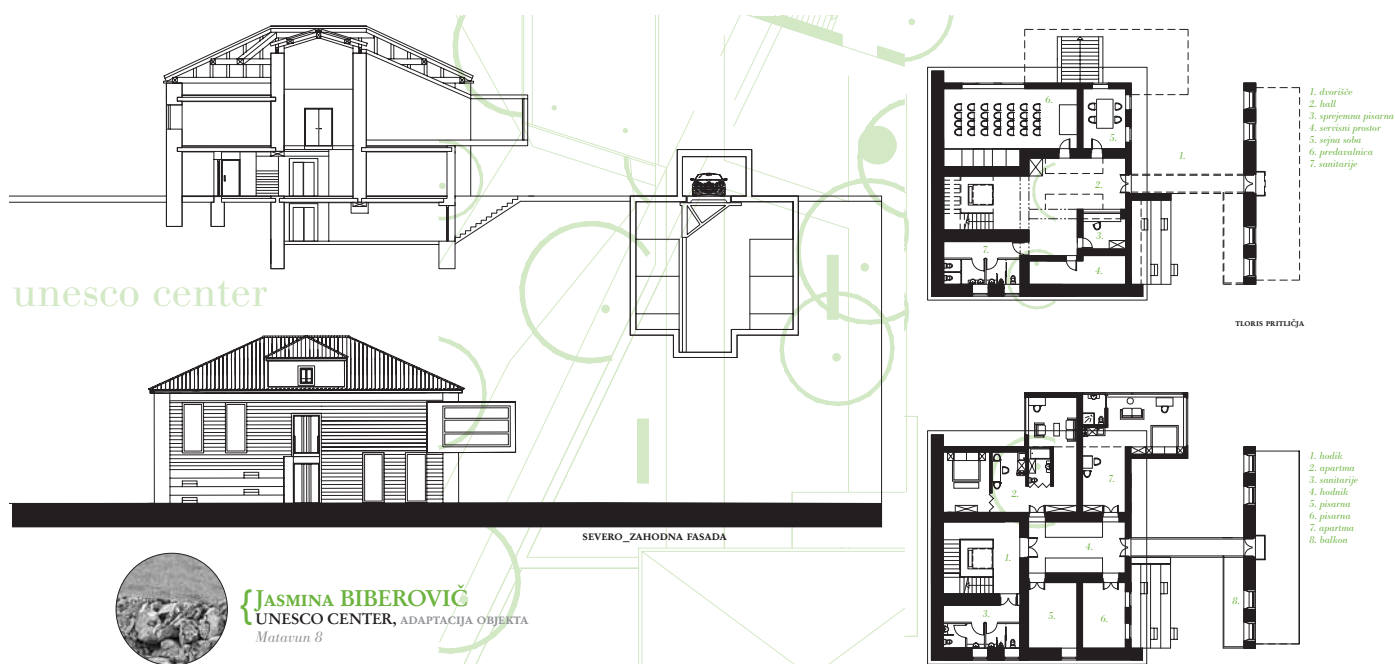
V uvodnem terenskem delu delavnice so bili opravljeni posnetki terena in objektov, opredeljeni temeljni problemi, smotri in cilji vsakega izmed omenjenih problemov ter opredeljene temeljne teze v obliki arhitekturne karikature. V nadaljevanju v seminarju so študenti skupaj z mentorji izdelali urbanistično krajinske in idejne arhitekturne zasnove, ter njihovo grafično in računalniško predstavitev, v večini primerov tudi makete.

Slika 1: Modularni sistem montažne sprehajalne poti [Peter Kiralj].

Slika 2: Razgledna ploščad [Darjan Bunta].

Slika 3: UNESCO center [Jasmina Biberovič].

Mentorja: Miloš Florijančič, Mitja Zorc

Pripravi: Mitja Zorc

**Delavnica Idrijska ulica /
Workshop Idrijska Street****Organizacija**

UL Fakulteta za arhitekturo, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije.

Kraj, datum

Ljubljana; januar 2005 - junij 2005.

Sodelujoči**Vodstvo, mentorji:** prof. Miloš Florijančič, asist. Mitja Zorc (UL FA); **svetovalec:** prof. Meta Hočevar; **študenti** (UL FA): Katja Aljaž, Nina Kern, Tanja Mlakar, Katja Nograšek, Nina Štrovs.**Gradivo**

- Oris stanja in zgodovinskega razvoja območja obdelave, osnovni tehnični podatki o ureditvah in objektih (pripravi ZVKDS);
- sheme, načrti, prostorske predstavitve, makete;
- elaborati (tiskana in digitalna oblika), predstavitveni plakati, makete - 4 variantne rešitve (elaborati dosegljivi / arhivirani na UL FA).

Predstavitve

Javna predstavitev in razstava v Galeriji Spomeniškovarstvenega centra v Ljubljani 4. 4. 2006 - 22. 4. 2006.

Rezultati

Preveritev pričakovanih scenarijev preoblikovanja oz. prestrukturiranja stanovanjskih objektov na Idrijski ulici, ki so zavarovani kot kulturna dediščina. Oblikovanje izhodišč za pripravo konservatorskega načrta in smernic za projektiranje.

Tema delavnice

Idrijska in Postojnska ulica v Ljubljani obsegata manjšo sosesko stanovanjskih enodružinskih hiš z vrtovi in prepoznavno silhueto strmih dvokapnih streh. Gre za objekte nekdanje Stanovanjske zadruge, ki so bili neposredno ob kompleksu Tobačne tovarne zgrajeni v 20. letih 20. stoletja. Predvsem del ob Idrijski ulici je uspel do danes ohraniti razmeroma neokrnjeno izvorno zasnovo in podobo, vključno z zasnovo in opremo uličnega prostora. Območje soseske je zaradi atraktivne pozicije v mestu pod vse večjim pritiskom teženj po posegih v zasnovo objektov (prezidave, nadzidave, dozidave), zgostitvi zazidave na območju ter programskem prestrukturiranju iz povsem stanovanjskega v stanovanjsko poslovnega.

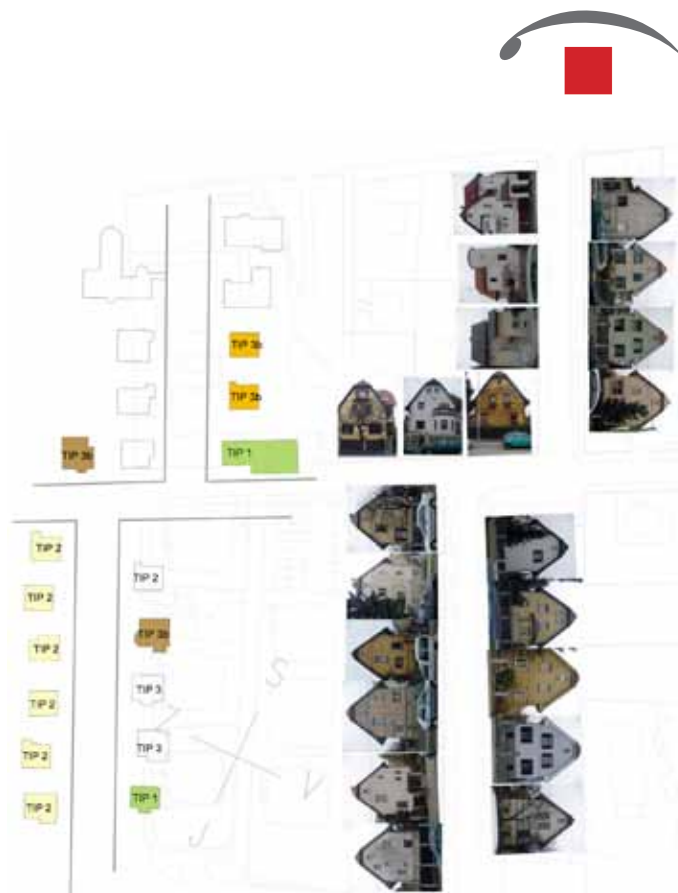
V uvodnem delu delavnice so bile prepoznane in analizirane ključne značilnosti in procesi v prostoru, npr.: ohranjenost izvorne urbanistične zasnove soseske z elementi ulične opreme, ohranjenost izvorne arhitekturne zasnove objektov glede na tipologijo, gradiva in pojavnost, odnos objekt - vrt - ulica ali elementi vrtnega mesta v malem, pojav pri / nad / prezidovanja

objekta in njegove zakonitosti. Med stanovalci je bila izvedena anketa o "problematiki bivanja" v soseski. Za boljše razumevanje tako zgodovinskega ozadja kot aktualne problematike so bile v pomoč sugestije tam živeče arhitektke prof. Mete Hočevar.

Projekti, ki so nastali v okviru delavnice, ilustrirajo nekaj možnosti poseganja v prostor soseske oz. v objekte. Programski okvir (poslovna ali servisna dejavnost, več-družinsko bivanje, bivanje s posebnimi zahtevami ipd.) je imaginaren, a opredeljen v skladu z izkušnjo sorodnih okolij, ki so podobno preobrazbo že doživela. Projekti iščejo različne možnosti vsajanja novih programov in volumnov v dane okvire. Pri vseh pa skladno z idejo in duhom vrtno soseske, preobraženi vrtovi prevzemajo osrednjo vlogo v zasnovah. Vrtovi se vzpostavijo kot vezni člen med starimi in novimi strukturami. Jasno se ohranja prepoznavna silhueta prostostojećih objektov v uličnem nizu z značilnimi strmimi dvokapnimi strehami. Vse nove strukture so razvite izrazito horizontalno, v merilu "vrtnih paviljonov".

Projekti kažejo, da je pričakovane prezidave objektov in teženje po zgoščevanju območja možno izpeljati tako, da se ohranja izvorni karakter vrtno soseske in prepoznavna ulična silhueta. Pri čemer pa je potrebno jasno začrtati meje gabaritov novih, dodanih volumnov.

Pobudnik delavnice je bil Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije.

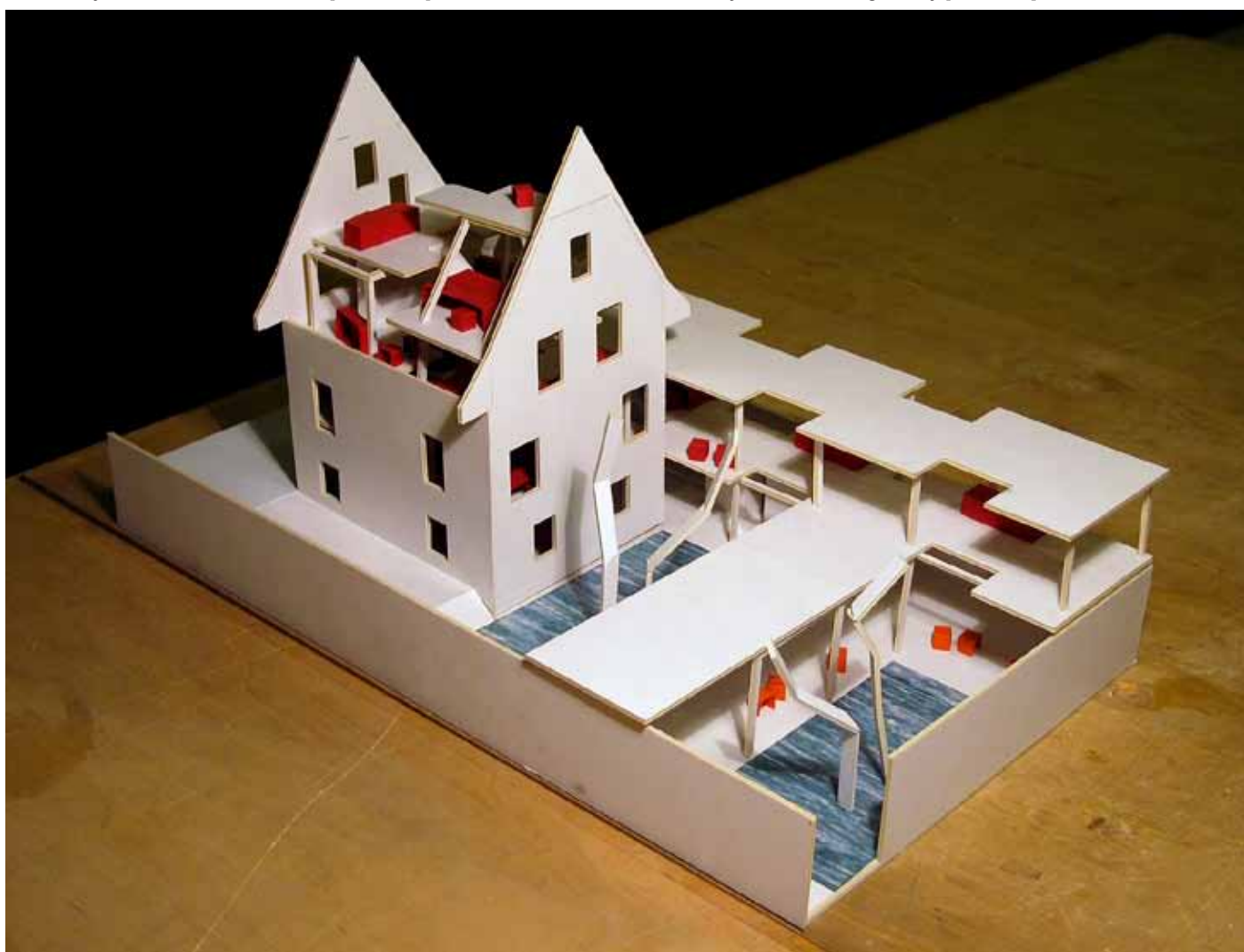
Slika 1: Inventar tipov objektov [Katja Aljaž, Nina Kern, Tanja Mlakar, Katja Nograšek, Nina Štrovs].

Slika 2: Projekt "Sodobna družinska hiša" [Nina Štrovs].

Slika 3: Projekt "Dom za več generacij"[Nina Kern].

Slika 4: Projekt "Marketinška agencija" [Katja Aljaž].

Vsebinsko kazalo delavnic / *Workshop Index*

Lučka Ažman Momirski
ŽIRI, 2012**Izvleček**

V občinskem središču Žiri je vsak šesti prebivalec starejši od 65 let. Število dnevnih migracij je v Žireh zaradi dobro razvite industrije majhno. Spremembe življenjskih pogojev, kot je npr. kraj bivanja, so za ljudi, navajene določene zaključene celote, v starosti težje. Z izgradnjo medgeneracijskega središča v Žireh bi starim ljudem v kraju omogočili neprekinjeno bivanje v domačem prostoru ter hkrati, zaradi povezav z dejavnostmi mlajših generacij, izboljšali njegovo kakovost. V ta namen so predlagane štiri variante medgeneracijskih središč na štirih izbranih lokacijah v Občini Žiri. Scenariji predvidevajo različno velikost središč z ustreznimi funkcionalnimi enotami za oskrbo starejših ljudi in z dodatnim programom za krepitev medgeneracijske solidarnosti. Z uresničitvijo krajevnega medgeneracijskega središča bi kraj pridobil najsodobnejši prostorski in socialni koncept bivanja za starejše. Variante so nadgrajene z urbanističnimi in arhitekturnimi predlogi za vse štiri izbrane lokacije.

Abstract

In the municipal seat of Žiri, one in six residents is over 65. There is little daily commuting in Žiri because of its well-developed industry. Changes in living conditions, such as place of residence, are more difficult for people in vulnerable periods such as old age if they are used to a particular domicile. An intergenerational centre in Žiri would make it possible for people to live in their home environment longer, and also improve their quality of life because of contact with the activity of younger generations. To this end, four scenarios have been proposed for intergenerational centres at four selected locations in the Municipality of Žiri. The scenarios envisage centres of different sizes, with appropriate functional units for care for the elderly, connected with an additional programme to strengthen intergenerational solidarity and coexistence. Creating a regional intergenerational centre would introduce the most modern spatial and social concepts of life for the elderly into the area. The scenarios include urban design and architectural proposals for four selected locations.

Gregor Čok
"MLINSKA CESTA", PTUJ, 2012**Izvleček**

Urbanistična delavnica "Mlinska cesta" je bila usmerjena v oblikovanje idejne urbanistične zasnove obsežnega območja med desnim bregom reke Drave in Mlinsko cesto na Ptuj. Temeljna programska izhodišča za umestitev stanovanjskih in poslovnih stavb so bila podana v naboru interesov, ki jih predstavljajo investitorji oziroma lastniki posameznih zemljišč. Predlagana rešitev predstavlja sintezo med številnimi interesi in prostorskimi omejitvami lokacije, ob upoštevanju njene izjemne

lege v odnosu do historične "kulise mesta". Območje se nahaja v osi atraktivne vedute na Ptujski grad, v nasprotni smeri pogleda pa predstavlja severni rob območja urejanja tudi "zeleno" obalno linijo, ki jo "varujemo" v širšem merilu mesta oziroma javnega obrečnega prostora.

Abstract

The "Mlinska cesta" (Miller Road) urbanism workshop was aimed at designing the urban planning concept for the vast area between the right bank of the Drava River and Mlinska cesta in Ptuj.

The basic programme starting points for siting residential and commercial buildings were established according to the individual land-owners' set of interests.

The proposed solution constitutes a synthesis of initiatives and the spatial limitations of the location, while taking into account its exceptional position in relation to the historical "city backdrop". The area is located on an axis of the attractive Ptuj Castle vista, while, in the opposite direction, the northern border of the area represents the "green" line of the river banks, which - in the visual sense - is "protected" in the broader area of the town.

Gašper Skalar
ČRNA NA KOROŠKEM, 2012**Izvleček**

Arhitekturno urbanistična ureditev Črne na Koroškem je del strategije in vizije razvoja občine. Na pobudo občine Črna na Koroškem, so študenti Fakultete za arhitekturo, Univerze v Ljubljani, izdelali idejne zasnove posameznih intervencij v Črni, Žerjavu ter na kmetiji Mežnar. Sodelovanje občine in fakultete se je pričelo preko domačina arhitekta Matica Pajnika, ki je bil koordinator celotnega projekta. Urbanistična delavnica se je pričela 15. aprila 2012 v Črni na Koroškem z obiskom namenjenim spoznavanju problematike kraja, sledila je vmesna kritika in se zaključila 13. avgusta 2012 z javno predstavitvijo izdelanih idejnih zasnov na turističnem tednu v Črni na Koroškem. Študentje so predlagali številne nove vsebine kot so: nova lokacija knjižnice, podjetniški inkubator, hostel z 20 - 30 ležišči, nove prometne ureditve, sprehajalne poti in trim steze...

Abstract

The workshop Architectural Urban Planning Črna na Koroškem is part of the strategy and vision for the development of the municipality. Students at the Faculty of Architecture, University of Ljubljana, developed a concept for individual interventions in Črna, Žerjav and the Mežnar Farm. The collaboration between the municipality and the faculty was initiated by architect Matic Pajnik, who coordinated the whole project. The urban design workshop began on 15 April, 2012 in Črna na Koroškem, with a visit to study the location in question, followed by an intermediate critique, and ended on August 13, 2012 with a public presentation by the students during tourism week in Črna

na Koroškem. Students suggested a number of new ideas, such as a new library location, a business incubator, a hostel with 20-30 beds, new traffic regulation, walking and fitness trails...

Andreja Benko
GORAŽDE, 2012

Izveček

Delavnica je učna oblika, pa tudi metoda dela, kot način intenzivnega dela skupine in učenja v kratkem času, ki se je tudi arhitekti v svojem delu radi poslužujemo. Metoda dela v izvajanju delavnice je odvisna od skupine in pričakovanih rezultatov delavnice. Vsaka ima svoje izobraževalne cilje in podcilje, ki v kombinaciji pripeljejo do vsem skupnega cilja - uspešnega zaključka delavnice. Pri urbanistično-arhitekturni delavnici je izjemnega pomena opazovanje in doživetje prostora, obenem pa stik z lokalnimi prebivalci. Pravilno zastavljena koordinacija delavnice, kot tudi sodelujoči na delavnici, je izrednega pomena. Pri pripravi in izvedbi arhitekturne delavnice gre za celovit projekt, ki je sestavljen iz več medsebojno odvisnih nalog. Sodelovanje politike, stroke, gospodarstva in javnosti, se je pri delavnici v mestu Goražde izkazalo ključnega pomena in je bilo povezovalna nit skozi celotno delavnico. Delavnica je tako vzorčen primer sodelovanja med teorijo in prakso.

Abstract

A workshop is a form of learning, but also a working method for intensive work and learning in a short time which architects also like to use in their work. The method of implementing a workshop depends on the group and the anticipated outcomes. Each has its own educational objectives and targets that in combination lead to a common goal for all - the successful completion of the workshop. For an urban-architectural workshop, it is extremely important to observe and experience a space along with the local population. The correct coordination of a workshop, as well as the participants in it, is of the utmost importance. The preparation and implementation of an architectural workshop is a comprehensive project comprising several interdependent tasks. Collaboration, professionalism, businesses and the participation of the public characterising the workshop in the town of Goražde proved crucial and were the thread running through the workshop. This workshop is thereby a role model of cooperation between theory and practice.

Rok Žnidaršič
ZLATO POLJE V KRANJU, 2012

Izveček

Barvna študija fasad stanovanjske soseske Zlato polje v Kranju. Zgradbe soseske Zlato polje, zgrajene v petdesetih in šestdesetih letih potrebujejo dodatno izolacijo zinanjih zidov, tako smo soočeni z zahtevo po novi barvni študiji fasad. Stanovanjski bloki so postavljeni na ortogonalni mreži tako, da tvorijo pol zaprta dvorišča. V našem konceptu vidimo ta dvorišča kot karakteristične prostore soseske, zato smo jih zasnovali kot raznolike, a vendar barvno sorodne ambiente. Ob tem so

bili obravnavani tudi arhitekturni elementi posameznih zgradb in v študiji poudarjeni z intenziviranjem ali kontrastiranjem izbranega elementa.

Predlagana sta bili dve kombinaciji barvne kompozicije naselja: Zadržana "sivo-rjava" verzija, ki evocira koloracijo iz obdobja izgradnje zgradb soseske.

Živahnejša "oker" varianta želi vključiti že prenovljeno zgradbo v sosesčini, obarvano z agresivnim pigmentom in jo s sorodno nekoliko umirjeno barvno skalo vklopiti v kolikor mogoče harmonično celoto.

Abstract

A colour study of the facades of the Zlato Polje neighbourhood in Kranj.

The buildings of the Zlato polje neighborhood in Kranj, built in the fifties and early sixties, are in need of additional insulation on their external walls, and as such, we face the need for new colours for the facades.

For the free-standing buildings positioned in an orthogonal grid, we attempted to find a certain type of colour that would clearly express the different spaces and atmosphere created among the buildings themselves. Although the colours would differ subtly throughout the neighbourhood, the resulting effect should be a unified whole. The architectural elements of each building were also analysed and emphasised by the scale of intensity or by contrast with the chosen pigment.

Two colour combinations for the buildings were made:

- 1. a retained "grey-brown" version that evokes the general colour used when the buildings were constructed.*
- 2. a more vivacious "ochre" version in an attempt to include the nearby buildings that have already been renovated with aggressive tones, while unifying the whole as much as possible.*

Or Ettlinger, Lovrenc Košenina
OBČUTENJE ARHITEKTURE, LJUBLJANSKI OTOK, 2012

Izveček

Delavnica je bila izvedena v sklopu seminarja Florijančič, z namenom podpore študentom 4. letnika pri redni seminariski nalogi posameznih urbanišičnih posegov v centru Ljubljane. Študentom je tako postregla s priložnostjo, da se pobližje spoznajo s posebnim vidikom oblikovanja arhitekture in mesta: izkustvenega. Naloga je obsegala oblikovanje bregov Ljubljance in Gruberjevega kanala, vendar z alternativnim motivom doživljajske izkušnje, ne samo kot zaporedje rečnih bregov, ampak kot delčke kontinuirane promenade, ki obkroža mesto in ponuja širok spekter prostorskih izkušenj.

Abstract

This workshop took place at the Florijančič studio in order to support 4th year students in designing their urban development projects in the city of Ljubljana. To serve this purpose, the workshop provided students with an opportunity to raise their awareness of a particular aspect of architecture and the city: the way it is experienced. The task was to design the undeveloped

banks of the Ljubljanica River and Gruber Canal - but with an alternative perception in mind: not just as a sequence of river banks, but as parts that form a continuous promenade encircling the city which provides a whole range of spatial experiences.

Aljoša Dekleva, Vasa J. Perović, Anja Vidic
GUMA3, 2012

Izvleček

Arhitekturna delavnica obravnava in raziskuje tri teme: prostor, uporabnik in material. Teme se razvijajo vzporedno in se medsebojno prežemajo s končnim namenom delavnice v materializaciji "arhitekturnega" posega v merilu 1:1, v konkretnem javnem prostoru za specifičnega uporabnika.

Abstract

The workshop deals with and researches three topics: space, user and material. The topics are developed in a parallel and mutually interrelated way, with the final intention being to undertake an architectural intervention on 1:1 scale within a specific public space for a specific user.

Zupančič Domen
OŠ FRANCE BEVK

Izvleček

Družbena odgovornost posameznika se oblikuje tudi v vrtcu in v osnovni šoli. Kasneje se na dobri osnovi le še razvija. Delavnica v osnovni šoli je bila primarno namenjena prenosu teorije v prakso. Z delavnico smo uspeli doseči zadane cilje. Rezultat je bil opažen in nagrajen tudi v okviru bienala Po Fabianijevih poteh. Delo je bilo medgeneracijsko, med organizacijsko in hkrati lokalno naravnano.

Abstract

The social responsibility of an individual is also formed in nursery and elementary school. With a good foundation, it only continues to evolve. A workshop at an elementary school was primarily intended to transfer theory into practice. The workshop achieved its set goals. The result was also noticed and rewarded at the On the Trail of Fabiani Biennale. The work had a local, inter-generational and inter-organisational orientation.

Lučka Ažman Momirski
GRADITI KRAJINE, 2011

Izvleček

Namen delavnice je raziskovanje krajinske dinamike in razvoja naselja na območju Goriških brd ter primerjava različnih antropogenih oziroma grajenih krajin. Slikovito regijo zaznamuje edinstvena terasirana pokrajina. Slednja se spreminja, podobno kot mesta, v odgovoru na človeške življenjske in druge zahteve. Oblikovanje scenarijev prihodnjega razvoja območja Goriških brd je potekalo znotraj petih delovnih skupin. Ena izmed skupin prepozna obstoječe kakovosti zapuščenih teras, posledično oblikuje in predlaga nove povezave oziroma razvoj

povezav med propadajočim krajinskim vzorcem in obstoječo grajeno strukturo. Oblikovanje temelji na vključevanju visoko tehnološke arhitekture z uporabo lokalnih energetskega virov ter simultanim pokrivanjem zahtev po samopreskrbi s hrano posameznega naselja.

Abstract

The purpose of this workshop is to study the landscape dynamics and development of a settlement in the Gorizia Hills and to compare various man-made (or built) landscapes. This picturesque region is characterised by a unique terraced landscape, which, like towns, is changing in response to people's lifestyle and other demands. Scenarios for the future development of the Gorizia Hills were designed by five working groups. One group identified the current qualities of the abandoned terraces, and subsequently developed and proposed new connections or the development of connections between the deteriorating landscape pattern and the existing built structure. The design is based on high-tech architecture with the application of local energy resources and on the food self-sufficiency of individual settlements.

Živa Deu, Jerneja Kranjec
LEMBERG, 2011

Izvleček

S poudarkom na kakovostnem razvojnem varovanju podedovane stavbne dediščine nam izdelana arhitekturna delavnica nakaže možnost nove, sodobne družbene in prostorske vizije naselja Lemberg. Idejna zasnova urbane ureditve skuša skupaj z izdelanimi posnetki in idejnimi zasnovami možnega razvoja posameznih stavb, v okviru oblikovnega in programskega koncepta izoblikovati širši prostor naselja - trga in ga tudi vsebinsko obogatiti. Z nadgradnjo razpoznanih kakovosti te, ob trški ulici zasnovane srednjeveške naselbinske strukture starejših hiš, se tako ponuja možnost, da urbanizem in arhitektura naselja ostaneta samosvoji - prijetni za bivanje in privlačni za obiskovalce (koncept turističnega trženja).

Abstract

With an emphasis on good-quality development protection of architectural heritage, the architectural workshop indicated the possibility of a new, contemporary social and spatial vision for the settlement of Lemberg. The conceptual design of urban organisation with existing conditions and possible development plans for individual buildings was devised in an effort to design the wider area of the village and enrich its content. By upgrading the recognised qualities of this medieval settlement structure, the opportunity for village urbanism and for architecture to remain themselves - pleasant to live in and attractive to visitors (tourist marketing concept) - is offered.

Alenka Fikfak
ZELENA URBANOST, 2011

Izvleček

Turizem in ostale, na kulturi temelječe panoge drobnega

gospodarstva, ki so osrednji motiv urejanja Evroparka - Ruardi postajajo osrednji motiv prostorskega razvoja urbanih središč, ki so pod vplivom dinamičnih preobrazbenih procesov. Sistem naj bi temeljil na izrabi lokalnih in regionalnih specifik okolja. S tem bi spodbujali iskanje posebnosti okolja s poudarkom na njihovem ohranjanju - trajnostnem razvoju ter s povezovanjem v širši kontekst.

Evropark vidimo kot novo strateško točko Zasavja, ki se navezuje na vse ostale, turistično pomembne točke v regiji. Zaradi "majhnosti" regije oz. bližine takšnih točk, lahko razvoj poteka hitro in učinkovito. Prepletanje različnih dejavnosti v prostoru pomeni neskončne možnosti za uporabnike, ki si sami izbirajo način in vrstni red rabe prostora. Predvidena so štiri tematska območja urejanja površin Evroparka. Organizacija dejavnosti sloni na kompoziciji mozaičnih vzorcev polj, v katerem se prepletajo polja zelenih površin in območja raznolikih obstoječih ter novih urbanih funkcij. Polja urbanih in rekreativnih programov so med seboj povezana z omrežjem zelenih površin in sprehajalnih poti, ob katerih so v prostor postavljene tematske parkovne ureditve.

Abstract

Tourism and other culture-based types of small business, which are the leitmotif in the planning of the Europark Ruardi, are becoming the guiding motif in the spatial development of urban centres that are influenced by dynamic transformation processes. The system should build upon the exploitation of both local and regional environmental features. This would encourage the quest for special environmental features, with an emphasis on their conservation, i.e. sustainable development, and connections in a wider context.

The Europark is seen as a new strategic point of the Zasavje Region (the region of the central Sava Valley), which is linked to other important points in a region relevant for tourism. Due to the "smallness" of the region and/or the proximity of such points, development can be fast and effective. The interaction of different activities in space yields endless opportunities for users, who choose their own goals and priorities in the use of space. Four theme areas of the Europark area planning are envisaged. The organisation of activities is based on the composition of the mosaic field patterns, where green fields intertwine with areas of different, existing and new, urban functions. The fields of urban and recreation programmes are connected with a network of green areas and walking trails, along which theme park settings are arranged.

Miloš Florijančič, Ana Kučan, Mitja Zorc
ARBORETUM VOLČJI POTOK, 2011

Izvleček

Arboretum Volčji potok je že od ustanovitve razpet med več nasprotujočih si usmeritev. Je znanstveno raziskovalna in študijska ustanova, kulturni spomenik z izjemnimi vrtnimi in krajinsko arhitekturnimi ureditvami, območji varovane naravne vrednote ter varovane stavbne dediščine in dediščine oblikovane narave. Hkrati deluje kot park in množično obiskano prireditveno

območje, kot vrtni center in drevesnica. Raznovrstne dejavnosti so Arboretumu skozi leta omogočile preživetje a hkrati s parcialnimi in neusklajenimi posegi bistveno načele tako izvorno poslanstvo kot kakovostno podobo območja ter v prostoru generirale množico konfliktov. V okviru študentske delavnice, katere pobudnik je bil Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, je s sodelovanjem študentov arhitekture in krajinske arhitekture ter njihovih mentorjev nastalo osem predlogov bodočega uravnoteženega prostorskega razvoja Arboretuma z jasno definiranimi cilji in prioriteta.

Abstract

From its constitution onwards, the Volčji Potok Arboretum has been caught between various conflicting orientations. It is both a scientific, research and educational institution, and a cultural monument with exquisite garden and landscape design features and areas of great natural value and built cultural heritage, as well as commercial venue. At the same time, it functions as a park and an area for mass events, a garden centre and nursery. This variety of functions has helped Arboretum to survive the pressures of time; however, partial and uncoordinated interventions have threatened its original mission and its image and generated a number of conflicting situations. The workshop, organised on the initiative of the Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia, which involved students from the Faculty of Architecture and students from the Department of Landscape Architecture of the Biotechnical Faculty in mixed groups, generated eight proposals to solve some of the most urgent problems by introducing optimised development with clearly defined goals and priorities.

Ajda Primožič
PRIPELJIMO GOZD V MESTO, 2011

Izvleček

Področje projektne obdelave je Wiental oziroma Dunajska Rečna dolina, ki predstavlja enega izmed najbolj neskladnih, slabo razvitih in zato spornih območij Dunaja. Wiental predstavlja infrastrukturni koridor, a hkrati pomemben urbani vmesnik med predmestjem in mestnim jedrom. Za celostno urbanistično reševanje problematičnega območja, ga je bilo potrebno obravnavati v treh različnih merilih: kot del celotnega mesta Dunaj, kot območje Wientala od predmestja do mestnega jedra (od Schönbrunna do Hofburga) in lokalno merilo posameznih predelov Wientala s specifično prostorsko identiteto. Naš koncept je povezava med obrobjem mesta in njenim jedrom z zeleno potezo, ki bi s svojo visoko naravno in urbano kvaliteto ponujala več možnosti za šport in gibanje, za socialno interakcijo, a hkrati zadovoljevala infrastrukturne potrebe. Za uresničitev tega cilja je predvidena omejitev avtomobilskega prometa, izboljšanje povezave javnega prevoza, vzpostavitev P+R sistema, spodbujanje uporabe pešpoti in kolesarskih stez. S zasajevanjem dreves in ponovno vzpostavitvijo intenzivnega zelenega okolja, bi vpadnica postala mestni park, preko katerega bi se višala tudi kvaliteta bivanja v okoliških soseskah. Pomemben vidik projekta je poleg zelenja tudi element vode in

s tem reševanje struge in pretoka Donave ter njene dostopnosti za prebivalce. Predlagali smo regulacijo pretoka z jezom v zgornjem delu struge, za jezom pa bi se vzpostavili dve strugi v različnih nivojih, ena pod drugo. V že obstoječem betonskem kanalu predstavlja zgornji nivo ambientalen element vode kot del parka, spodnji nivo pa je skrit in je zato namenjen predvsem infrastrukturi in transportu. Tudi s preurejanjem tržnice "Naschmarkt" bi strugo odprli in uredili dostope do reke. Ena izmed posledic takega razvoja prostora bi bila tudi razširjena turistična ponudba, ki ne bi bila omejena le na mestno jedro in rezidenco Schönbrunn, ampak bi se razširila na ta zeleni povezovalni pas. Saj bi se zaradi pešpoti ali kolesarskih vzporedno oblikovali in razrasli javni storitveni programi. Želeli smo pokazati način, kako lahko reka Donava in njeni bregovi postanejo pomemben del mestne strukture in tvorijo edinstveno prostorsko identiteto.

Abstract

The location is part of the Vienna River Valley, known as "Wiental", one of the most dissonant, incongruous, and contested areas of Vienna. Depending on one's perspective, the Vienna River Valley can be viewed as a transit corridor, an unresolved urban area, an urban interface, an inter-zone, an infrastructure bundle, an ugly wound in the urban landscape, a socially charged boundary, etc. We started the project with urban pattern analyses on different scales: the scale of the city, the scale of Wiental (from Schönbrunn to Hofburg) and on a minor scale, i.e. the scale of the project.

The analysis showed that Wiental constitutes the main connection between the city centre and suburbia and the countryside in the background of the city. With its clear morphological importance, it could become a green axis of the city, a pleasant place for people, rather than having only an infrastructural role. Our concept is to bring new character to Wiental by making it a pedestrian- and cyclist-friendly green axis. Our initial goal was to reduce car traffic. We proposed introducing a park-and-ride system, which would become a point of transfer where car traffic is replaced by public transport and cycle traffic. Through the afforestation of Wiental, the area could become a park or recreational route, and the quality of life in the area would improve.

An important aspect of the project was dealing with the Danube. We proposed to manage the flood peaks by introducing a dam, and after the point of regulation, we arranged the River into two levels: an ambient upper flow and infrastructural lower flow in the existing channel. Also, by rearranging "Naschmarkt" with the Danube uncovered, we predicted an extension of tourism from the city centre to Schönbrunn by bicycle or on foot, which could be followed by an expansion of the public programme. We wanted to show that the Danube, with an appropriate environment, could become a significant element of the city structure.

Jurij Kobe, Rok Žnidaršič, Paul Robinson, Karin Rožman
RADOVLJICA, 2011

Izvleček

Občina Radovljica; štiri območja in teme delavnice. Delavnica je obsegala obravnavo štirih vprašanj, ki so jih predlagali

predstavniki lokalne skupnosti:

- Območje od odcepa z avtoceste pri Lescah proti Bledu, kjer so bile ob analizi predlagane detajlne rešitve in organizacija območja, osredotočene na potrebe optimalne rabe prostora v turistične namene.
- Širše Begunje: vidik prostorske navezave industrijske cone Elan z obstoječim naseljem. Postavilo se je vprašanje oblikovanja obcestnega območja ob vstopu v naselje. Pravtako je bila obravnavana povezava Begunj z Radovljico in vprašanje območja Letališča Lesce.
- Socialni in kulturno središče Begunj, ureditev in vizije razvoja tega dela naselja v povezavi z Domačijo Avsenik.
- Navezava centra Begunj na območje gradu Kamen, tako kot kampom in športnimi območji v dolini Drage. Pravtako je delavnica obravnavala širšo okolico Begunj v smeri Doline.

Za vsako omenjeno območje so bile rešitve prezentirane v risbah, modelih in tekstualnih opisih.

Abstract

The Municipality of Radovljica: four areas and workshop themes. The workshop included four topics proposed by representatives of the community:

- *The area around the road leading from the highway exit at Lesce to Bled was analysed; the detailed proposal for the arrangement and organisation of this area focused on the needs for proper tourist land use.*
- *The broader area of Begunje and the connection of the village to the industrial zone of Elan. The question of arranging the line fronting the entrance road to Begunje was raised here, as well as the connection between Begunje and Radovljica and the area of Lesce airfield.*
- *The cultural and social centre at Begunje and its development in connection with the Avsenik Homestead/ Domačija Avsenik.*
- *The connection of the centre of Begunje with the Kamen Castle area, as well as with the camping and sports area further along the Draga Valley, and to the arrangement of the surroundings of Begunje in the direction of the Dolina area.*

For each of the aforementioned topics, drawings, models and textual descriptions were presented.

Tomaž Krušec

KRIŽEVCI PRI LJUTOMERU, 2011 / 2012

Izvleček

V študijskem letu 2011/2012 so študenti Fakultete za arhitekturo pod mentorstvom doc. mag. Tomaža Krušca u.d.i.a. izvedli Arhitekturno-urbanistično delavnico Križevci pri Ljutomeru 2011/2012. Delavnico je organizirala Občina Križevci pri Ljutomeru. Študenti so obravnavali različne lokacije znotraj naselja. Osrednji problem je predstavljala ureditev glavnega trga naselja, ki se nahaja med cerkvijo in očinsko stavbo. Zaradi magistralne ceste, ki poteka preko naselja, je danes trg deljen na dva dela. Študenti so na trg vmetili novo stavbo kulturnega

centra in glavni trg uredili tako, da je ponovno vzpostavljena tako optična kot tudi fizična povezava med obema deloma trga. Študenti so zasnovali tudi niz drugih objektov, ki zagotavljajo dolgoročni razvoj kraja a hkrati nadaljujejo stoletja dolgo tradicijo območja, kjer se nahajajo.

Abstract

In the academic year 2011/2012 the students of the Faculty of Architecture with their mentor Tomaž Krušec conducted an Architectural and Urbanism Workshop at Križevci pri Ljutomeru 2011/2012.

The workshop was organised by the Municipality of Križevci pri Ljutomeru. Students considered different locations in the town of Križevci pri Ljutomeru. The main problem was the organisation of the main town square located between the church and the town hall. The main road running through the town divides the square into two. The students were given the assignment of siting a new cultural centre in the square, and arranging the square to reestablish the connection between the two parts of the square visually and physically.

The students also designed a series of buildings that would ensure the long-term development of the town, but which would also continue the centuries-old tradition of the area in which they are located.

Vasa J. Perović, Anja Vidic
KRPANJE MESTA, 2011

Izvleček

Mesto Reka je, s pasom danes opuščenih industrijskih območij, odrezano od morja. Z revitalizacijo degradiranih industrijskih predelov, se mestu ponuja nova priložnost za razvoj in ponovni kontakt z morjem. Projekt je predlagal odpiranje območja obdelave za javnost in s tem nov javni mestni prostor -plažo. V več fazah bi območje obdelave lahko postalo sekundarno mestno središče ob obali.

Abstract

The city of Rijeka is cut off from the sea by a strip of abandoned industrial zones. With the revitalisation of the degraded industrial areas, the city has an opportunity to progress and regain contact with the sea. The project proposed opening the area for public use, whereby the city would have a new urban public space, a city beach. In a few stages, the area could become a secondary city centre on the shoreline.

Vasa J. Perović, Anja Vidic
ZAČASNE, MOBILNE BIVALNE ENOTE, 2011

Izvleček

Začasne bivalne enote so namenjene uporabi v krajšem časovnem obdobju - med vikendi in počitnicami. Zaradi drugačnega načina uporabe te enote delujejo na drugačen način kot standardna počitniška enota, ki spominja na standardno stanovanje ali stanovanjsko hišo. Študenti so morali razviti enote, ki bi izkoriščale vse potencialne naravnega okolja in podpirale različne uporabniške scenarije.

Abstract

Temporary dwelling units are in use for shorter periods, weekends and holidays. Because of their different types of use, such units should function differently from standard models which attempt to mimic a standard dwelling or house. The students' task was to develop units that could exploit all the potential of the natural surroundings and support different user scenarios.

Domen Zupančič
SUHI ZID NA KRASU, 2011

Izvleček

Naši naporji pa niso ostali le v spominu udeležencev, temveč so postavljeni tudi na ogled kot razstava. Razstava obsega 20 panojev s 60 fotografijami, grafikami in načrti, ter komentarji ob njih, ki so nastali v okviru delavnice. Prvo tako razstavo smo odprli 13. maja v Kosovelovi knjižnici v Divači. Lokacija ni bila naključno izbrana, saj je knjižnica hram pisane besede in drugih modrosti. In tudi naše delo je kot knjižnična enota: zbrano kamenje, ki je urejeno v arhitekturno urejeno obliko. Če je zlog najmanjša enota besede, je kamen najmanjša enota zidu; in zid je kot poved. Več povedi je odstavek in več odstavkov tvori zgodbo. Več zidov pa tvori zgodbo o kulturni krajini in vrednotah ljudi, ki to zgodbo gradijo ter negujejo. Zid naj ne razmejuje: združuje naj ljudi z znanjem in s kulturo!

Mojster Norman Haddow je za udeležbo na naši delavnici prejel posebno študijsko štipendijo Winston Churchill Memorial Trust. Štipendijo prejmejo le izbrani posamezniki, ki bodo pridobili posebna tehnična znanja, ki jih v združenem kraljestvu (commonwealth) še nimajo. To je lep dokaz, da slovenska arhitektura gradnje hišk iz kamnja premore odlično razumevanje gradiva in tehnike gradnje.

Abstract

Despite the modesty of hiska, they show a simple understanding of corbelling technique. One could say they are all examples of human landscape cultivation. Although there is no evident common line when comparing all types of hiska, the cunning eye may observe one shared feature: the positioning of the entrance. More or less all the documented shelters have south or south-western facing entrances. The burja is a cold northerly wind; from the south (Adriatic Sea) the winds are warmer. When resting, the setting sun is taken as a sign of the ending of the working day and a reward for the whole day's efforts. Entrances are the only openings to these structures, and they should serve as well as possible - to watch over the crops, to wait when hunting, to enjoy the calm of evening light, to breathe the sea wind.

The syntax of the architectural language of layering stone and shaping the pattern of the landscape remain an inventive realisation of spatial ideas from the past until today. Not only ideas of shaping space - these ideas are basic interventions in the natural habitat which contribute to survival. Culture and an awareness of its values are the origins of local development and reasonable heritage preservation. The next step are tutorial days with workshops on how to build dry stone structures, walls and other stone architecture, as the DSWA organisation in the UK is doing.

Andreja Benko LIPICA, 2012

Izvleček

Zid iz kamenja, zložen brez veziva, je sled rok, ki jih je vodila pamet in gnala klena volja po preživetju. Zid je kultura. Naloga delavnice je bila učenje govorice kamnitih zidov, ki nemo pričajo povest o ljudeh in o njihovi kulturi. Pri tem je pomembno zbiranje kamnov. To pomeni iskanje primernih kamnov za vgradnjo na lokaciji sami (v primeru delavnice Lipica 2012, nam to ni bilo potrebno, saj so nam kamen podarili pri Luki Koper - kljub temu pa je bilo potrebno izbirati najprimernejše kamne za vgradnjo). Ko gradnik izberemo, ga poskušamo uskladiti z vidika rok in telesne moči. Ko mu najdemo primerno lego, ga natančno zadelamo z drobirjem. Stene pri hiški so debeline približno 50 cm. Na koncu je najpomembnejši element pri hiški streha. Kadar gradimo konstrukcije brez veziva, z uporabo krožnega previsevanja plasti, kar v strokovnem jeziku označujemo korbelling, moramo streho graditi na poseben način. Tu se namreč strho gradi sočasno od znotraj in navzven. Glavni je ta, ki je v notranjosti, saj se od tod vidi vse fuge in vrzeli prekrivnega kamenja - škrljev.

Abstract

A dry-stone wall constructed from stones without mortar to bind them is a track of hands led by intellect and driven by a strong will to survive. A wall is a culture. The workshop's task was to learn the language of the stone walls which stand as mute witnesses to people and their culture. The collecting of the stone is what matters; it entails a search for suitable stones to use at the location itself (in the case of the Lipica 2012 workshop, this was not necessary, because the stone was donated by the Port of Koper - although the stone most suitable for building had to be selected). Once the building element has been selected, we try to adjust it as much as our hands and physical power allow. With a suitable position found, we meticulously fill it with gravel. The small house walls are about 50 cm thick. In the end, the most important element of the small house is the roof. When building structures without mortar i.e. using circular overhangs of layers, called corbelling, we have to build the roof in a specific manner. The roof is simultaneously built from inside out; the chief builder is inside, as from here all the gaps and joints of the covering stones - škrlji - can be seen.

Alenka Fikfak ČRNOMELJ, 2010

Izvleček

Obravnava območja se nahaja v osrednjem delu Bele krajine in leži med Črnomljem in mednarodnim mejnim prehodom Vinica. Leži v bližini krajinskega parka Lahinja, kjer se območja naravne in kulturne dediščine prepletajo z zanimivimi ambientni ohranjenih naselij. Koncept ureditve območja, ki je bil razvit na delavnici, je slonel na ideji, da je najboljši prostor tisti prostor v katerem prepoznamo kvalitete "praznine" in zlitja s krajino. Koncept je temeljil na zasnovi kompleksa z več povezanimi

objekti. Kot center dogajanja, jedro posega in vrtilišče življenja je bila opredeljena zelena jasa, ki je skupna točka vsem objektom: je prazna, namenjena naključnim povezavam, organizaciji mreže oz. mreženju prostora - povezujejo se ključne točke v grajeni in naravni strukturi in po njej potekajo glavne komunikacije med posameznimi objekti. Koncept sloni na dopolnjevanju sistema z nastanitvenimi kapacitetami, ki se nahajajo tudi izven kompleksa term - privlačna in atraktivna namestitve v naravi.

Abstract

The study area lies in the central part of Bela Krajina in south-eastern Slovenia, between the town of Črnomelj and the border crossing at Vinica. It is situated in the vicinity of the Lahinja Landscape Park, where natural and cultural heritage sites interact in the interesting settings of preserved towns and villages. The urban planning concept developed at the workshop was based on the idea that the best space is one where the qualities of "empty spaces" and a fusion with the landscape are recognised. The concept was based on the design of a complex with several connecting structures. A green clearing was defined as the centre of activities, i.e. the core of the activity and pivot of life being the common point of all structures: it is empty, intended to allow for random connections, network organisation or spatial networking, where the key points in the built and natural structures are connected, hence representing the main communication hub between the individual structures. The concept complements the system with accommodation capacities, which are also located outside the spa complex, providing attractive accommodation in a natural setting.

Matevž Juvančič, Špela Verovšek DIVE 2010

Izvleček

Fakulteta za arhitekturo je leta 2010 organizirala tretji Erasmus intenzivni program v seriji delavnic "Designing and Inhabiting Virtual Environments - DIVE", in sicer tokrat z naslovno tematiko "Bridging the gap between physical and virtual - premoščanje fizičnega in virtualnega" z referenčnim prostorom širšega območja Kržank. V desetdnevnem intenzivnem druženju so sodelujoči na temelju serije predavanj in temeljitega pretresa teoretičnih izhodišč o pomenu fizičnega in virtualnega v arhitekturi, analizirali referenčne prostore ter izdelali predloge prostorskih intervencij s poudarkom na spoštovanju senzibilnosti in občutljivosti danega prostora. Skozi opravljeno analizo so sodelujoči presojali meje med fizično in virtualno stvarnostjo, pretresali možnosti za njihovo povezovanje ter se spraševali o prednostih in omejitvah prve in druge, predvsem pa o možnostih povezovanja obeh entitet v celostno miselno in dejansko reprezentacijo.

Abstract

Bringing the trilogy of the Erasmus intensive programme together in 2010, the Faculty of Architecture organised the third workshop in the series "Designing and Inhabiting Virtual Environments - DIVE", addressing an elusive issue: "Bridging

the gap between the physical and virtual" with the reference site of Križanke. During the 10-day intensive workshop, the participants developed a theoretical discussion based on a series of lectures, and afterwards pursued analyses of the reference site and designed spatial interventions with an emphasis on respecting the fragile nature of the site. From the very beginning to the end of their work, the participants analysed the boundaries between physical and virtual reality, examined the pros and cons of each, and sought possible integrations of both entities within a seamless and effective conceptual and actual representation.

Tomaž Krušec

JELOVICA, 2010 / 2011

Izveček

V študijskem letu 2010/2011 so študenti Fakultete za arhitekturo pod mentorstvom doc. mag. Tomaža Krušca u.d.i.a. izvedli Arhitekturno delavnico Jelovica 2010/2011. Delavnico je organiziralo podjetje Jelovica d.d. Pri izvedbi je sodelovala Mestna občina Ljubljana in Javni stanovanjski sklad Mestne občine Ljubljana. Na izbranih lokacijah so študenti zasnovali več projektov stanovanjskih hiš, vil, stanovanjskih naselij in oskrbovanih stanovanj. Vsi projekti so bili zasnovani s pomočjo uporabe lesene montažne gradnje. Bistven del arhitekturne delavnice je predstavljalo praktično delo v prostorih podjetja Jelovica Hiše. Študenti so skupaj z zaposlenimi izdelali makete izbranega detajla v naravnem merilu. Na opisan način so udeleženci delavnice spoznali, da se delo arhitekta konča šele, ko črte na papirju dobijo resnične dimenzije in so izvedene v realnem materialu.

Abstract

In the academic year 2011/2012, students at the Faculty of Architecture with their mentor Tomaž Krušec conducted the Jelovica Architectural Workshop 2010/2011. The event was jointly organised by the company Jelovica d.d., the Municipality of Ljubljana and the Public Housing Fund of the Municipality of Ljubljana, who also took part in implementing the workshop. The students were given different locations, where they designed a series of residential houses, villas, residential areas and apartments for the elderly. All the designs used prefabricated wooden elements. The main part of the workshop consisted of practical work with the Jelovica Hiše company. Together, the students and employees of Jelovica Hiše produced a model of a constructional element of the house on 1:1 scale. Through this experience, the students learned that the work of an architect does not end until the lines on the paper have been transformed into real dimensions and materials.

Aleš Vodopivec, Anja Planišček

ŠOLA ZA PRIHODNOST JAR, 2010 / 2011

Izveček

Skupina študentov in mentorjev Fakultete za arhitekturo, Univerze v Ljubljani se je leta 2010 vključila v mednarodno mrežo arhitekturnih šol za izgradnjo družbenih stavb v državah

v razvoju. Mrežo vodi avstrijska fundacija SARCH - Social Sustainable Architecture z Dunaja. Skupina je v njenem okviru načrtovala in zgradila dve šolski stavbi v izobraževalnem kompleksu Ithuba Community College v Magaguli Heights Townshupu, enem od revnih barakarskih naselij ob Johannesburgu v Južnoafriški republiki. Leta je zgradila 2010 učilnico s knjižnico in leta 2011 večnamensko dvorano.

Abstract

A team of students and mentors from the Faculty of Architecture, University of Ljubljana joined an international network of architectural schools for the construction of public buildings in developing countries. The network is led by an Austrian foundation called SARCH, Social Sustainable Architecture, from Vienna. The team has designed and built two school premises in the educational complex of Ithuba Community College in Magagula Heights Township, one of the shanty towns in Johannesburg in the Republic of South Africa. The first building was a classroom with a library in 2010, and the second a multipurpose hall in 2011.

Anja Jutraž

PBL: GLOBALNO PROJEKTNO TIMSKO DELO, 2009

Izveček

Pri tečaju "Globalnega projektnega timskega dela" ("AEC Global Teamwork") se študentje arhitekture in gradbeništva izpopolnjujejo pri delu na zahtevnih gradbenih projektih, ki so zasnovani v skladu s sodobnimi standardi in okoljskimi zahtevami. Študentje delajo v mešanih mednarodnih interdisciplinarnih projektnih timih arhitektov, gradbenikov, strojnikov in tehnologov.

Razen dveh kratkih osebnih srečanj na Univerzi Stanford, ZDA (ob začetku in ob zaključku projektnega dela) študentje iz različnih univerz po svetu (npr. Berkeley University of California, University of Wisconsin, University of Puerto Rico, Bauhaus - Universität Weimar, Aalborg University,...) pol leta delajo na daljavo z uporabo sodobnih orodij za projektiranje in komunikacijo ter na koncu izdelajo celovite integrirane projekte za javne zgradbe.

Abstract

On the AEC Global Teamwork course, students of architecture and construction work together on demanding construction projects designed in accordance with modern standards and environmental requirements. Students work in mixed international and interdisciplinary project teams consisting of architects, structural engineers, construction managers, MEP engineers, and life-cycle financial managers.

Except for two short personal meetings at Stanford University in California, (at the beginning and end of the project work), students from various universities around the world (e.g. University of California, Berkeley; University of Wisconsin, Madison; University of Puerto Rico; Bauhaus - University Weimar; Aalborg University; etc.) will work remotely, using modern design tools and communication. At the end of the project

work, the goal is to produce a comprehensive and integrated design for public buildings.

Igor Seljak

OBLAZINJENO SEDEŽNO POHIŠTVO, 2009

Izvleček

Cilj delavnice "Oblazinjeno sedežno pohištvo za poslovni prostor" je bil študentom ponuditi znanja s področja industrijskega oblikovanja. Seznanili smo jih s teoretskimi spoznanji in pristopi k praktičnemu reševanju konkretnih problemov oblikovanja oblazinjenega pohištva namenjenega sedenju.

Želja je bila izdelati praktičen, oblazinjen stol, ki išče poudarke v identiteti slovenskega oblikovanja.

Na oblikovalski delavnici smo obravnavali problematiko oblikovanja oblazinjenega pohištva namenjenega sedenju v poslovnih prostorih, za srečevanja, seminarje, konference. Skozi proces oblikovanja so bile vse zasnove obravnavane s stališča estetike, ergonomskih zakonitosti, konstrukcije in možnosti izvedbe.

Mentorska skupina je po zaključku delavnice izbrala projekt, ki je obetal največ in je bil kot prototip izdelan v podjetju Klun Ambienti.

Abstract

The aim of the workshop "Upholstered seating furniture for business areas" was to offer students knowledge in the field of industrial design. They were presented with theoretical knowledge and practical approaches to solving concrete design upholstered furniture intended for seating.

The aim was to produce a practical, cushioned chair; with an accent on the identity of Slovene design.

At the workshop, we discussed design issues regarding upholstered furniture for seating in business premises for meetings, seminars and conferences. Throughout the design process, all concepts were discussed in terms of aesthetics, ergonomic principles, design and production options.

At the end of the workshop, the group of mentors selected the most promising project, which was built as a prototype by the Klun Ambienti company.

Igor Seljak

TEKTONIKA V STAVBNI KULTURI II, 2009

Izvleček

Mednarodna delavnica "Tectonics in Building Culture II: Textile Blocks" je potekala kot del programa Erasmus Intensive Program v času med 19. in 30. Avgustom 2009 na Irskem, na relaciji med Dublinom in mestom Letterfrack. Na poti od Dublina do Letterfracka smo si ogledali nekaj področij kjer je bila gradnja suho zida tradicionalni del stavbne dediščine.

Na koncu tri dnevna potovanja smo prispeli v mesto Letterfrack, kjer je v naslednjih dneh potekalo praktični del delavnice s spoznavanjem varnosti pri delu, spretnosti pri obdelavi kamna in tradicionalne tehnike zlaganja suhozidov. Rezultat delavnice so bile tri kamnite instalacije / skulpture na treh različnih lokacijah v Letterfracku in vasi Tully.

Abstract

The international workshop "Tectonics and Building Culture II: Textile Blocks" was held as part of the Erasmus Intensive Programme between 19 and 30 August 2009 in Ireland, on the route between Dublin and Letterfrack. On the way from Dublin to Letterfrack, we visited some areas where dry-stone wall construction is part of the traditional architecture.

At the end of a three-day trip, we arrived in the town of Letterfrack, where a practical workshop on safety and skills in processing stone and traditional techniques of stacking walls was held over the ensuing days. The results were three stone installations/sculptures at three different locations in Letterfrack and the village of Tully.

Domen Zupančič

MODRI STOL, 2009

Izvleček

Oblikovanje pohištva iz papirja ne predstavlja nekaj novega v svetovnem merilu, tudi na naši šoli so študentje že oblikovali predmete in celo kupolo iz kartona. Novo je to, da so kolegice ustvarjale neposredno uporabne elemente in jih javno predstavile najzahtevnejšim uporabnikom - otrokom. Po odzivi otrok in njihovi neverjetni navihanosti razmišljanja sem bil tega sodelovanja med univerzo in vrtcem izredno vesel.

Abstract

Paper furniture design is not a novelty; at our school, too, students have designed objects and even a dome made from paper. What is new is that our colleagues created useful elements and presented them to the most demanding users - children. Having seen the response and spirited understanding of the children, I was very happy about this collaboration between the university and the nursery.

Mitja Zorc

MURSKA SOBOTA, LENDAVSKA SEVER, 2009

Izvleček

Urbanistična delavnica Lendavska sever obravnava obsežno območje severno od ožjega središča Murske Sobotice. Območje je v fazi intenzivnega prestrukturiranja. Storitvene in trgovske dejavnosti se umeščajo v obstoječe industrijske in vojaške objekte ter zapolnjujejo vmesne prazne prostore. Zaradi lege neposredno ob mestnem središču, a hkrati v stiku z naravo ob potoku Ledava, je območje privlačno tudi za stanovanja in rekreacijo. V obstoječem stanovanjskem območju na jugu so zaradi primanjkljaja in neurejenosti zunanjih površin ter neustrezne prometne ureditve slabe bivalne razmere. Na delavnici, ki jo je organizirala Mestna občina Murska Sobota, so sodelovale skupine študentov s treh slovenskih fakultet ter dve skupini arhitektov iz prakse. S projekti in strategijami so skupine pokazale na možne scenarije prostorskega razvoja območja ter izoblikovale skupna strokovna izhodišča za pripravo prostorskih aktov.

Abstract

The urban design workshop "North of Lendavska Street" addressed the extensive area north of downtown Murska Sobota. The area is undergoing intensive transformation. Service and commercial programmes are occupying abandoned industrial and military facilities and filling the empty spaces between. Due to its location near the city centre and its proximity to natural surroundings across the Ledava stream, the area is also attractive for housing and recreation. The existing residential neighbourhood to the south has poor living conditions due to inadequate open space and a badly organised traffic system. The workshop, organised by the Municipality of Murska Sobota, involved groups of students from three Slovene faculties and two groups of practicing architects. The groups proposed designs and strategies for possible future urban development and formed a joint professional platform to prepare spatial planning documents.

Špela Verovšek, Matevž Juvančič
DIVE 2009

Izveleček

Na drugi izmed serij delavnic Erasmus intenzivnih programov s tematskim okvirom Načrtovanje in naseljevanje virtualnih okolij (DIVE) so se študenti in mentorji posvetili tematiki humanizacije virtualnih okolij. Tokrat smo se ukvarjali s povezavo fizičnega in virtualnega mestnega predela Prulskega Žabjeka (v Ljubljani). Študenti so se prav tako izpopolnjevali v vsebinah in veščinah uporabe parametrike, algoritmike, 3D tiska, se dodatno digitalno opismenjevali in spraševali o pomenu meril, stiku virtualnih in fizičnih prostorov ter o novih priložnostih, ki ji tovrsten stik in virtualni prostori v splošnem ponujajo arhitektom, pa tudi njihovim prebivalcem in obiskovalcem. Problemsko zastavljena naloga je privedla do zanimivih, konceptnih rešitev, ki pa so zaradi svoje specifičnosti in posebnih izobraževalnih okvirov delavnice namenjene bolj v premislek kot njihovo fizično opredmetenje.

Abstract

The students and mentors at the second in the series of DIVE workshops worked on the topic of humanising virtual environments. On this occasion, a connection was to be established between the physical and virtual part of the city quarter called Žabjek (Ljubljana). The participants also acquired additional knowledge and skills, such as the use of parametrics, algorithmics, 3D printing, expanded their digital literacy and were constantly reminded about the meaning of scales, the meeting points of the virtual and physical, and new opportunities that such connections and virtual spaces in general offer to architects, but also to their residents and visitors. The problem-based task led to interesting, conceptual proposals, which, given their specifics and the special educational parameters of the workshop, should be seen as starting points for reflection rather than for realisation in physical spaces.

Gregor Čok

ŠKOFJA LOKA, KAMNITNIK, 2008 / 2009

Izveleček

Območje obravnave je praktično celotni vzhodni predel Škofje Loke, v katerem se bo po izgradnji severne obvoznice izoblikovalo novo razvojno težišče. Osrednje vodilo za strukturno členitve prostora predstavlja trasa sredinske vertikalne ceste, ki bo pod vzhodnim pobočjem Kamnitnika povezovala novo obvoznico z jugovzhodnim predelom mesta. V njenem vplivnem koridorju se bo umeščal širok spekter stanovanjskih, izobraževalnih, gospodarskih, športnih in drugih vsebin.

V okviru posameznih mentorskih skupin so bili izdelani različni scenariji njene umestitve, zazidalni preizkusi posameznih karejev in ostale strukturne posledice, ki jih posamezna varianta sproža v obravnavanem prostoru.

Abstract

The area discussed comprises almost the entire eastern area of Škofja Loka, where a new developmental backbone will be formed when the construction of the northern section of the ring road is completed. The primary guideline for the structural breakdown of space is established by the route of the central vertical connecting road under the eastern slope of Kamnitnik, which will connect the new ring road with the southeast of the town. In the corridor which it affects, a broad spectrum of residential, educational, commercial, sports and other facilities will be sited.

Within individual mentor groups, different siting scenarios were created, along with building tests of individual quarters, and other structural consequences which individual design proposals trigger in the treated area.

Ajda Primožič

KRPANJE MESTA REKA, 2008

Izveleček

Pri oceni kvalitete življenja v mestu Reka moramo vzeti v zakup da je rafinerija INA je tik pred zaključkom selitve svoje proizvodnje na južni polotok Bakar. Na ta račun je mesto skoraj v samem centru dobilo velik potencial za razvoj raznovrstnega programa.

Kakšna je torej kvaliteta pridobljenega območja? Na strmem in težko zazidljivem območju, ki ga osvobodimo industrije, dobimo 50 hektarov in dva kilometra obalnega pasu kar ima neprecenljivo vrednost. Dodano vrednost prostoru daje bogata industrijska zgodovina, ter specifična zapuščina industrijskih stavb. Kaj se bo s tem območjem zgodilo v bližnji prihodnosti, je zato zelo pomembno vprašanje.

Mednarodno študentsko delavnico, REKA krpanje mesta, je organiziral mestni svet Reke, da bi dobili nekaj začetnih idej o tem, kaj potrebuje mesto Reka in kakšen program bi bil najbolj primeren za lokacijo. V oktobru 2008 smo bili tako seznanjeni z lokacijo in vlogo INE v vsakdanjem življenju mesa. V tem času smo pripravili tudi analize, ki so nam koristile pri kasnejšem razvoju projektov. Sledila je vmesna kritika v Ljubljani, na

kateri so bile predstavljene idejne usmeritve skupin in njihov napredek. Končna kritika projektov je bila na Reki v decembru 2008. Sledila je javna primerjava in kritična razprava o projektih. Delavnica ni imela zmagovalcev, mestu pa je ponudila širok spekter različnih idej, ki jih mesto lahko uporabi za nadaljnji razvoj novo pridobljenega območja.

Abstract

The INA oil refinery, having a significant impact on the quality of life in Rijeka, is just about to complete the transfer of its oil production from the city to the southern peninsula of Bakar. Rijeka is thus acquiring great potential for developing new kinds of activity almost in the centre of the city.

What is the quality of this newly acquired area? While the land is steep and hard to build on, the 50 ha of land and 2 km of waterfront being liberated from industry is priceless. An additional value lies in its rich industrial heritage and specific industrial building legacy. What happens to this land in the near future is therefore a very important issue.

An international student workshop called PATCHING UP RIJEKA was organised by the City Council of Rijeka to generate some initial ideas about what Rijeka needs, and what the most suitable programme for the location would be. Firstly, we were introduced to the site and INA's role in the everyday life of Rijeka in October 2009. At that time, we made an analysis which served us later when we were developing our projects. We gave a preliminary presentation of our developing ideas in Ljubljana in order to establish the direction of different groups and their progress. The final review was in Rijeka, in December 2009, where all the projects were publicly compared and critically discussed. There were no winners, but a wide range of different ideas that the City Council can now use for the future management of the newly-acquired area.

Andreja Benko
LENART, 2008

Izveček

Oblikovanje prostora je odgovorno delo, ki vpliva na naše bodoče življenje in odločitve o prostoru. Načini izvajanja odločitev so ključni dejavniki pri dojemljanju kvalitete bivalnega okolja, saj je prostor le en sam. Zasnovati poseg v prostor predstavlja zahtevno delo, kjer se ustvarjalec neprestano sooča z novimi podatki, ki so večkrat pristranski ali iztrgani iz celote. Ob tem je potrebno poudariti, da je Lenart majhno mesto, kamor so se ljudje preselili z dežele in obdržali svoje navade, predvsem odnos do okolja. Študentje arhitekture in tudi drugih strok raziskujejo, iščejo, razmišljajo in načrtujejo posege, ki bi izboljšali prostor in ki bi izboljšali kvaliteto življenja domačinov. Probleme je potrebno najprej videti, jih opaziti, potem razumeti in jih razložiti tudi drugim. Rezultati mednarodne delavnice Lenart 2008, so del skupinskega dela udeležencev, ki temeljijo na pogovorih s prebivalci, odzivi na njihove vmesne predloge ob javnih predstavitev, usklajevanjih z mentorji in lastnemu znanju.

Abstract

Shaping space is responsible work that affects our future and decisions about space. Decision-making processes are essential factors in perceiving the quality of the living environment, because space is one. Designing an intervention in space is delicate work which constantly confronts the designer with fresh data which are often biased or taken out of context. In addition, it should be emphasised that Lenart is a small town to which people migrated from the countryside and kept their habits, primarily their attitude to the environment. Students of architecture and other professions investigate, search, think and plan interventions to improve the space and quality of life of the local population. Problems first have to be seen, noted, then understood and also explained to others. The results of the Lenart 2008 international workshop come from the team work of the participants, based on interviews with the people, their responses to publicly presented interim proposals, co-ordination with mentors and the participants' own knowledge.

Aleš Vodopivec, Anja Planišček
NOVA GORICA, 2008 / 2009

Izveček

Delavnica je potekala v študijskem letu 2008-09. Vodilni temi delavnice sta bili celostna ureditev Magistrale, glavne mestne ulice in preveritev možnosti prostorsko-programskega razvoja ob njej. Izhodišče je predstavljal originalni projekt urbanistično-arhitekturne zasnove Nove Gorice arhitekta Edvarda Ravnikarja iz leta 1949.

Delavnica je bila razdeljena na dve fazi. V prvi so študenti obravnavali celostno ureditev Magistrale (prometno ureditev, odnose med grajenimi in praznimi prostori, zelenimi površinami, zasebnim in javnim prostorom itd.). V drugi fazi izdelali posamezne urbanistično-arhitekturne predloge v še neizoblikovanih delih ob Magistrali: univerzitetni kampus v severnem delu mesta, študentske domove, stanovanjsko zazidavo, muzej letalstva, glavni trg, sodišče, hotel idr.

Abstract

The workshop ran through the 2008-09 academic year. The main themes were a thorough design of Magistrala, the main city street, and research of the spatial and programmatic development alongside it. The research was based on the original urban plan of Nova Gorica designed by architect Edvard Ravnikar in 1949.

The workshop was divided into two phases. In the first phase, students researched the possibilities of an overall design for Magistrala (traffic arrangement, relations between built and vacant space, green spaces, public and private domain etc.). In the second phase, they proposed urban architectural interventions in the open spaces along Magistrala (university campus in the northern part of the city, student housing, residential areas, main square, law court, hotel etc.).

Matevž Juvančič, Špela Verovšek
DIVE 2008

Izveček

Fakulteta za arhitekturo je leta 2007 uspešno pridobila organizacijo serije Erasmus intenzivnih programov s tematskim okvirom Načrtovanje in naseljevanje virtualnih okolij (DIVE).

Programi so se nato v obliki delavnic izvajali tri leta zapored z različnimi vsakoletnimi poudarki. Ker so virtualni prostori postali pomemben dejavnik gospodarske rasti, je postalo tudi njihovo načrtovanje, oblikovanje in povezovanje s fizičnim svetom del priložnosti za poklicno udejstvovanje arhitektov in oblikovalcev. V ta namen je mednarodna delavnica študentom ponudila dodatne vsebine in veščine kot so uporaba parametrike, algoritmike, 3D tiska, jih na praktičen način digitalno opismenjevala in jih opomnila, da ne gre pozabiti na različnost meril in pravil pod katerimi lahko delujemo v okoljih, ki se glede razmerij in fizičnosti izogibajo uveljavljenim konceptom in zato "preskakujejo dimenzije".

Abstract

In 2007, the Faculty of Architecture successfully acquired a series of Erasmus intensive programmes with the theme of Designing and Inhabiting Virtual Environments (DIVE). The programmes were realised in the form of workshops during the next three years, with different thematic emphases. Virtual spaces have become a major factor in economic growth in many contexts. As a result, the design of experiential rooms offers new opportunities for architects to work and to find jobs related to the aesthetic and conceptual design of these virtual environments. To this end, the workshop offered students additional knowledge and skills - such as the use of parametrics, algorithmics, 3D printing - expanded their digital literacy and reminded them of the different scales and different rules that apply in environments which avoid established concepts and thus "skip dimensions".

Andrej Mahovič

PARK ŠKOCJANSKE JAME, 2007

Izvleček

Temeljni namen in smoter študentske delavnice Park Škocjanske jame 2007 je bil študente seminarja Fakultete za arhitekturo v Ljubljani spoznati in soočiti z nekaterimi konkretnimi prostorskimi in oblikovnimi problemi nadaljnjega trajnostnega razvoja Parka Škocjanske jame. Izhodiščna teza delavnice je bila, da je kljub temu, da so bili v desetih letih doseženi pomembni rezultati pri varstvu in razvoju Parka Škocjanske jame, potrebno da se nekateri prostorski problemi študijsko obdelajo in ponudijo različne arhitekturne in prostorske rešitve.

Omenjeno je še toliko bolj pomembno, ker so Škocjanske jame edini objekt naravne in kulturne dediščine v Republiki Sloveniji, ki je od leta 1986 vpisan v seznam svetovne dediščine UNESCO.

Abstract

The fundamental aim and purpose of the Škocjan Caves 2007 student workshop was for students participating in the seminar of the Faculty of Architecture in Ljubljana to recognise and address some specific spatial and design issues for the further sustainable development of the Škocjan Caves. The working hypothesis of the workshop was that, in spite of significant results in the protection and development of the Caves which have been achieved in the past ten years, it is still necessary to address some spatial issues through an academic process, and to

offer different architectural and spatial solutions. The aforesaid is even more important as the Caves are recognised as the only natural and cultural heritage of the Republic of Slovenia to be listed as a UNESCO World Heritage site since 1986.

Mitja Zorc

IDRIJSKA ULICA V LJUBLJANI, 2005

Izvleček

Soseska enodružinskih hiš z vrtovi nekdanje Stanovanjske zadruge na območju Idrijske in Postojnske ulice v Ljubljani je do danes zadržala razmeroma neokrnjeno izvorno zasnovo in podobo. Zaradi atraktivne lege v neposredni bližini mestnega središča je soseska pod vse večjim pritiskom teženj po posegih v zasnovo objektov, zgostitvi zazidave na območju ter programskem prestrukturiranju. V okviru študentske delavnice, katere pobudnik je bil Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, je bila uvodoma opravljena analiza ključnih značilnosti in procesov v prostoru. V nadaljevanju so bile oblikovane smernice za morebitno preoblikovanje objektov in ureditev, ki ohranjajo njihove ključne značilnosti, hkrati pa omogočajo vnašanje novih vsebin. Pričakovani scenariji preoblikovanja objektov so bili ilustrirani s štirimi projektnimi rešitvami.

Abstract

The area of Idrijska and Postojnska Street in Ljubljana, with the single family houses and gardens of the former Housing Cooperative, has preserved its initial layout and appearance. Due to its attractive location adjacent to the city centre, the area is under increasing pressure from demands to convert the houses, increase density and change the programme. The workshop, organised on the initiative of the Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia, began with an analysis of the features and processes characteristic of the area. It was followed by the formulation of design guidelines for the possible transformation of houses and other elements. The guidelines preserve the key features of the area, and also enable new programmes to be introduced. Four design solutions illustrate probable scenarios for converting the houses.

Avtor z oddajo članka zagotavlja izvirnost in avtorstvo. Z oddajo zagotavlja, da ne tekst ne grafični del nista bila objavljena ali poslana v objavo drugi reviji (razen poročil). Vsak avtor odgovarja za svoj prispevek v celoti. Avtorji naj upoštevajo zakon o avtorskih pravicah (Uradni list RS, št. 21/95, 9/01). Ta načelno dovoljuje objavo že objavljenega tujega grafičnega gradiva kolikor gre za ponazoritev, vendar mora biti vir vedno popolno naveden.

Elementi prispevka

Podatki o avtorju Ime in priimek
Akademski naslov
Strokovni naslov
Naslov organizacije
E- poštni naslov

Naslov članka

Največ do 75 znakov s presledki.
Naslov naj bo vsebinsko smiselno in razumljivo zapisan.

Izvleček članka v slovenskem in angleškem jeziku

Največ do 1580 znakov s presledki.
Izvleček naj zajema temeljne vsebinske opise iz besedila. Izvleček naj bo razumljiv, tako da bo jasno in jedrnat predstavil glavno temo in ugotovitve vašega besedila. Besedilo izvlečka je v slovenskem in angleškem jeziku.
Besedilo naj bo tudi lektorirano.

Povzetek članka v angleškem jeziku

Povzetek naj bo dolg največ do 4000 znaki s presledki. V povzetku lahko širše opišete in predstavite vsebino vašega prispevka. Besedilo povzetka je v angleškem jeziku. Besedilo naj bo tudi lektorirano.

Ključne besede

do 6 besed
Zapisane ključne besede opredelijo tematiko prispevka. Izogibajte se veznikom (in, ali).

Dežele omenjene v besedilu

Seznam dežel oziroma držav omenjenih v besedilu prispevka. Seznam je koristen zaradi indeksiranja prispevka.

Seznam grajenih struktur ali arhitekturnih objektov

Avtor pripravi seznam grajenih struktur ali arhitekturnih objektov na katere se prispevek nanaša. Seznam je koristen zaradi indeksiranja prispevka.

Besedilo članka

Priporočena velikost pisave je 10pt, vrsta pisave je Times New Roman. Uporablja se normalna pisava brez uporabe velikih tiskanih črk, naslovi se pišejo z veliko začetnico in nato nadaljujejo z malimi črkami. Številčenje poglavij in podpoglavij ni zaželeno. Besedilo članka zajema med 40000 in 50000 znaki s presledki. Članki v tujem jeziku morajo biti lektorirani z navednim lektorjem.

Vire navajajte sproti v besedilu teksta z uporabo oglatih oklepajev [in] in jih ob koncu članka vključite v seznam virov in literature. Struktura navedbe citiranja vira [Priimek, letnica: številka strani navedbe] ali navedba vira ob povzemanju vsebine vira [Priimek, Letnica].

Primer navedbe vira v besedilu:

Švicarski paviljon je bil zamišljen kot "švicarska glasbena skrinjica" [Uhlir, Zumtor, 2000].

V reviji AR arhitektura raziskave se opombe pod tekstom ne izvajajo.

Avtorji jih lahko vključijo neposredno v osnovno besedilo. Za nazornejše prikaze razmišljanj, utemeljitev misli in metod je priporočljiva tudi uporaba izvirnih grafičnih elementov kot so skice, risbe, načrti, fotografije, grafikoni in tabele. Vsi grafični elementi naj bodo priloženi posebej. Grafično gradivo naj bo shranjeno v posameznih datotekah z imeni, ki so enaka kot so uporabljena k pripisom k slikovnemu gradivu. Vsako grafično gradivo naj ima besedilo prispevka pripadajoči opis.

Primer:

Datoteka Slika_01.tif je slika 1 v besedilu članka.
Slikovno gradivo naj bo pripravljeno z resolucijo 300 dpi za fotografije in 600 dpi za skenirane črne bele načrte ali sheme. Priporočljiv format za slikovno (bitno) gradivo je TIFF ali JPG. Priporočljiva okvirna velikost gradiva je 10x15 cm. Grafičnih elementov ne vključujte v besedila članka. V članku lahko predvidite mesto grafike tako, da naredite trojni presledek v tekstu in vnesete ime grafičnega elementa in pripadajoči opis v slovenskem in angleškem jeziku.

Primer navedbe grafičnega gradiva v tekstu:

Slika 2: Objekt z vzdolžnim in s prečnim slemenom, Tlorisni gabariti so enaki, 6 x 8 m, naklon strehe je 30°, debilna zidu 40 cm.

Figure 2: Structures with longitudinal and transverse ridge. Floor plan dimensions are the same, 6 x 8 m, 30° roof pitch, wall thickness 40cm.

Viri in literatura

Vsako navajanje v prispevku mora biti navedeno v seznamu virov in literature, omejeno do 4000 znakov s presledki oz. do 20 naslovov. Neobjavljene vire ali ustne vire podrobneje opišite v besedilu prispevka. Navajanje člankov in drugih virov, ki so v postopku tiska je možno za jasno navedbo vira in pisnim dokazilom, da je navedeni prispevek v tisku.

Knjiga

Priimek, Prva črka imena. (letnica): Naslov knjige. Založba, Mesto.
primer:

Nishi, K., Hozumi, K. (1985): What Is Japanese Architecture? Kodansha International, Tokio.

Članek

Priimek, Prva črka imena. (letnica): Naslov članka. V: Publikacija, Letnik, Številka: stran članka od do.

primer:

Lah, L. (2002): Muzeji na prostem - večplastnost pomenov za ohranjanje arhitekturne dediščine. V: AR, 2002/1, str.: 64–65.

Spletni naslov

Naslov strani
navedba celotnega naslova, < mesec, letnica >.

primer:

Fakulteta za arhitekturo UL
<http://www.fa.uni-lj.si/default.asp>, <november, 2009>.

Zakoni in pravilniki

Publikacija objave in številka publikacije, (letnica): Naslov zakona. Člen št.

primer:

Uradni list RS 96 (2002): Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo. Čl. 2.

Standardi

Področje urejanja, navedba standarda.

primer:

Laboratorijske preiskave, Mednarodni standard SIST EN ISO/IEC 17025:2005.

Seznam digitalnega in natisnjene prispevka za oddajo v uredništvo

1. Navedba avtorjev.
2. Naslov prispevka (SLO in ANG).
3. Izvleček (SLO in ANG).
4. Ključne besede (SLO in ANG).
5. Seznami dežel / objektov.
6. Povzetek (ANG).
7. Besedilo članka z opisi grafičnega gradiva.
8. Viri in literatura.
9. Grafično gradivo (do 10 elementov slikovnega gradiva + 5 rezervnih).
10. Besedila v domačem in tujem jeziku morajo biti jezikovno ustrezna in lektorirana z navedbo lektorja.
11. Če je članek v okviru doktorskega študija na UL FA, mora avtor na to opozoriti, da bo recenzija objavljena hkrati s člankom. Prispevek je oddan v slovenskem in tujem jeziku.

Oddaja prispevka (oba koraka sta obvezna)

1. Tiskani izvod s slikovnim gradivom (2x) + CD ROM z datotekami.

UL Fakulteta za arhitekturo

AR arhitektura, raziskave

Urednik Borut Juvanec

Zoisova 12

1000 Ljubljana

Slovenija

2. Elektronska verzija: borut.juvanec@fa.uni-lj.si ali domen.zupancic@fa.uni-lj.si

By submitting an article, an author or group of authors guarantee its originality and authorship. The submission itself confirms neither the text nor graphics have been published or submitted to another magazine (except for news). All authors are accountable for their contribution in its entirety. Authors shall take into account the Authors' Rights Act (Uradni list RS, No 21/95, 9/01). In principle, it allows for the publication of already published graphic material for illustrative purposes, but the source must be fully quoted.

The elements of paper

Author Name and surname
Academic title
Achieved degree
Organisation
E-mail

Title

up to 75 characters including interspaces

Abstract

up to 1580 characters including interspaces

Abstract shortly describes the contents of paper presented. The abstract should state briefly the purpose of the research, the principal results and major conclusions. An abstract is often presented separately from the article, so it must be able to stand alone. For this reason, References should be avoided, but if essential, then cite the author(s) and year(s). Also, non-standard or uncommon abbreviations should be avoided, but if essential they must be defined at their first mention in the abstract itself.

Key words

up to 6 words

Please avoid any general and plural terms and multiple concepts (avoid, for example, 'and', 'of'). Be sparing with abbreviations: only abbreviations firmly established in the field may be eligible. These keywords will be used for indexing purposes.

Countries mentioned / involved

The list of countries mentioned / involved in the paper. The list will be used for indexing purposes.

Building types discussed in paper

The list of building types mentioned / involved / discussed in the paper. The list will be used for indexing purposes.

Summary

Up to 4000 characters including interspaces.

Body text

The recommended size of characters is 10pt; the font is Times New Roman. Normal writing without block letters is used. Titles begin with capital letters and continue with small ones. Body text consists from 40000 up to 50000 characters including interspaces. **Sources should be quoted within the text** as you write by using square brackets [and], and included in the sources and literature list at the end of the article. The structure of the source quotation [Surname, Year: page number of the quotation] or of the quotation of a source when its content is summarised [Surname, Year].

An example of a source quotation within the text:

The Swiss pavilion was conceived as a "Swiss music box" [Uhlig, Zumtor, 2000].

In AR architecture, research magazine **any footnotes should be included in the body text as quotation**. For clearer presentation of thoughts, argumentation and methods, it is recommended to use graphic elements such as tables, graphs, sketches, drawings, schemes and photographs. All these elements should be enclosed separately to your contribution. Graphic material is kept in separate files holding names used in the article. Use a logical naming convention for your artwork files. Produce images near to the desired size of the printed version.

Example:

File Figure 01.tif corresponds to Figure 1 in the text of the article.

Pictorial material should be prepared at a resolution of 300 dpi for photographs and 600 dpi for scanned black-and-white plans or schemes. Recommended formats for pictorial material are TIFF or JPG. The recommended size of the material is 10x15 cm. Do not include graphic elements in the text of the article. You may indicate their positions by triple interspacing the text and entering the name of the graphic element and a corresponding caption.

Example of indication of graphic material within the text:

Figure 2: Structures with longitudinal and transverse ridge. Floor plan dimensions are the same, 6 x 8 m, 30o roof pitch, wall thickness 40cm.

Bibliography

Please ensure that every reference cited in the text is also present in the reference list (and vice versa). **Up to 4000 characters including interspaces not more than 20 sources.** Any references cited in the abstract must be given in full. Unpublished results and personal communications are not recommended in the reference list, but may be mentioned in the text. If these references are included in the reference list they should follow the standard reference style of the journal and should include a substitution of the publication date with either 'Unpublished results' or 'Personal communication'. Citation of a reference as 'in press' implies that the item has been accepted for publication.

Book

Surname, First letter of the name., (year): Title of the book. Publishing House, City.
example:

Nishi, K., Hozumi, K. (1985): What Is Japanese Architecture? Kodansha International, Tokio.

Magazine paper

Surname, First letter of the name. (year): Title of the article. V: Publication, Volume, Number: article pages from to.
example:

Lah, L. (2002): Muzeji na prostem - večplastnost pomenov za ohranjanje arhitekturne dediščine. V: AR, Let. IV, št. 1, str.: 64-65.

WWW site

Name of the website
full address, < month, year>.
example:

Faculty of architecture UL
<http://www.fa.uni-lj.si/default.asp>, <November, 2012>.

Legislation

Publication and its number, (year): Title of the law. Article no.

example:

Uradni list RS 96 (2002): Zakon o urešničevanju javnega interesa za kulturo. Čl. 2.

Standards

Regulation area, quotation of the standard.

example:

Laboratorijske preiskave, Mednarodni standard SIST EN ISO/IEC 17025:2005.

Encyclopedia and Dictionaries

Publisher or editor (year): Title, Publishing House, Place: page

example:

SAZU (1970 - 91): Slovar slovenskega knjižnega jezika, 1-5. SAZU in DZS, Ljubljana: stran 52.

Check list before submitting the paper

1. Author's metadata
2. Title of the paper.
3. Abstract.
4. Key words.
5. List of countries / building objects.
6. Summary.
7. Body text and corresponding text of graphics.
8. Bibliography.
9. Graphical material with corresponding quality. Please check your figures and legends for text irregularities (ie missing/corrupting text) before you submit the paper. (up to 10 elements)
10. All text should pass proof reading ("spellchecked" and "grammar-checked").
11. In case the proposed paper is meant as article for PhD study at UL Faculty of Architecture the author should point out that the referees' comments will be published along the paper.

How to submit a paper (both steps are obligatory)

1. Two (2) printed version with graphics + CD ROM with files.

UL Faculty of Architecture
AR architecture, research
Editor Borut Juvanec
Zoisova 12
SI 1000 Ljubljana
Slovenia
Europe

2. E- contribution of the paper on the following e-mail: borut.juvanec@fa.uni-lj.si or domen.zupancic@fa.uni-lj.si

